

รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์

โครงการย่อยที่ 1 “การพัฒนาผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวเชิงประเพณีและวิถีชีวิต
เพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มในเส้นทางอารยธรรมล้านนา”

Tourism Product Development of Lifestyle and Traditional Culture
for Increasing Added Value in Lan Na Civilization Route

โดย ดร.อาชว์बारมี มณีตระกูลทอง และคณะ

มิถุนายน 2561

สัญญาเลขที่ RDG5950051

รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์

โครงการย่อยที่ 1 “การพัฒนาผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวเชิงประเพณีและวิถีชีวิต
เพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มในเส้นทางอารยธรรมล้านนา”

Tourism Product Development of Lifestyle and Traditional Culture
for Increasing Added Value in Lan Na Civilization Route

คณะผู้วิจัย	สังกัด
1. ดร.อาชว์बारมี มณีตระกูลทอง	สถาบันวิจัยสังคม มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
2. ดร.คันสนีย์ กระจำโนม	สถาบันวิจัยสังคม มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
3. อ.ดร.ดรุชา รัตนดำรงอักษร	มหาวิทยาลัยฟาร์อีสเทอร์น
4. นางธิดินัดดา จินาจันทร์	สถาบันวิจัยสังคม มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
5. นางเกศกนก เดชมา	สำนักงานท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดลำปาง

ชุดโครงการ “แนวทางการพัฒนาผลิตภัณฑ์ทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม
เพื่อสร้างมูลค่าเพิ่ม กรณีศึกษา : เส้นทางท่องเที่ยวอารยธรรมล้านนา”

สนับสนุนโดยสำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ (วช.)
และสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.)
(ความเห็นในรายงานนี้เป็นของผู้วิจัย วช. สกว. ไม่จำเป็นต้องเห็นด้วยเสมอไป)

บทสรุปผู้บริหาร

1. บทนำ

จากการศึกษาแนวทางการทางการส่งเสริมและพัฒนาผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวเชิงประเพณีและวิถีชีวิตเป็นการสร้างมูลค่าเพิ่มในเส้นทางท่องเที่ยวในเส้นทางอารยธรรมล้านนา พบว่า เส้นทางท่องเที่ยววัฒนธรรมเชิงประเพณีและวิถีชีวิตที่มีศักยภาพ คือ 1. เส้นทางสายประเพณีสักการะพระธาตุ ได้แก่ เส้นทางท่องเที่ยวสักการะพระธาตุที่เกิดขึ้นในวันวิสาขบูชา วันสงกรานต์ และวันขึ้น 15 ค่ำเดือน 4 และ 2. เส้นทางประทับใจวิถีชีวิตล้านนา ได้แก่ เส้นทางประทับใจวิถีชีวิตหัตถศิลป์ล้านนา และเส้นทางประทับใจวิถีชีวิตย่านเก่า เมืองโบราณล้านนา โดยพบว่า แนวทางการสร้างมูลค่าเพิ่มในเส้นทางท่องเที่ยวในเส้นทางอารยธรรมล้านนา จะต้องมีการศึกษาบริบท ความเป็นมา เรื่องเล่าของแต่ชุมชนเพื่อดึงออกมาในการสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับแหล่งท่องเที่ยวและผลิตภัณฑ์ท่องเที่ยวของประเพณีและวิถีชีวิตโดยการนำเสนออัตลักษณ์ที่โดดเด่น แตกต่าง (Differentiation) และคัมคัมกับการท่องเที่ยว ขณะเดียวกันต้องทำการพัฒนามูลค่าเพิ่มโดยการเตรียมความพร้อมในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงประเพณีและวิถีชีวิตเพื่อรองรับการท่องเที่ยวได้อย่างมีประสิทธิภาพ ยิ่งไปกว่านั้นการใส่ใจพัฒนาระบบโครงสร้างพื้นฐานเพื่อรองรับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในเส้นทางอารยธรรมล้านนายังคงเป็นสิ่งที่ไม่อาจละเลยได้ รวมไปถึงการเพิ่มมูลค่าด้วยการกระตุ้นให้เกิดนวัตกรรมด้านการท่องเที่ยวอย่างสร้างสรรค์ และการเพิ่มมูลค่าทางการท่องเที่ยวในระยะยาว โดยการสร้างจิตสำนึกที่ดีในการจัดการการท่องเที่ยวให้เกิดความยั่งยืน ท้ายที่สุดแล้ว คือ การสร้างทีมจากคนรุ่นใหม่เพื่อร่วมพัฒนาผลิตภัณฑ์ทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมทางประเพณี และวิถีชีวิต

2. วัตถุประสงค์ของโครงการ

- 1) เพื่อสำรวจและประเมินสถานการณ์การท่องเที่ยวเชิงประเพณีและวิถีชีวิตในเส้นทางอารยธรรมล้านนา
- 2) เพื่อพัฒนาแนวทางการส่งเสริมและพัฒนาผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวเชิงประเพณีและวิถีชีวิตเป็นการสร้างมูลค่าเพิ่มในเส้นทางท่องเที่ยวในเส้นทางอารยธรรมล้านนา
- 3) เพื่อจัดทำโปรแกรมเส้นทางท่องเที่ยวเชิงประเพณีและวิถีชีวิตที่สามารถสร้างมูลค่าเพิ่มในเส้นทางท่องเที่ยวในเส้นทางอารยธรรมล้านนา

3. ขอบเขตของการวิจัย

ขอบเขตด้านพื้นที่

ดำเนินการศึกษาวิจัยการท่องเที่ยวด้านประเพณีและวิถีชีวิตในเส้นทางอารยธรรมล้านนา ในกลุ่มท่องเที่ยวอารยธรรมล้านนาภาคเหนือ ประกอบด้วย 5 จังหวัดกลุ่มท่องเที่ยวอารยธรรมล้านนา ได้แก่ จังหวัดเชียงใหม่ จังหวัดเชียงราย จังหวัดลำปาง จังหวัดลำพูน และจังหวัดพะเยา

ตามที่กฎกระทรวงกำหนดเขตพัฒนาการท่องเที่ยว พ.ศ.2558 ซึ่งได้ออกประกาศ ในราชกิจจานุเบกษา เล่ม 132 ตอนที่ 22 ก เมื่อวันที่ 27 มีนาคม 2558

ขอบเขตด้านเนื้อหา

การพัฒนาผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวเชิงประเพณีและวิถีชีวิตเพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มในเส้นทางท่องเที่ยวอารยธรรมล้านนา โดยผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยว ได้แก่ สินค้าทางการท่องเที่ยว กิจกรรมทางการท่องเที่ยว และบริการทางการท่องเที่ยว (จิตานันท์ ดิกุล และคณะ, 2550) ซึ่งการดำเนินการวิจัยครั้งนี้จะเป็นการสำรวจและประเมินสถานการณ์การท่องเที่ยวเชิงประเพณีและวิถีชีวิตในเส้นทางท่องเที่ยวอารยธรรมล้านนา ทำให้ทราบถึงสถานการณ์การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมด้านประเพณีและวิถีชีวิต เพื่อนำไปสู่การศึกษาแนวทางการพัฒนาผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวเชิงประเพณีและวิถีชีวิตแก่พหุภาคีที่เกี่ยวข้อง ทั้งภาครัฐและเอกชน ทั้งนี้เป็นการสร้างมูลค่าเพิ่มในเส้นทางท่องเที่ยวอารยธรรมล้านนา จากการสำรวจ ประเมินและคัดกรองเส้นทางท่องเที่ยว เชิงประเพณีและวิถีชีวิต แล้วนำมาจัดทำโปรแกรมเส้นทางท่องเที่ยวเชิงประเพณีและวิถีชีวิต เพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มในเส้นทางท่องเที่ยวอารยธรรมล้านนาอย่างเป็นรูปธรรม รวมถึงเป็นการสร้างสรรค์การท่องเที่ยวบนพื้นฐานของคุณค่าทางวัฒนธรรมท้องถิ่น โดยเน้นการมีส่วนร่วมของชุมชนและภาคส่วนที่เกี่ยวข้องในการพัฒนาผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวเชิงประเพณีและวิถีชีวิต เพื่อก่อให้เกิดความแข็งแกร่งและยั่งยืนของการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวของชุมชน

4. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

- 1) ทราบถึงสถานการณ์การท่องเที่ยวเชิงประเพณีและวิถีชีวิตในเส้นทางท่องเที่ยวอารยธรรมล้านนา
- 2) ทราบถึงแนวทางการพัฒนาผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวเชิงประเพณีและวิถีชีวิตแก่พหุภาคีที่เกี่ยวข้อง เพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มในเส้นทางท่องเที่ยวอารยธรรมล้านนา
- 3) ได้เส้นทางท่องเที่ยวเชิงประเพณีและวิถีชีวิตที่เหมาะสม เพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มในเส้นทางท่องเที่ยวอารยธรรมล้านนา
- 4) เป็นประโยชน์ต่อภาครัฐและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการกำหนดทิศทาง แผนงานการพัฒนาการท่องเที่ยวระดับประเทศ
- 5) สนับสนุนการประชาสัมพันธ์และสื่อสารการตลาดให้กับการท่องเที่ยวอารยธรรมล้านนา

5. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การศึกษานี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพที่เน้นการมีส่วนร่วมของชุมชนและภาคส่วนที่เกี่ยวข้องในการพัฒนาผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวเชิงประเพณีและวิถีชีวิต เพื่อให้เกิดยั่งยืนของการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยว โดยแบบแผนการวิจัย (Research Design) จะมีทั้งการเก็บรวบรวม

ข้อมูลทุติยภูมิจากเอกสาร และข้อมูลปฐมภูมิ เครื่องมือในการทำวิจัย (Research Instruments) ได้แก่ แบบสัมภาษณ์ (Interview Form) โดยเป็นการสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง (Semi - structured Interview) การสนทนากลุ่ม (Focus Group) อีกทั้งทำการศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้อง และการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วมเพื่อทำความเข้าใจในปรากฏการณ์ได้ดีขึ้น

6. ผลการวิจัย

การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อสำรวจและประเมินสถานการณ์การท่องเที่ยวเชิงประเพณีและวิถีชีวิตในเส้นทางอารยธรรมล้านนา 2) เพื่อพัฒนาแนวทางการส่งเสริมและพัฒนาผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวเชิงประเพณีและวิถีชีวิตเป็นการสร้างมูลค่าเพิ่มในเส้นทางท่องเที่ยวในเส้นทางอารยธรรมล้านนา 3) เพื่อจัดทำโปรแกรมเส้นทางท่องเที่ยวเชิงประเพณีและวิถีชีวิตที่สามารถสร้างมูลค่าเพิ่มในเส้นทางท่องเที่ยวในเส้นทางอารยธรรมล้านนา

6.1 การประเมินสถานการณ์การท่องเที่ยววัฒนธรรมด้านประเพณี และวิถีชีวิตในเส้นทางอารยธรรมล้านนา

จากการคัดกรองแหล่งท่องเที่ยววัฒนธรรมด้านประเพณี และวิถีชีวิต โดยการคัดกรองจะซึ่งการประเมินคัดกรองจะพิจารณาใน 3 ประเด็น ดังนี้ ศักยภาพทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม ศักยภาพด้านคุณค่าทางสังคมและเศรษฐกิจ และ ศักยภาพด้านโอกาสในการพัฒนาการท่องเที่ยว พบว่า

จังหวัด	แหล่งท่องเที่ยววัฒนธรรมด้านประเพณี และวิถีชีวิต
เชียงใหม่	1. ป่าเวณีเตวขึ้นดอย นมัสการพระธาตุดอยสุเทพราชวรวิหาร อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ 2. ประเพณีใส่ขันดอกอินทิล วัดเจดีย์หลวง อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ 3. วิถีชีวิตชุมชนวัดเกตุ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ 4. วิถีชีวิตย่านวัวลาย-ศรีสุพรรณ และถนนคนเดินวัวลาย อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ 5. วิถีชีวิตกาดประตูปะตูเชียงใหม่ (ตลาดประตูปะตูเชียงใหม่) อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ 6. ประเพณีสงกรานต์พระธาตุศรีจอมทอง อำเภอจอมทอง จังหวัดเชียงใหม่ 7. ประเพณีแห่ไม้ค้ำโพธิ์ อำเภอจอมทอง จังหวัดเชียงใหม่ 8. ประเพณีจุลกฐินแม่แจ่ม อำเภอแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่ 9. วิถีชีวิตไทลื้อ ลวงเหนือ อำเภอดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่
เชียงราย	1. ประเพณีตานหาพญาเม็งราย อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย 2. ประเพณีอัญเชิญพระพุทธรูปแวตเวียงเจียงฮาย จังหวัดเชียงราย 3. วิถีหัตถศิลป์ วัดร่องขุน อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย

จังหวัด	แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมด้านประเพณี และวิถีชีวิต
	4. วิถีชีวิตกาดชุมชน (ตลาดชุมชน) บ้านป่าซาง อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย 5. งานประเพณีนมัสการและสงฆ์พระธาตุดอยตุง อำเภอแม่จัน จังหวัดเชียงราย 6. ประเพณีบวงสรวงปลาบึก อำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย
ลำพูน	1. ประเพณีสลากย้อม พระบรมธาตุหริภุญชัย อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน 2. วิถีชีวิตเมืองเก่าลำพูน และกาดข่มง-ท่าสิงห์ อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน 3. วิถีชีวิตชุมชนทอผ้าฝ้าย บ้านหนองเงือก - ดอนหลวง อำเภอป่าซาง จังหวัดลำพูน 4. วิถีชีวิตไทลื้อ และประเพณียี่เป็งไทลื้อ อำเภอบ้านธิ จังหวัดลำพูน
ลำปาง	1. ประเพณีนมัสการพระธาตุลำปางหลวง อำเภอเกาะคา จังหวัดลำปาง 2. วิถีชีวิตกาดกองต้า (ถนนตลาดเก่า) และชุมชนในเขตเมืองเก่าลำปาง อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง 3. ประเพณีล่องสะเปาจาวเวียงละกอน อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง 4. วิถีชีวิตหัตถกรรมบ้านหลุก อำเภอแม่ทะ จังหวัดลำปาง
พะเยา	1. วิถีชุมชนหาล่ายกว๊านพะเยา อำเภอเมือง จังหวัดพะเยา 2. ประเพณีเวียนเทียนกลางน้ำ วัดติโลกอาราม อำเภอเมือง จังหวัดพะเยา 3. ประเพณีตานข้าวทิพย์ พระเจ้าตนหลวง วัดศรีโคมคำ อำเภอเมือง จังหวัดพะเยา 4. ประเพณีสืบสานตำนานไทลื้อ อำเภอเชียงคำ จังหวัดพะเยา

ผลการประเมิน ภาพรวมของสถานการณ์การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมด้านประเพณี และวิถีชีวิตในพื้นที่อารยธรรมล้านนา พบว่า

จังหวัดเชียงใหม่ จังหวัดเชียงราย จังหวัดลำปาง และจังหวัดพะเยา นั้น มีสถานการณ์การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมด้านประเพณี และวิถีชีวิต จังหวัดเชียงใหม่ อยู่ใน**ระดับดีมาก** วิเคราะห์ได้ว่าการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมทางประเพณีและวิถีชีวิตใน 4 จังหวัดดังกล่าว ยังคงต้องการพัฒนาความพร้อมในการส่งเสริมและพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมทางประเพณีและวิถีชีวิตเพื่อเพิ่มมูลค่าทางการท่องเที่ยวของเส้นทางท่องเที่ยวในอารยธรรมล้านนาลงขึ้น และสร้างจุดแข็งให้ไปสู่ระดับดีเยี่ยมตามลำดับ

ขณะที่**จังหวัดลำพูน** นั้น พบว่า สถานการณ์การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมด้านประเพณี และวิถีชีวิต อยู่ใน**ระดับดีเยี่ยม** ทำให้วิเคราะห์ได้ว่าการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมทางประเพณีและวิถีชีวิตในจังหวัดลำพูนนั้น ต้องมีรักษาคุณภาพ และมาตรฐานทางการท่องเที่ยวเพื่อพัฒนาความพร้อมในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมทางประเพณีและวิถีชีวิตให้ยั่งยืน

6.2 แนวทางการส่งเสริมและพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมด้านประเพณีและวิถีชีวิตในพื้นที่อารยธรรมล้านนา

6.2.1 การสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับแหล่งท่องเที่ยวและผลิตภัณฑ์ท่องเที่ยวของประเพณีและวิถีชีวิตโดยการนำเสนออัตลักษณ์ที่โดดเด่น แตกต่าง (Differentiation) และค้ำค้ำกับการท่องเที่ยว

6.2.2 การพัฒนามูลค่าเพิ่มโดยการเตรียมความพร้อมในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงประเพณีและวิถีชีวิต

6.2.3 การพัฒนาระบบโครงสร้างพื้นฐานเพื่อรองรับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในเส้นทางอารยธรรมล้านนา

6.2.4 การเพิ่มมูลค่าด้วยการกระตุ้นให้เกิดนวัตกรรมด้านการท่องเที่ยวอย่างสร้างสรรค์

6.2.5 การเพิ่มมูลค่าทางการท่องเที่ยวในระยะยาว โดยการสร้างจิตสำนึกที่ดีในการจัดการการท่องเที่ยวเพื่อให้เกิดความยั่งยืน

6.2.6 การสร้างทีมจากคนรุ่นใหม่เพื่อร่วมพัฒนาผลิตภัณฑ์ทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมทางประเพณี และวิถีชีวิต

6.3 การจัดทำโปรแกรมเส้นทางท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมด้านประเพณีและวิถีชีวิตในเส้นทางอารยธรรมล้านนา

เมื่อคัดกรองแหล่งท่องเที่ยว ประเพณี และวิถีชีวิตในเส้นทางอารยธรรมล้านนา จำนวน 27 ประเพณีและวิถีชีวิตในเส้นทางอารยธรรมล้านนาแล้ว จึงได้นำมาการจัดทำเส้นทางท่องเที่ยวเพื่อนำไปจัดทำแนวทางการส่งเสริม และพัฒนาผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวเชิงประเพณีและวิถีชีวิตในเส้นทางอารยธรรมล้านนา (จังหวัดเชียงใหม่ เชียงราย ลำพูน ลำปาง และพะเยา) โดยการนำเสนอการจัดเส้นทางดังกล่าวต่อภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง ไม่ว่าจะเป็นภาครัฐ ภาคเอกชน ภาควิชาการ หรือภาคท้องถิ่น ซึ่งผลจากการคัดกรองนั้น คณะนักวิจัยได้จัดทำเส้นทางท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมทางประเพณีและวิถีชีวิตโดยแบ่งเป็น 2 เส้นทาง ดังนี้

1. เส้นทางสายประเพณีสักการะพระธาตุ ได้แก่ เส้นทางท่องเที่ยวสักการะพระธาตุประจำปีเกิดในวันวิสาขบูชา วันสงกรานต์ และวันขึ้น 15 ค่ำเดือน 4
2. เส้นทางประทับใจวิถีชีวิตล้านนา ได้แก่ เส้นทางประทับใจวิถีชีวิตหัตถศิลป์ล้านนา และเส้นทางประทับใจวิถีชีวิตย่านเก่า เมืองโบราณล้านนา

ซึ่งการประเมินคัดกรองจะพิจารณาใน 3 ประเด็น ดังนี้

- **ศักยภาพทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม** คือ ความเป็นมาทางประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม ประเพณีที่สืบค้นได้ ความเป็นเอกลักษณ์ด้านชีวิต ภูมิปัญญา และองค์ความรู้ ความผูกพันต่อท้องถิ่น ความสามารถในการสืบทอดภูมิปัญญา อัตลักษณ์ และองค์ความรู้อย่างต่อเนื่อง ความต่อเนื่องของการสืบสานวัฒนธรรมประเพณีความเข้มแข็งในการรักษาเอกลักษณ์ และความงดงามทางศิลปวัฒนธรรม

● **ศักยภาพด้านคุณค่าทางสังคมและเศรษฐกิจ** ได้แก่ ความเกี่ยวพันทางเศรษฐกิจ/สังคม และการเปิดโอกาสให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยว

● **ศักยภาพด้านโอกาสในการพัฒนาการท่องเที่ยว** ได้แก่ การพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวทั้งปริมาณและความหลากหลาย การพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกขั้นพื้นฐาน ขนาดเนื้อที่สำหรับประกอบกิจกรรมท่องเที่ยว การจัดการการท่องเที่ยวต่าง ๆ ทั้งการจัดการขยะ ของเสีย การป้องกันความเสื่อมโทรมในแหล่งท่องเที่ยว การบริหารจัดการทรัพยากรและผลกระทบสิ่งแวดล้อม และการเชื่อมโยงการเชื่อมโยงกับแหล่งท่องเที่ยวอื่น

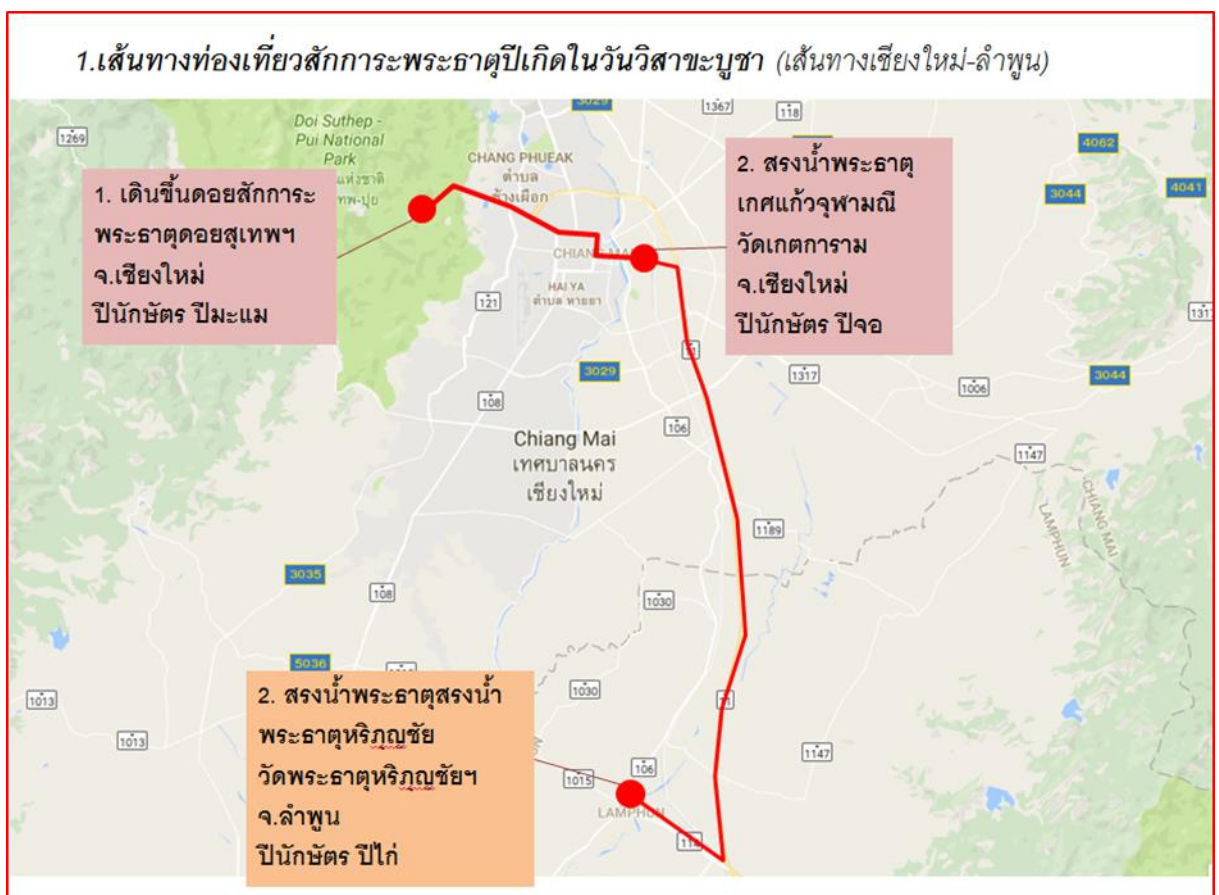
ในการจัดทำแนวทางการส่งเสริมและพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเชิงวัฒนธรรมทางประเพณีและวิถีชีวิตในเส้นทางอารยธรรมล้านนา ใช้กระบวนการการมีส่วนร่วม (Participation) ทั้งจากการประชุมระดมสมอง และการจัดเวทีแสดงความคิดเห็น ใน 5 จังหวัด (เชียงใหม่ เชียงราย ลำพูน ลำปางและพะเยา) ของภาคส่วนที่เกี่ยวข้องไม่ว่าจะเป็นภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคท้องถิ่น รวมถึงภาคการศึกษามาขับเคลื่อนเพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็น การหาทางออก และการพัฒนาแนวทางฯ ดังกล่าว เนื่องจากการมีส่วนร่วม คือ การที่กลุ่มบุคคลสามารถเข้าไปมีส่วนในการตัดสินใจในการกำหนด นโยบาย พัฒนาหาทางแก้ไขปัญหา และมีส่วนร่วมในการรับประโยชน์การแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเพื่อหาข้อเสนอแนะในประเด็นนั้น ๆ ยิ่งไปกว่านั้นการทำงานในครั้งนี้ยังได้มาซึ่งข้อมูลจากการสัมภาษณ์ในเชิงลึกเพื่อประกอบการสร้างแนวทางการพัฒนาฯ อีกด้วย

ซึ่งในการทำงานครั้งนี้อาศัยการมีส่วนร่วมของภาคส่วนที่เกี่ยวข้องในการพัฒนาแนวทางการส่งเสริมและพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเชิงวัฒนธรรมทางประเพณีและวิถีชีวิตในเส้นทางอารยธรรมล้านนา ดังนี้ ขั้นตอนการมีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหาและสาเหตุของปัญหารวมไปถึง การจัดลำดับความสำคัญของความต้องการ และกำหนดความต้องการของภาคส่วนที่เกี่ยวข้องที่มีต่อการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม หลังจากนั้นการมีส่วนร่วมของภาคส่วนต่าง ๆ เชื่อมโยงไปถึงการมีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเชิงวัฒนธรรมทางประเพณีและวิถีชีวิตในพื้นที่อารยธรรมล้านนา และเมื่อเส้นทางท่องเที่ยว และแนวทางการพัฒนาถูกกำหนดขึ้นมา นำไปสู่ขั้นตอนการมีส่วนร่วมในการประเมินผลของการจัดโปรแกรมเส้นทางท่องเที่ยวนั้น และการวิพากษ์ เสนอความคิดเห็นเกี่ยวกับโปรแกรมเส้นทางท่องเที่ยวนั้น และแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเชิงวัฒนธรรมทางประเพณีและวิถีชีวิต

ซึ่งจากข้างต้นที่ระบุว่า การประเมินและคัดกรองแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมด้านประเพณีและวิถีชีวิต สามารถจัดแบ่งเส้นทางทางการท่องเที่ยวได้เป็น 2 เส้นทาง คือ **การจัดเส้นทางท่องเที่ยวประเพณี (สักการะพระธาตุ)** และ**เส้นทางประทับใจวิถีชีวิตล้านนา** มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

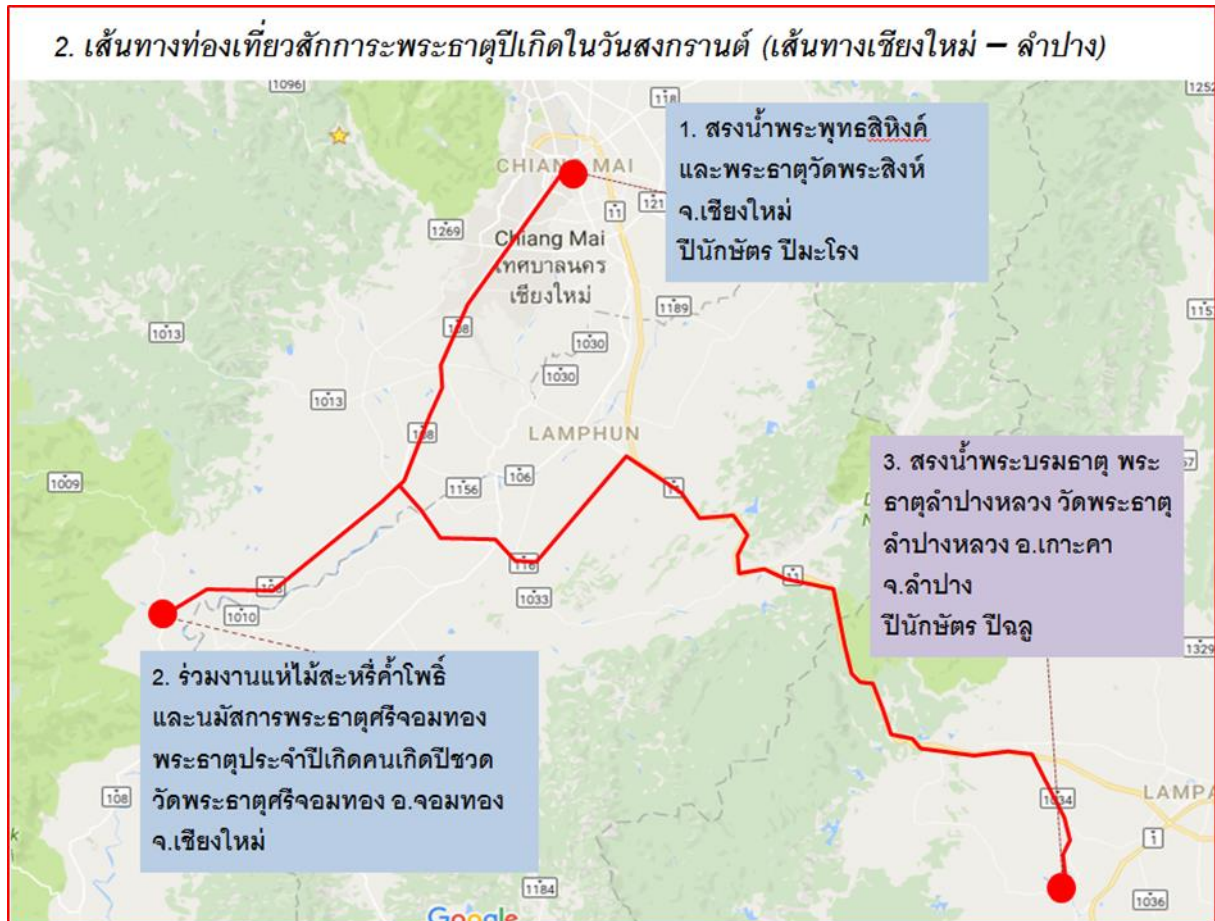
● **เส้นทางท่องเที่ยวประเพณี (สักการะพระธาตุ)** เมื่อพิจารณาถึงการจัดเส้นทางท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมทางประเพณีในพื้นที่อารยธรรมล้านนานั้น ทางผู้วิจัยได้จัดทำเส้นทางสักการะพระธาตุประจำปีเกิด (หรือชุธาตุ) โดยจากการพิจารณาศักยภาพและความพร้อมในการรองรับนักท่องเที่ยว ความสำคัญของพระธาตุในฐานะพระธาตุประจำปีเกิดตามแนวคิด ชุธาตุ ของคนล้านนา และวันเวลาในการจัดงานสักการะพระธาตุสำคัญในแต่ละจังหวัด ซึ่งประกอบไปด้วย งานสงกรานต์พระธาตุ งานนมัสการพระธาตุ และสิ่งศักดิ์สิทธิ์ภายในวัด พบว่า การจัดงานประเพณีสักการะพระธาตุที่มีวันเวลาใกล้เคียงกัน และมีศักยภาพเพียงพอสำหรับพัฒนาเป็นเส้นทางท่องเที่ยวและสักการะพระธาตุล้านนา ประกอบด้วย 3 เส้นทางย่อย ได้แก่

1. **เส้นทางท่องเที่ยวสักการะพระธาตุปีเกิดในวันวิสาขบูชา (เส้นทางเชียงใหม่-ลำพูน)**
สำหรับนักท่องเที่ยวที่เกิดในปีนักษัตร ปีมะแม ปิจอ และปีไก่ สามารถเข้าร่วมงานประเพณีสักการะพระธาตุ บนเส้นทางจังหวัดเชียงใหม่ –ลำพูน

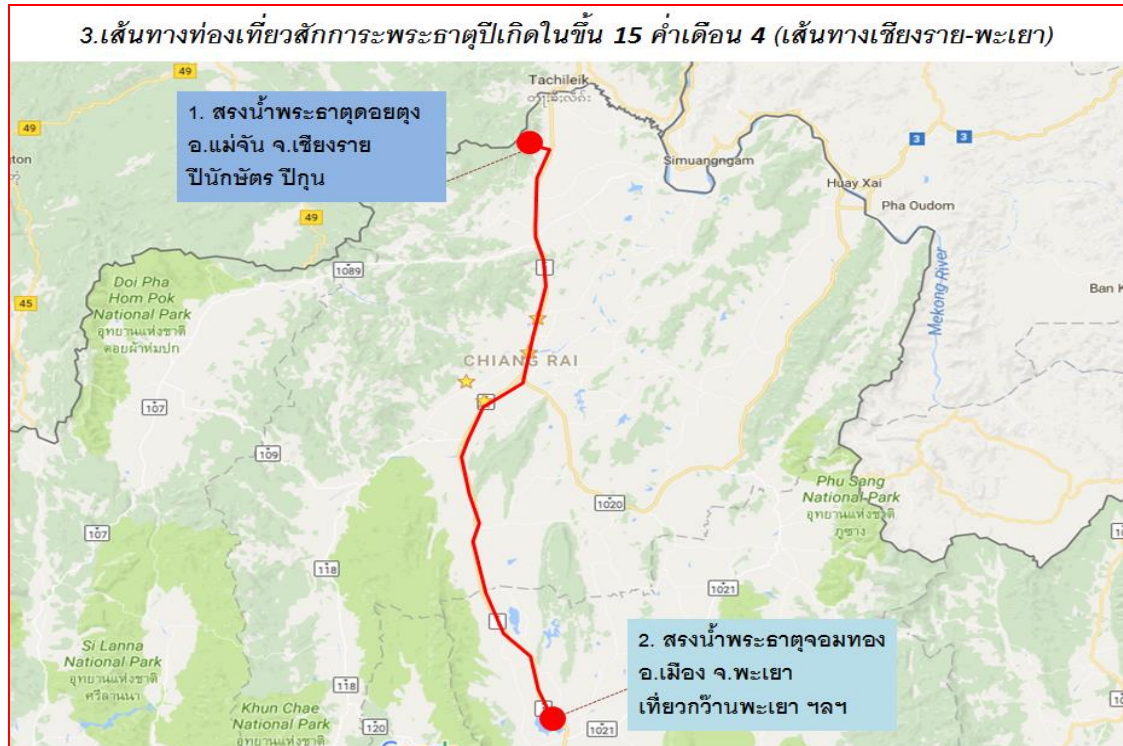
เส้นทางท่องเที่ยวทางประเพณีสักการะพระธาตุปีเกิดในวันวิสาขบูชา
(เส้นทางเชียงใหม่-ลำพูน) .

2. เส้นทางท่องเที่ยวสักการะพระธาตุปีเกิดในวันสงกรานต์ (เส้นทางเชียงใหม่ – ลำปาง) สำหรับนักท่องเที่ยวที่เกิดในปีนักษัตรปีมะโรง ปีฉลู และนักท่องเที่ยวที่มีความสนใจประเพณีปีใหม่เมือง

เส้นทางท่องเที่ยวสักการะพระธาตุปีเกิดในวันสงกรานต์
(เส้นทางเชียงใหม่ – ลำปาง)

3. เส้นทางท่องเที่ยวสักการะพระธาตุปีเกิดในชั้น 15 ค่าเดือน 4 (เส้นทาง เชียงราย-พะเยา) สำหรับนักท่องเที่ยวที่เกิดในปีนักษัตรปีกุน และนักท่องเที่ยวที่มีความสนใจแหล่งท่องเที่ยวในจังหวัดพะเยา

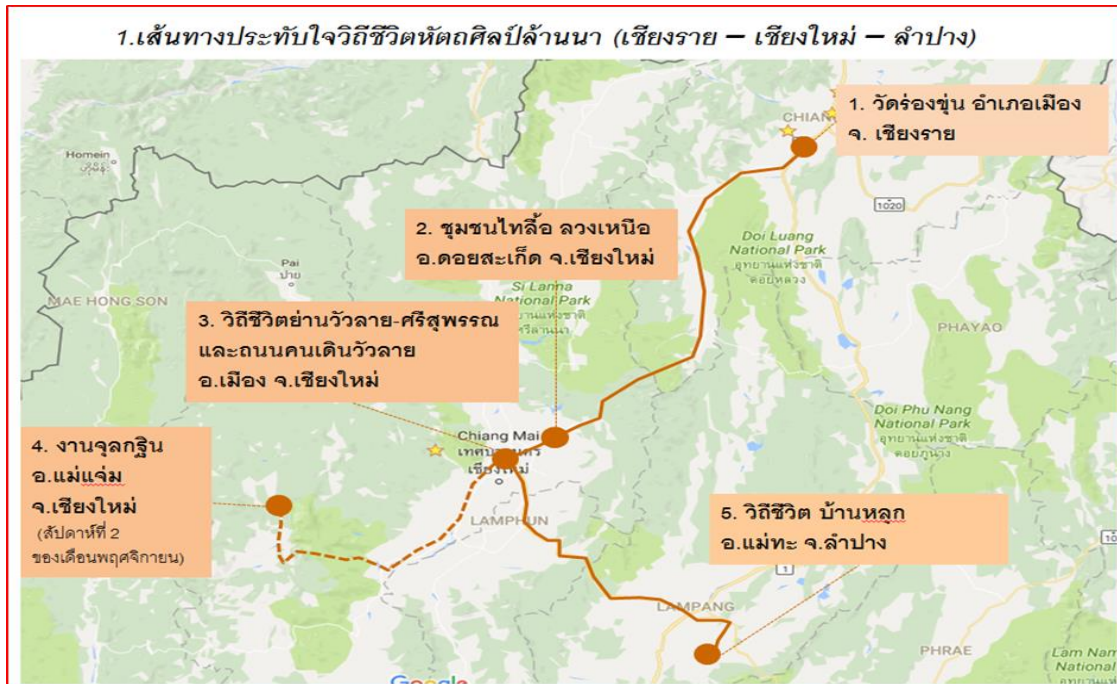

เส้นทางท่องเที่ยวสักการะพระธาตุปีเกิดในชั้น 15 ค่าเดือน 4
(เส้นทางเชียงราย-พะเยา)

● เส้นทางท่องเที่ยวทางวิถีชีวิต (ประทับใจวิถีชีวิตล้านนา)

จากการพิจารณาลักษณะร่วมของทรัพยากรการท่องเที่ยวของแต่ละแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมด้านวิถีชีวิตในทั้ง 5 จังหวัด พบว่า แหล่งท่องเที่ยวต่าง ๆ สามารถนำมาจัดเส้นทางโดยอาศัยลักษณะร่วมของทรัพยากร และความเชื่อมโยงทางด้านประวัติศาสตร์ รวมถึงวิถีชีวิตชุมชน จัดเป็นเส้นทางท่องเที่ยวเส้นทางประทับใจวิถีชีวิตล้านนาจำนวน 2 เส้นทางดังต่อไปนี้

1. เส้นทางประทับใจวิถีชีวิตหัตถศิลป์ล้านนา (เชียงใหม่ – เชียงใหม่ – ลำปาง)

เส้นทางประทับใจวิถีชีวิตหัตถศิลป์ล้านนา (เชียงใหม่ – เชียงใหม่ – ลำปาง)

2. เส้นทางประทับใจวิถีชีวิตย่านเก่า เมืองโบราณล้านนา (เชียงใหม่ – เชียงใหม่ – ลำพูน – ลำปาง – พะเยา)

เส้นทางประทับใจวิถีชีวิตย่านเก่า เมืองโบราณล้านนา

(พะเยา-เชียงใหม่ – เชียงใหม่ – ลำพูน – ลำปาง)

เมื่อทำการระดมสมอง การสัมภาษณ์เชิงลึก การสนทนากลุ่มเพื่อรับฟังความคิดเห็นจากภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง ไม่ว่าจะเป็นภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชน ภาคท้องถิ่น มีข้อเสนอแนะในการจัดเส้นทางเส้นทางการท่องเที่ยว โดยจัดเส้นทางครอบคลุมแหล่งท่องเที่ยวที่มีคุณค่าทางประเพณีและวิถีชีวิตรวมกันในรายจังหวัด โดยมีเส้นทางดังต่อไปนี้

● **เส้นทางท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมทางประเพณี และวิถีชีวิตในเส้นทางอารยธรรมล้านนา จังหวัดเชียงใหม่ มีจำนวน 9 แห่ง ประกอบไปด้วย**

1. ป่าเวณีเตวขึ้นดอย นมัสการพระธาตุดอยสุเทพราชวรวิหาร อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่
2. ประเพณีใส่ขันดอกอินทขิล วัดเจดีย์หลวง อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่
3. วิถีชีวิตชุมชนวัดเกต อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่
4. วิถีชีวิตย่านวัวลาย-ศรีสุพรรณ และถนนคนเดินวัวลาย อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่
5. วิถีชีวิตกาตประตู่เชียงใหม่ (ตลาดประตู่เชียงใหม่) อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่
6. ประเพณีสรงน้ำพระธาตุศรีจอมทอง อำเภอจอมทอง จังหวัดเชียงใหม่
7. ประเพณีแห่ไม้ค้ำโพธิ์ อำเภอจอมทอง จังหวัดเชียงใหม่
8. ประเพณีจุลกฐินแม่แจ่ม อำเภอแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่
9. วิถีชีวิตไทลื้อ ลวงเหนือ อำเภอดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่

เส้นทางท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมด้านประเพณีและวิถีชีวิต จังหวัดเชียงใหม่

● เส้นทางท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมทางประเพณี และวิถีชีวิตในเส้นทางอารยธรรมล้านนา จังหวัดเชียงใหม่ มี 6 แห่งประกอบไปด้วย

1. ประเพณีตานหาพญาเม็งราย อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย
2. ประเพณีอัญเชิญพระพุทธรูปแวตเวียงเจียงฮาย จังหวัดเชียงราย
3. วิถีหัตถศิลป์ วัดร่องขุ่น อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย
4. วิถีชีวิตภาคชุมชน (ตลาดชุมชน) บ้านป่าซาง อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย
5. งานประเพณีนมัสการและสรงน้ำพระธาตุดอยตุง อำเภอแม่จัน จังหวัดเชียงราย
6. ประเพณีบวงสรวงปลาบึก อำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย

เส้นทางท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมด้านประเพณีและวิถีชีวิต จังหวัดเชียงราย

- เส้นทางท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมทางประเพณี และวิถีชีวิตในเส้นทางอารยธรรมล้านนา ในจังหวัดลำพูน มีจำนวน 4 แห่ง ประกอบไปด้วย
 1. ประเพณีสลากย้อม พระบรมธาตุหริภุญชัย อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน
 2. วิถีชีวิตเมืองเก่าลำพูน และกาดข้าวทุ่งท่าสิงห์ อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน
 3. วิถีชีวิตชุมชนทอผ้าฝ้าย บ้านหนองเงือก - ดอนหลวง อำเภอป่าซาง จังหวัดลำพูน
 4. วิถีชีวิตไทลื้อ และประเพณียี่เป็งไทลื้อ อำเภอบ้านธิ จังหวัดลำพูน

เส้นทางท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมด้านประเพณีและวิถีชีวิต จังหวัดลำพูน

● เส้นทางท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมด้านประเพณี และวิถีชีวิต ในเส้นทางอารยธรรมล้านนา จังหวัดลำปาง มีจำนวน 4 แห่ง ประกอบไปด้วย

1. ประเพณีมัสการพระธาตุลำปางหลวง อำเภอเกาะคา จังหวัดลำปาง
2. วิถีชีวิตกาดกองต้า (ถนนตลาดเก่า) และชุมชนในเขตเมืองเก่าลำปาง
อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง
3. ประเพณีล่องสะเปาจาวเวียงละกอน อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง
4. วิถีชีวิตหัตถกรรมบ้านหลุก อำเภอแม่ทะ จังหวัดลำปาง

เส้นทางท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมด้านประเพณีและวิถีชีวิต จังหวัดลำปาง

● เส้นทางท่องเที่ยว แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมด้านประเพณี และวิถีชีวิต ในเส้นทางอารยธรรมล้านนาในจังหวัดพะเยา มีจำนวน 4 แห่ง ประกอบไปด้วย

1. วิถีชุมชนหล้าก๊ว้นพะเยา อำเภอเมือง จังหวัดพะเยา
2. ประเพณีเวียนเทียนกลางน้ำ วัดติโลกอาราม อำเภอเมือง จังหวัดพะเยา
3. ประเพณีตานข้าวทิพย์ พระเจ้าตนหลวง วัดศรีโคมคำ อำเภอเมือง
จังหวัดพะเยา
4. ประเพณีสืบสานตำนานไต้ลื้อ อำเภอเชียงคำ จังหวัดพะเยา

เส้นทางท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมด้านประเพณีและวิถีชีวิต จังหวัดพะเยา

เห็นได้ว่า การประเมินแหล่งท่องเที่ยวทางประเพณีและวิถีชีวิตในระดับพื้นที่ เพื่อจัดโปรแกรมนำร่องการท่องเที่ยวในเส้นทางอารยธรรมล้านนาอย่างมีส่วนร่วม และพัฒนามูลค่าผลิตภัณฑ์ทางการท่องเที่ยว พบว่า ในแต่ละจังหวัดมีแหล่งท่องเที่ยวทางประเพณีและวิถีชีวิตที่มีศักยภาพทางการแข่งขันที่สามารถนำมาพัฒนาตลาดและพร้อมสำหรับการพัฒนา และส่งเสริมศักยภาพที่มีอยู่ให้เข้มแข็งมากยิ่งขึ้น ซึ่งแต่ละแหล่งท่องเที่ยวทางประเพณีและวิถีชีวิตที่ต่างมีความโดดเด่น หรือความพร้อมรองรับการท่องเที่ยวแตกต่างกันไป ทำให้การพัฒนาผลิตภัณฑ์ทางการท่องเที่ยวทางประเพณีและวิถีชีวิตควรจะทำการพัฒนาแตกต่างกันไปตามกลุ่มที่มีศักยภาพคล้ายคลึงกัน ทั้งนี้ การจัดโปรแกรมการท่องเที่ยวการนำร่องอย่างมีส่วนร่วม เพื่อพัฒนาผลิตภัณฑ์ทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมด้านประเพณีและวิถีชีวิตในเส้นทางอารยธรรมล้านนาในครั้งนี้ (รายละเอียดอยู่ในแผนงานวิจัย) คณะวิจัยได้นำผลการศึกษาจากแผนงานวิจัย การบริหารจัดการและพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเส้นทางอารยธรรมล้านนาเชื่อมโยงกับ สปป.ลาว สหภาพเมียนมาร์ และสาธารณรัฐจีน(ตอนใต้) ซึ่งจัดทำแล้วเสร็จในปีพ.ศ. 2559 มาพิจารณาประกอบกับการประเมินศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวที่ได้จัดทำไปแล้วในหัวข้อที่ 4.1 อย่างไรก็ตามการจัดโปรแกรมการท่องเที่ยวการนำร่องอย่างมีส่วนร่วม เพื่อพัฒนาผลิตภัณฑ์ทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมด้านประเพณีและวิถีชีวิตในเส้นทางอารยธรรมล้านนา ทำขึ้นเพื่อเสนอแนะแนวทางพัฒนาเส้นทางในระดับพื้นที่ เพื่อให้เกิดภาพร่างของการปฏิบัติการด้านการท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวอย่างเป็นรูปธรรม และมีแนวทางที่แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมด้านประเพณีและวิถีชีวิตสำหรับ

ชุมชนในแหล่งท่องเที่ยว และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับแหล่งท่องเที่ยวทั้งภาครัฐ ภาคธุรกิจ และภาคประชาชนสามารถนำไปประยุกต์ใช้ กับแหล่งท่องเที่ยว และเส้นทางท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมด้านประเพณีและวิถีชีวิตสำหรับในกลุ่มอารยธรรมล้านนาในพื้นที่ของตน และจากผลการศึกษาในครั้งนี้พบว่า ประเพณี และวิถีชีวิตในเขตเมืองเก่าในภาคเหนือตอนบนมีผลิตภัณฑ์ทางการท่องเที่ยวทางประเพณีและวิถีชีวิตที่น่าสนใจ และดึงดูดทางการท่องเที่ยวมากมาย เมื่อพิจารณาร่วมกับข้อเสนอแนะจากการบริหารจัดการและพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเส้นทางอารยธรรมล้านนาเชื่อมโยงกับ สปป.ลาว สหภาพเมียนมาร์ และสาธารณรัฐจีน(ตอนใต้) ยังทราบอีกว่า ได้มีการนำเสนอเส้นทางท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมทางประเพณีและวิถีชีวิตที่โดดเด่น น่าสนใจ และสามารถร้อยเรียงเชื่อมโยงกลุ่มแหล่งท่องเที่ยวดังกล่าวเข้ากับแหล่งท่องเที่ยวทางด้านประเพณีและวิถีชีวิตอื่น ๆ ในพื้นที่ใกล้เคียงได้เช่นกัน ซึ่งแนวทางเหล่านี้ต่างเป็นความพยายามในการเพิ่มมูลค่า และยกระดับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมนั่นเอง

บทคัดย่อ

การศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนาผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวเชิงประเพณีและวิถีชีวิตเพื่อสร้างมูลค่าเพิ่ม ในเส้นทางอารยธรรมล้านนา” มีวัตถุประสงค์ของโครงการเพื่อสำรวจและประเมินสถานการณ์การท่องเที่ยวเชิงประเพณีและวิถีชีวิตในเส้นทางอารยธรรมล้านนา อีกทั้งเพื่อพัฒนาแนวทางการส่งเสริมและพัฒนาผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวเชิงประเพณีและวิถีชีวิตเป็นการสร้างมูลค่าเพิ่มในเส้นทางท่องเที่ยวในเส้นทางอารยธรรมล้านนา รวมไปถึงเพื่อจัดทำโปรแกรมเส้นทางท่องเที่ยวเชิงประเพณีและวิถีชีวิตที่สามารถสร้างมูลค่าเพิ่มในเส้นทางท่องเที่ยวในเส้นทางอารยธรรมล้านนา

ซึ่งดำเนินการศึกษาวิจัยการท่องเที่ยวด้านประเพณีและวิถีชีวิตในเส้นทางอารยธรรมล้านนาในกลุ่มท่องเที่ยวอารยธรรมล้านนาภาคเหนือ ประกอบด้วย 5 จังหวัดกลุ่มท่องเที่ยวอารยธรรมล้านนา ได้แก่ จังหวัดเชียงใหม่ จังหวัดเชียงราย จังหวัดลำปาง จังหวัดลำพูน และจังหวัดพะเยา โดยกลุ่มตัวอย่างในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ คือ ภาคส่วนที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นหน่วยงานราชการ ภาคเอกชน ผู้ประกอบการด้านการท่องเที่ยว และประชาชนในท้องถิ่น ในการศึกษาผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยว ได้แก่ สินค้าทางการท่องเที่ยว กิจกรรมทางการท่องเที่ยว และบริการทางการท่องเที่ยว เครื่องมือในการทำวิจัย ได้แก่ แบบสัมภาษณ์ โดยเป็นการสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง และแบบการสนทนากลุ่ม อีกทั้งทำการศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้อง และการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วมเพื่อทำความเข้าใจในปรากฏการณ์ได้ดีขึ้น

ผลการศึกษาพบว่า สถานการณ์ของการท่องเที่ยวด้านวัฒนธรรมเชิงประเพณีและวิถีชีวิตในจังหวัดลำพูนอยู่ในระดับดีเยี่ยม ขณะที่อีก 4 จังหวัด ได้แก่ จังหวัดเชียงใหม่ จังหวัดเชียงราย จังหวัดลำปาง และจังหวัดพะเยาอยู่ในระดับดีมาก ทั้งนี้แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวด้านวัฒนธรรมเชิงประเพณีและวิถีชีวิตในพื้นที่อารยธรรมล้านนา ทำได้ดังนี้ 1) การสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับแหล่งท่องเที่ยวและผลิตภัณฑ์ท่องเที่ยวของประเพณีและวิถีชีวิตโดยการนำเสนออัตลักษณ์ที่โดดเด่นแตกต่าง (Differentiation) และคัมภีร์ค่ากับการท่องเที่ยว 2) การพัฒนามูลค่าเพิ่มโดยการเตรียมความพร้อมในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงประเพณีและวิถีชีวิต 3) การพัฒนาระบบโครงสร้างพื้นฐานเพื่อรองรับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในเส้นทางอารยธรรมล้านนา 4) การเพิ่มมูลค่าด้วยการกระตุ้นให้เกิดนวัตกรรมด้านการท่องเที่ยวอย่างสร้างสรรค์ 5) การเพิ่มมูลค่าทางการท่องเที่ยวในระยะยาว โดยการสร้างจิตสำนึกที่ดีในการจัดการการท่องเที่ยวเพื่อให้เกิดความยั่งยืน 6) การสร้างทีมจากคนรุ่นใหม่เพื่อร่วมพัฒนาผลิตภัณฑ์ทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมทางประเพณี และวิถีชีวิต ขณะที่เส้นทางท่องเที่ยวด้านวัฒนธรรมเชิงประเพณีและวิถีชีวิตในพื้นที่อารยธรรมล้านนาสามารถจัดแบ่งออกได้เป็นเส้นทางท่องเที่ยวสักการะพระธาตุ และเส้นทางท่องเที่ยวประทับใจวิถีชีวิตล้านนา

Abstract

The objectives of research project “ Tourism Product Development of Lifestyle and Traditional Culture for Increasing Added Value in Lan Na Civilization Route” were to study the current situation and evaluate the situation of tourism of Lifestyle and Traditional Culture in Lan Na Civilization Route and develop guidelines of promoting and Tourism Product Development of Lifestyle and Traditional Culture in Lan Na Civilization Route. The research also attempted to develop a cultural tourism programs of Lifestyle and Traditional Culture in Lanna Civilization Route.

This research conducted within Lan Na Civilization area including five provinces; Chiang Mai, Chiang Rai, Lampang, Lamphun and Phayao. The sample was stakeholders in tourism sector - public organizations, private sector, tourism entrepreneurs and local people. The tourism product can be defined as tourism goods, tourism activities and services. Research instruments were interview form (semi-structured interview) and also focus group including studying a secondary data and applying non-participant observation to provide deep understanding.

The result has been found that the level of cultural tourism situation of Lifestyle and Traditional Culture in Chiang Mai, Chiang Rai, Lampang and Phayao were very good. Furthermore, the level of cultural tourism situation of Lifestyle and Traditional Culture in Lamphun presented excellence. The guidelines of Tourism Product Development of Lifestyle and Traditional Culture are as followed; increasing added value by a unique and different identity and value of tourism. 2) Readiness preparation of tourism management 3) Infrastructure development to serve the tourism based on lifestyle and traditional culture. 4) Promoting tourism innovation and creativity 5) Building of responsivity of sustainable tourism and lastly, motivation the next generation to support tourism product development of lifestyle and traditional culture. Moreover, the route tourism development of lifestyle and traditional culture shows that the route of respect to holy pagoda and the route of local lifestyles.

สารบัญ

	หน้า
บทสรุปผู้บริหาร	ก
บทคัดย่อ	ต
Abstract	ถ
สารบัญ	1-ก
สารบัญตาราง	1-ง
สารบัญภาพ	1-จ
บทที่ 1 บทนำ	1-1
1.1 ความสำคัญและที่มาของปัญหา	1-1
1.2 วัตถุประสงค์ของโครงการ	1-3
1.3 ขอบเขตของการวิจัย	1-3
1.4 นิยามศัพท์ที่ใช้ในการวิจัย	1-4
1.5 กรอบการวิจัย	1-4
1.6 ประโยชน์ที่ได้รับ	1-6
บทที่ 2 แนวคิด ทฤษฎีและเอกสาร งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	1-7
2.1 แนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง	1-7
2.2 เอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	1-22
2.3 กรอบแนวคิด ทฤษฎีที่ใช้ในการวิจัย	1-26
บทที่ 3 การดำเนินการวิจัย	1-27
3.1 ประชากร และกลุ่มตัวอย่าง	1-27
3.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	1-27
3.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล และการวิเคราะห์ข้อมูล	1-28

สารบัญ(ต่อ)

	หน้า
บทที่ 4 ผลการวิจัย	1-29
4.1 การคัดกรองการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมทางประเพณีและวิถีชีวิตเพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มในเส้นทางอารยธรรมล้านนา	1-29
4.1.1 การคัดกรองแหล่งท่องเที่ยวเชิงประเพณีและวิถีชีวิตตามเส้นทางท่องเที่ยวอารยธรรมล้านนา	1-29
4.1.2 รายละเอียดเบื้องต้นของแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมด้านประเพณี และวิถีชีวิต ในเส้นทางอารยธรรมล้านนา	1-32
4.1.3 รายละเอียดผลการคัดกรองแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมทางประเพณีและวิถีชีวิตในเส้นทางอารยธรรมล้านนา	1-59
4.2 การจัดโปรแกรมเส้นทางท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมทางประเพณีและวิถีชีวิตในเส้นทางอารยธรรมล้านนา	1-109
4.3 การจัดโปรแกรมการท่องเที่ยวการนำร่องอย่างมีส่วนร่วม เพื่อพัฒนาผลิตภัณฑ์ทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมด้านประเพณีและวิถีชีวิตในเส้นทางอารยธรรมล้านนา	1-119
บทที่ 5 อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ	1-129
5.1 การสรุปผลการวิจัย และการอภิปรายผล	1-130
5.1.1 สถานการณ์ของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมด้านประเพณี และวิถีชีวิตใน ของภาคเหนือตอนบน	1-130
5.1.2 การจัดเส้นทางท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมทางประเพณีและวิถีชีวิตในเส้นทางอารยธรรมล้านนา	1-136
5.1.3 การจัดเส้นทางท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมทางประเพณีและวิถีชีวิตในเส้นทางอารยธรรมล้านนา	
5.2 แนวทางการพัฒนาผลิตภัณฑ์ทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมทางประเพณีและวิถีชีวิตในเส้นทางอารยธรรมล้านนา	1-136
5.3 ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป	1-147

สารบัญ(ต่อ)

	หน้า
บรรณานุกรม	1-149
ภาคผนวก	1-151
ภาคผนวก ก	
แบบสำรวจคุณค่าสถาปัตยกรรมของแหล่งท่องเที่ยวในเส้นทางอารยธรรมล้านนา	
ภาคผนวก ข	
แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-structured Interview)	
ภาคผนวก ค	
การทำงานของคณะนักวิจัย	

สารบัญตาราง

ตารางที่		หน้า
ย่อย 1-1	คะแนนการประเมินสถานการณ์การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมทางประเพณีและวิถีชีวิตในจังหวัดเชียงใหม่	1-76
ย่อย 1-2	คะแนนการประเมินสถานการณ์การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมทางประเพณีและวิถีชีวิตในจังหวัดลำพูน	1-84
ย่อย 1-3	คะแนนการประเมินสถานการณ์การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมทางประเพณีและวิถีชีวิตในจังหวัดเชียงราย	1-95
ย่อย 1-4	คะแนนการประเมินสถานการณ์การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมทางประเพณีและวิถีชีวิตในจังหวัดลำปาง	1-102
ย่อย 1-5	คะแนนการประเมินสถานการณ์การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมทางประเพณีและวิถีชีวิตในจังหวัดพะเยา	1-108
ย่อย 1-6	รายละเอียดประเพณีและพิธีกรรมที่เกี่ยวข้องกับพระธาตุสำคัญในแต่ละจังหวัด	1-110
ย่อย 1-7	แสดงช่วงเวลากิจกรรมการสักการะพระธาตุ	1-112
ย่อย 1-8	เส้นทางท่องเที่ยวและแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในจังหวัดเชียงใหม่ (เส้นทางสายประเพณีและวิถีชีวิต)	1-120

สารบัญภาพ

ภาพที่		หน้า
ย่อย 1-1	กรอบการวิจัย	1-5
ย่อย 1-2	ความสัมพันธ์ของผู้ที่มีส่วนได้เสียในธุรกิจการท่องเที่ยว	1-16
ย่อย 1-3	เส้นทางท่องเที่ยวทางประเพณีสักการะพระธาตุปีเกิดในวันวิสาขบูชา (เส้นทางเชียงใหม่-ลำพูน)	1-116
ย่อย 1-4	เส้นทางท่องเที่ยวสักการะพระธาตุปีเกิดในวันสงกรานต์ (เส้นทางเชียงใหม่ – ลำปาง)	1-117
ย่อย 1-5	เส้นทางท่องเที่ยวสักการะพระธาตุปีเกิดในขึ้น 15 ค่ำเดือน 4 (เส้นทางเชียงราย-พะเยา)	1-118
ย่อย 1-6	เส้นทางประทับใจวิถีชีวิตหัตถศิลป์ล้านนา (เชียงราย – เชียงใหม่ –ลำปาง)	1-120
ย่อย 1-7	เส้นทางประทับใจวิถีชีวิตย่านเก่า เมืองโบราณล้านนา (พะเยา-เชียงราย – เชียงใหม่ –ลำพูน –ลำปาง)	1-121
ย่อย 1-8	เส้นทางท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมด้านประเพณีและวิถีชีวิต จังหวัดเชียงใหม่	1-123
ย่อย 1-9	เส้นทางท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมด้านประเพณีและวิถีชีวิต จังหวัดเชียงราย	1-124
ย่อย 1-10	เส้นทางท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมด้านประเพณีและวิถีชีวิต จังหวัดลำพูน	1-125
ย่อย 1-11	เส้นทางท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมด้านประเพณีและวิถีชีวิต จังหวัดลำปาง	1-126
ย่อย 1-12	เส้นทางท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมด้านประเพณีและวิถีชีวิต จังหวัดพะเยา	1-127
ย่อย 1-13	การลงพื้นที่ของคณะนักวิจัยในจังหวัดลำพูน และจังหวัดลำปาง	1-128
ย่อย 1-14	กิจกรรมเพื่ออนุรักษ์ประเพณี และวัฒนธรรมของชุมชนพวกแต้มเชียงใหม่	1-134
ย่อย 1-15	กิจกรรมเพื่ออนุรักษ์ประเพณี และวัฒนธรรมของชุมชนพวกแต้ม เชียงใหม่	1-136
ย่อย 1-16	กิจกรรมเพื่ออนุรักษ์ประเพณี และวัฒนธรรมของชุมชนพวกแต้ม เชียงใหม่	1-136
ย่อย 1-17	การลงพื้นที่ของคณะนักวิจัยในจังหวัดเชียงราย และจังหวัดพะเยา	1-139
ย่อย 1-18	การประชุม และการมีส่วนร่วมของชาวบ้าน ชุมชนเขตเมืองเก่า เชียงใหม่ เพื่อขับเคลื่อนการท่องเที่ยว	1-141
ย่อย 1-19	การอบรมเชิงปฏิบัติการเพื่อพัฒนาผลิตภัณฑ์ทางการท่องเที่ยวในพื้นที่อารย ธรรมล้านนาแก่ชุมชนเขตเมืองเก่า เชียงใหม่	1-142

สารบัญญภาพ(ต่อ)

ภาพที่		หน้า
ย่อย 1-20	การจัดโปรแกรมการท่องเที่ยวนำร่องเชิงประเพณีและวิถีชีวิต รวมถึงการถอดบทเรียนแก่ชุมชนเขตเมืองเก่า เชียงใหม่	1-143
ย่อย 1-21	การจัดโปรแกรมการท่องเที่ยวนำร่องเชิงประเพณีและวิถีชีวิต รวมถึงการถอดบทเรียนแก่ชุมชนเขตเมืองเก่า เชียงใหม่	1-148

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความสำคัญและที่มาของปัญหา

อุตสาหกรรมการท่องเที่ยว (Tourism Industry) มีความสำคัญยิ่งในการเติบโตทั้งทางเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ เป็นแหล่งที่มาของเงินตราต่างประเทศ ช่วยสร้างอาชีพและการจ้างงานให้กับคนในชุมชน ทำให้เกิดการกระจายรายได้ อีกทั้งยังช่วยกระตุ้นให้เกิดการผลิตทางเศรษฐกิจจะเห็นได้จาก สถานการณ์การท่องเที่ยวของไทยในปี พ.ศ.2560 พบว่า ประเทศไทยมีรายได้จากการท่องเที่ยว 2.75 ล้านล้านบาท โดยเป็นชาวต่างชาติกว่า 35.38 ล้านคน สร้างรายได้กว่า 1.8 ล้านล้านบาท (กรุงเทพมหานคร, 2561) จึงเห็นได้ว่าการท่องเที่ยวยังเป็นตัวขับเคลื่อนเศรษฐกิจไทย และมีแนวโน้มการขยายตัวสูงขึ้นอีกด้วย นอกจากนี้ขณะที่การจัดอันดับจากดัชนีชี้วัดขีดความสามารถทางการแข่งขันภาคการท่องเที่ยวของโลกจาก The Travel & Tourism Competitiveness ในปี ค.ศ.2016 ที่ World Economic Forum (2017) พบว่าไทยมีขีดความสามารถทางแข่งขันอยู่ในอันดับที่ 34 ของโลก (จาก 141 ประเทศ) ทั้งนี้แสดงให้เห็นว่าประเทศไทยมีทรัพยากรทางการท่องเที่ยวที่มีความสวยงาม และดึงดูดใจให้เดินทางมาท่องเที่ยวมากมาย ไม่ว่าจะเป็นแหล่งท่องเที่ยวตามธรรมชาติ รวมไปถึงความงดงามของแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมที่มีอัตลักษณ์และการท่องเที่ยวที่แสดงถึงศิลปะ ประเพณี วิถีชีวิตของชาวไทย นอกจากนี้ การท่องเที่ยวยังช่วยยกมาตรฐานการครองชีพของคนในท้องถิ่น ช่วยทำให้เกิดการนำทรัพยากรที่ไร้ค่าในท้องถิ่นมาสร้างมูลค่า เป็นการอนุรักษ์และฟื้นฟูศิลปวัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม จนนำไปสู่การสร้างความสำเร็จให้แก่ประเทศชาติ ดังนั้นเพื่อให้สอดคล้องกับกระแสเศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์ (Creative Economy) และการแข่งขันในตลาดโลกได้จึงเป็นโอกาสที่จะนำเอาวัฒนธรรมมาเป็นส่วนหนึ่งในตัวผลิตภัณฑ์หรือบริการ เพื่อสร้างความแตกต่างจากคู่แข่ง (ไกรฤกษ์ ปิ่นแก้ว, 2556: ระบบออนไลน์)

การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมได้รับความสนใจจากนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติ จากการท่องเที่ยวอีกรูปแบบหนึ่งที่นำเอาวัฒนธรรมมาเป็นจุดขาย เพื่อดึงดูดความสนใจของนักท่องเที่ยว โดยเฉพาะนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติที่สนใจเรียนรู้ประวัติศาสตร์ วัฒนธรรมอันดีงาม ชื่นชมงานสถาปัตยกรรม และสัมผัสวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของคนในชุมชนดั้งเดิม และจากการมีแหล่ง อารยธรรมโบราณที่สำคัญหลายแห่งของประเทศไทย มีอาณาจักรโบราณที่เป็นแหล่งประวัติศาสตร์ โบราณคดี และศิลปวัฒนธรรมที่กระจายอยู่ทั่วประเทศ จึงถือเป็นข้อได้เปรียบในด้านการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม โดยเฉพาะอย่างยิ่งในพื้นที่ภาคเหนือตอนบนหรือที่เรียกกันทั่วไปว่า “ดินแดนล้านนา” ซึ่งเป็นเมืองกลุ่มหนึ่งที่มีความสัมพันธ์กันทางเครือญาติหรือทางวัฒนธรรม ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน เคยมีอิทธิพลแผ่ออกไปอย่างกว้างขวางจนถึงดินแดนเชียงรุ่ง สิบสองปันนา และรัฐฉานตอนใต้ และมีการเปลี่ยนแปลง

พัฒนาอยู่ตลอดเวลา เส้นทางท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมด้านประเพณีและวิถีชีวิตล้านนา เป็นเส้นทางท่องเที่ยวเพื่อร่วมกิจกรรมในเทศกาลต่างๆ ที่เกิดขึ้นเป็นประจำทุกปี นักท่องเที่ยวสามารถเข้าร่วมงานประเพณีท้องถิ่นล้านนา ซึ่งจะมีช่วงเวลาการจัดกิจกรรมที่แตกต่างกันไปในแต่ละชุมชน โดยชุมชนดั้งเดิมและย่านเก่ายังคงรักษาวิถีชีวิตของความเป็นล้านนา เพื่อเรียนรู้และสัมผัสความสงบสุขตามวิถีล้านนา

แต่อย่างไรก็ตามการเปิดเสรีบริการด้านการท่องเที่ยว ซึ่งรวมถึงธุรกิจท่องเที่ยวและบริการที่เกี่ยวข้อง ภายใต้กรอบ AEC ซึ่งอยู่ในสาขาเร่งรัดการรวมกลุ่ม (Priority Integration Sectors: PIS) และมีการยกเลิกข้อจำกัดต่างๆ ในการประกอบการ ส่งผลให้ผู้ประกอบการธุรกิจท่องเที่ยวของไทย ซึ่งกว่าร้อยละ 70 เป็นผู้ประกอบการ SMEs ต้องเผชิญกับภาวะการแข่งขันที่มีแนวโน้มรุนแรงขึ้น อีกทั้งประเทศต่างๆ ในอาเซียนโดยเฉพาะเวียดนาม มาเลเซีย และสิงคโปร์ กำลังปรับตัวและพัฒนาธุรกิจท่องเที่ยวและบริการที่เกี่ยวข้องอื่นอย่างจริงจัง (ธนาคารเพื่อการส่งออกและนำเข้าแห่งประเทศไทย, 2555) อีกทั้งจากการประชาสัมพันธ์ รวมไปถึงกระแสท่องเที่ยวในภาคเหนือตอนบนที่นักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติที่นิยมมาท่องเที่ยวเป็นประจำนั้น ส่งผลกระทบถึงรูปแบบวิถีชีวิตของคนในชุมชน ชุมชนเกิดการเปลี่ยนแปลงจากปัจจัยทั้งภายนอกและภายใน โดยผลของการท่องเที่ยวอาจไม่ได้ส่งผลต่อวัฒนธรรมของชุมชนและท้องถิ่นอย่างทันทีทันใด แต่การเปลี่ยนแปลงจะค่อยๆ เกิดขึ้นอยู่ตลอดเวลาอย่างช้าๆ โดยนักท่องเที่ยวและคนในชุมชนอาจไม่รู้ตัว

จากเหตุผลที่กล่าวตามข้างต้นสถาบันวิจัยสังคม มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ซึ่งเป็นสถาบันวิชาการที่มีพันธกิจในการศึกษาวิจัยและบริการวิชาการเพื่อสนับสนุนและส่งเสริมการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรมในพื้นที่ภาคเหนือตอนบน รวมถึงได้เล็งเห็นความสำคัญของการสำรวจสถานการณ์และการพัฒนาผลิตภัณฑ์ทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม จึงเห็นสมควรดำเนินการศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนาผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวเชิงประเพณีและวิถีชีวิตเพื่อสร้างมูลค่าเพิ่ม ในเส้นทางอารยธรรมล้านนา” เพื่อนำองค์ความรู้ที่ได้มาปรับใช้ในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวให้พร้อมกับการแข่งขันในตลาด อีกทั้งพัฒนาผลิตภัณฑ์ทางการท่องเที่ยว และจัดเส้นทางท่องเที่ยวที่สอดคล้องกับบริบทชุมชน สถานการณ์ของผู้ประกอบการ ภาครัฐ ภาคเอกชนที่เกี่ยวข้อง และความต้องการของนักท่องเที่ยว ยิ่งไปกว่านั้นการวิจัยฉบับนี้ เป็นการศึกษาต่อยอดในเชิงลึกของเส้นทางท่องเที่ยวด้านประเพณีและวิถีชีวิต ซึ่งเป็นเส้นทางท่องเที่ยวที่เป็นผลลัพธ์จากแผนงานวิจัย “การบริหารจัดการและการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม เส้นทางอารยธรรมล้านนาเชื่อมโยงกับ สปป.ลาว สหภาพเมียนมาร์ และสาธารณรัฐประชาชนจีน (ตอนใต้)” โดยสุรีย์ บุญญานุพงศ์ และคณะ (2558) เพื่อให้องค์กรหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ผู้ประกอบการ และคนในชุมชนได้ทราบสถานการณ์การท่องเที่ยว มีความตระหนัก และร่วมพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยววัฒนธรรม เพื่อให้เกิดความยั่งยืนและเกิดประโยชน์สูงสุดสำหรับนักท่องเที่ยวและคนที่อาศัยอยู่ในชุมชน โดยที่การมาท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวนั้นจะต้องยังคงรักษารากเหง้า คุณค่าของประเพณีและวิถีชีวิตเดิมของคนในชุมชนไว้ได้

1.2 วัตถุประสงค์ของโครงการ

- 1) เพื่อสำรวจและประเมินสถานการณ์การท่องเที่ยวเชิงประเพณีและวิถีชีวิตในเส้นทางอารยธรรมล้านนา
- 2) เพื่อพัฒนาแนวทางการส่งเสริมและพัฒนาผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวเชิงประเพณีและวิถีชีวิตเป็นการสร้างมูลค่าเพิ่มในเส้นทางท่องเที่ยวในเส้นทางอารยธรรมล้านนา
- 3) เพื่อจัดทำโปรแกรมเส้นทางท่องเที่ยวเชิงประเพณีและวิถีชีวิตที่สามารถสร้างมูลค่าเพิ่มในเส้นทางท่องเที่ยวในเส้นทางอารยธรรมล้านนา

1.3 ขอบเขตการวิจัย

● ขอบเขตพื้นที่

ดำเนินการศึกษาวิจัยการท่องเที่ยวด้านประเพณีและวิถีชีวิตในเส้นทางอารยธรรมล้านนา ในกลุ่มท่องเที่ยวอารยธรรมล้านนาภาคเหนือ ประกอบด้วย 5 จังหวัดกลุ่มท่องเที่ยวอารยธรรมล้านนา ได้แก่ จังหวัดเชียงใหม่ จังหวัดเชียงราย จังหวัดลำปาง จังหวัดลำพูน และจังหวัดพะเยา

● ขอบเขตเนื้อหา

การพัฒนาผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวเชิงประเพณีและวิถีชีวิตเพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มในเส้นทางท่องเที่ยวอารยธรรมล้านนา โดยผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยว ได้แก่ สินค้าทางการท่องเที่ยว กิจกรรมทางการท่องเที่ยว และบริการทางการท่องเที่ยว (จิตานันท์ ตีกุล และคณะ, 2550) ซึ่งการดำเนินการวิจัยครั้งนี้จะเป็นการสำรวจและประเมินสถานการณ์การท่องเที่ยวเชิงประเพณีและวิถีชีวิตในเส้นทางท่องเที่ยวอารยธรรมล้านนา ทำให้ทราบถึงสถานการณ์การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมด้านประเพณีและวิถีชีวิต เพื่อนำไปสู่การศึกษาแนวทางการพัฒนาผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวเชิงประเพณีและวิถีชีวิตแก่พหุภาคีที่เกี่ยวข้อง ทั้งภาครัฐและเอกชน ทั้งนี้เป็นการสร้างมูลค่าเพิ่มในเส้นทางท่องเที่ยวอารยธรรมล้านนา จากการสำรวจ ประเมินและคัดกรองเส้นทางท่องเที่ยว เชิงประเพณีและวิถีชีวิต แล้วนำมาจัดทำโปรแกรมเส้นทางท่องเที่ยวเชิงประเพณีและวิถีชีวิต เพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มในเส้นทางท่องเที่ยวอารยธรรมล้านนาอย่างเป็นรูปธรรม รวมถึงเป็นการสร้างสรรค์การท่องเที่ยวบนพื้นฐานของคุณค่าทางวัฒนธรรมท้องถิ่น โดยเน้นการมีส่วนร่วมของชุมชนและภาคส่วนที่เกี่ยวข้องในการพัฒนาผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวเชิงประเพณีและวิถีชีวิต เพื่อก่อให้เกิดความแข็งแกร่งและยั่งยืนของการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวของชุมชน

1.4 นิยามศัพท์ที่ใช้ในการวิจัย

พื้นที่อารยธรรมล้านนา หมายถึง พื้นที่ที่อยู่ในเขตอาณาจักรล้านนาในสมัยราชวงศ์มังราย ซึ่งในปัจจุบัน ได้แก่ พื้นที่ภาคเหนือตอนบนของประเทศไทย เมืองหลวงพระบางในประเทศสปป.ลาว เมืองเชียงตุงและเมืองนายนในประเทศสหภาพเมียนมาร์ และเมืองเชียงรุ่ง (สิบสองปันนา) ในสาธารณรัฐประชาชนจีนตอนใต้ ในพื้นที่นี้จะทำการศึกษาเฉพาะ 5 จังหวัดในเขตภาคเหนือตอนบนของประเทศไทย ได้แก่ จังหวัดเชียงใหม่ จังหวัดเชียงราย จังหวัดลำพูน จังหวัดลำปาง และจังหวัดพะเยาตามที่กฎกระทรวงกำหนดเขตพัฒนาการท่องเที่ยว พ.ศ.2558 ซึ่งได้ประกาศ ในราชกิจจานุเบกษา เล่ม 132 ตอนที่ 22 ก เมื่อวันที่ 27 มีนาคม 2558 **ขณะที่เส้นทางท่องเที่ยวอารยธรรมล้านนา** หมายถึง เส้นทางการเดินทางท่องเที่ยวที่เชื่อมโยงแหล่งท่องเที่ยววัฒนธรรมหลายๆแหล่งในกลุ่มพื้นที่อารยธรรมล้านนาเข้าไว้ด้วยกัน

แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม หมายถึง แหล่งท่องเที่ยวที่มีทรัพยากรท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมหรือมีกิจกรรมการท่องเที่ยวที่เกี่ยวข้องกับ “วัฒนธรรม”

ผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยว หมายถึง สินค้าหรือบริการที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวที่สามารถตอบสนองความพอใจของผู้บริโภคหรือผลประโยชน์ที่จะได้รับจากการใช้สินค้าหรือบริการที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวนั้นๆ โดย ลักษณะของสินค้าหรือบริการที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวนั้นมีทั้งที่สามารถจับต้องได้และมีตัวตนหรือที่ไม่สามารถจับต้องได้ โดยแบ่งเป็นสินค้าทางการท่องเที่ยว กิจกรรมทางการท่องเที่ยว และบริการทางการท่องเที่ยว (จิตานันท์ ตีกุล และคณะ, 2550)

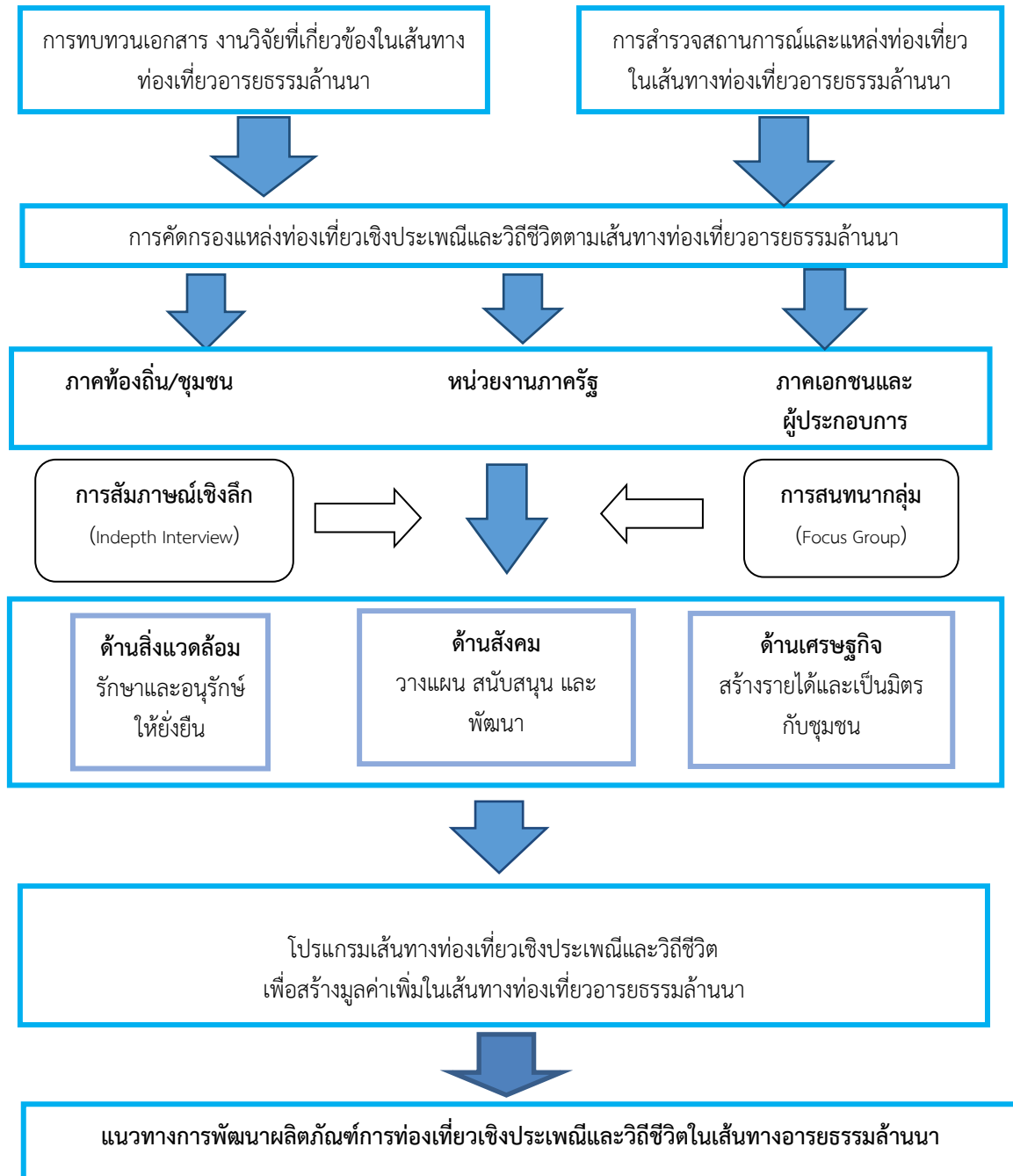
วัฒนธรรม หมายถึง ทุกสิ่งทุกอย่างที่มนุษย์คิดค้นและสร้างขึ้นมาทั้งที่เป็นรูปธรรม และนามธรรม ได้แก่ ภาษา ความเชื่อ ขนบธรรมเนียม ประเพณี ศาสนา กฎหมาย ศิลปะ จริยธรรมดนตรี วรรณกรรม จิตรกรรม ประติมากรรม วิทยาการและเทคโนโลยีต่างๆ

1.5 กรอบการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “การพัฒนาผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวเชิงประเพณีและวิถีชีวิตเพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มในเส้นทางท่องเที่ยวอารยธรรมล้านนา” ได้ใช้กรอบแนวความคิดเพื่อเป็นแนวทางในการศึกษาดังต่อไปนี้

การศึกษาวิจัยชิ้นนี้เป็นการสำรวจและประเมินสถานการณ์การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเพื่อการเรียนรู้การพัฒนาผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวเชิงประเพณีและวิถีชีวิตเพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มในเส้นทางท่องเที่ยวอารยธรรมล้านนา ครอบคลุมพื้นที่ในภาคเหนือตอนบน ดำเนินการศึกษาวิจัยการท่องเที่ยวด้านประเพณีและวิถีชีวิตในเส้นทางอารยธรรมล้านนา ในกลุ่มท่องเที่ยวอารยธรรมล้านนาภาคเหนือประกอบด้วย 5 จังหวัดกลุ่มท่องเที่ยวอารยธรรมล้านนา ได้แก่ จังหวัดเชียงใหม่ จังหวัดเชียงราย จังหวัดลำปาง จังหวัดลำพูน และจังหวัดพะเยา

เพื่อนำมาสู่การวิเคราะห์แนวทางการส่งเสริมและพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในเส้นทางท่องเที่ยวเรียนรู้ คุณค่าการพัฒนาผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวเชิงประเพณีและวิถีชีวิต เพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มในเส้นทางท่องเที่ยวอารยธรรมล้านนา รวมทั้งจัดทำโปรแกรมเส้นทางท่องเที่ยว ซึ่งจะเป็ประโยชน์ต่อหน่วยงานภาครัฐและเอกชน ผู้ประกอบการ และชุมชนในแหล่งท่องเที่ยว ต่อไป และได้ใช้กรอบแนวความคิดเพื่อเป็นแนวทางในการศึกษาดังต่อไปนี้

ภาพที่ ย่อย 1-1 : กรอบการวิจัย

1.6 ประโยชน์ที่ได้รับ

- 1) ทราบถึงสถานการณ์ท่องเที่ยวเชิงประเพณีและวิถีชีวิตในเส้นทางท่องเที่ยวอารยธรรมล้านนา
- 2) ทราบถึงแนวทางการพัฒนาผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวเชิงประเพณีและวิถีชีวิตแก่พหุภาคีที่เกี่ยวข้อง เพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มในเส้นทางท่องเที่ยวอารยธรรมล้านนา
- 3) ได้เส้นทางท่องเที่ยวเชิงประเพณีและวิถีชีวิตที่เหมาะสม เพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มในเส้นทางท่องเที่ยวอารยธรรมล้านนา
- 4) เป็นประโยชน์ต่อภาครัฐและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการกำหนดทิศทาง แผนงานการพัฒนาการท่องเที่ยวระดับประเทศ
- 5) สนับสนุนการประชาสัมพันธ์และสื่อสารการตลาดให้กับการท่องเที่ยวอารยธรรมล้านนา

บทที่ 2

แนวคิด ทฤษฎี และเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2.1 แนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

การวิจัย “การพัฒนาผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวเชิงประเพณีและวิถีชีวิตเพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มในเส้นทางท่องเที่ยวอารยธรรมล้านนา” ได้ใช้กรอบแนวความคิด ทฤษฎีเพื่อเป็นแนวทางในการศึกษา ดังต่อไปนี้

2.1.1 การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

ความหมายของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

ลักษณะการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

ผลกระทบของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

2.1.2 แนวคิดเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์ทางการท่องเที่ยวและการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว

2.1.3 บทบาทของภาคส่วนที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

2.1.4 การบริหารจัดการการท่องเที่ยว

2.1.5 แนวคิดเกี่ยวกับส่วนประสมทางการตลาด (Marketing Mix)

2.1.6 แนวคิดเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์ทางการท่องเที่ยวและการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว

2.1.7 แนวคิดการมีส่วนร่วมของชุมชนและการบริหารแหล่งท่องเที่ยวโดยชุมชน

2.1.1 การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

ความหมายของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

พระราชบัญญัติวัฒนธรรม พ.ศ.2485 ให้ความหมายของ “วัฒนธรรม” ไว้ว่าลักษณะที่แสดงถึงความเจริญงอกงาม ความเป็นระเบียบเรียบร้อย ความกลมเกลียวก้าวหน้าของชาติ และศีลธรรมอันดีของประชาชน ทางวิทยาการ หมายถึงพฤติกรรมและสิ่งที่คนในหมู่ผลิตสร้างขึ้นด้วยการเรียนรู้จากกันและกัน และร่วมใช้อยู่ในหมู่ของตน นอกจากนั้น พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2525 ได้อธิบาย “วัฒนธรรม” หมายถึง สิ่งที่ทำให้เจริญงอกงามแก่หมู่คณะ วิถีชีวิตของหมู่คณะ โดยพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2542 ได้ขยายความเพิ่มเติม ว่า “วัฒนธรรม” หมายถึง สิ่งที่ทำให้ความเจริญงอกงามให้แก่หมู่คณะ เช่น วัฒนธรรมพื้นบ้าน วัฒนธรรมชาวเขา เป็นต้น

นักวิชาการหลายท่านได้ให้คำนิยามเกี่ยวกับ “การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม” ที่คล้ายคลึงกัน โดยสรุป หมายถึง การท่องเที่ยวที่ให้ความรู้กับวิถีชีวิต เพื่อชื่นชมหรือสัมผัสศิลปวัฒนธรรมแขนงต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นด้านสถาปัตยกรรม ประติมากรรม ภาษาและวรรณกรรม จิตรกรรม หัตถกรรม ดนตรีและนาฏศิลป์ รวมถึงงานเทศกาลประเพณีต่างๆ เป็นการศึกษาหาความรู้

ในพื้นที่ที่มีคุณลักษณะสำคัญทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม มีการบอกเล่าเรื่องราวการพัฒนาทางสังคมและมนุษย์ผ่านประวัติศาสตร์ สามารถสะท้อนให้เห็นถึงสภาพชีวิต ความเป็นอยู่ของคนในแต่ละยุคสมัยทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม และขนบธรรมเนียมประเพณี เป็นการท่องเที่ยวที่ให้ความสำคัญกับวัฒนธรรม องค์ความรู้ และภูมิปัญญาของผู้คนที่สั่งสมมา เป็นรูปแบบการท่องเที่ยวที่กำลังได้รับความนิยมในหมู่นักท่องเที่ยว (ราณี อธิชัยกุล, 2544: 83; พยอม ธรรมบุตร, 2548: 1; รลิกา อังกูร, 2549: 80; ไกรฤกษ์ ปิ่นแก้ว, 2556: ระบบออนไลน์)

บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา (2548) ได้อธิบายถึงการท่องเที่ยวเชิงศิลปวัฒนธรรม ประกอบด้วย

- 1) ประวัติศาสตร์และร่องรอยทางประวัติศาสตร์
- 2) โบราณคดีและพิพิธภัณฑ
- 3) งานสถาปัตยกรรมเก่าแก่ดั้งเดิม
- 4) ศิลปะ หัตถกรรม ประติมากรรม ภาพวาด รูปปั้น และแกะสลัก
- 5) ศาสนา รวมถึงพิธีกรรมต่างๆ ทางศาสนา
- 6) ดนตรี การแสดงละคร ภาพยนตร์
- 7) ภาษาและวรรณกรรม
- 8) วิถีชีวิต เสื้อผ้าเครื่องแต่งกาย อาหาร
- 9) ประเพณี วัฒนธรรมพื้นบ้าน เทศกาลต่างๆ
- 10) ลักษณะงานและเทคโนโลยี ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่นำมาใช้เฉพาะท้องถิ่น

นอกจากนี้ The European Center for Traditional and Regional Culture หรือ ECTARC (Richards, 1995: 22) ได้กล่าวถึง องค์ประกอบที่เป็นสิ่งดึงดูดใจของการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม ได้แก่

- 1) โบราณคดีและพิพิธภัณฑต่างๆ
- 2) สถาปัตยกรรม สิ่งปลูกสร้าง รวมถึงซากผังเมืองในอดีต
- 3) ศิลปะ หัตถกรรม ประติมากรรม ประเพณี และเทศกาลต่างๆ
- 4) ความน่าสนใจทางดนตรี
- 5) การแสดงละคร ภาพยนตร์ มหรสพต่างๆ
- 6) ภาษาและวรรณกรรม
- 7) ประเพณีความเชื่อที่เกี่ยวข้องกับศาสนา
- 8) วัฒนธรรมเก่าแก่โบราณ วัฒนธรรมพื้นบ้าน หรือวัฒนธรรมย่อย

ขณะที่กระทรวงวัฒนธรรม (2554) ได้ให้ความหมายของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมภายใต้โครงการวัฒนธรรมสรรค์สร้างสู่เศรษฐกิจสร้างสรรค์ว่าเป็นการศึกษาหาความรู้ ในพื้นที่หรือบริเวณที่มีคุณลักษณะที่สำคัญทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม มีการบอกเล่าเรื่องราวในการพัฒนาทาง

สังคมและมนุษย์ผ่านทางประวัติศาสตร์อันเป็นผลเกี่ยวเนื่องกับวัฒนธรรม องค์ความรู้ และการให้คุณค่าของสังคม โดยสถาปัตยกรรมที่มีคุณค่าหรือสภาพแวดล้อมอย่างธรรมชาติ ที่สามารถแสดงออกให้เห็นถึงความสวยงามและประโยชน์ที่ได้รับจากธรรมชาติ สามารถสะท้อนให้เห็นถึงสภาพชีวิต ความเป็นอยู่ของคน ในแต่ละยุคสมัยได้เป็นอย่างดี ไม่ว่าจะเป็นสภาพทางเศรษฐกิจ สังคม หรือขนบธรรมเนียมประเพณี

ลักษณะการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

เพียงกานต์ นามวงศ์ (2552: 18-19) ได้กล่าวถึงลักษณะการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่สำคัญมีอยู่ 9 ประการ ได้แก่

1. เป็นการท่องเที่ยวในลักษณะที่ให้ความสำคัญกับประวัติศาสตร์โบราณสถาน ศิลปวัฒนธรรมและประเพณีโดยยึดหลักที่ว่าต้องอนุรักษ์ทรัพยากรการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมไว้ให้ดีที่สุดเพื่อให้สามารถสืบต่อถึงอนุชนรุ่นหลัง
2. เป็นการท่องเที่ยวในลักษณะที่มีการจัดการอย่างยั่งยืนทั้งเชิงเศรษฐกิจสังคมและสิ่งแวดล้อมโดยยึดหลักที่ว่าด้วยไม่ให้เกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมหรือให้ผลกระทบน้อยที่สุด
3. เป็นการท่องเที่ยวในลักษณะที่ให้คงไว้ซึ่งวิถีชีวิตของท้องถิ่นในแง่สังคมและวัฒนธรรมโดยยึดหลักที่ว่าต้องให้เป็นจุดดึงดูดนักท่องเที่ยวที่ต้องการศึกษาความแตกต่างทางด้านสังคมและวัฒนธรรมอันหลากหลาย
4. เป็นการท่องเที่ยวในลักษณะที่ให้ความรู้เกี่ยวข้องกับทุกฝ่ายทั้งนักท่องเที่ยวผู้ดูแลแหล่งท่องเที่ยว ผู้ประกอบธุรกิจการท่องเที่ยวและประชาชนในท้องถิ่นโดยยึดหลักที่ว่าต้องให้ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องได้รับความรู้และประสบการณ์จากการท่องเที่ยวพร้อมทั้งมีจิตสำนึกในการอนุรักษ์ทรัพยากรการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม
5. เป็นการท่องเที่ยวในลักษณะที่ให้ชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมและได้รับผลประโยชน์โดยยึดหลักที่ว่าต้องให้ชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยวและได้รับผลประโยชน์จากการท่องเที่ยวอันเป็นการกระจายรายได้สู่ชุมชนท้องถิ่น
6. เป็นการท่องเที่ยวในลักษณะที่มีการตลาดของบริการท่องเที่ยวครบตามเกณฑ์แห่งการอนุรักษ์อย่างแท้จริงโดยยึดหลักที่ว่าจะต้องให้ธุรกิจท่องเที่ยวเน้นในเรื่องอนุรักษ์วัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม
7. เป็นการท่องเที่ยวในลักษณะที่ให้นักท่องเที่ยวเกิดความพึงพอใจเพิ่มคุณค่าของประสบการณ์ที่ได้รับทำให้ต้องการกลับมาท่องเที่ยวซ้ำอีกโดยยึดหลักที่ว่าต้องมีกิจกรรมท่องเที่ยวตรงตามความหวังของนักท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม
8. เป็นการท่องเที่ยวในลักษณะที่คำนึงถึงขีดความสามารถรองรับของพื้นที่และความสะอาดของพื้นที่โดยยึดหลักที่ว่าต้องไม่เกินขีดความสามารถรองรับของพื้นที่ในทุกๆ ด้านและต้องดูแลรักษาความสะอาดของแหล่งท่องเที่ยวอยู่เสมอ

9. เป็นการท่องเที่ยวในลักษณะที่คำนึงถึงความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของนักท่องเที่ยวโดยยึดหลักที่ว่าต้องป้องกันรักษาความปลอดภัยแก่นักท่องเที่ยวอย่างเข้มงวดเพื่อให้นักท่องเที่ยวอบอุ่นใจ

ผลกระทบของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

ในอดีตการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเป็นเพียงรูปแบบหนึ่งของการท่องเที่ยว เป็นตลาดย่อยที่ดึงดูดนักท่องเที่ยวกลุ่มเล็ก โดยนักท่องเที่ยวส่วนใหญ่เป็นผู้ที่มีการศึกษาสูงและมีกำลังจ่ายสูง จึงไม่สร้างปัญหาให้แก่พื้นที่ท่องเที่ยวและผู้คนที่ยาศัยในพื้นที่ ต่อมาเมื่อการท่องเที่ยวทั่วโลกเติบโตและขยายตัวขึ้น ผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวมีหลากหลายมากขึ้น แต่ความต้องการกิจกรรมท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมกลับเพิ่มขึ้นกว่าเดิมจนเกิดปรากฏการณ์การท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมในช่วงหลายปีที่ผ่านมา โดยการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมเติบโตจากตลาดย่อยสู่ตลาดใหญ่ ซึ่งรูปแบบการท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวประเภทนี้ส่วนใหญ่เป็นการท่องเที่ยวชมพิพิธภัณฑ์พื้นบ้านและการเดินทางท่องเที่ยวในหมู่บ้านชนบทที่มีลักษณะวิถีชีวิต และผลงานสร้างสรรค์ที่มีเอกลักษณ์พิเศษ มีความโดดเด่น เพื่อความเพลิดเพลินได้ความรู้ ดูผลงานสร้างสรรค์ และภูมิปัญญาพื้นบ้าน มีความเข้าใจในวัฒนธรรมท้องถิ่นบนพื้นฐาน ของความรับผิดชอบและมีจิตสำนึกต่อการรักษามรดกทางวัฒนธรรม และคุณค่าของสภาพแวดล้อม โดยประชาชนในท้องถิ่นมีส่วนร่วมต่อการจัดการการท่องเที่ยว ซึ่งการส่งเสริมการท่องเที่ยวของไทยนั้น มุ่งสร้างความแข็งแกร่งทางการแข่งขัน และเกิดความยั่งยืนด้วยการท่องเที่ยวที่มีคุณภาพ เกิดคุณค่าจากการท่องเที่ยว และมูลค่าทางเศรษฐกิจ (The Nation, 2017)

เนื่องจากนักท่องเที่ยวที่ไปเยี่ยมชมแหล่งท่องเที่ยว มีแรงจูงใจต่างกันในการเยี่ยมชมแหล่งท่องเที่ยว เชิงวัฒนธรรม ขณะที่แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมต้องการการจัดการอย่างรับผิดชอบและต้องการการจัดการต่อผลกระทบเชิงลบที่รวดเร็ว การหลั่งไหลของนักท่องเที่ยวไปยังโบราณสถาน แหล่งมรดกทางวัฒนธรรม ชุมชนท้องถิ่นและหมู่บ้านพื้นเมือง จึงมักเกิดผลกระทบต่อทรัพยากรการท่องเที่ยวในหลายประเด็น ดังนี้

1. **ผลกระทบด้านการรบกวนพื้นที่และวิถีชีวิต** ในพื้นที่ที่ห่างไกลหรือเปราะบางอย่างมาก ซึ่งชุมชนท้องถิ่นอาศัยอยู่ด้วยกันในวิถีดั้งเดิมที่อบอุ่น ใกล้ชิดกันเสมือนเป็นครอบครัวใหญ่ การนำนักท่องเที่ยวแปลกหน้าเข้าไปในชุมชนอาจกลายเป็นการบุกรุกและแบ่งแยกชุมชนที่เคยกลมเกลียวเหนียวแน่นให้แตกแยกกันได้ ดังนั้น การพัฒนาและส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมจำเป็นต้องได้รับการยินยอมหรืออนุญาตจากชุมชนท้องถิ่นที่จะกลายเป็นพื้นที่ท่องเที่ยวด้วยการให้โอกาสชุมชนได้ตัดสินใจว่า จะเปิดรับนักท่องเที่ยวเข้ามาเยี่ยมชมพื้นที่เพื่อสัมผัสวิถีชีวิตของเขาหรือไม่ เขาสบายใจหรือไม่ที่จะทำหน้าที่เจ้าบ้าน ในการสร้างความบันเทิง เป็นผู้แสดงศิลปวัฒนธรรมของตนนักท่องเที่ยว ดังนั้น การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมจึงต้องจำกัดขอบเขตการขยายตัวของการท่องเที่ยว และควรควบคุมอย่างเข้มงวด

2. **ผลกระทบจากการพัฒนาพื้นที่เพื่อรองรับการท่องเที่ยว** แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่มีศักยภาพในการท่องเที่ยว หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวมักจะเร่งพัฒนาด้าน

ความพร้อมทั้งด้านโครงสร้างพื้นฐาน สิ่งอำนวยความสะดวก และผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวเพื่อให้สามารถรองรับนักท่องเที่ยวผู้มาเยือนได้อย่างเหมาะสม โดยหวังว่าจะสามารถสร้างรายได้ให้แก่ชุมชนและประเทศ ซึ่งการพัฒนาความพร้อมดังกล่าว มักจะคำนึงถึงแต่ความต้องการนักท่องเที่ยวโดยไม่ได้ใส่ใจกับมุมมองของคนในชุมชนว่า จะมีความรู้สึกหรือความคิดเห็นอย่างไร ทั้งที่การพัฒนาพื้นที่เพื่อการท่องเที่ยวอาจทำให้ประชาชนถูกรบกวนหรือได้รับผลกระทบจากการท่องเที่ยวได้

3. ผลกระทบด้านนักท่องเที่ยว การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเป็นรูปแบบการท่องเที่ยวที่มีความอ่อนไหวอย่างยิ่ง การที่การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมได้รับความนิยมมากขึ้น และมุมมองการบริโภควัฒนธรรมถูกขยายออกไปอย่างกว้างขวางและหลากหลายตามพฤติกรรมของนักท่องเที่ยว ทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมก็อาจเกิดการเปลี่ยนแปลงได้ การที่ไม่สามารถคัดเลือกหรือคัดสรรนักท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมได้ ทำให้ไม่อาจทราบได้ว่านักท่องเที่ยวแต่ละคนหรือแต่ละกลุ่มที่มาท่องเที่ยวหรือเยี่ยมชมแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมมีแรงจูงใจ หรือมีความเข้าใจในการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในลักษณะใดหรืออย่างไร มีความใส่ใจหรือให้ความสำคัญต่อการดูแล รักษาทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมหรือไม่ และจะสร้างปัญหาต่อวัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อมในแหล่งท่องเที่ยวหรือไม่

4. ผลกระทบด้านความสัมพันธ์ระหว่างนักท่องเที่ยวและประชาชนในชุมชนท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม เจ้าบ้านและโครงสร้างของนักท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่เปลี่ยนแปลงไปจากกลุ่มนักท่องเที่ยวที่มีแรงจูงใจทางวัฒนธรรมสูง มีการศึกษาสูง มีประสบการณ์ทางวัฒนธรรมที่ลึกซึ้ง ขยายตัวไปสู่กลุ่มนักท่องเที่ยวทั่วไปที่อาจไม่มีแรงจูงใจ ไม่ให้ความสนใจ ไม่ให้ความสำคัญกับวัฒนธรรม จึงมักจะพบว่านักท่องเที่ยวซึ่งเป็นแขกผู้มาเยี่ยมเยือนมักมีการแสดงออกหรือมีปฏิสัมพันธ์ต่อคุณค่าทางวัฒนธรรมในลักษณะที่สร้างความขุ่นเคืองใจให้กับประชาชนในชุมชนท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมซึ่งเป็นเจ้าของบ้าน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ในการเข้าไปเยี่ยมชมสถานที่อันศักดิ์สิทธิ์ การเข้าร่วมพิธีกรรมที่จัดขึ้นเฉพาะกลุ่ม การปฏิบัติหรือแสดงพฤติกรรมที่ผิดจากจารีตประเพณีหรือวิถีชีวิตในชุมชน ซึ่งเป็นประเด็นเหล่านี้ รัฐบาลหรือองค์กรที่เกี่ยวข้องจะต้องนำเสนอข้อมูลหรือให้ความรู้แก่นักท่องเที่ยวก่อนที่จะเดินทางไปเยี่ยมชมชุมชนท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมให้มีความเข้าใจ ข้อห้ามหรือข้อควรปฏิบัติในพื้นที่หรือในชุมชนท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

5. ผลกระทบต่อชุมชนตามวงจรการพัฒนาผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยว บัทเลอร์ (R.W. Butler) ได้ศึกษาวงจรการพัฒนาผลิตภัณฑ์เพื่อการท่องเที่ยวในปี ค.ศ.1980 และพบว่าช่วงเวลาการพัฒนาผลิตภัณฑ์เพื่อการท่องเที่ยวมี 5 ช่วง ซึ่งแต่ละช่วงของการพัฒนามีผลกระทบต่อสภาพแหล่งท่องเที่ยว ชุมชนที่เป็นแหล่งท่องเที่ยว และการท่องเที่ยว แตกต่างกันดังนี้

- ช่วงการสำรวจพื้นที่ท่องเที่ยว ในช่วงนี้ จำนวนนักท่องเที่ยวมีน้อย โครงสร้างพื้นฐานเพื่อบริการนักท่องเที่ยวมีจำกัด และผลกระทบจากการท่องเที่ยวมีน้อย

- ช่วงความเกี่ยวข้องกับพื้นที่ท่องเที่ยวมากขึ้น ในช่วงนี้จำนวนนักท่องเที่ยวเพิ่มขึ้น สิ่งอำนวยความสะดวกนักท่องเที่ยวถูกพัฒนาเพิ่มมากขึ้น และคนในพื้นที่ถูกดึงเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนา
- ช่วงการพัฒนาพื้นที่ในช่วงนี้พื้นที่ที่มีความพร้อมเป็นแหล่งท่องเที่ยว จำนวนนักท่องเที่ยวหลั่งไหลเข้ามาสู่พื้นที่ และมีองค์กรภายนอก ภาครัฐ ภาคเอกชน เข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมท่องเที่ยวในพื้นที่
- ช่วงรวมทรัพยากรการท่องเที่ยวเข้าด้วยกันและหยุดการพัฒนา ในช่วงนี้การพัฒนาพื้นที่ขยายขึ้นจนสามารถรองรับนักท่องเที่ยวได้อย่างสมบูรณ์ พื้นที่มีศักยภาพในการให้บริการอย่างเต็มที่ แต่คุณภาพของผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวเริ่มลดลง
- ช่วงความนิยมในแหล่งท่องเที่ยวถดถอยหรือฟื้นฟูแหล่งท่องเที่ยวอีกครั้ง ในช่วงนี้ทรัพยากรการท่องเที่ยวในพื้นที่ถูกปล่อยให้เสื่อมโทรมลง ซึ่งหากยังมีโอกาสทางการตลาดอาจฟื้นฟูทรัพยากรการท่องเที่ยวให้พร้อมบริการนักท่องเที่ยวอีกครั้งในรอบวงจรต่อไป

แต่อย่างไรก็ตามเมื่อพิจารณาถึงปัญหาและอุปสรรคในการพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเส้นทางอารยธรรมล้านนา ภาคเหนือตอนบนนั้น จากงานวิจัยของ สุรีย์ บุญญานพวงศ์ และคณะ (2558) พบว่า แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่ทำการสำรวจนั้น ที่มีศักยภาพในการรองรับการท่องเที่ยวอยู่ในระดับปานกลาง หมายความว่า สามารถรองรับการท่องเที่ยวได้ แต่อาจจะยังไม่สามารถตอบสนองการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมได้อย่างเหมาะสม ซึ่งควรต้องได้รับการพัฒนาเพื่อตอบสนองความต้องการท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและสามารถรองรับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งมีหน่วยงานที่เกี่ยวข้องหลายหน่วยงาน ทั้งหน่วยงานภาครัฐส่วนกลาง ส่วนภูมิภาค และส่วนท้องถิ่น ที่สามารถให้ความช่วยเหลือสนับสนุน และพัฒนาศักยภาพองค์ประกอบทั้ง 8 ด้าน ของแหล่งท่องเที่ยวเพื่อรองรับการท่องเที่ยวได้ ซึ่งแหล่งท่องเที่ยวส่วนใหญ่ ยังขาดการสนับสนุน และการได้รับความช่วยเหลือจากหน่วยงานต่างๆ เนื่องจากปัญหาด้านบุคลากร และข้อจำกัดด้านงบประมาณสนับสนุนของหน่วยงาน ทำให้การส่งเสริมและพัฒนาตลาดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของประเทศไทย และภาคเหนือตอนบน ยังไม่มีประสิทธิภาพเท่าที่ควร อีกทั้งยังพบว่า ปัจจุบันนี้พฤติกรรมนักท่องเที่ยวเปลี่ยนไปจากเดิมที่ให้ความสำคัญกับการพักผ่อนหย่อนใจ (Sun-Sea-Sand Tourism) ปรับรูปแบบมาสู่ความสนใจคุณค่าจากการท่องเที่ยวนั้น ไม่ว่าจะเป็นการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม (Cultural Tourism) ซึ่งเป็นที่ทราบกันดีว่า วัฒนธรรมเป็นมรดกแห่งสังคม มีทั้งส่วนจับต้องได้และจับต้องไม่ได้ เช่น ศิลปะ ขนบธรรมเนียมประเพณี รูปแบบการดำรงชีวิต การแต่งกาย เครื่องมือเครื่องใช้ อาหารการกิน งานเทศกาล ประเพณี เป็นต้น แสดงให้เห็นว่า นักท่องเที่ยวในยุคนี้ต้องการมีประสบการณ์การท่องเที่ยว

กับเจ้าของท้องถิ่นด้วย แต่ทว่าจากการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวที่ไม่แน่นอนดังกล่าว ส่งผลให้อุตสาหกรรม การท่องเที่ยวมีการแข่งขันสูง โดยเฉพาะการแข่งขันการจัดการการท่องเที่ยวที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม ความสร้างจุดเด่นจากคุณค่าและมูลค่าของแหล่งท่องเที่ยว ตลอดจนการสร้างประสบการณ์ที่ดีให้เกิดแก่นักท่องเที่ยว ทำให้ผู้ประกอบการทางการท่องเที่ยวต่างๆ มุ่งสร้างหรือเพิ่มคุณค่าอย่างสร้างสรรค์และดึงดูดความ สนใจนักท่องเที่ยว ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดสาคัญด้านการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ (ยุพิน อุ่นแก้ว และโชคชัย สุเวชวัฒนกุล 2560) นั่นเอง เช่นเดียวกับที่ The Nation (2017) ระบุว่า การท่องเที่ยวของไทยมุ่งเน้นที่จะให้เกิดคุณค่าผ่านประสบการณ์ทางการท่องเที่ยว (Value for experience) แทนที่จะมุ่งเน้นให้เกิดมูลค่าทางเศรษฐกิจเพียงอย่างเดียว (Value for money).

2.1.2 แนวคิดเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์ทางการท่องเที่ยวและการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว

เมื่อพิจารณาถึงส่วนประสมทางการตลาด (Marketing mix) นั้นจะเห็นว่าผลิตภัณฑ์ (Product) จะถูกผลิตและส่งมอบไปยังลูกค้า เพื่อตอบสนองความต้องการและสร้างความพึงพอใจแก่ลูกค้า โดยผลิตภัณฑ์ทางการท่องเที่ยว (Tourism Products) นั้นหมายถึง สินค้าหรือบริการที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวจะมีทั้งที่สามารถจับต้องได้และมีตัวตน หรือที่ไม่สามารถจับต้องได้ ที่มุ่งตอบสนองความพอใจของผู้บริโภคหรือผู้ที่ได้รับผลประโยชน์จากการใช้สินค้าหรือบริการที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวนั้นๆ (จิตานันท์ ตีกุล และคณะ 2550) โดยลักษณะของสินค้าหรือบริการที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว จะแบ่งเป็น

- 1) สินค้าทางการท่องเที่ยว ได้แก่ ทรัพยากรการท่องเที่ยวประเภทธรรมชาติ ทรัพยากรการท่องเที่ยวประเภทประวัติศาสตร์ โบราณวัตถุและศาสนา และ ทรัพยากรการท่องเที่ยวประเภทศิลปวัฒนธรรม ประเพณีและกิจกรรม
- 2) กิจกรรมทางการท่องเที่ยว เช่น กิจกรรมเพื่อการท่องเที่ยวที่เกี่ยวข้องกับเทศกาล ประเพณี การแข่งขันประเภทต่างๆ
- 3) การให้บริการทางการท่องเที่ยว ได้แก่ บริการขนส่งและอำนวยความสะดวกในการเข้าเมือง บริการสารสนเทศ บริการนำเที่ยวและมัคคุเทศก์ บริการที่พักและสิ่งอำนวยความสะดวก บริการภัตตาคารและร้านอาหาร บริการด้านบันเทิงเริงรมย์ บริการด้านสินค้าของที่ระลึก และ บริการด้านความปลอดภัย

เห็นได้ว่าการวางแผนพัฒนาการท่องเที่ยวเป็นการวางแผนพัฒนาการท่องเที่ยว ทั้งเพื่อพัฒนาทรัพยากรท่องเที่ยวที่เสื่อมโทรมให้ดีขึ้นและพัฒนาทรัพยากรท่องเที่ยวที่มีสภาพดีอยู่แล้วให้ดีขึ้นกว่าเดิมด้วย บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา (2548: 28) จึงต้องมีขั้นตอนการพัฒนาทรัพยากรท่องเที่ยว โดยต้องมีการจัดแบ่งเขตพื้นที่ในทรัพยากรท่องเที่ยว จากนั้นกำหนดสิ่งอำนวยความสะดวกทางการ

ท่องเที่ยวและจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวทางธรรมชาติและวัฒนธรรมในแต่ละเขตของแหล่งท่องเที่ยว ซึ่งการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวจะต้องทำการประเมินขีดความสามารถของการรองรับนักท่องเที่ยวของพื้นที่ท่องเที่ยวนั้นด้วย อาทิ เส้นทางและโครงข่ายการคมนาคม ระบบสาธารณูปโภคสาธารณูปการ ทั้งเส้นทางการเดินทางไปยังแหล่งท่องเที่ยวและโครงข่ายการคมนาคม การมีไฟฟ้า น้ำประปา โทรศัพท์สำหรับนักท่องเที่ยว รวมถึงสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ตลอดจนการท่องเที่ยว เช่น ร้านค้า สถานบริการ ร้านอาหาร ที่พัก เป็นต้น (กรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่น, 2550: ระบบออนไลน์) ขณะเดียวกันต้องมีการศึกษาถึงผลกระทบของการพัฒนาการท่องเที่ยว นั้น ๆ ว่าจะมีผลต่อสิ่งแวดล้อมอย่างไร ซึ่งผลกระทบนั้นจะรวมไปถึงบุคลากรในด้านการท่องเที่ยว ไม่ว่าจะเป็นเจ้าหน้าที่รัฐ เจ้าหน้าที่ทรัพยากรท่องเที่ยวและผู้ประกอบธุรกิจท่องเที่ยวในทรัพยากรท่องเที่ยว นอกจากนี้ สมาพร คล้ายวิเชียร และคณะ (2550: 26) ยังได้อธิบายเพิ่มเติมไว้ว่า การวางแผนพัฒนาการท่องเที่ยวควรมีการกำหนดระยะเวลาดำเนินการแบ่งเป็นระยะสั้นและระยะยาว ควรมีการกำหนดแผนงานหรือโครงการพัฒนาการท่องเที่ยวที่ครอบคลุมทั้งด้านตัวแหล่งท่องเที่ยวการพัฒนาบริการทางการท่องเที่ยว การพัฒนาบุคลากร การพัฒนาการตลาด นอกจากนี้ ควรกำหนดแผนงานพัฒนาระบบสาธารณูปโภคสาธารณูปการที่มีมาตรฐานและเพียงพอต่อความต้องการในอนาคต รวมทั้งมีการกำหนดแผนงานหรือโครงการอนุรักษ์และการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวโดยแผนงานและโครงการต่าง ๆ ที่กำหนดจะต้องได้รับการยอมรับจากประชาชนทุกระดับ

2.1.3 บทบาทของภาคส่วนที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเป็นการใช้มรดกและวัฒนธรรมของชุมชนท้องถิ่นและภูมิภาค เพื่ออนาคตทางเศรษฐกิจตามแนวคิด “เมื่อวานและวันพรุ่ง” (Yester-Morrow) ซึ่งได้ผลสำเร็จมาแล้วในประเทศ และหลายภูมิภาคของโลก โดยเฉพาะในช่วงที่เกิดปัญหาทางเศรษฐกิจ การพัฒนาพื้นที่เพื่อเป็นจุดหมายการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม จำเป็นต้องมีผู้มีส่วนเกี่ยวข้องหลายภาคส่วน โดยแต่ละภาคส่วนต่างมีบทบาทที่แตกต่างกัน ได้แก่

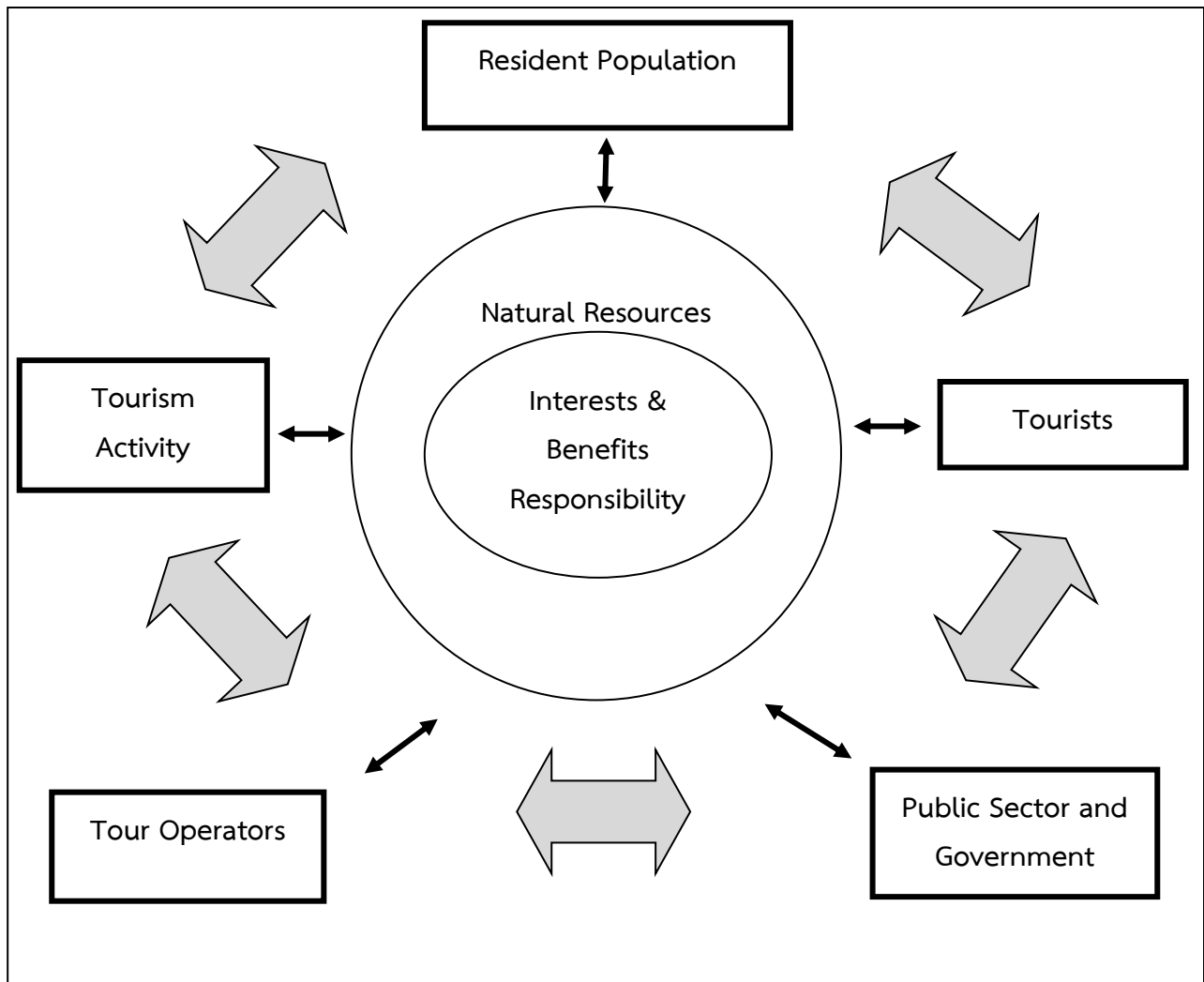
- 1) ภาครัฐมีบทบาทและทำหน้าที่กำหนดนโยบายการท่องเที่ยว กำหนดกรอบทิศทางการพัฒนา ส่งเสริมการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว สนับสนุนการพัฒนาผลิตภัณฑ์/บริการทางการท่องเที่ยว และการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม รวมทั้งเป็นผู้ให้บริการในที่เป็นความรับผิดชอบของภาครัฐ
- 2) ภาคเอกชนมีบทบาทและทำหน้าที่พัฒนาผลิตภัณฑ์/บริการทางการท่องเที่ยวและการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ทำการตลาดและประชาสัมพันธ์เพื่อสื่อสารและจูงใจนักท่องเที่ยวสร้างเครือข่ายธุรกิจเพื่อประสานด้านโลจิสติกส์ของนักท่องเที่ยว

3) ภาคท้องถิ่นและชุมชนซึ่งเป็นเจ้าของพื้นที่และวัฒนธรรม มีส่วนร่วมในการพัฒนาพื้นที่และผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยว ตลอดจนทำหน้าที่เป็นเจ้าของบ้านที่ดีต้อนรับนักท่องเที่ยวในฐานะแขกผู้มาเยือน

2.1.4 การบริหารจัดการการท่องเที่ยว

มิติการพัฒนาที่ต้องจัดการให้เกิดความสมดุลในการพัฒนาการท่องเที่ยวสู่ความยั่งยืน นั้น มีอยู่ 4 มิติ กล่าวคือ มิติเจ้าบ้าน/อุปทาน (Host) มิติผู้มาเยือน (Guest) กลไกการบริหารจัดการการท่องเที่ยว (Tourism Mechanism) และมิติด้านคุณภาพการบริการ (Service Quality) ซึ่งปัจจัยสู่ความสำเร็จจะต้องมาจากการร่วมมือกันอย่างใกล้ชิดระหว่างผู้ที่เกี่ยวข้องหรือมีส่วนได้ส่วนเสียในธุรกิจการท่องเที่ยว นั้น ๆ มุ่งส่งเสริมให้เกิดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน โดยใส่ใจตระหนักถึงความสอดคล้องเชื่อมโยงกันภายในระบบการท่องเที่ยว (Tourism System) และพิจารณาควบคู่ไปกับสภาพและการเปลี่ยนแปลงของการท่องเที่ยว ระบบย่อยและองค์ประกอบ รวมถึงหน้าที่ของแต่ละองค์ประกอบ และความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบเหล่านั้น ซึ่งเมื่อพิจารณาถึงความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบในมิติต่าง ๆ ที่อยู่ภายในระบบการท่องเที่ยวอันจะช่วยสนับสนุนให้การพัฒนาการท่องเที่ยวดำเนินไปได้อย่างยั่งยืน จะเห็นได้ว่า มีการแบ่งบทบาทหน้าที่ต่อการท่องเที่ยว (Tourism Function) เป็นด้านอุปสงค์ (Demand) และอุปทาน (Supply) นั่นเอง โดยตลาดการท่องเที่ยวที่เน้นถึงนักท่องเที่ยว แสดงถึงอุปสงค์ที่นักท่องเที่ยวมีความปรารถนาที่จะท่องเที่ยวจากที่หนึ่งไปยังอีกที่หนึ่ง รวมไปถึงความต้องการในการทำกิจกรรมต่าง ๆ ระหว่างการท่องเที่ยว เห็นได้ว่าการจัดการของการท่องเที่ยว ต้องพิจารณาไปถึงความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกับสิ่งแวดล้อมของระบบการท่องเที่ยวด้วย ไม่ว่าจะเป็นชุมชน ผู้ประกอบการ กิจกรรมทางสังคม กิจกรรมทางเศรษฐกิจอื่น ๆ ในพื้นที่ ระบบนิเวศ การบริหารพื้นที่ท่องเที่ยว เป็นต้น นอกจากการบริหารและจัดการตลาดการท่องเที่ยวจะมุ่งเน้น ไม่ว่าจะตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวเพื่อที่จะรักษาตลาดเดิมหรือขยายตลาดใหม่ก็ตาม การบริหารจัดการการท่องเที่ยวจะต้องมีความสมดุลกันระหว่างการใช้ทรัพยากรต่าง ๆ เพื่อส่งมอบบริการและผลิตภัณฑ์ของการท่องเที่ยวให้แก่นักท่องเที่ยว ซึ่งความสัมพันธ์ซึ่งกันและกันในระบบการท่องเที่ยวย่อมแสดงถึงความสัมพันธ์ของผู้มีส่วนได้เสียในภาคการท่องเที่ยวดังภาพที่ **ภาพที่ ย่อย 1-1** อย่างไรก็ตาม เพื่อให้ทรัพยากรทางการท่องเที่ยวคงอยู่ และไม่เสื่อมโทรมจากการท่องเที่ยว ย่อมต้องมีการรักษาและฟื้นฟูทรัพยากรต่าง ๆ เหล่านั้นไปพร้อม ๆ กันสอดคล้องกับ Buhalis (2000) ที่กล่าวว่า ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในภาคส่วนต่าง ๆ ที่รองรับภาคการท่องเที่ยวไม่ว่าทางตรง หรือทางอ้อมจะต้องใส่ใจใช้ทรัพยากรต่าง ๆ อย่างสมดุล เพื่อให้เกิดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (Sustainable tourism) สามารถใช้ประโยชน์จากทรัพยากรต่าง ๆ ต่อไปได้ในระยะเวลายาวนาน และสิ่งสำคัญอีกประการหนึ่งนั้น จำเป็นต้องมีความโปร่งใสในการกระจาย

ผลประโยชน์ให้แก่คนส่วนใหญ่ในชุมชน รวมทั้งมีการร่วมมือกันอย่างใกล้ชิดระหว่างผู้ที่เกี่ยวข้องหรือมีส่วนได้ส่วนเสียในธุรกิจการท่องเที่ยว

ภาพที่ ย่อย 1-2 : ความสัมพันธ์ของผู้ที่มีส่วนได้เสียในธุรกิจการท่องเที่ยว
ที่มา: Buhalis (2010) อ้างใน Francoand Estevão (2010)

2.1.5 แนวคิดเกี่ยวกับส่วนประสมทางการตลาด (Marketing mix)

ธุรกิจอุตสาหกรรมการบริการ (Service Industry) มีความแตกต่างจากธุรกิจอุตสาหกรรมสินค้าอุปโภคและบริโภคทั่วไป เพราะมีทั้งผลิตภัณฑ์ที่จับต้องได้ (Tangible Product) และผลิตภัณฑ์ที่จับต้องไม่ได้ (Intangible Product) เป็นสินค้า และบริการที่นำเสนอต่อลูกค้าหรือตลาด กลยุทธ์การตลาดที่นำมาใช้กับธุรกิจการบริการจำเป็นต้องจัดให้มีส่วนประสมทาง

การตลาดที่แตกต่างจากการตลาดโดยทั่วไป โดยเฉพาะอย่างยิ่งธุรกิจที่มีการต้อนรับขับสู้ (Hospitality) เป็นหัวใจหลักในการทำธุรกิจ

ส่วนประสมการตลาด (Marketing Mix) คือ องค์ประกอบที่สำคัญในการดำเนินงานการตลาด เป็นปัจจัยที่กิจการสามารถควบคุมได้ กิจการธุรกิจจะต้องสร้างส่วนประสมการตลาดที่เหมาะสมในการวางกลยุทธ์ทางการตลาด (ศิริวรรณ เสรีรัตน์ และคณะ, 2541: 35-36, 337) โดยแนวคิดส่วนประสมทางการตลาดสำหรับธุรกิจบริการ (Service Mix) จะเกี่ยวข้องกับธุรกิจที่ให้บริการซึ่งเป็นธุรกิจที่แตกต่างสินค้าอุปโภคและบริโภคทั่วไป จำเป็นจะต้องใช้ส่วนประสมการตลาด (Marketing Mix) 7 อย่าง หรือ 7P's ในการกำหนดกลยุทธ์การตลาดซึ่งประกอบด้วย

1. **ด้านผลิตภัณฑ์ (Product)** เป็นสิ่งซึ่งสนองความจำเป็น และความต้องการของมนุษย์ได้คือ สิ่งที่ผู้ขายต้องมอบให้แก่ลูกค้า และลูกค้าจะได้รับผลประโยชน์และคุณค่าของผลิตภัณฑ์นั้นๆ โดยทั่วไปแล้วผลิตภัณฑ์แบ่งเป็น 2 ลักษณะ คือ ผลิตภัณฑ์ที่อาจจับต้องได้ และ ผลิตภัณฑ์ที่จับต้องไม่ได้

2. **ด้านราคา (Price)** หมายถึง คุณค่าผลิตภัณฑ์ในรูปตัวเงิน ลูกค้าจะเปรียบเทียบระหว่างคุณค่า (Value) ของบริการกับราคา (Price) ของบริการนั้น ถ้าคุณค่าสูงกว่าราคาลูกค้าจะตัดสินใจซื้อ ดังนั้นการกำหนดราคาการให้บริการควรมีความเหมาะสมกับระดับการให้บริการชัดเจน และง่ายต่อการจำแนกระดับบริการที่ต่างกัน

3. **ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย (Place)** เป็นกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับบรรยากาศสิ่งแวดล้อมในการนำเสนอบริการให้แก่ลูกค้า ซึ่งมีผลต่อการรับรู้ของลูกค้าในคุณค่าและคุณประโยชน์ของบริการที่นำเสนอ ซึ่งจะต้องพิจารณาในด้านทำเลที่ตั้ง (Location) และช่องทางในการนำเสนอบริการ (Channels)

4. **ด้านส่งเสริมการตลาด (Promotion)** เป็นเครื่องมือหนึ่งที่มีความสำคัญในการติดต่อสื่อสารให้ผู้ใช้บริการ โดยมีวัตถุประสงค์ที่แจ้งข่าวสารหรือชักจูงให้เกิดทัศนคติ และพฤติกรรมการใช้บริการและเป็นกุญแจสำคัญของการตลาดสายสัมพันธ์

5. **ด้านบุคคล (People) หรือพนักงาน (Employee)** ซึ่งต้องอาศัยการคัดเลือก การฝึกอบรม การจูงใจ เพื่อให้สามารถสร้างความพึงพอใจให้กับลูกค้าได้แตกต่างเหนือคู่แข่ง เป็นความสัมพันธ์ระหว่างเจ้าหน้าที่ผู้ให้บริการ และผู้ให้บริการต่างๆ ขององค์กร เจ้าหน้าที่ต้องมีความสามารถ มีทัศนคติที่สามารถตอบสนองต่อผู้ให้บริการ มีความคิดริเริ่ม มีความสามารถในการแก้ไขปัญหา สามารถสร้างค่านิยมให้กับองค์กร

6. **ด้านการสร้าง และนำเสนอลักษณะทางกายภาพ (Physical Evidence and Presentation)** เป็นการสร้าง และนำเสนอลักษณะทางกายภาพให้กับลูกค้า โดยพยายามสร้างคุณภาพโดยรวม ทั้งทางด้านกายภาพ และรูปแบบการให้บริการเพื่อสร้างคุณค่าให้กับลูกค้า ไม่ว่าจะเป็นด้านการแต่งกายสะอาดเรียบร้อย การเจรจาต้องสุภาพอ่อนโยน และการให้บริการที่รวดเร็ว หรือผลประโยชน์อื่น ๆ ที่ลูกค้าควรได้รับ

7. ด้านกระบวนการ (Process) เป็นกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับระเบียบวิธีการ และงานปฏิบัติในการให้บริการ ที่นำเสนอให้กับผู้ใช้บริการเพื่อมอบการให้บริการอย่างถูกต้องรวดเร็ว และทำให้ผู้ใช้บริการเกิดความประทับใจ

ส่วนประสมการตลาดทั้ง 7 อย่างข้างต้นเป็นสิ่งสำคัญต่อการกำหนดกลยุทธ์ต่างๆ ทางด้านการตลาดของธุรกิจ ที่จะต้องมีการจัดส่วนประสมแต่ละอย่างให้มีความเหมาะสมกับสภาพแวดล้อมของธุรกิจและของอุตสาหกรรมที่แตกต่างกันไป

2.1.6 แนวคิดการมีส่วนร่วมของชุมชนและการบริหารแหล่งท่องเที่ยวโดยชุมชน

การมีส่วนร่วม คือ การที่ประชาชนหรือชุมชนสามารถเข้าไปมีส่วนในการตัดสินใจ ในการกำหนด นโยบายพัฒนาท้องถิ่น และมีส่วนร่วมในการรับประโยชน์จากบริการ รวมทั้งมีส่วนร่วมในการควบคุมประเมินผลโครงการต่างๆ ของท้องถิ่น (สำนักงานคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ, 2546) โดยให้ความหมายของการมีส่วนร่วมมี 2 ลักษณะ คือ

1) การมีส่วนร่วมในลักษณะที่เป็นกระบวนการของการพัฒนา โดยให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาตั้งแต่เริ่มต้นจนสิ้นสุดโครงการ ได้แก่ การร่วมกันค้นหาปัญหา การวางแผน การตัดสินใจ การระดมทรัพยากรและเทคโนโลยีท้องถิ่น การบริหารจัดการ การติดตามประเมินผล รวมทั้งรับผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นจากโครงการ

2) การมีส่วนร่วมทางการเมือง แบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ การส่งเสริมสิทธิและพลังอำนาจของพลเมืองโดยประชาชน หรือ ชุมชนพัฒนาขีดความสามารถของตนในการจัดการเพื่อรักษาผลประโยชน์ของกลุ่ม ควบคุมการใช้และการกระจายทรัพยากรของชุมชนอันจะก่อให้เกิดกระบวนการ และโครงสร้างที่ประชาชนในชนบทสามารถแสดงออกซึ่งความสามารถของตนและได้รับผลประโยชน์จากการพัฒนา

การเปลี่ยนแปลงกลไกการพัฒนาโดยรัฐ มาเป็นการพัฒนาที่ประชาชน มีบทบาทหลักโดยการกระจายอำนาจในการวางแผนจากส่วนกลางมาเป็นส่วนภูมิภาค เป็นการคืนอำนาจในการพัฒนาให้แก่ประชาชนให้มีส่วนร่วมในการกำหนดอนาคตของตนเอง

โดยการมีส่วนร่วมของประชาชน จะเป็นการเข้าร่วมอย่างแข็งขันและอย่างเต็มที่ของกลุ่มบุคคลผู้มีส่วนได้เสียในทุกขั้นตอนของโครงการหรืองานพัฒนาพื้นที่และชุมชน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การมีส่วนร่วมในอำนาจ การตัดสินใจและหน้าที่ความรับผิดชอบ การมีส่วนร่วมจะช่วยตอบสนอง และวัตถุประสงค์ที่ต้องการของผู้มีส่วนได้เสียที่สุด และทุกคนจะได้รับประโยชน์เท่าเทียมกันนั่นเอง

ขั้นตอนการมีส่วนร่วมของการพัฒนาจะมี 5 ขั้นตอน ดังนี้

1. ขั้นตอนการมีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหาและสาเหตุของปัญหาในชุมชน

ตลอดจนกำหนดความต้องการของชุมชน และมีส่วนร่วมในการจัดลำดับความสำคัญของความต้องการ

2. **ขั้นตอนการมีส่วนร่วมในการวางแผนพัฒนา** โดยประชาชนมีส่วนร่วมในการกำหนด นโยบายและวัตถุประสงค์ของโครงการ กำหนดวิธีการและแนวทางการดำเนินงาน ตลอดจนกำหนดทรัพยากรและแหล่งทรัพยากรที่ใช้
3. **ขั้นตอนการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานพัฒนา** เป็นขั้นตอนที่ประชาชนมีส่วนร่วม ในการสร้างประโยชน์โดยการสนับสนุนทรัพยากร วัสดุอุปกรณ์และแรงงาน หรือเข้าร่วม บริหารงาน ประสานงานและดำเนินการขอความช่วยเหลือจากภายนอก
4. **ขั้นตอนการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์จากการพัฒนา** เป็นขั้นตอนที่ประชาชนมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ที่พึงได้จากการพัฒนาหรือยอมรับผลประโยชน์อันเกิดจากการพัฒนาทั้งด้านวัตถุและจิตใจ
5. **ขั้นตอนการมีส่วนร่วมในการประเมินผลการพัฒนา** เป็นขั้นที่ประชาชนเข้าร่วม ประเมินว่าการพัฒนาที่ได้กระทำไปนั้นสำเร็จตามวัตถุประสงค์เพียงใด

นอกจากนี้ยังได้มีการแบ่งระดับของการมีส่วนร่วมตามแนวทางพัฒนาชุมชนเป็นการมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชน โดยได้แบ่งไว้ดังนี้ การร่วมค้นหาปัญหาของตนให้ เห็นว่าสิ่งใดที่เป็นปัญหารากเหง้าของปัญหา การร่วมค้นหาสิ่งที่จำเป็นของตนในปัจจุบันคืออะไร การ ร่วมคิดช่วยตนเองในการจัดลำดับปัญหา เพื่อจะแก้ไขสิ่งใดก่อนหลัง การวางแผนแก้ไขปัญหานั้น เรื่องๆ การร่วมระดมความคิดถึงทางเลือกต่างๆ และเลือกที่เหมาะสมเพื่อแก้ไขปัญหานั้น การร่วมพัฒนาเทคโนโลยีที่จะนำมาใช้ การร่วมดำเนินการแก้ไขปัญหานั้นๆ การร่วมติดตามการ ดำเนินงานและประเมินผลการดำเนินงาน และการร่วมรับผลประโยชน์/หรือร่วมเสียผลประโยชน์จาก การดำเนินงาน

ในบริบทของ**การบริหารจัดการการท่องเที่ยวชุมชน**ที่ต้องการให้ชุมชนมีส่วนร่วม และได้ประโยชน์จากการท่องเที่ยว รวมไปถึงการดูแลสังคม วัฒนธรรมและการพัฒนาเศรษฐกิจนั้น ควรมีหลักการร่วมกันดังนี้

1. การท่องเที่ยวโดยชุมชนต้องมาจากความต้องการของชุมชนอย่างแท้จริง โดย ชุมชนจะร่วมกันพิจารณาวิเคราะห์ปัญหาและผลกระทบจากการท่องเที่ยวในทุกประเด็นแล้วจึงลงมติ ร่วมในการดำเนินการตามที่ชุมชนเห็นสมควร
2. การบริหารจัดการต้องมาจากการที่สมาชิกในชุมชนมีส่วนร่วม ไม่ว่าจะเป็นการ คิด การวางแผน การทำกิจกรรม การเรียนรู้ การติดตามประเมินผลและการรับผลประโยชน์ร่วมกัน รวมทั้งการสมาชิกที่มีส่วนร่วมทั้งในเชิงนโยบายและปฏิบัติการ การจัดโครงสร้างและแบ่งงานกันทำ ของสมาชิก การกำหนดนโยบายหรือแนวทางในการดำเนินงานกลุ่ม สมาชิกจึงกล้าที่จะแสดงความคิดเห็นอย่างเสรี

3. ชุมชนต้องมีการรวมตัวกันเป็นกลุ่ม เป็นชมรม เป็นองค์กรหรือเป็นองค์กรชุมชนเดิมที่จัดตั้งมีมาอยู่แล้ว เช่น องค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) โดยมีหน้าที่แทนสมาชิกทั้งหมดในระดับหนึ่ง เพื่อขับเคลื่อนการบริหารจัดการตามทิศทาง นโยบายที่วางไว้ร่วมกันในระหว่างสมาชิกชุมชน

4. รูปแบบเนื้อหา กิจกรรมของการท่องเที่ยวชุมชน ต้องคำนึงถึงการอยู่ร่วมกันอย่างมีศักดิ์ศรี มีความเท่าเทียมกัน เป็นธรรมและส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม เศรษฐกิจ การเมือง สังคม และวัฒนธรรมในเชิงสร้างสรรค์และลดผลกระทบในเชิงลบนอกจากการคำนึงถึงการมีส่วนร่วมระหว่างสมาชิกแล้ว กลุ่มการท่องเที่ยวโดยชุมชน ยังคำนึงถึงการมีส่วนร่วมในกิจกรรมการท่องเที่ยวของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในชุมชน ไม่ว่าจะเป็นภาคประชาชนหรือคนทั่วไปในชุมชน (เพชรศรี นนทศิริ, 2554)

5. กฎ กติกาจะมาจากการตกลงเห็นชอบของสมาชิกและต้องมีการจัดการ กำกับดูแลให้เป็นไปตามที่กำหนดไว้และเป็นการเปิดโอกาสในการตัดสินใจ และหรือแก้ไขปัญหาแก่สมาชิก

6. ชุมชนที่จัดการท่องเที่ยว สมาชิกในชุมชน ชาวบ้านทั่วไปและนักท่องเที่ยว ควรมีกระบวนการเรียนรู้ระหว่างกันและกันอย่างต่อเนื่อง เพื่อก่อให้เกิดการพัฒนากระบวนการทำงานการท่องเที่ยวโดยชุมชนให้ถูกต้องเหมาะสมและมีความชัดเจน

7. การท่องเที่ยวโดยชุมชนจะต้องมีมาตรฐานการตกลงร่วมภายในชุมชนด้วย เช่น ความสะอาด ความปลอดภัย และพิจารณาร่วมกันถึงขีดความสามารถในการรองรับ การกระจายรายได้ที่เป็นธรรมของผู้ที่เกี่ยวข้อง ซึ่งเพชรศรี นนทศิริ (2554) กล่าวว่า ระบบการกระจายรายได้ที่เป็นธรรม เป็นคุณลักษณะที่สำคัญอีกประการหนึ่ง ที่ชี้วัดความมีประสิทธิภาพของการบริหารจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน

8. รายได้ที่ได้รับจากการท่องเที่ยวมีส่วนไปสนับสนุนการพัฒนาชุมชนและรักษาสีงแวดล้อม

9. การท่องเที่ยวจะไม่ใช่อาชีพหลักของชุมชน และชุมชนต้องดำรงอาชีพหลักของตนเองไว้ ทั้งนี้หากอาชีพของชุมชนเปลี่ยนเป็นการจัดการการท่องเที่ยวจะเป็นการทำลายชีวิตและจิตวิญญาณดั้งเดิมของชุมชนอย่างชัดเจน

10. องค์กรชุมชนจะต้องมีความเข้มแข็งพอที่จะจัดการกับผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นได้ และพร้อมจะหยุดเมื่อเกินความสามารถในการจัดการ โดยนอกจากการบริหารจัดการในมิติของชุมชนแล้ว จะต้องพิจารณาถึงมิติดอกชุมชนที่เข้ามาเกี่ยวข้องด้วย ได้แก่ การตลาด นโยบายรัฐที่เข้ามาสนับสนุนและพฤติกรรมของนักท่องเที่ยว เป็นต้น นอกจากนี้จะให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของสมาชิก ทั้งในระดับนโยบายและระดับปฏิบัติการแล้ว การมีส่วนร่วมกับผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (Stakeholders) ทางการท่องเที่ยวในท้องถิ่น ก็เป็นพันธกิจที่สำคัญอย่างหนึ่งของกลุ่มท่องเที่ยวโดยชุมชน

ขณะที่บทบาทของภาคส่วนที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมนั้น กล่าวได้ว่าการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเป็นการใช้มรดกและวัฒนธรรมของชุมชนท้องถิ่นและภูมิภาคเพื่ออนาคตทางเศรษฐกิจตามแนวคิด “เมื่อวานและวันพรุ่ง” (Yester-Morrow) ซึ่งได้ผลสำเร็จมาแล้วในประเทศ และหลายภูมิภาคของโลก โดยเฉพาะในช่วงที่เกิดปัญหาทางเศรษฐกิจ การพัฒนาพื้นที่เพื่อเป็นจุดหมายการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม จำเป็นต้องมีผู้มีส่วนเกี่ยวข้องหลายภาคส่วน โดยแต่ละภาคส่วนต่างมีบทบาทที่แตกต่างกัน ได้แก่

- 1) ภาครัฐมีบทบาทและทำหน้าที่กำหนดนโยบายการท่องเที่ยว กำหนดกรอบทิศทางการพัฒนา ส่งเสริมการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว สนับสนุนการพัฒนาผลิตภัณฑ์/บริการทางการท่องเที่ยวและการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม รวมทั้งเป็นผู้ให้บริการในที่เป็นความรับผิดชอบของภาครัฐ
- 2) ภาคเอกชนมีบทบาทและทำหน้าที่พัฒนาผลิตภัณฑ์/บริการทางการท่องเที่ยวและการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ทำการตลาดและประชาสัมพันธ์เพื่อสื่อสารและจูงใจนักท่องเที่ยว สร้างเครือข่ายธุรกิจเพื่อประสานการโลจิสติกส์นักท่องเที่ยว
- 3) ภาคท้องถิ่นและชุมชนซึ่งเป็นเจ้าของพื้นที่และวัฒนธรรม มีส่วนร่วมในการพัฒนาพื้นที่และผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยว ตลอดจนทำหน้าที่เป็นเจ้าของบ้านที่ดีต้อนรับนักท่องเที่ยวในฐานะแขกผู้มาเยือน

จึงเห็นได้ว่าการท่องเที่ยวชุมชนวางอยู่บนฐานคิดที่ว่าชาวบ้านทุกคนเป็นเจ้าของทรัพยากรและเป็นผู้มีส่วนได้ส่วนเสียจากการท่องเที่ยว จึงเป็นเครื่องมือสร้างความเข้มแข็งขององค์กรชาวบ้านในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรม โดยผ่านกระบวนการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนได้มีส่วนร่วมในการกำหนดทิศทางการพัฒนาและได้รับประโยชน์จากการท่องเที่ยว นอกจากนี้การท่องเที่ยวมีความสัมพันธ์กับการพัฒนาชุมชนอย่างเป็นองค์รวมเนื่องจากทรัพยากรการท่องเที่ยวกับทรัพยากรที่ชุมชนใช้เป็นฐานการผลิตเป็นทรัพยากรเดียวกันนั่นเอง

ในขณะที่ พจนา สอนศรีและคณะ (2554) กล่าวว่า ศักยภาพในการแข่งขันของการท่องเที่ยวชุมชน เมื่อเปรียบเทียบกับประเด็นการท่องเที่ยวเชิงยั่งยืนด้านอื่นๆ แล้วการวัดศักยภาพในการแข่งขันของการท่องเที่ยวชุมชนมีลักษณะเชิงสัมพัทธ์ คือ ขึ้นอยู่กับหลายปัจจัย ขึ้นอยู่กับแหล่งท่องเที่ยวทำได้ดีแค่ไหนเมื่อเปรียบเทียบกับแหล่งท่องเที่ยวอื่นๆ หากการท่องเที่ยวจะยั่งยืนแล้วนั้นไม่เพียงแต่เกิดประโยชน์ทางเศรษฐกิจเท่านั้น แต่ยังสามารถแข่งขันได้อย่างประสบความสำเร็จกับแหล่งท่องเที่ยวอื่นๆ ในระดับท้องถิ่น ระดับชาติ หรือระดับภูมิภาค ส่วนกลยุทธ์ด้านราคาและความน่าดึงดูดของสินค้าจะต้องพิจารณาถึงเกี่ยวกับศักยภาพในการแข่งขัน เช่น อัตรา ต้นทุน ราคาของที่พัก คุณค่า ลักษณะเด่นของแหล่งท่องเที่ยว และระยะเวลาการเข้าพักเมื่อเปรียบเทียบกับแหล่งท่องเที่ยวอื่นๆ เป็นต้น การดำเนินธุรกิจท่องเที่ยวต้องคำนึงถึงขอบเขตความสามารถในการรองรับของพื้นที่ทั้งธรรมชาติ ชุมชนขนบธรรมเนียม ประเพณีวัฒนธรรม และวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของชุมชนต่อกิจกรรมการท่องเที่ยวที่จะเกิดขึ้น ควรกำหนดจำนวนนักท่องเที่ยวเข้าไปเที่ยวในแต่ละแห่งต่อคนต่อวัน กิจกรรมการคำนึงถึงการท่องเที่ยวที่มีผลกระทบด้านลบต่อชุมชน ขนบธรรมเนียม วัฒนธรรม

ประเพณีและวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของชุมชน ผู้เกี่ยวข้องทั้งผู้เป็นพันธมิตรและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียต้องประสานการจัดการร่วมกัน โดยนโยบาย ทางเศรษฐกิจที่เพิ่มรายได้ เพื่อให้ชุมชนมีคุณภาพชีวิตที่ดีอย่างยั่งยืนจะต้องไม่ส่งผลต่อการทำลายระบบนิเวศชุมชนและวิถีชีวิตของชุมชนต่อการท่องเที่ยว

2.2 เอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ฉลองศรี พิมลสมพงศ์ และ เรณูมาศ มาอุ่น (2553) ได้ศึกษาการประเมินประสิทธิผลด้านการบริการนักท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในภาคเหนือของประเทศไทย ผลการศึกษาพบว่าแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของไทยมีจุดแข็งในการเป็นทรัพยากรการท่องเที่ยวที่ดึงดูดใจนักท่องเที่ยวได้เป็นอย่างดี และมีการบริการในระดับสากล ส่วนจุดอ่อนของแหล่งท่องเที่ยวคือจุดบกพร่องของการให้บริการบางส่วนที่สามารถปรับปรุงแก้ไขได้ เช่น จุดพักรถไม่เพียงพอ เป็นต้น และประสิทธิผลของการบริการนักท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่นักท่องเที่ยวได้รับแบ่งเป็นประสิทธิผลตาม 8 มาตรฐานการบริการ มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับดีมากที่สุดทุกมาตรฐาน ส่วนระดับของประสิทธิผลของการบริการในภาพรวมที่นักท่องเที่ยวได้รับ ได้แก่ ค่าบริการในแหล่งท่องเที่ยว การบริหารงานภายในแหล่งท่องเที่ยว และการเพิ่มคุณค่าของแหล่งท่องเที่ยว มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับดีมากที่สุดเช่นเดียวกัน

กาญจนา สุระ (2558) ทำการศึกษาเรื่อง การพัฒนาศักยภาพการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของท้องถิ่น จังหวัดเชียงใหม่ ปีที่ 3 มีวัตถุประสงค์ของการศึกษาเพื่อศึกษาศักยภาพการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของท้องถิ่นจังหวัดเชียงใหม่ สังเคราะห์รูปแบบการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่เหมาะสมของท้องถิ่นจังหวัดเชียงใหม่ สังเคราะห์แนวทางการยกระดับการพัฒนาศักยภาพการบริหารจัดการการท่องเที่ยวของท้องถิ่นอย่างยั่งยืนโดยเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพและสนับสนุนด้วยการวิเคราะห์เชิงปริมาณโดยข้อมูลปฐมภูมิที่ได้จากท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของท้องถิ่นจังหวัดเชียงใหม่จำนวน 9 ชุมชน อาศัยกระบวนการ SWOT แบบสำรวจความคิดเห็นรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่เหมาะสมของชุมชนท้องถิ่นจังหวัดเชียงใหม่ ประเมินศักยภาพการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของจังหวัดเชียงใหม่ การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันระหว่างนักวิจัย ชุมชนและผู้เชี่ยวชาญด้านการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาศักยภาพการบริหารจัดการการท่องเที่ยวของชุมชนอย่างยั่งยืนจากนั้นนำมาวิเคราะห์โดยใช้สถิติอย่างง่ายคือค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัยพบว่ารูปแบบการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่เหมาะสมที่สุดของท้องถิ่นจังหวัดเชียงใหม่คือการท่องเที่ยวที่สัมผัสท่องเที่ยวชมศิลปะ ประเพณี วัฒนธรรมที่เป็นเอกลักษณ์ของจังหวัดเชียงใหม่และเปิดโอกาสให้นักท่องเที่ยวได้เข้ามาเที่ยวชมและทำกิจกรรมร่วมกันกับคนในท้องถิ่นในส่วนของศักยภาพการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของท้องถิ่นจังหวัดเชียงใหม่ พบว่าศักยภาพของผู้นำและการบริหารจัดการองค์กรมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากจนถึงปานกลางศักยภาพด้านการเงินและบัญชีมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง ภาพการบริหารจัดการด้านการตลาดอยู่ในระดับปานกลางทุกด้านและศักยภาพด้านการผลิตการให้บริการอยู่ในระดับปานกลางทุกด้านดังนี้

แนวทางการยกระดับการพัฒนาศักยภาพการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมประกอบไปด้วย 1) แนวทางการเตรียมความพร้อมของทุนมนุษย์ต่ออุปทานการท่องเที่ยวได้แก่การจัดระบบการบริหารจัดการภายในองค์กรให้มีความชัดเจนมีการแบ่งคนทำงานให้ตรงกับความรู้และความสามารถให้ความสำคัญกับระบบการบันทึกบัญชีและการเงินโดยมีการจัดทำบัญชีที่ได้มาตรฐานมีการคิดค้นทุนและผลตอบแทนในส่วนของการบริหารจัดการด้านการผลิตและการให้บริการจะต้องให้ชุมชนพยายามดึงเอาทรัพยากรการท่องเที่ยวของชุมชนมาจัดทำเป็นโปรแกรมการท่องเที่ยวที่มีความหลากหลายเตรียมความพร้อมฝึกฝนทักษะในด้านการใช้ภาษาเพื่อการติดต่อสื่อสาร 2) แนวทางการรักษาศักยภาพและดูแลฐานทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชนด้านการผลิตและการให้บริการโดยสำรวจศักยภาพและฐานทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมจัดแบ่งประเภทเพื่อจะได้มาจัดทำเป็นโปรแกรมการท่องเที่ยวชุมชนได้ขณะเดียวกันสร้างความรู้ความเข้าใจปลูกฝังความรักและความหวงแหนทรัพยากรการท่องเที่ยว พร้อมกับการจัดเตรียมคนประมาณแผนการดำเนินงานที่จะดูแลและรักษาฐานทรัพยากรการท่องเที่ยวของชุมชน 3) กระบวนการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชนจังหวัดเชียงใหม่ชุมชนและหน่วยงานในท้องถิ่นจะต้องประสานและขับเคลื่อนการดำเนินงานเพื่ออนุรักษ์และรักษาฐานทรัพยากรการท่องเที่ยวให้เห็นเป็นเชิงประจักษ์เปิดโอกาสให้ภาคีเครือข่ายซึ่งเป็นหน่วยงานภายนอกทั้งภาครัฐและภาคเอกชนเข้ามาเป็นที่ปรึกษาและคณะกรรมการของชุมชนการท่องเที่ยวที่จะให้คำแนะนำตลอดจนการจัดหางบประมาณมาสนับสนุนการดำเนินงานและให้ความรู้แก่ชุมชนในการพัฒนาการท่องเที่ยวให้เกิดความยั่งยืนต่อไป

สุรีย์ บุญญานพวงศ์และคณะ (2558) ทำการศึกษาเรื่อง การบริหารจัดการและการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม เส้นทางอารยธรรมล้านนาเชื่อมโยงกับสปป.ลาว สหภาพเมียนมาร์ และสาธารณรัฐประชาชนจีน (ตอนใต้) ซึ่งทำการศึกษาบริบทการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ตลาดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม การบริหารจัดการการท่องเที่ยว แนวคิดและตัวอย่างการพัฒนาการท่องเที่ยว รวมถึงทำการสำรวจและประเมินศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม และชุมชนท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่เป็นกลุ่มตัวอย่างจำนวน 291 แหล่งในกลุ่มท่องเที่ยวอารยธรรมล้านนา 8 จังหวัดภาคเหนือตอนบนเพื่อประเมินความพร้อม และศักยภาพการรองรับการแข่งขันของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม พบว่า แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม และชุมชนท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมมีศักยภาพต่ำถึงปานกลางจึงนำไปสู่ 13 แนวปฏิบัติเพื่อการพัฒนานโยบายการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม การสร้างความพร้อมของทรัพยากรและบริการท่องเที่ยว การพัฒนาเนื้อหาของเส้นทางท่องเที่ยว และการตลาดท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม

รัฐนันท์ พงศ์วิริทธิ์ธร และภาคภูมิ ภัควิภาส (2559) ทำการศึกษาแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมชนเผ่าเพื่อความยั่งยืน โดยทำการพัฒนาปรับปรุงการท่องเที่ยวทางทั้งที่เป็นธรรมชาติวัฒนธรรมให้เหมาะสมกับศักยภาพการรองรับ(Carrying Capacity) ภายใต้โครงการที่สำคัญของรัฐ ให้จังหวัดเชียงใหม่เป็นศูนย์กลางการบิน (Hub) ของภูมิภาคเพื่อรองรับนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติ ที่มีเวลาเหมาะสมกับแผนการท่องเที่ยวโดยส่งเสริมและพัฒนาอุทยานดอย

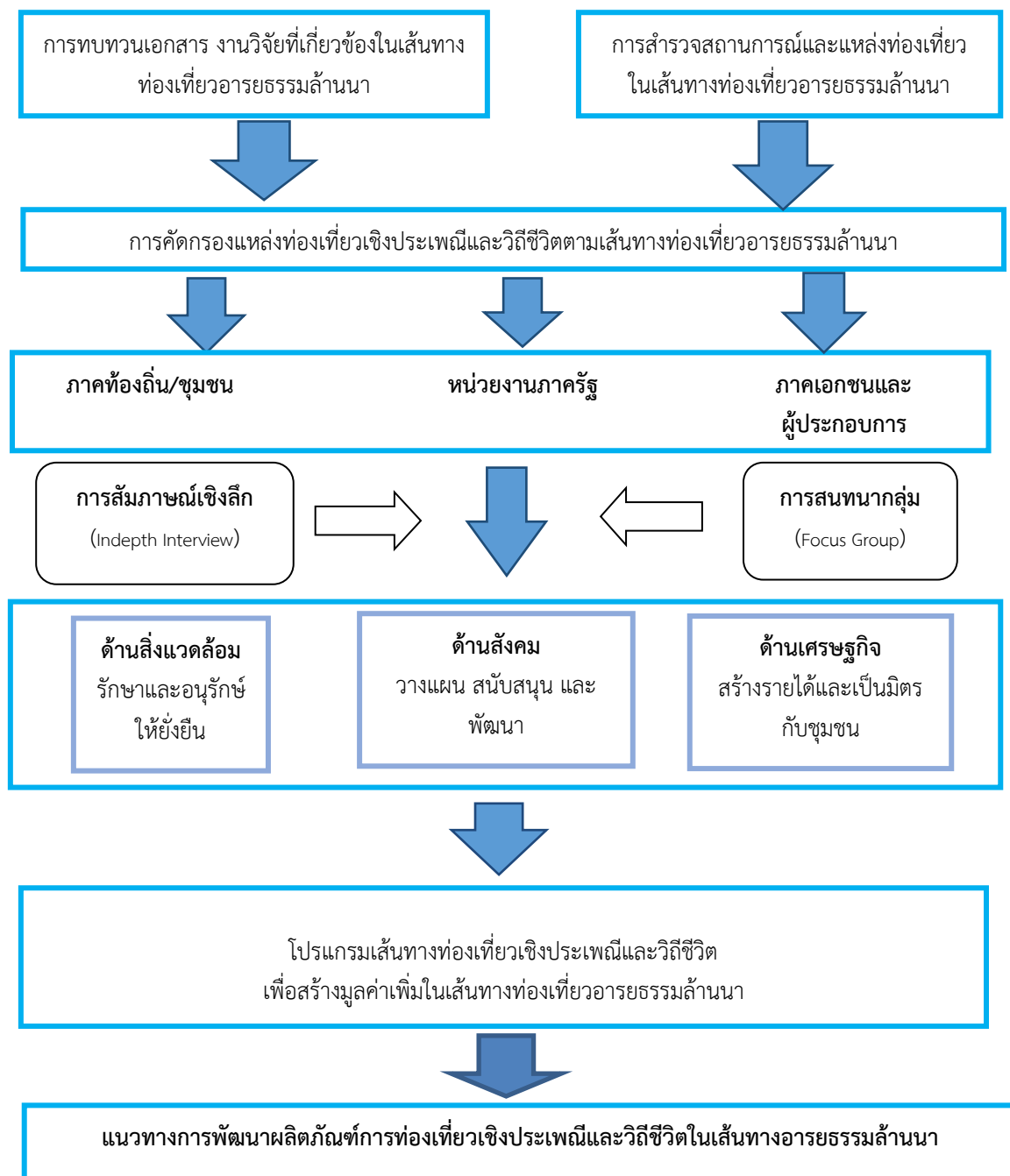
ปูในด้านอาชีพมีการทำธุรกิจในชุมชน อย่างมีความตระหนักรู้ เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม จึงมีความจำเป็นต้องให้การศึกษาโดยหน่วยงานและกลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิในด้านข้อมูลพื้นฐานและข้อมูลในมิติของศักยภาพการรองรับทางการท่องเที่ยว การวิจัยนี้มีจุดประสงค์เพื่อศึกษาวิเคราะห์และหาข้อเสนอแนะเกี่ยวกับข้อมูลโครงสร้างพื้นฐานในปัจจุบันทางสังคมเศรษฐกิจวิถีชีวิตประจำวัน วิถีความเป็นชุมชนและข้อมูลในมิติของศักยภาพการรองรับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมชนเผ่าเพื่อความยั่งยืน ซึ่งการเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพใช้วิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบไม่ใช้ความน่าจะเป็น การเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจงจากประชากร ได้แก่ผู้บริหารและเจ้าหน้าที่เทศบาล ตำบลสุเทพ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ชาวชุมชนหมู่บ้านมังฆุนช้างเคียน อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ ที่เป็นผู้ประกอบการร้านค้าจำนวน 150 ราย โดยเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างและรวบรวมข้อมูลจากแบบบันทึกรายละเอียดสถิติในข้อมูล ผลการวิจัยพบว่าชุมชนโดยปุมิศักยภาพการรองรับการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมชนเผ่าในทุกด้าน ได้แก่ความตั้งใจและความสามารถเข้าถึงได้ทั้งทางกายภาพแนวคิดและประเพณีวัฒนธรรมการที่มีที่พักอาศัยหรือที่พักผ่อนหย่อนใจที่ดีพอสมควรการมีกิจกรรมที่ทำเป็นทั้งเชิงวัฒนธรรมและเป็นไปตามธรรมชาติของท้องถิ่นและความประทับใจทั้งทางด้านสถานที่พักและความประทับใจของธรรมชาติแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมชนเผ่าอย่างยั่งยืนควรมุ่งเน้นดังนี้ 1) บริหารการจัดการแหล่งท่องเที่ยวให้เกิดประสิทธิภาพในมิติต่างๆให้สอดคล้องกับวิถีชีวิตวัฒนธรรมและระบบนิเวศของชุมชน 2) ต้องให้ความรู้แลกเปลี่ยนความรู้ในด้านต่างๆเพื่อผลในมิติของการพัฒนาการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน 3) การกำหนดกฎกติกาและจัดการร่วมกันในด้านการจัดการสิ่งปฏิกูลเพื่อดำรงไว้ของวัฒนธรรมชนเผ่า 4) การตลาดควรเพิ่มการประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อต่างๆและสร้างผลิตภัณฑ์ต้องมีเอกลักษณ์มีความโดดเด่นและสื่อถึงการสืบสานวัฒนธรรมชนเผ่า

Makha Khittasangka (2014), conducted the Study of Managerial Potentiality on Cultural Tourism in Upper Northern Thailand: Cases of Chiangrai, Chiangmai and Mae Hong Son Provinces. The purpose of the research project entitled “The Study of Managerial Potentiality on Cultural Tourism in Upper Northern Thailand: Cases of Chiangrai, Chiangmai and Mae Hong Son Provinces” is to study; 1) the relationship between community’s readiness of cultural tourism destination and managerial capability in cultural tourism, 2) the causes of external factors impact toward managerial capability of the community, 3) management guidelines to develop standards and services quality responding to provision of cultural tourism in upper northern Thailand, and 4) the proposed cultural tourism management guidelines for the upper northern provinces. This study employed ratified purposive sampling to collect data from the target population in the 12 ethnic communities which operating cultural tourism namely; Hmong, Lahu, Akha, Palaung, Thai Tai and Yunnan

Chinese. There were 337 respondents consisted of 120 Community Cultural Tourism Development Committee, Local Administration Committee and agencies involved in supporting tourism activities as well as 73 local business and 144 tourists who visiting the tourist destinations. The Pearson product – moment correlation coefficient is the statistical tool to examine the relationships among community's readiness, managerial capability and external impact factors. The results of the study showed that all 12 ethnic communities had indicated potentiality to be the cultural tourism destinations where people has still maintained to conserve traditional value which has not been assimilated by modernization. The research findings were as followed; (1) The Pearson product-moment correlation coefficient is computed to measure relationship between two variables; community's readiness of cultural tourism destination and managerial capability in cultural tourism found correlation is significant at the 0.01 level, (2) the external factors impact toward managerial capability in cultural tourism found correlation is significant at the 0.01 level, (3) development of managerial guidelines for standards and services quality in provision of cultural tourism products was found to depend on the interconnected relationship among components of the managerial capability comprising cultural tourism activities, managing cultural tourism activities, managing accommodation service and managing food service, all these components were significantly correlated at the 0.01 level, (4) the proposed cultural tourism management guidelines, was found that the development of administrative structure and the management system of the community cultural tourism, community's readiness to indicate potentiality of cultural tourism destination, indicated relying on dependency of the external factors relating to involvement of 4 tourism development agencies in providing management guidance, education and training, support in infrastructure development and increasing numbers of the tourists.

2.3 กรอบแนวคิด ทฤษฎีที่ใช้ในการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “การพัฒนาผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวเชิงประเพณีและวิถีชีวิตเพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มในเส้นทางท่องเที่ยวอารยธรรมล้านนา” ได้ใช้กรอบแนวคิดเพื่อเป็นแนวทางในการศึกษาดังต่อไปนี้

ภาพที่ ย่อย 1-1 : กรอบการวิจัย

บทที่ 3

การดำเนินการวิจัย

3.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ คือ ภาคส่วนที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นหน่วยงานราชการ ภาคเอกชน ผู้ประกอบการด้านการท่องเที่ยว และประชาชนในท้องถิ่น ประกอบด้วย

- ตัวแทนสมาชิกในชุมชนที่อยู่ในแหล่งท่องเที่ยวอารยธรรมล้านนา ไม่ว่าจะเป็นผู้นำชุมชนหรือประชาชนในชุมชนก็ตาม รวมถึงนักท่องเที่ยวที่เดินทางมายังแหล่งท่องเที่ยวนั้นๆ
- หน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้อง อาทิ ตัวแทนจากท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัด ตัวแทนจากการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ตัวแทนจากองค์การบริหารส่วนตำบล เป็นต้น
- หน่วยงานเอกชน อาทิ ตัวแทนจากสมาคมธุรกิจท่องเที่ยวในจังหวัดนั้นๆ หรือตัวแทนผู้ประกอบการด้านการท่องเที่ยวต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นผู้ประกอบการด้านที่พัก ด้านร้านอาหาร ด้านการขนส่ง ด้านกิจกรรมทางการท่องเที่ยว เป็นต้น

3.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพที่เน้นการมีส่วนร่วมของชุมชนและภาคส่วนที่เกี่ยวข้องในการพัฒนาผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวเชิงประเพณีและวิถีชีวิต เพื่อให้เกิดยั่งยืนของการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยว โดยแบบแผนการวิจัย (Research Design) จะมีทั้งการเก็บรวบรวมข้อมูลทุติยภูมิจากเอกสาร และข้อมูลปฐมภูมิ เครื่องมือในการทำวิจัย (Research Instruments) ได้แก่ แบบสัมภาษณ์ (Interview Form) โดยเป็นการสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง (Semi - structured Interview) การสนทนากลุ่ม (Focus Group) ซึ่งมีขั้นตอนและวิธีการศึกษาวิจัย ดังต่อไปนี้

1. การทบทวนวรรณกรรม ศึกษาเอกสารวิชาการ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยวเชิงประเพณีและวิถีชีวิตในเส้นทางท่องเที่ยวอารยธรรมล้านนา เพื่อเป็นข้อมูลพื้นฐานในการทำความเข้าใจสภาพของแหล่งท่องเที่ยว การมีสาธิตอุปโภค โครงสร้างพื้นฐานรองรับต่างๆ ที่แวะพักระหว่างการเดินทางในเส้นทางต่างๆ ความเป็นเอกลักษณ์ด้านประเพณีและวิถีชีวิต
2. การสำรวจข้อมูลเบื้องต้นและรวบรวมแหล่งท่องเที่ยวเชิงประเพณีและวิถีชีวิต โดยแบ่งเป็น 1) เส้นทางสายประเพณี และ 2) เส้นทางประทับใจวิถีชีวิตล้านนา
3. การคัดกรองเส้นทางที่มีศักยภาพและเหมาะสมกับการพัฒนาผลิตภัณฑ์ทางการท่องเที่ยวฯ ของการท่องเที่ยววัฒนธรรมด้านประเพณีและวิถีชีวิต
4. การสำรวจและประเมินสถานการณ์การท่องเที่ยวเชิงประเพณีและวิถีชีวิตในเส้นทางท่องเที่ยวอารยธรรมล้านนา พร้อมสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) และการจัด

สนทนากลุ่ม (Focus Group) สมาชิกในชุมชน ผู้ประกอบการในพื้นที่ ภาครัฐ ผู้แทนจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง

5. การวิเคราะห์ข้อมูลจากการสำรวจแหล่งท่องเที่ยวเชิงประเพณีและวิถีชีวิตในเส้นทางท่องเที่ยวอารยธรรมล้านนาเพื่อนำข้อมูลมาพัฒนาผลิตภัณฑ์ทางการท่องเที่ยวต่างๆ ที่เหมาะสมกับบริบท สถานการณ์ และปัจจัยแวดล้อมของแหล่งท่องเที่ยวเชิงประเพณีและวิถีชีวิตในเส้นทางท่องเที่ยวอารยธรรมล้านนาเหล่านั้น

6. การจัดทำโปรแกรมเส้นทางท่องเที่ยวเชิงประเพณีและวิถีชีวิตในเส้นทางท่องเที่ยวอารยธรรมล้านนาที่บรรจุและนำเสนอผลิตภัณฑ์ทางการท่องเที่ยวต่างๆ ไว้ในโปรแกรมนั้นๆ ที่สอดคล้องกับสถานการณ์การท่องเที่ยวเชิงประเพณีและวิถีชีวิต เพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มในเส้นทางท่องเที่ยวอารยธรรมล้านนา

7. การประเมินและปรับปรุงโปรแกรมเส้นทางท่องเที่ยวเชิงประเพณีและวิถีชีวิตเพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มในเส้นทางท่องเที่ยวอารยธรรมล้านนา รวมถึงการประเมินมูลค่าเพิ่มในเส้นทางท่องเที่ยวอารยธรรมล้านนา

8. การจัดประชุมนำเสนอผลการวิจัยและ (ร่าง) แนวทางทางการพัฒนาผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวเชิงประเพณีและวิถีชีวิตในเส้นทางอารยธรรมล้านนา

9. การจัดทำรายงานการวิจัยฉบับสมบูรณ์ (Final Report)

3.3 การเก็บรวบรวมข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลครั้งนี้ จะมีทั้งข้อมูลปฐมภูมิ และทุติยภูมิ ได้แก่ ข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) จำนวน 40 ราย และการสนทนากลุ่ม (Focus Group) โดยกลุ่มตัวอย่างในครั้งนี้จะทำการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) จากกลุ่มตัวอย่าง คือ ภาคส่วนที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นหน่วยงานราชการ ภาคเอกชน ผู้ประกอบการด้านการท่องเที่ยว และประชาชนในท้องถิ่น และข้อมูลทุติยภูมิจากเอกสาร ตำรา บทความข่าว และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

บทที่ 4

ผลการวิจัย

การพัฒนาผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมทางประเพณีและวิถีชีวิตเพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มในเส้นทางอารยธรรมล้านนา เป็นการศึกษาที่จะทำให้ทราบสถานการณ์การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในเส้นทางอารยธรรมล้านนาจะได้เพื่อนำองค์ความรู้ที่ได้มาปรับใช้ในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวให้พร้อมกับการแข่งขันในตลาด อีกทั้งพัฒนาผลิตภัณฑ์ทางการท่องเที่ยว และจัดเส้นทางท่องเที่ยวที่สอดคล้องกับบริบทชุมชน สถานการณ์ของผู้ประกอบการ ภาครัฐ ภาคเอกชนที่เกี่ยวข้องและความต้องการของนักท่องเที่ยว ซึ่งจากการศึกษาวิจัยจึงได้ผลการวิจัยดังนี้

4.1 การคัดกรองการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมทางประเพณีและวิถีชีวิตเพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มในเส้นทางอารยธรรมล้านนา

4.1.1 การคัดกรองแหล่งท่องเที่ยวเชิงประเพณีและวิถีชีวิตตามเส้นทางท่องเที่ยวอารยธรรมล้านนา

โครงการวิจัย “การพัฒนาผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวเชิงประเพณีและวิถีชีวิตเพื่อสร้างมูลค่าในเส้นทางอารยธรรมล้านนา” เป็นการดำเนินการศึกษาวิจัยการท่องเที่ยวที่มีขอบเขตด้านประเพณีและวิถีชีวิตในเส้นทางอารยธรรมล้านนาในกลุ่มท่องเที่ยวอารยธรรมล้านนาภาคเหนือ เพื่อให้ได้มาซึ่ง “ผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยว” ที่มุ่งสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับเส้นทางฯ ไม่ว่าจะเป็นสินค้า กิจกรรม หรือการบริการต่างๆ ภายในเส้นทางท่องเที่ยว 5 จังหวัด ได้แก่ จังหวัดเชียงใหม่ จังหวัดเชียงราย จังหวัดลำปาง จังหวัดลำพูนและจังหวัดพะเยา ซึ่งการศึกษานี้ในครั้งนี้ได้นำข้อมูลวิชาการของโครงการวิจัยเรื่อง “แนวทางการพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเส้นทางอารยธรรมล้านนา” โดยสถาบันวิจัยสังคม มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ (สุรีย์ บุญญานุพงศ์ และคณะ, 2558) มาต่อยอดเพื่อเป็นประโยชน์แก่โครงการวิจัยนี้ในการคัดกรองศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงประเพณีและวิถีชีวิตตามเส้นทางท่องเที่ยวอารยธรรมล้านนา ซึ่งการคัดกรองแหล่งท่องเที่ยวที่มีศักยภาพการท่องเที่ยว เชิงวัฒนธรรม ด้านประเพณีและวิถีชีวิตในครั้งนี้ มีขั้นตอนในการ ดังต่อไปนี้

-การสำรวจข้อมูลและจำแนกแหล่งท่องเที่ยว เพื่อประเมินศักยภาพเบื้องต้น เนื่องจากแหล่งท่องเที่ยวมีจำนวนมาก และไม่ได้มีการรวบรวมจัดทำรายชื่อไว้อย่างเป็นระบบสำหรับการค้นหา ดังนั้นจึงต้องมีการรวบรวมข้อมูลแหล่งท่องเที่ยวทั้งหมดในภาคเหนือตอนบนจากแหล่งทุติยภูมิ ได้แก่ ฐานข้อมูลจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เอกสารทางการท่องเที่ยว รวมถึงข้อมูลแหล่งท่องเที่ยวจากฐานข้อมูลเดิมโครงการวิจัยของสถาบันวิจัยสังคม มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ เป็นต้น

-การจำแนกแหล่งท่องเที่ยวเพื่อหาแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมโดยผ่านการคัดกรองเบื้องต้นจากตัวชี้วัด 2 ตัวชี้วัด คือ

ตัวชี้วัดที่ 1: ทรัพยากรการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมที่ต้องเข้าข่ายในตัวเลือกลงต่อไปนี้ โบราณสถาน ศาสนสถาน พิพิธภัณฑ์ สถานที่แสดงศิลปะแขนงต่างๆ สถานที่การจัดเทศกาล แหล่งผลิตสินค้าทางวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น หรือเป็นชุมชนที่ยังดำรงรักษาวิถีชีวิตและการปฏิบัติตามวัฒนธรรมดั้งเดิม

ตัวชี้วัดที่ 2: แหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมจะต้องมีการบริการหรือกิจกรรมที่ช่วยให้นักท่องเที่ยวสามารถเรียนรู้และเข้าใจถึงคุณค่าของแหล่งท่องเที่ยวโดยการสื่อสารผ่านสิ่งต่างๆ ได้แก่ นิทรรศการ วิทยุทัศน์ การบรรยาย หรือกิจกรรมการฝึกฝน เป็นต้น

- การคัดกรองศักยภาพเบื้องต้น จากการสำรวจและรวบรวมแหล่งท่องเที่ยวจากแหล่งทุติยภูมิ ปี พ.ศ.2557 มีจำนวนแหล่งท่องเที่ยวทั้งหมด 660 แห่ง เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมจำนวน 412 แห่ง นำมาคัดกรองเพื่อแบ่งระดับศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวออกเป็น 3 ระดับ คือ สูง ปานกลาง และต่ำ โดยใช้หลักเกณฑ์การพิจารณาองค์ประกอบการท่องเที่ยว และหลักเกณฑ์การประเมินศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวของสำนักงานพัฒนาการท่องเที่ยว กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา โดยมีตัวชี้วัดรองรับทั้งหมด 5 กลุ่มศักยภาพเพื่อประเมินศักยภาพเบื้องต้นขององค์ประกอบการท่องเที่ยว ได้แก่ ด้านทรัพยากรท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ด้านการจัดกิจกรรมเรียนรู้ในแหล่งท่องเที่ยว ด้านการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว ด้านสิ่งบริการการท่องเที่ยว และด้านสิ่งอำนวยความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยว

- การสำรวจภาคสนาม เพื่อให้ได้ข้อมูลศักยภาพปัจจุบัน ทั้งนี้เมื่อได้แหล่งท่องเที่ยวที่มีศักยภาพระดับสูงทั้งหมด 120 แห่งใน 8 จังหวัดภาคเหนือตอนบน จึงเริ่มต้นในการสำรวจประเมินแหล่งท่องเที่ยวทุกแหล่งที่ตั้งอยู่บนเส้นทางคมนาคมเดียวกัน เพื่อกำหนดเส้นทางท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม โดยใช้เครื่องมือเป็นแบบสำรวจซึ่งประกอบด้วยองค์ประกอบการรองรับการท่องเที่ยว 8 ด้าน ตามที่กล่าวมาข้างต้นประกอบด้วย 5 กลุ่มศักยภาพ ขององค์ประกอบการท่องเที่ยว และเพิ่มอีก 3 กลุ่มศักยภาพตัวชี้วัดองค์ประกอบเชิงวัฒนธรรม ได้แก่ ด้านการประชาสัมพันธ์ ด้านการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวและด้านการรับรองมาตรฐานการท่องเที่ยว

- การคัดกรองเพื่อยกระดับมูลค่าเพิ่มทางผลิตภัณฑ์ทางการท่องเที่ยว ตามตัวชี้วัดที่ดัดแปลงมาจากการตรวจประเมินมาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมของกรมการท่องเที่ยว (2557) ในประเด็น ดังต่อไปนี้ 1) ศักยภาพทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม 2) ด้านคุณค่าทางเศรษฐกิจและสังคม 3) ด้านโอกาสในการพัฒนาการท่องเที่ยว ซึ่งการศึกษาวิจัยในครั้งนี้เป็นการศึกษาต่อยอดจากโครงการของสถาบันวิจัยสังคม ในปี พ.ศ. 2559 เรื่อง “แนวทางการพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเส้นทางอารยธรรมล้านนา” ซึ่งการวิจัยดังกล่าวได้ทำการรวบรวมแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมทางประเพณี และวิถีชีวิตที่ครอบคลุมพื้นที่อารยธรรมล้านนา 5 จังหวัด ได้แก่ เชียงใหม่ เชียงราย ลำพูน ลำปาง และพะเยา เพื่อนำไปสู่การจัดทำโปรแกรมเส้นทาง

ท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมด้านประเพณี และวิถีชีวิตที่สอดคล้องกับสถานการณ์การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมด้านประเพณี และวิถีชีวิตในเส้นทางอารยธรรมล้านนา และยกระดับการท่องเที่ยววัฒนธรรมในเส้นทางอารยธรรมล้านนา ดังนั้น ผลการคัดกรองแหล่งท่องเที่ยวที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมด้านประเพณี และวิถีชีวิตในเส้นทางอารยธรรมล้านนา จึงมีรายละเอียดดังนี้คือ (รายละเอียดแบบละเอียดสามารถดูจาก ภาคผนวก ข)

แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมทางประเพณี และวิถีชีวิตในเส้นทางอารยธรรมล้านนาในจังหวัดเชียงใหม่

ผลการคัดกรองแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมด้านประเพณี และวิถีชีวิต ในเส้นทางอารยธรรมล้านนาในจังหวัดเชียงใหม่ มีจำนวน 9 แห่ง ประกอบไปด้วย

- ป่าเวณีเตวขึ้นดอย นมัสการพระธาตุดอยสุเทพราชวรวิหาร อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่
- ประเพณีไล่ขันดอกอินทิล วัดเจดีย์หลวง อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่
- วิถีชีวิตชุมชนวัดเกต อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่
- วิถีชีวิตย่านวัวลาย-ศรีสุพรรณ และถนนคนเดินวัวลาย อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่
- วิถีชีวิตกาดประตูเชียงใหม่ (ตลาดประตูเชียงใหม่) อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ (พระปกเกล้าซอย2)
- ประเพณีสรงน้ำพระธาตุศรีจอมทอง อำเภอจอมทอง จังหวัดเชียงใหม่
- ประเพณีแห่ไม้ค้ำโพธิ์ อำเภอจอมทอง จังหวัดเชียงใหม่
- ประเพณีจุลกฐินแม่แจ่ม อำเภอแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่
- ชุมชนไถลื้อ ลวงเหนือ อำเภอดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่

แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมทางประเพณี และวิถีชีวิตในเส้นทางอารยธรรมล้านนาในจังหวัดเชียงราย

ผลการคัดกรองแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเพื่อการเรียนรู้คุณค่าสถาปัตยกรรมในเส้นทางอารยธรรมล้านนาในจังหวัดเชียงราย มีจำนวน 6 แห่ง ประกอบไปด้วย

- ประเพณีตานหาพญาเม็งราย อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย
- ประเพณีอัญเชิญพระพุทธรูปแวตเวียงเจียงฮาย จังหวัดเชียงราย
- วิถีหัตถศิลป์ วัดร่องขุน อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย
- วิถีชีวิตกาดชุมชน (ตลาดชุมชน) บ้านป่าซาง อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย
- งานประเพณีนมัสการและสรงน้ำพระธาตุดอยตุง อำเภอแม่จัน จังหวัดเชียงราย
- ประเพณีบวงสรวงปลาบึก อำเภอเชียงทอง จังหวัดเชียงราย

แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมทางประเพณี และวิถีชีวิต ในเส้นทางอารยธรรมล้านนาใน จังหวัดลำพูน

ผลการคัดกรองแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเพื่อการเรียนรู้คุณค่าสถาปัตยกรรมในเส้นทางอารยธรรมล้านนาในจังหวัดลำพูน มีจำนวน 4 แห่ง ประกอบไปด้วย

- ประเพณีสลากย้อม พระบรมธาตุหริภุญชัย อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน
- วิถีชีวิตเมืองเก่าลำพูน และกาดข้าวมุง-ท่าสิงห์ อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน
- วิถีชีวิตชุมชนทอผ้าฝ้าย บ้านหนองเจือก - ดอนหลวง อำเภอป่าซาง จังหวัดลำพูน
- วิถีชีวิตไทลื้อ และประเพณียี่เป็งไทลื้อ อำเภอบ้านธิ จังหวัดลำพูน

แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมด้านประเพณี และวิถีชีวิต ในเส้นทางอารยธรรมล้านนาใน จังหวัดลำปาง

ผลการคัดกรองแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเพื่อการเรียนรู้คุณค่าสถาปัตยกรรมในเส้นทางอารยธรรมล้านนาในจังหวัดลำปาง มีจำนวน 4 แห่ง ประกอบไปด้วย

- ประเพณีนมัสการพระธาตุลำปางหลวง อำเภอเกาะคา จังหวัดลำปาง
- วิถีชีวิตกาดกองต้า (ถนนตลาดเก่า) และชุมชนในเขตเมืองเก่าลำปาง อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง
- ประเพณีล่องสะเปาจาวเวียงละกอน อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง
- วิถีชีวิตหัตถกรรมบ้านหลุก อำเภอแม่ทะ จังหวัดลำปาง

แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมด้านประเพณี และวิถีชีวิต ในเส้นทางอารยธรรมล้านนาใน จังหวัดพะเยา

ผลการคัดกรองแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเพื่อการเรียนรู้คุณค่าสถาปัตยกรรมในเส้นทางอารยธรรมล้านนาในจังหวัดพะเยา มีจำนวน 4 แห่ง ประกอบไปด้วย

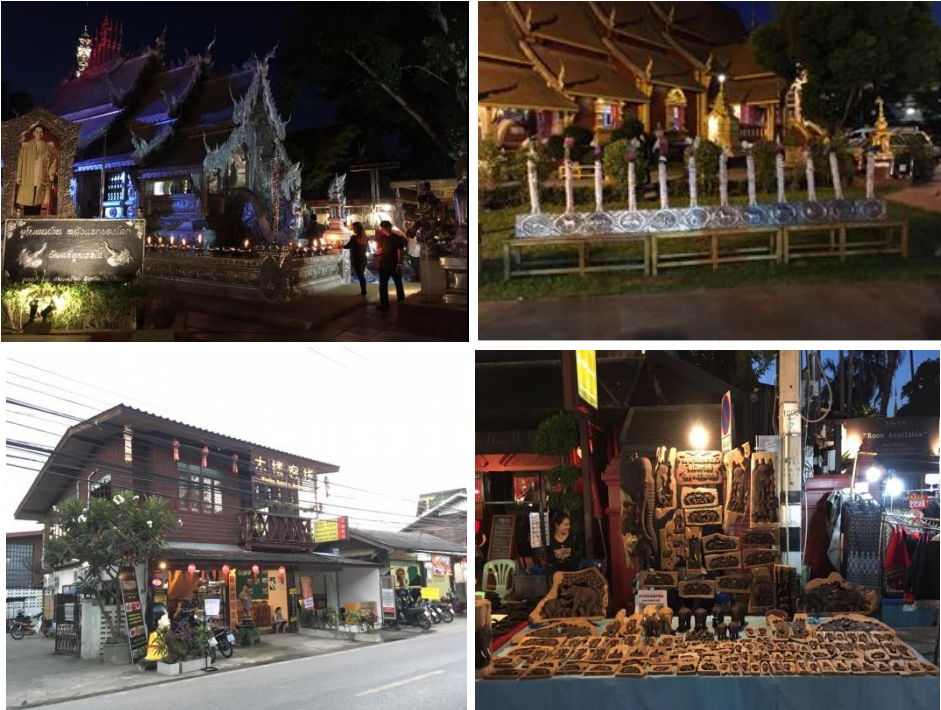
- วิถีชุมชนห่่ายกว๊านพะเยา อำเภอเมือง จังหวัดพะเยา
- ประเพณีเวียนเทียนกลางน้ำ วัดติโลกอาราม อำเภอเมือง จังหวัดพะเยา
- ประเพณีตานข้าวทิพย์ พระเจ้าตนหลวง วัดศรีโคมคำ อำเภอเมือง จังหวัดพะเยา
- ประเพณีสืบสานตำนานไทลื้อ อำเภอเชียงคำ จังหวัดพะเยา

4.1.2 รายละเอียดเบื้องต้นของแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมด้านประเพณี และวิถีชีวิต ใน เส้นทางอารยธรรมล้านนา

● จังหวัดเชียงใหม่
ชื่อแหล่งท่องเที่ยว : ป่าเวณีเตวขึ้นดอย นมัสการพระธาตุดอยสุเทพราชวรวิหาร
ที่ตั้ง : ตำบลสุเทพ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่
ช่วงเวลาของกิจกรรม ประเพณี : ขึ้น 14 ค่ำ เดือน 6
ความโดดเด่นทางประเพณี-วิถีชีวิต : พระธาตุประจำปีมะแม ซึ่งประเพณีเดินขึ้นดอยเริ่มต้น ณ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ผ่านอนุสาวรีย์ครูบาศรัววิชัย เพื่อเดินทางไปถึงวัดพระธาตุดอยสุเทพรวมเป็นระยะทาง 14 กิโลเมตร ซึ่งตลอดทางจะมีผู้ศรัทธานำจุดบริการทั้งหมด 10 จุดซึ่งแต่ละจุดก็จะมีอาหารและเครื่องดื่มต่าง ๆ แจกให้กับผู้ที่ร่วมเดินขึ้นดอยสุเทพฟรี เป็นการแสดงถึงความมีส่วนร่วม ความสามัคคีและวิถีชีวิตดั้งเดิมของชาวล้านนา นอกจากนี้จะเป็นการเดินขึ้นไปปฏิบัติธรรม สักการะองค์พระบรมธาตุดอยสุเทพแล้ว ยังเป็นการรำลึกถึงพระคุณแห่งครูบาศรัววิชัย ที่ได้เป็นผู้นำในการสร้างถนนขึ้นดอยสุเทพนี้อีกด้วย
ข้อมูลโดยสังเขป : ประเพณีเดินขึ้นดอยสุเทพ หรือ “ป่าเวณีเตวขึ้นดอย” นั้นจะจัดขึ้นทุกปี โดยศรัทธาจากสาธุชนที่มาร่วมงานบุญจะพากันเดินดอยสุเทพ ซึ่งเป็นสถานที่ศักดิ์สิทธิ์สูงสุดแห่งหนึ่งของล้านนาเพื่อไปสักการะพระบรมธาตุ ถือเป็นประเพณีที่ชาวเชียงใหม่ถือปฏิบัติสืบมาเป็นประจำทุกปีในคืนก่อนวันวิสาขบูชา นอกจากเป็นการปฏิบัติธรรมและถวายเป็นพุทธบูชาและยังเป็นการน้อมรำลึกถึงครูบาศรัววิชัยผู้นำชาวบ้านสร้างถนนขึ้นสู่วัดพระธาตุดอยสุเทพอีกด้วย (สมัยก่อนปี พ.ศ.2477 ยังไม่มีถนนขึ้นสู่วัดพระธาตุเป็นแค่เพียงทางเดินเท้าเท่านั้น) โดยผู้คนแทบจะทุกวัยที่หลั่งไหลมาจากทุกสารทิศทั้งใกล้และไกลจากเมืองเชียงใหม่ ทั้งนักเรียน นักศึกษา ประชาชนทั่วไป ยิ่งกว่านั้นยังมีขบวนพระภิกษุสงฆ์ และขบวนของคณะต่างๆ ทั้งตัวแทนหมู่บ้าน บริษัทองค์กรต่างๆ
ภาพประกอบ : การเดินขึ้นดอยสุเทพในอดีตและปัจจุบัน (ที่มา: http://chiangmai.siamdot.com/walk-to-doi-suthep/)

ชื่อแหล่งท่องเที่ยว : ประเพณีใส่ขันดอกอินทิล
ที่ตั้ง : วัดเจดีย์หลวงวรวิหาร ตำบลพระสิงห์ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่
ช่วงเวลาของกิจกรรม ประเพณี : ขึ้น 4 ค่ำเดือน 9 เหนือ หรือ เดือนพฤษภาคมจนถึงเดือนมิถุนายน
ความโดดเด่นทางประเพณี-วิถีชีวิต : สืบสานหลักโบราณประเพณี เคารพสักการะสิ่งศักดิ์สิทธิ์เป็นที่รวมวิญญาณของชาวเมืองและบรรพบุรุษในอดีต
ข้อมูลโดยสังเขป : วัดเจดีย์หลวง เป็นวัดที่สร้างขึ้นในรัชสมัยของพระเจ้าแสนเมืองมา กษัตริย์องค์ที่ 7 แห่งราชวงศ์มังรายซึ่งครองราชอาณาจักรล้านนาไทย พระองค์ทรงสร้างพระธาตุเจดีย์หลวงขึ้นเมื่อปี พ.ศ.1934 ครั้นต่อมาในสมัยพระเจ้ากาวิละครองเมืองเชียงใหม่ พระองค์โปรดให้ย้ายเสาอินทิลมาไว้ที่วัดเจดีย์หลวงและได้บูรณะปฏิสังขรณ์ขึ้นใหม่พร้อมทั้งสร้างวิหารครอบไว้เมื่อปี พ.ศ.2343 ต่อมาวิหารอินทิลได้ชำรุดทรุดโทรมไปตามกาลเวลา พอปี พ.ศ.2496 ครูบาขาวปี นักบุญแห่งล้านนาไทยอีกท่านหนึ่งจึงได้สร้างวิหารอินทิลขึ้นใหม่ในปัจจุบันและท่านยังนำเอาพระพุทธรูปปางขอฝนหรือ พระคันธารราษฎร์ประดิษฐานไว้บนเสาอินทิลอีกด้วยเพื่อให้ชาวเมืองได้กราบไหว้บูชา เสาอินทิลที่พระเจ้ากาวิละย้ายจากวัดสะดือเมืองมาไว้ที่วัดเจดีย์หลวงเมื่อ พ.ศ. 2343 การสร้างหลักเมืองขึ้นมาก็เพื่อให้เป็นศูนย์กลางยึดเหนี่ยวจิตใจของผู้คนในบ้านเมืองนั้น ๆ ให้เกิดพลังคือความสามัคคีเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกันของพลเมือง ภายใต้กรอบศีลธรรมคำสอนของพระพุทธศาสนา ประเพณีใส่ขันดอกอินทิลจัดขึ้นเป็นเวลา 7 วันชาวเชียงใหม่จะนำข้าวดอกดอกไม้ ธูปเทียน น้ำอบน้ำหอม มาบูชาเสาอินทิลและพระพุทธรูปฝนแสนห่อกันอย่างเนืองแน่นซึ่งภายในงานยังมีจุดขายเครื่องบูชาดอกไม้ ธูปเทียน เตรียมไว้สำหรับรองรับนักท่องเที่ยวอีกด้วย
ภาพประกอบ :   ประเพณีใส่ขันดอกอินทิล (ที่มา : https://www.facebook.com/balconyville/photos/pcb.631270520303328/631268490303531/?type=3&theater)

ชื่อแหล่งท่องเที่ยว: วิถีชีวิตชุมชนวัดเกต
ที่ตั้ง : ตำบลวัดเกต อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่
ช่วงเวลาของกิจกรรม ประเพณี : ท่องเที่ยวได้ตลอดทั้งปี
ความโดดเด่นทางประเพณี-วิถีชีวิต : ย่านการค้าเก่าแก่ของเชียงใหม่
ข้อมูลโดยสังเขป : วัดเกตตั้งอยู่ในย่านการค้าเก่าแก่ของเชียงใหม่มีทั้งชาวล้านนาและชาวต่างชาติเข้ามาทำมาค้าขายและตั้งถิ่นฐานอยู่ในบริเวณนี้ ชาวต่างชาติส่วนใหญ่มีเชื้อสายจีน ซึ่งก็ได้นำสถาปัตยกรรมจีนมาผสมผสานกับของพื้นเมืองล้านนา ดังนั้นจะยังคงเห็นบ้านเรือนอายุหลายร้อยปีที่มีลวดลายทั้งแบบศิลปะล้านนาประยุกต์ รวมทั้งรูปลักษณะของสถาปัตยกรรมที่ผสมผสานกลมกลืนของฝีมือช่างพื้นเมืองกับช่างคนจีน ในสมัยก่อนวัดเกตเป็นย่านการค้าที่มีความเจริญรุ่งเรืองมาก เป็นชุมชนใหญ่ เนื่องจากย่านนี้ ตั้งอยู่ริมแม่น้ำปิงที่เปรียบเสมือนเส้นเลือดใหญ่ที่ไหลหล่อเลี้ยงประชากรที่อาศัยอยู่ทั้งสองฟากฝั่ง ทุกบ้านที่ทำการค้าจะมีท่าเรือเป็นของตนเอง ใช้เรือหางแมงป่อง ปัจจุบันเราจึงยังเห็นอาคารเก่าแก่ในย่านนี้ที่ยังมีความสมบูรณ์และสามารถบูรณะให้ดังเดิมและใช้ประโยชน์ได้เพื่อเป็นการดำรงไว้ซึ่งศิลปวัฒนธรรมที่แสดงถึงรากเหง้าของความเจริญรุ่งเรืองที่มีมานานของย่านวัดเกต ขณะเดียวกันก็ยังคงมีแบบแผนการดำเนินชีวิตที่สะท้อนความเป็นคนดั้งเดิม มีร่องรอยของอดีต ชาวบ้านมีภูมิปัญญาพื้นบ้านที่สืบทอดกันมา
ภาพประกอบ :

ชื่อแหล่งท่องเที่ยว : วิถีชีวิตย่านวัดลาย-ศรีสุพรรณ และถนนคนเดินวัดลาย
ที่ตั้ง : ตำบลหายยา อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่
ช่วงเวลาของกิจกรรม ประเพณี : ท่องเที่ยวได้ตลอดทั้งปี
ความโดดเด่นทางประเพณี-วิถีชีวิต : ถนนวัดลายแหล่งรวมช่างฝีมือในการทำเครื่องมือเครื่องใช้และเครื่องประดับที่ทำมาจากเงิน
ข้อมูลโดยสังเขป : หัตถกรรมเครื่องเงิน นับเป็นมรดกทางภูมิปัญญาที่สืบทอดมาหลายชั่วคน ภูมิปัญญาเชิงช่างแขนงนี้ ได้พัฒนาจนกลายเป็นอาชีพหลักของคนในชุมชนสร้างรายได้เลี้ยงครอบครัวได้ไม่น้อยหน้าวิชาชีพอื่น โดยมีพระครูพิทักษ์สุทธิคุณ เจ้าอาวาสวัดศรีสุพรรณ เดินหน้าสร้างความเข้าใจให้คนในชุมชนตระหนักถึงความสำคัญในการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น พร้อมทั้งบรรดาสล่าในชุมชนเข้ามา รวมตัวกันใน “กลุ่มหัตถศิลป์ล้านนาวัดศรีสุพรรณ” โดยให้สล่าเหล่านี้เป็นผู้ถ่ายทอด ความรู้เชิงศิลป์ให้กับเด็กนักเรียนในโรงเรียนวัดศรีสุพรรณ ในรูปแบบของการศึกษา พร้อมกันนี้ยังรวบรวมสล่าในชุมชนทั้งหมด ร่วมกันสร้างอุโบสถเงินหลังแรกและหลังเดียวของโลก ภายในวัดศรีสุพรรณ อุโบสถเงินหลังนี้นอกจากจะมีความหมายในเชิงสัญลักษณ์การร่วมแรงร่วมใจที่มีขึ้นยังกระตุ้นจิตสำนึกรักษ์ ภูมิปัญญาของคนในชุมชนทุกเพศทุกวัยได้เป็นอย่างดี ดังนั้นจึงกล่าวได้ว่าจุดเด่นของย่านนี้ จะเป็นบรรยากาศของผู้คนและสินค้าหลากหลายประเภท รวมไปถึงเครื่องเงินให้ได้เลือกหาหลายร้าน และพระอุโบสถเงินแห่งเดียวในโลกที่ตั้งอยู่บนถนนสายนี้ด้วย ถนนวัดลายย่านขายสินค้าของใช้ ของฝาก ของที่ระลึกในชุมชนจัดขึ้นทุกเย็นวันเสาร์ ก่อให้เกิดความคึกคักบนเส้นทางสายเล็ก ๆ นี้อีกครั้ง โดยชาวของที่พ่อค้าแม่ขายนำมาวางแผงขายที่ขนานไปตลอดแนวของถนน
ภาพประกอบ :

ชื่อแหล่งท่องเที่ยว	วิถีชีวิตภาคประตู่เชียงใหม่ (ตลาดประตู่เชียงใหม่ พระปกเกล้าซอย2)
ที่ตั้ง :	ตำบลพระสิงห์ อำเภอจอมทอง จังหวัดเชียงใหม่
ช่วงเวลาเปิด ปิด :	เวลา 04.00-24.00 น.
ความโดดเด่นทางประเพณี-วิถีชีวิต :	วิถีตลาดดั้งเดิม
ข้อมูลโดยสังเขป :	ตลาดประตู่เชียงใหม่ที่มีขนาดพื้นที่ 4.140 ตารางเมตร พื้นที่เป็นรูปตัวยู และตัวอาคารของตลาดด้านหน้าประดับตกแต่งด้วยกาแล แกะสลักด้วยลวดลายที่สวยงามต่อจากปลายบนของบันลมหันือจั่ว ซึ่งปัจจุบันตลาดในบริเวณประตู่เชียงใหม่ จัดว่าเป็นตลาดเก่ากลางเมืองและเปิดตั้งแต่เวลา 04.00-24.00 น. ภายในตลาดได้แบ่งพื้นที่การขายเป็นสัดส่วน หมวดยุในการขายของ ไม่ว่าจะเป็นของแห้ง ของทอด อาหารสำเร็จรูป พืชผัก เชียงหมู-เนื้อ อาหารทะเล และเป็นส่วนของอาคารพาณิชย์ เวลาก่อนเข้ามิด พ้อค้ำ แม่ค้ำ ก็เริ่มทยอยนำข้าวของต่าง ๆ มาจำหน่ายริมถนนด้านหน้าของตลาด ซึ่งหากมาในเวลาเช้าตรู่สามารถไล่บาตรหน้าตลาด พอเริ่มสว่างจะเป็นกลุ่มคนที่มาจับจ่ายซื้อข้าวปลา อาหาร ถือเป็นแหล่งชุมชนที่ยังคงหลงเหลือวิถีชีวิตดั้งเดิมของคนชุมชนเมืองไว้แม้สภาพเมืองจะมีการเปลี่ยนแปลงไปจากเดิม
ภาพประกอบ :	 วิถีชีวิตตลาดประตู่เชียงใหม่ (ที่มา: pantip.com/isolate/topicstock/2010/01/M8806799/M8806799.html , topchiangmai.com/trip)

ชื่อแหล่งท่องเที่ยว : ประเพณีสงฆ์น้ำพระธาตุ วัดพระธาตุศรีจอมทองวรวิหาร
ที่ตั้ง : ตำบลบ้านหลวง อำเภอจอมทอง จังหวัดเชียงใหม่
ช่วงเวลาของกิจกรรม ประเพณี : ขึ้น 15 ค่ำ เดือน 9 เหนือ หรือประมาณเดือน มิถุนายน
ความโดดเด่นทางประเพณี-วิถีชีวิต : พระธาตุประจำปีชวด
ข้อมูลโดยสังเขป : ประเพณีสงฆ์น้ำพระธาตุศรีจอมทอง ซึ่งถือเป็นงานใหญ่ที่สืบทอดมาช้านานกว่า 100 ปี เป็นศาสนพิธีประจำของวัดที่แสดงถึงความศรัทธาของประชาชนทั้งใกล้และไกลที่มีต่อพระบรมธาตุ โดยโบราณถือว่า งานสงฆ์น้ำพระธาตุ เดือนห้าเป็งจะศักดิ์สิทธิ์ที่สุด โดยเมื่อถึงเช้าวันงาน ผู้คนจะทยอยกันเดินทางมาที่วัดเพื่อทำบุญและรอพิธีสงฆ์น้ำ เมื่อถึงเวลาพระสงฆ์จะอัญเชิญพระบรมสารีริกธาตุออกจากโกศห้าวชั้นไปใส่ในโกศใบใหม่สำหรับการสงฆ์น้ำโดยเฉพาะ แล้วอัญเชิญโกศขึ้นบนคานทอง แล้วมีชาวบ้านอาสาสมัครแต่งตัวเป็นทหารโบราณราว 10 คนเป็นคู่หามรอกอยู่หน้าพระบรมสารีริกธาตุไปยังพระอุโบสถเพื่อบูชาข้าวปลา อาหาร ตลอดทั้งสองข้างทางของวิหารจะเนืองแน่นไปด้วยผู้คนที่พักกันชดข้าวตอกดอกไม้ใส่พระบรมสารีริกธาตุ จากนั้นจึงมีการสงฆ์น้ำยังห้องสงฆ์ข้างวิหาร สำหรับน้ำที่ใช้แต่เดิมชาวบ้านถือว่าต้องใช้น้ำจากน้ำแม่กลางผสมกับดอกคำฝอยให้เป็นสีเหลืองอ่อน ปัจจุบันอาจใช้น้ำประปา และไม่ได้เจือด้วยดอกคำฝอยเช่นในอดีต โดยประชาชนบางคนอาจรองน้ำที่ผ่านโกศแก้วน้ำกลับไปบูชาหรือนำเอาไปเป็นน้ำมนต์รักษาอาการเจ็บป่วยตามความเชื่อ โดยกิจกรรมต่าง ๆ จะได้แก่ ถนนคนเดินบนลานจอดรถหน้าวัดพระธาตุศรีจอมทอง มีมหรสพพื้นเมือง เช่น ซอล้านนา การจัดแสดงวิถีชีวิตชาวจอมทอง รวมถึงกิจกรรมทำบุญ ต่าง ๆ
ภาพประกอบ :   ประเพณีสงฆ์น้ำพระธาตุศรีจอมทอง อำเภอจอมทอง จังหวัดเชียงใหม่ (ที่มา: http://chomtong.com/html/makabucha.html)

ชื่อแหล่งท่องเที่ยว : ประเพณีแห่ไม้ค้ำโพธิ์ วัดพระธาตุศรีจอมทองวรวิหาร
ที่ตั้ง : ตำบลบ้านหลวง อำเภอจอมทอง จังหวัดเชียงใหม่
ช่วงเวลาของกิจกรรม ประเพณี : ทุกวันที่ 15 ของเดือนเมษายน เป็นประจำทุกปี
ความโดดเด่นทางประเพณี-วิถีชีวิต : ประเพณีแห่ไม้ค้ำโพธิ์เป็นงานเดียวในประเทศไทย ซึ่งไม้ค้ำสะหลีจอมทองจะมีลักษณะเด่นและมีเอกลักษณ์เฉพาะตัว คือ เป็นไม้ง่ามใหญ่ ถูกแกะสลักลวดลายต่างๆ และถูกตกแต่งตามศิลปวัฒนธรรมประเพณีล้านนา
ข้อมูลโดยสังเขป : ประเพณีแห่ไม้ค้ำโพธิ์ เป็นพิธีกรรมที่ขยายจากการที่ปัจเจกชนนำไม้ค้ำที่ตนได้จัดทำขึ้นไปค้ำที่ต้นโพธิ์ ไม้ค้ำดังกล่าวอาจได้มาจาก ไม้ง่ามที่ใช้ในพิธีสืบทอดหรือไม้ค้ำที่จัดทำขึ้นเป็นพิเศษ เนื่องในการถวายทานในเทศกาลสงกรานต์ การที่ได้นำเอาไม้ค้ำไปค้ำที่ต้นโพธิ์นี้ อาจจัดเป็นสัญลักษณ์หมายความว่าผู้นั้นมีส่วนในการค้ำชูพระพุทธศาสนา การค้ำต้นโพธิ์จึงเปรียบเหมือนการยึดอายุต้นโพธิ์เท่ากับการสืบทอดพุทธศาสนาให้ยาวนาน พิธีแห่ไม้ค้ำโพธิ์ปัจจุบันนี้ ขบวนแห่ไม้ค้ำโพธิ์จากชุมชน ห้างร้านต่างๆ มากกว่า 30 ขบวน ยังแสดงถึงสามัคคีของชุมชน เป็นการรวมตัวของกลุ่มหนุ่มสาว-ผู้เฒ่าผู้แก่ที่ใส่ชุดพื้นเมือง หรือผ้าฝ้ายจอมทอง โดยมีการแสดงฟ้อนรำ ฟ้อนเซียง (อ่าน “ฟ้อนเจียง”) คือ การละเล่นแบบพื้นเมืองด้วยการรำรำในท่าต่อสู้ ขับเพลงขอลเล่นดนตรีพื้นเมืองและแห่เป็นรูปขบวนไปประกอบด้วยขบวนตุง 12 ราศี และขบวนชาวบ้านจาก 12 ชุมชนในอำเภอจอมทอง สองข้างทางที่ขบวนแห่ไม้ค้ำโพธิ์งามจะมีการรดน้ำดำหัวอวยชัยให้พรกันตามประเพณีล้านนาไปด้วย
ภาพประกอบ :   ประเพณีแห่ไม้ค้ำโพธิ์ อำเภอจอมทอง จังหวัดเชียงใหม่ (ที่มา: http://chomtong.com/html/12mountfestival.html)

ชื่อแหล่งท่องเที่ยว : ประเพณีจุลกฐินแม่แจ่ม
ที่ตั้ง : ตำบลท่าผา อำเภอแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่
ช่วงเวลาของกิจกรรม ประเพณี : ช่วงระหว่างแรม 1 ค่ำ เดือน 11 ไปจนถึงวันขึ้น 15 ค่ำ เดือน 12
ความโดดเด่นทางประเพณี-วิถีชีวิต : วิถีชีวิตประเพณีเฉพาะถิ่นของชาวชุมชน
ข้อมูลโดยสังเขป : อำเภอแม่แจ่มถือเป็นหนึ่งในสถานที่ที่ยังคงมีการสืบสานการทำบุญจุลกฐินตามวิถีประเพณีดั้งเดิมอันงดงามเป็นเอกลักษณ์เอาไว้ ซึ่งเดิมจะมีการจัดงานบุญจุลกฐินที่วัดยางหลวง ขบวนองค์กฐินต้องใช้ผู้ชายเป็นคนแห่ แต่เดิมจะมีการจัดงานจุลกฐินขึ้นเฉพาะในพื้นที่ภาคเหนือและภาคอีสานที่มีการปลูกฝ้าย ทอผ้า ขณะที่รูปแบบรายละเอียดกิจกรรมและการสร้างสรรค์นั้นมีการปรับเปลี่ยนไปตามสมัยนิยม และสภาพพื้นที่ งานจุลกฐินในวันแรก จะเรียกว่าวันดา เป็นวันเตรียมงาน จัดเตรียมข้าวของอุปกรณ์สำหรับการแห่องค์กฐินในวันรุ่งขึ้น เตรียมอุปกรณ์สำหรับการปั่นฝ้าย ทอผ้า การทำผ้าไตรจีวรที่จะนำไปถวายพระในวันรุ่งขึ้น ซึ่งทั้งหมดต้องทำให้เสร็จก่อนเช้า โดยชาวบ้านจะแต่งชุดสวยงาม มาร่วมช่วยงาน มีการแบ่งหน้าที่กันเป็นแผนกๆ อย่างดี ก่อนจะส่งต่อให้เหล่าช่างทอในช่วงสุดท้าย เช้าวันรุ่งขึ้น จะเป็นวันถวายบุญ โดยชาวบ้านจะนำต้นกฐิน บริวารกฐิน มาไว้ที่วัด จากนั้นจะนำไปตั้งต้นขบวน ก่อนจะจัดขบวนแห่แห่นกัณมาอย่างคึกคัก นำโดยนางรำและชุดฟ้อนนกกิงกะหะรำ ตามด้วยขบวนแห่องค์กฐินที่ต้องใช้ผู้ชายล้วนแห่ ก่อนต่อด้วยขบวนแห่อื่น ๆ
ภาพประกอบ :

ชื่อแหล่งท่องเที่ยว : ชุมชนไทลื้อ ลวงเหนือ
ที่ตั้ง : ตำบลลวงเหนือ อำเภอดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่
ช่วงเวลาของกิจกรรม ประเพณี : ท่องเที่ยวได้ตลอดทั้งปี
ความโดดเด่นทางประเพณี-วิถีชีวิต : ภาษาไทลื้อ การแต่งกาย ศิลปวัฒนธรรม ประเพณี วิถีชีวิต ความเป็นอยู่ มรดกภูมิปัญญาอันล้ำค่า
ข้อมูลโดยสังเขป : บ้านเมืองลวง สันนิษฐานว่าตั้งชื่อตามถิ่นเดิมที่ในสิบสองปันนา เนื่องจากมีหมู่บ้านชื่อ เมืองลวงในสิบสองปันนาและเป็นที่อยู่ของคนไทลื้อเช่นกัน ปัจจุบันชาวไทลื้อบ้านลวงเหนืออาศัยอยู่คนละฟากฝั่งถนน จึงเรียกคนไทลื้อที่อยู่ทางทิศเหนือถนนว่า หมู่บ้านเมืองลวงเหนือ และเรียกคนไทลื้อที่อยู่ทางทิศใต้ของถนนว่าหมู่บ้านเมืองลวงใต้ ปัจจุบันชาวบ้านลวงเหนือได้พยายามรักษาอัตลักษณ์อันโดดเด่น คือ ภาษาไทลื้อ การแต่งกาย ศิลปวัฒนธรรม ประเพณี วิถีชีวิต ความเป็นอยู่ ศาสนา และความเชื่อ จนอัตลักษณ์เหล่านี้กลายเป็นมรดกภูมิปัญญาอันล้ำค่าที่ตกทอดมาถึงลูกหลานในปัจจุบันด้วยความภาคภูมิใจ และมุ่งมั่นเผยแพร่วิถีวัฒนธรรมของชาติพันธุ์ไทลื้อ โดยการมีส่วนร่วมของชุมชนบ้านลวงเหนือที่พยายามเสาะหาข้อมูล เอกสารและตำราต่างๆ เพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจในวัฒนธรรมไทลื้อนั่นเอง
ภาพประกอบ :   ชุมชนไทลื้อ ลวงเหนือ (ที่มา : http://info.dla.go.th/public/travel.do?cmd=goDetail&id=509398&random=1476092234117)

● จังหวัดลำพูน
ชื่อแหล่งท่องเที่ยว : ประเพณีสลากย้อม วัดพระธาตุหริภุญไชยวรมหาวิหาร
ที่ตั้ง : ตำบลศรีบัวบาน อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน
ช่วงเวลาของกิจกรรม ประเพณี : ขึ้น 15 ค่ำเดือน 10
ความโดดเด่นทางประเพณี-วิถีชีวิต : งานประเพณีสลากภัต สลากย้อมของชนชาวยองอันเก่าแก่โดดเด่นเป็นเอกลักษณ์ของจังหวัดลำพูน เป็นงานบุญใหญ่ของผู้หญิงงานเดียวของโลก
ข้อมูลโดยสังเขป : สลากย้อม เป็นประเพณีของชนชาวยอง(กลุ่มชาติพันธุ์ลื้อจากสิบสองปันนา ก่อนจะอพยพมาอยู่ที่เมืองยองในพม่า และย้ายมาตั้งหลักแหล่งถิ่นฐานอยู่ในจังหวัดลำพูนอีกทีหนึ่งเมื่อ 200 กว่าปีที่แล้ว ปัจจุบันมีชาวยองอาศัยอยู่ในลำพูนกว่า 80%) ชาวยองเมืองลำพูน แต่เดิมสลากย้อมเป็นการถวายทานเพื่อเป็นพุทธบูชาของหญิงสาว บางพื้นที่จำเพาะเจาะจงว่าต้องมีอายุ 20 ปีเท่านั้น ขณะที่บางพื้นที่ไม่จำเป็น ขอให้เป็นช่วงคาบเกี่ยวกับอายุ 20 ปี (บวกลบ 2-3 ปี) แต่สิ่งที่เชื่อเหมือนกันก็คือ ต้องเป็นหญิงสาวที่ไม่แต่งงาน โดยเชื่อว่าการถวายสลากย้อมของหญิงสาวจะได้รับอานิสงส์ผลบุญอย่างสูงยิ่งเทียบเท่ากับการบวชของผู้ชาย ที่มาของสลากย้อมเมืองลำพูนเกิดขึ้นที่จังหวัดลำพูน เมื่อมีประเพณีการทานสลากภัต ซึ่งเป็นการทำบุญประจำปีก่อนออกพรรษา ชาวล้านนามักจะจัดงานทานสลากภัตที่ลำพูนซึ่งจะเริ่มที่วัดพระธาตุหริภุญชัยในวันขึ้น 15 ค่ำเดือน 10 เป็นวัดแรก
ภาพประกอบ :

ชื่อแหล่งท่องเที่ยว : วิถีชีวิตเมืองเก่าลำพูน
ที่ตั้ง : ตำบลศรีบัวบาน อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน
ช่วงเวลาให้บริการ : ตลอดทั้งปี
ความโดดเด่นทางประเพณี-วิถีชีวิต : ชมวิถีชีวิต ความสวยงามและเรียนรู้ประวัติศาสตร์ในเขตเมืองเก่า
ข้อมูลโดยสังเขป : จังหวัดลำพูนเดิมมีชื่อว่า “เมืองหริภุญไชย” มีอายุประมาณ 1,343 ปี เป็นเมืองโบราณ ซึ่งถือว่าเก่าแก่ที่สุดในภาคเหนือ และได้ชื่อว่าเป็นเมืองปฐมอารยนครแห่งล้านนา มีสิ่งที่น่าสนใจมากมาย ไม่ว่าจะเป็นโบราณสถานและโบราณคดีที่เป็นหลักฐานทางประวัติศาสตร์ แหล่งท่องเที่ยวทางอารยธรรมที่ยังมีระบบนิเวศน์ที่สมบูรณ์ เช่น อุทยานแห่งชาติดอยขุนตาน อำเภอแม่ทา และอุทยานแห่งชาติแม่ปิง อำเภอลี้ นอกจากนี้ประชาชนในลำพูนยังมีวิถีชีวิตดั้งเดิมที่ยังคงสืบสานศิลปวัฒนธรรมและภูมิปัญญาชาวบ้านที่เป็นมรดกตกทอดสู่คนรุ่นหลัง ไม่ว่าจะเป็นการทอผ้าไหมยกดอก ผ้าฝ้ายทอมือ ไม้แกะสลัก ซึ่งการเดินทางเที่ยวชมวิถีชีวิตเมืองเก่าลำพูน ยังสามารถนั่งรถรางชมเมือง เพื่อเยี่ยมชมสถานที่สำคัญและน่าสนใจของเมืองลำพูน ภายใต้ชื่อโครงการ “รถนำเที่ยวลำพูน เมืองบุญหลวงแห่งล้านนา” ซึ่งจุดจอดรถรางอยู่ภายในวัดพระธาตุหริภุญชัยวรมหาวิหาร
ภาพประกอบ :

ชื่อแหล่งท่องเที่ยว : ชุมชนผ้าฝ้ายหนองเงือก-ดอนหลวง
ที่ตั้ง : ตำบลแม่แรง อำเภอลำปาง จังหวัดลำปาง
ช่วงเวลาของกิจกรรม ประเพณี : ท่องเที่ยวได้ตลอดทั้งปี
ความโดดเด่นทางประเพณี-วิถีชีวิต : แหล่งผลิตผ้าฝ้ายที่ใหญ่ที่สุดในภาคเหนือ
ข้อมูลโดยสังเขป : ชุมชนหนองเงือกมีชื่อเสียงโด่งดังจากผ้าฝ้ายทอมือ ซึ่งที่นับได้ว่าเป็นแหล่งผลิตผ้าฝ้ายที่ใหญ่ที่สุดในภาคเหนือ มีรูปแบบให้เลือกหลากหลายรูปแบบ ทั้งเครื่องนุ่งห่ม ของใช้ของประดับตกแต่ง หรือแม้กระทั่งของสำหรับการใช้ประกอบพิธีกรรมทางศาสนาหรือตามคติฮินดู จากวิธีการทอผ้าด้วยมือที่มีลวดลายเป็นอัตลักษณ์จากการใช้กี่ทอแบบโบราณในบริเวณใต้ถุนบ้าน และขยายไปจนถึงส่งไปยังอำเภอลำปางและที่อื่นภายในประเทศ ในปัจจุบันบ้านหนองเงือกได้รับคัดเลือกเป็นแกนนำหลักของเครือข่ายกลุ่มผ้าทอของจังหวัดลำปางร่วมกับบ้านดอนหลวง แต่ทว่าการรังสรรค์ผ้าฝ้ายทอมือของหมู่บ้านหนองเงือกยังคงเอกลักษณ์ดั้งเดิม ควบคู่กับการพัฒนานำลวดลายดั้งเดิมมาประยุกต์ให้ทันสมัยโดยการเพิ่มความสลับซับซ้อนและเล่นสีสันในลวดลาย เช่น ลายเกล็ดเต่าลูกอม ลายเกล็ดเต่าหมู ลายเกล็ดเต่าจิว ลายเกล็ดเต่าตา ลายดอกช้าง ลายดอกนก ลายดอกบัวเครือ ลายดอกขอลายไทย เป็นต้น
ภาพประกอบ :

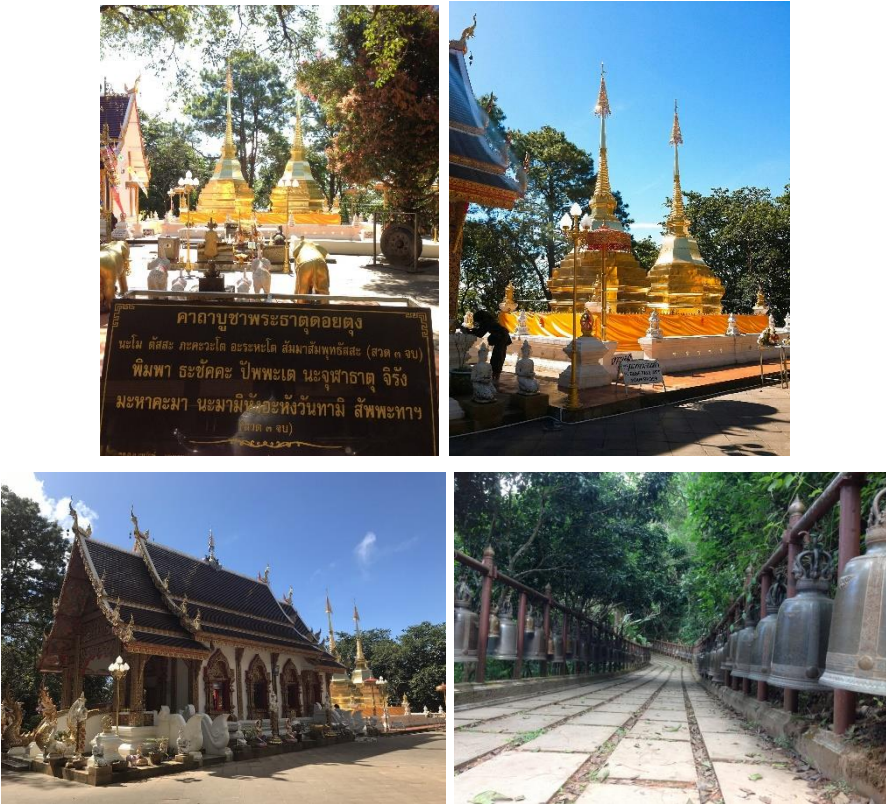
ชื่อแหล่งท่องเที่ยว : วิถีชีวิตไทลื้อ และประเพณียี่เป็งไทลื้อ
ที่ตั้ง : บ้านแพะตันยางงาม หมู่ที่ 11 ตำบลบ้านธิ อำเภอบ้านธิ จังหวัดลำพูน
ช่วงเวลาของกิจกรรม ประเพณี : เดือนเมษายนของทุกปี
ความโดดเด่นทางประเพณี-วิถีชีวิต : มีการนำเอาภูมิปัญญาท้องถิ่นของคนไทลื้อบ้านธิ มาสาธิต และให้นักเรียนได้มีโอกาสลงมือปฏิบัติ ได้แก่ การทำตุง ,การทำข้าวแคบ,การทอดผ้าไตลื้อ ,การทำเครื่องสักการะล้านนาและการสืบสานตำนานข้าวแบบบะเก๋า
ข้อมูลโดยสังเขป : ชาวไทลื้อบ้านธิเดิมที่อยู่ดินแดนสิบสองปันนา แต่ด้วยเหตุหลายปัจจัยทำให้ต้องย้ายถิ่นฐานมาที่จังหวัดลำพูนกว่า 200 ปี ประเพณีของชาวไทลื้อมีมากมาย เช่น กินหวานตำนานม่วน เลี้ยงผีขุนน้ำ เป็นต้น บ้านแพะตันยางงาม หมู่ที่ 11 ตำบลบ้านธิ อำเภอบ้านธิ จังหวัดลำพูน เป็นหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบที่มีชื่อเสียง อีกทั้งประเพณียี่เป็งไทลื้อบ้านธิลำพูนเป็นงานที่ยิ่งใหญ่ของไทลื้อบ้านธิลำพูน ซึ่งในสมัยก่อนชาวบ้านจะช่วยกันทำรถกระทงทั้งหมู่บ้านมีงานเลี้ยงกันอย่างสนุกสนาน ในวันลองไฟชาวบ้านแต่ละหมู่บ้านก็จะขับรถเครื่องปั่นรถถีบ (จักรยาน) ตระเวนชมความงามของรถขบวน อีกทั้งชาวไทลื้อทั้ง 10 หมู่บ้านจะร่วมใจแต่งกายในชุดชาติพันธุ์กัน ภายในหมู่บ้านจะมีซุ้มประติมากรรมตั้งตามแบบโบราณ
ภาพประกอบ : วิถีชีวิตไทลื้อ และประเพณียี่เป็งไทลื้อ (ที่มา : https://www.tailuebanthi.com/16763551/ยี่เป็งไทลื้อบ้านธิลำพูน)

● จังหวัดเชียงราย
ชื่อแหล่งท่องเที่ยว : ประเพณีตานหาพญาเม็งราย
ที่ตั้ง : วัดดอยงำเมือง ตำบลเวียง อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย
ช่วงเวลาของกิจกรรม ประเพณี : วันที่ 25 มกราคม ของทุกปี
ความโดดเด่นทางประเพณี-วิถีชีวิต : พิธีสักการบูชาพระสญูป การสืบทอดเมือง การทำบุญเมือง และการจัดกิจกรรมสมโภชเมือง อาทิ การฟ้อนเล็บ การฟ้อนดาบ และการตีกลองสะบัดชัย เพื่อถวายแด่องค์พ่อขุนเม็งรายมหาราช อีกทั้งยังเป็นการแสดงออกถึงความกตัญญูทวดเวที และการเคารพต่อดวงพระวิญญาณของพระองค์ท่าน
ข้อมูลโดยสังเขป : เนื่องในวันที่ 26 มกราคม ของทุกปี จะเป็นวันคล้ายวันที่พญาเม็งราย หรือ พ่อขุนเม็งรายมหาราช ได้ทรงสร้างเมืองเชียงรายไว้เมื่อวันที่ 26 มกราคม พ.ศ.1805 ชาวเชียงรายได้สำนึกในพระมหากรุณาธิคุณของพระองค์ท่าน จึงได้จัดพิธีบำเพ็ญกุศลสักการะดวงพระวิญญาณพ่อขุนเม็งรายมหาราชขึ้นในวันที่ 25 มกราคมของทุกปี ในงานมีกิจกรรมทางศาสนาจัดพิธีกรรมแบบล้านนา โดยพี่น้องชาวเชียงราย และพี่น้องชุมชนในเขตเทศบาลจะเข้าร่วมในพิธีอันศักดิ์สิทธิ์ครั้งนี้ ด้วยการนำพานพุ่ม หรือพานดอกไม้เครื่องบูชาสักการะ ถวายดวงพระวิญญาณพ่อขุนเม็งรายมหาราช เพื่อความร่มเย็นของเมืองเชียงรายและความเป็นสิริมงคลแก่ชีวิตอีกด้วย ภายในงานจะมีการออกร้านจัดนิทรรศการของส่วนราชการและเอกชน งานรื่นเริงต่าง ๆ การจัดจำหน่ายสินค้าอาหาร และข้าวของเครื่องใช้
ภาพประกอบ : ประเพณีตานหาพญาเม็งราย (ที่มา : http://www.talui.net/12051)

ชื่อแหล่งท่องเที่ยว : ประเพณีอัญเชิญพระพุทธรูปแวดเวียงเชียงราย
ที่ตั้ง : จัดตั้งเป็นขบวนอัญเชิญไปรอบเมืองเชียงราย
ช่วงเวลาของกิจกรรม ประเพณี : วันขึ้นปี
ความโดดเด่นทางประเพณี-วิถีชีวิต : เป็นสิริมงคลแก่ชีวิตในวาระของการส่งท้ายปีเก่า ต้อนรับปีใหม่
ข้อมูลโดยสังเขป : การอัญเชิญพระพุทธรูปศักดิ์สิทธิ์คู่บ้านคูเมืองเชียงราย มาประดิษฐานบนบุษบกที่ได้สร้างขึ้นโดยช่างศิลป์ที่มีชื่อเสียงของจังหวัดเชียงราย จัดตั้งเป็นขบวนอัญเชิญไปรอบเมืองเชียงรายให้พุทธศาสนิกชนได้มีโอกาสร่วมไหว้สักการะบูชาด้วย ข้าวตอก ดอกไม้ตามธรรมเนียมโบราณ ซึ่งเป็นขบวนแห่พระที่อยู่คู่บ้านคูเมืองของจังหวัดเชียงรายที่มีความสำคัญจากวัดต่างๆ จำนวน 9 วัดศักดิ์สิทธิ์ในจังหวัดเชียงราย
ภาพประกอบ : ประเพณีอัญเชิญพระพุทธรูปแวดเวียงเชียงราย (ที่มา : http://oknation.nationtv.tv/blog/jonat/2008/01/03/entry-1)

ชื่อแหล่งท่องเที่ยว : วัดร่องขุ่น
ที่ตั้ง : ตำบลสันทราย อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย
ช่วงเวลาของกิจกรรม ประเพณี : ท่องเที่ยวได้ตลอดทั้งปี
ความโดดเด่นทางประเพณี-วิถีชีวิต : งานพุทธศิลป์
ข้อมูลโดยสังเขป : วัดร่องขุ่น เริ่มก่อสร้างตั้งแต่ พ.ศ. 2540 โดยท่านอาจารย์เฉลิมชัย โฆษิตพิพัฒน์ จิตรกรชั้นแนวหน้าของไทย ด้วยแรงศรัทธาเพื่อมุ่งสร้างงานพุทธศิลป์ที่มีเอกลักษณ์ของตัวเองและถวายต่อพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช พระมหากษัตริย์ลำดับที่เก้าแห่งราชวงศ์จักรี จนเป็นที่รู้จักของชาวต่างชาติในนาม White Temple ปัจจุบันมีเนื้อที่ทั้งหมดประมาณ 12 ไร่ เป็นพื้นที่นำเสนองานพุทธศิลป์ถวายเป็นงานศิลปะประจำรัชกาลพระองค์ท่าน โดยปรารถนาจะสร้างวัดให้เหมือนเมืองสวรรค์ที่มนุษย์สัมผัสได้
ภาพประกอบ :

ชื่อแหล่งท่องเที่ยว : วิถีชีวิตกาดชุมชน (ตลาดชุมชน) บ้านป่าซาง
ที่ตั้ง : ตำบลบ้านดู่ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย
ช่วงเวลาของกิจกรรม ประเพณี : เปิดเฉพาะวันจันทร์และวันพฤหัสบดี เวลา 15.00-17.00 น.
ความโดดเด่นทางประเพณี-วิถีชีวิต : ชุมชนอนุรักษ์วัฒนธรรมทางเอกลักษณ์ด้านอาหารของชาวไทยใหญ่-ไทยลื้อ
ข้อมูลโดยสังเขป : ตลาดพื้นบ้านที่แสดงให้เห็นถึงวิถีชีวิตของชาวไทยใหญ่และชาวไทยลื้อ ผู้สูงอายุในชุมชนจะนำพืชผักสวนครัวที่ปลูก พืชผักตามฤดูกาล เช่น ผักกาด ผักคาวตอง พริก มะเขือ ต้นหอม ต้นผักชี ฯลฯ ไว้ทำอาหารในครัวเรือน จึงเกิดเป็นแนวคิดของตลาดชุมชนบ้านป่าซางในการนำสินค้าในครัวเรือน พืชกินได้ริมรั้ว มาซื้อ-ขาย แลกเปลี่ยนสินค้ากัน ตามแนวทางปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง
ภาพประกอบ :

ชื่อแหล่งท่องเที่ยว : พระธาตุดอยตุง
ที่ตั้ง : ตำบลห้วยไคร้ อำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย
ช่วงเวลาของกิจกรรม ประเพณี : ขึ้น 13 - 14 - 15 ค่ำ เดือน 4 (เดือน 6 เหนือเป็ง) ในช่วงเดือนมีนาคม
ความโดดเด่นทางประเพณี-วิถีชีวิต : พระธาตุประจำปีกุน
ข้อมูลโดยสังเขป : งานประเพณีนมัสการและสรงน้ำพระธาตุดอยตุง โดยประชาชนที่มีความศรัทธาจากทั้งภายในประเทศและฝั่งพม่าทำขึ้นหลัก จนถึงเชียงตุงพม่า ตลอดจนถึงพุทธศาสนิกชนทั้งในเขตฝั่งลาวจะขึ้นไปนมัสการกราบไหว้บูชาพระธาตุ ซึ่งจะมีพิธีทางศาสนาอันศักดิ์สิทธิ์ตลอดงาน พระสงฆ์สามเณรทำวัตรเช้าจบแล้วจะสวดพระธรรมจกักปัปวัตินสูตร ร่วมกันทำบุญตักบาตรตามประเพณีที่ปฏิบัติกันมาเป็นประจำทุก ๆ ปี จนถึงปัจจุบันนี้ มีขบวนแห่รัตนสัตตัง ด้วยขบวนเครื่องสักการบูชาขบวนข้าวและขบวนกลุ่มชาติพันธุ์ 18 ชาติพันธุ์ และขบวนถือตุ่มที่มีความยาว 32 เมตรเพื่อย้อนรับตำนานตุงตามชื่อของดอยตุงในอดีต โดยเริ่มเดินขบวนการตั้งแต่โรงเรียนบ้านห้วยไคร้ใหม่ ไปถึงบริเวณวัดศาลาเชิงดอย หมู่ที่ 6 ตำบลห้วยไคร้ อำเภอแม่สาย ก่อนจะมีเดินสู่พระธาตุดอยตุงตามกิจกรรมเดินจาริกแสวงบุญ - เทียวขึ้นดอย เป็นระยะทางประมาณ 9 กิโลเมตร และยังจัดงานมหกรรมวัฒนธรรมวิถีถิ่น วิถีไทย การแสดงซอพื้นเมืองล้านนา พิธีตักน้ำทิพย์ สมโภชน้ำทิพย์ สืบชะตารวมพลคนปีกุน
ภาพประกอบ :

ชื่อแหล่งท่องเที่ยว : ประเพณีบวงสรวงปลาบึก อำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย
ที่ตั้ง : พิธีบวงสรวงจะกระทำบริเวณชายหาดริมแม่น้ำโขง ตอนท้ายหาดบ้านหาดไคร้ ตำบลเวียง อำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย
ช่วงเวลาของกิจกรรม ประเพณี : ประมาณเดือนเมษายนหลังช่วงหนึ่งสงกรานต์ของทุกปี
ความโดดเด่นทางประเพณี-วิถีชีวิต : การทำพิธีบวงสรวงก่อนการจับปลาบึกเป็นการสร้างกำลังใจ ความเป็นสิริมงคล และโชคลาภแก่ชาวประมง ตลอดจนจนเป็นการรักษาไว้ซึ่งประเพณีที่เคยปฏิบัติสืบกันมาทุกปี
ข้อมูลโดยสังเขป : พิธีกรรมบวงสรวงและการล่าปลาบึกของบ้านหาดไคร้จะอยู่ในช่วงเดือนเมษายนของทุกปี เนื่องจากในระยะดังกล่าวปลาบึกจะเดินทางอพยพมาถึง โดยอาศัยการสังเกตจากปรากฏการณ์ทางธรรมชาติ เมื่อต้นโพธิ์ขนาดใหญ่ 2 ต้นหน้าวัดหาดไคร้ผลัดใบอ่อน ดอกขอมพอ (หางนกยูง) เริ่มผลิดอกแสดงแสงสว่างเป็นต้น คุณค่าของปลาบึกที่หายากและพิธีกรรมศักดิ์สิทธิ์เฉพาะกลุ่มจึงสืบทอดมาจวบจนปัจจุบัน ขณะที่พิธีกรรมล่าปลาบึกในที่สาธารณะได้ถูกยกย้ายถ่ายเทขึ้นใหม่ในบริบทของเศรษฐกิจอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว “จากป่าสู่เมือง”
ภาพประกอบ : ประเพณีบวงสรวงปลาบึก (ที่มา :https://www.silpa-mag.com/club/art-and-culture/article_5754)

● จังหวัดลำปาง
ชื่อแหล่งท่องเที่ยว : ประเพณีนมัสการพระบรมธาตุลำปางหลวง วัดพระธาตุลำปางหลวง
ที่ตั้ง : ตำบลลำปางหลวง อำเภอเกาะคา จังหวัดลำปาง
ช่วงเวลาของกิจกรรม ประเพณี : เดือนเมษายนของทุกๆปี
ความโดดเด่นทางประเพณี-วิถีชีวิต : พระธาตุประจำปีฉลู
ข้อมูลโดยสังเขป : วัดพระธาตุลำปางหลวง นอกจากจะมีพิธีทางศาสนาทำบุญตักบาตรแล้ว ยังมีพิธีสงฆ์พระธาตุเจดีย์และสงฆ์พระแก้วมรกต ที่ถือเป็นงานใหญ่ประจำปีทีสืบทอดกันมาเป็นระยะเวลาอันนาน ทั้งชาวบ้านใกล้เคียงและที่อยู่ห่างไกลต่างก็ตั้งใจกันเดินทางมาร่วมพิธีกันเป็นจำนวนมาก ประเพณีสงฆ์พระแก้วมรกตจัดขึ้นในวันที่ 13 เมษายนของทุกๆปี โดยอัญเชิญพระแก้วมรกตไปประดิษฐานที่บริเวณสวนสาธารณะห้าแยกหอนาฬิกาในเมืองลำปาง เพื่อให้ประชาชนได้สักการะและสงฆ์ จากนั้นก็จะอัญเชิญกลับมายังวัดพระธาตุลำปางหลวงในวันเดียวกัน เพื่อให้ชาวบ้านตำบลลำปางหลวงและใกล้เคียงได้ทำพิธีสงฆ์ตามประเพณีของท้องถิ่น วัดพระธาตุลำปางหลวง นอกจากจะมีพิธีทางศาสนาทำบุญตักบาตรแล้ว ยังมีพิธีสงฆ์พระธาตุเจดีย์และสงฆ์พระแก้วมรกต ที่ถือเป็นงานใหญ่ประจำปีทีสืบทอดกันมาเป็นระยะเวลาอันนาน ทั้งชาวบ้านใกล้เคียงและที่อยู่ห่างไกลต่างก็ตั้งใจกันเดินทางมาร่วมพิธีกันเป็นจำนวนมาก ประเพณีสงฆ์พระแก้วมรกตจัดขึ้นในวันที่ 13 เมษายนของทุกๆปี โดยอัญเชิญพระแก้วมรกตไปประดิษฐานที่บริเวณสวนสาธารณะห้าแยกหอนาฬิกาในเมืองลำปาง เพื่อให้ประชาชนได้สักการะและสงฆ์ จากนั้นก็จะอัญเชิญกลับมายังวัดพระธาตุลำปางหลวงในวันเดียวกัน เพื่อให้ชาวบ้านตำบลลำปางหลวงและใกล้เคียงได้ทำพิธีสงฆ์ตามประเพณีของท้องถิ่น
ภาพประกอบ : สงฆ์พระบรมธาตุลำปางหลวง (ที่มา : http://www.photoontour9.com/gallery/lampangluang3/lampangluang303.htm)

ชื่อแหล่งท่องเที่ยว : กาดกองต้า (ถนนตลาดเก่า) และวิถีชุมชนตลาดเก่า
ที่ตั้ง : ตำบลสวนดอก อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง
ช่วงเวลาของกิจกรรม : ทุกวันเสาร์และอาทิตย์เวลา 18.00 – 22.00 น.
ความโดดเด่นทางประเพณี-วิถีชีวิต : ตลาดโบราณของชาวลำปาง
ข้อมูลโดยสังเขป : เสน่ห์ของกาดกองต้าได้ถ่ายทอดผ่านสถาปัตยกรรมที่ผสมผสานระหว่างยุโรป จีน และพม่า ดังนั้น ตลอดเส้นทางจึงเต็มไปด้วยบ้านเรือนหลากหลายสไตล์ จากการที่จังหวัดลำปางในอดีตเคยเป็นศูนย์กลางการค้าทางน้ำที่รุ่งเรืองชุมชนตลาดจีนจากเดิมเป็นแหล่งศูนย์กลางการค้าทางเรือที่เจริญค่อย ๆ ลดบทบาททางการค้าและกลายมาเป็นแหล่งที่อยู่อาศัยในปัจจุบัน การเดินซื้อสินค้าของที่ระลึกต่างๆ มากมาย
ภาพประกอบ :

ชื่อแหล่งท่องเที่ยว : ประเพณีล่องสะเปาจากเวียงละกอน
ที่ตั้ง : อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง
ช่วงเวลาของกิจกรรม ประเพณี : วันเพ็ญ เดือนยี่เป็ง (ตรงกับเดือน 12 ของภาคกลาง)
ความโดดเด่นทางประเพณี-วิถีชีวิต : ประเพณีที่ขึ้นชื่อของจังหวัดลำปาง
ข้อมูลโดยสังเขป : เนื่องจากมีการสืบสานประเพณีนี้อย่างต่อเนื่อง และมีส่วนราชการ การท่องเที่ยว และภาคเอกชน เข้ามาสนับสนุนให้เป็นกิจกรรมหลักประเพณียี่เป็งของจังหวัดลำปาง จนเป็นที่รู้จักกันอย่างกว้างขวางในปัจจุบัน กระทำเพื่อขอขมาต่อแม่น้ำคงคา บูชาพระนารายณ์ที่รักษาแม่น้ำคงคาตามความเชื่อของศาสนาพราหมณ์ คำว่า "สะเปา" เป็นคำเดียวกับคำว่า "สำเภา" โดยทั่วไป หมายถึง เรือเดินทะเลที่ใช้แล่นด้วยใบ แต่ล้านนาจะหมายถึงเรือบรรทุก ในด้านคติความเชื่อทางพระพุทธศาสนาของชาวล้านนา ให้ชื่อตามเอกลักษณ์ของสะเปา ที่ชาวบ้านได้จัดทำขึ้นจากคติความเชื่อที่ว่า การล่องสะเปาคือการทำทานให้แก่ผู้ล่วงลับ ขั้นตอนประเพณีล่องสะเปาของชาวล้านนา ต้องใช้กาบกล้วย มะละกอ ไม้ไผ่ หรือกระดาดขี้แก้ว ตกแต่งและประดับประดาด้วยดอกไม้ หรือใช้กระดาดขี้แก้วเป็นลวดลายต่างๆ ติดด้านข้างลำสะเปา
ภาพประกอบ : ประเพณีล่องสะเปาจากเวียงละกอน ที่มา : http://www.touronthai.com/article/1339

ชื่อแหล่งท่องเที่ยว : วิถีชีวิตหัตถกรรมบ้านหลุก
ที่ตั้ง : ตำบลนาครี อำเภอมะนัง จังหวัดลำปาง
ช่วงเวลาของกิจกรรม : ท่องเที่ยวได้ตลอดทั้งปี
ความโดดเด่นทางประเพณี-วิถีชีวิต : หมู่บ้านแกะสลักไม้ที่มีชื่อเสียง
ข้อมูลโดยสังเขป : บ้านหลุกเป็นหมู่บ้านหัตถกรรมด้านการแกะสลักไม้ที่มีชื่อเสียงของจังหวัดลำปาง ซึ่งคนในหมู่บ้านส่วนใหญ่มีอาชีพแกะสลัก เดิมหมู่บ้านแห่งนี้เป็นศูนย์การเรียนรู้การแกะสลักไม้ และได้รับความนิยมจากนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทย และชาวต่างชาติเป็นจำนวนมาก จึงจัดตั้งทำโฮมสเตย์ขึ้น เพื่อรองรับนักท่องเที่ยว ที่เข้ามาที่ศูนย์การเรียนรู้แห่งนี้ ขณะที่โฮมสเตย์บ้านหลุก เคยได้รับรางวัลหมู่บ้านหัตถกรรมต้นแบบ และเป็นหมู่บ้าน OTOP ที่มีจุดเด่นในเรื่องของไม้แกะสลัก
ภาพประกอบ :

● จังหวัดพะเยา
ชื่อแหล่งท่องเที่ยว : ประเพณีตานข้าวทิพย์ พระเจ้าตนหลวง วัดศรีโคมคำ และวิถีชีวิตหาลายกวีวัน จังหวัดพะเยา
ที่ตั้ง: อำเภอเมือง จังหวัดพะเยา
ช่วงเวลาของกิจกรรม : สามารถเที่ยวได้ตลอดปี
ความโดดเด่นทางประเพณี-วิถีชีวิต : การคงอยู่ของวิถีชีวิต วัฒนธรรมท้องถิ่น มีการอนุรักษ์ประเพณีดั้งเดิมของท้องถิ่น
ข้อมูลโดยสังเขป : หนองน้ำแห่งนี้เรียกว่า “หนองเอี้ยง” ในปี พ.ศ. 2484 กรมประมงได้สร้างทำนบและประตู กั้นน้ำ กักเก็บน้ำไว้จากหนองเอี้ยง กับหนองและบวกอื่นๆในบริเวณที่ลุ่มแม่น้ำอิง เกิดเป็นอ่างเก็บน้ำขนาดใหญ่กินพื้นที่มากกว่า 1 หมื่นไร่ คือ “กว๊านพะเยา” ขึ้นมา ทำให้กว๊านพะเยาได้กลายเป็นแหล่งน้ำสำคัญในหลายด้านของจังหวัด ไม่ว่าจะเป็น ด้านการประมง การชลประทาน แหล่งท่องเที่ยว แหล่งประวัติศาสตร์ สถานที่พักผ่อนหย่อนใจนับได้ว่ากว๊านพะเยาคือเส้นเลือดหลักของชาวพะเยาอย่างแท้จริง ขณะที่วิถีชีวิตที่บริเวณท่าเรือริมกว๊าน จะมีผู้คนมานั่งเรียงแถวเตรียมปั่นข้าวเหนียวเป็นก้อนเล็กๆ ไว้เพื่อรอใส่บาตรเป็นประจำทุกวัน สำหรับนักท่องเที่ยวสามารถหาซื้อสำหรับข้าว รวมทั้งข้าวเหนียวเป็นกระต๊อบเพื่อใส่บาตรแก่พระสงฆ์ที่จะเดินมารับบิณฑบาต ก่อนจะขึ้นนั่งในสถานที่ที่จัดเตรียมไว้เพื่อสวดให้ศีลให้พรแก่ผู้ที่มาทำบุญเพื่อความเป็นสิริมงคล
ภาพประกอบ : ตานข้าวทิพย์ พระเจ้าตนหลวง วัดศรีโคมคำ และวิถีชีวิตหาลายกวีวัน จังหวัดพะเยา (ที่มา : https://pantip.com/topic/35800171)

ชื่อแหล่งท่องเที่ยว : ประเพณีเวียนเทียนกลางน้ำ วัดติโลกอาราม จังหวัดพะเยา
ที่ตั้ง : วัดติโลกอาราม อำเภอเมือง จังหวัดพะเยา
ช่วงเวลาของกิจกรรม : โดยในแต่ละปีจะมีการจัดกิจกรรมเวียนเทียน คือ วันมาฆบูชา วันวิสาขบูชา และวันอาสาฬหบูชา
ความโดดเด่นทางประเพณี-วิถีชีวิต : การส่งเสริมการท่องเที่ยววิถีชีวิต วัฒนธรรม โดยใช้วัฒนธรรมประเพณี วิถีในท้องถิ่นเป็นจุดขาย สร้างรายได้จากนักท่องเที่ยว และมุ่งอนุรักษ์ประเพณีดั้งเดิมของท้องถิ่น เป็นแบบอย่างการดำเนินงานให้กับชุมชนและท้องถิ่นต่าง ๆ
ข้อมูลโดยสังเขป : วัดติโลกอารามสร้างขึ้นในสมัยพระเจ้าติโลกราช แห่งอาณาจักรล้านนา โปรดให้พระยาอุทิศธิระ เจ้าเมืองพะเยา สร้างขึ้นในราวปี พ.ศ. 2019 – 2029 ในบริเวณที่เรียกว่า บวกสี่แจ่ง วัดนี้เป็นโบราณสถานแห่งหนึ่งที่จมอยู่ในกว๊านพะเยา และได้ปรากฏเค้าโครงแห่งการบูรณะ และก่อร่างรูปแบบประเพณีปฏิบัติของพุทธศาสนิกชน เป็นชื่อวัดที่ปรากฏอยู่ในศิลาจารึก ซึ่งถูกค้นพบได้ในวัดร้างกลางกว๊านพะเยา หรือในบริเวณหนองเต่า จากข้อความที่ปรากฏอยู่ในศิลาจารึก พบว่า วัดนี้มีอายุเก่าแก่มากกว่า 500 ปี ปัจจุบันถูกจัดให้เป็นโบราณสถานสำคัญในประเพณีเวียนเทียนกลางน้ำของจังหวัดพะเยา โดยประเพณีเวียนเทียนที่วัดติโลกอาราม มีความแตกต่างจากการเวียนเทียนในวัดอื่นๆ คือ วัดติโลกอารามจะเวียนเทียนโดยการนั่งเรือเวียนเทียนรอบวัดซึ่งตั้งอยู่กลางน้ำ โดยในแต่ละปีจะมีการเวียนเทียน 3 ครั้ง คือ วันมาฆบูชา วันวิสาขบูชา และวันอาสาฬหบูชา
ภาพประกอบ : ประเพณีเวียนเทียนกลางน้ำ (ที่มา : https://sites.google.com/site/tangwwp/wein-thein-klang-nam และ https://sites.google.com/site/12a3praphenithiy/prapheni-weiyin-theiyn-klang-na)

ชื่อแหล่งท่องเที่ยว : ประเพณีสืบทอดตำนานไทลื้อ
ที่ตั้ง : วัดพระธาตุสบแวน ตำบลห้วยน้ออำเภอเชียงคำ จังหวัดพะเยา
ช่วงเวลาของกิจกรรม : เดือนมีนาคม ของทุกปี
ความโดดเด่นทางประเพณี-วิถีชีวิต : วัฒนธรรมและวิถีชีวิตไทลื้อสืบทอดตำนานและไทลื้อ 7 จังหวัดภาคเหนือ
ข้อมูลโดยสังเขป : งานสืบทอดตำนานไทลื้อจัดขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์ เพื่อสร้างความผูกพันระหว่างเยาวชนรุ่นหลังกับบรรพชนไทลื้อ รวมทั้งฟื้นฟู สืบสาน อนุรักษ์วัฒนธรรมไทลื้อ และเป็นการประชาสัมพันธ์วัฒนธรรมไทลื้อให้คนทั่วไปได้รู้จักกันมากขึ้น ซึ่งเป็นการรวมเอาชาวไทลื้อในภูมิภาคนี้ คือจีน พม่า ลาว เวียดนาม และไทยให้มาจัดกิจกรรมร่วมกัน โดยมีพิธีไหว้สาเทวดาเมือง ที่วัดพระธาตุสบแวน มีพิธีสืบทอดและบายศรีสู่ขวัญให้กับพี่น้องไทลื้อที่มาจากต่างประเทศ และมีขบวนวิถีชีวิตของชาวไทลื้อที่งดงามและสื่อถึงความเป็นไทลื้อที่แท้จริงโดยไม่มีกำแพงของประเทศมาเกี่ยวข้อง ปัจจุบันชาว ไทลื้อที่สืบทอดตำนานยังคงมีวิถีชีวิตแบบดั้งเดิม ดังนั้นผู้ที่สนใจเรื่องราวของชาวไทลื้อ สามารถมาเรียนรู้เรื่องราวเกี่ยวกับชาวไทลื้อได้ที่ศูนย์วัฒนธรรมไทลื้อวัดห้วยน้อ อำเภอเชียงคำ จังหวัดพะเยา ซึ่งนอกจากความรู้เกี่ยวกับชนเผ่าไทลื้อแล้ว จะได้ชมผลงานทางวัฒนธรรม ศิลปวัตถุ และประวัติความเป็นมาของชาวไทลื้อ การฝึกอาชีพของชาวไทลื้อที่มีความโดดเด่นอย่างมากในเรื่องของผ้าทอมือไทลื้อ ที่มีลวดลายและสีสันสดใส เช่น ลายดอกขจร ลายดอกขจร ลายม้า ลายดอกตี่ เป็นต้น โดยผ้าทอไทลื้อนี้ถือเป็นหนึ่งในของฝากขึ้นชื่อของเมืองพะเยาอีกด้วย นอกจากนี้ยังสามารถศึกษาวิถีชีวิตจริงของชุมชนไทลื้อ ทั้งเรื่องการแต่งกาย การย้อมผ้าได้ที่บ้านทุ่งมอก อำเภอเชียงคำ และที่บ้านท่าฟ้าใต้ อำเภอเชียงม่วน จังหวัดพะเยา
ภาพประกอบ : สืบทอดตำนานไทลื้อ (ที่มา : http://www.py-pao.go.th/newweb/index.php/2016-01-14-07-11-41/687-25-03-2560)

4.1.3 รายละเอียดผลการคัดกรองแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมทางประเพณีและวิถีชีวิต
ในเส้นทางอารยธรรมล้านนา ซึ่งทำการศึกษาเชิงลึกถึงสถานการณ์การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมทางประเพณีและวิถีชีวิตในเส้นทางอารยธรรมล้านนา โดยจะทำการลงพื้นที่เพื่อศึกษาในเชิงลึกของประเด็นที่สำคัญ และเกี่ยวข้องกับแหล่งท่องเที่ยว พร้อมทั้งสัมภาษณ์เชิงลึกกับภาคส่วนที่เกี่ยวข้องไม่ว่าจะเป็นภาคท้องถิ่น ภาครัฐ ภาคเอกชน นักวิชาการ และผู้ประกอบการ เพื่อร่วมกันประเมินสถานการณ์การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมทางประเพณีและวิถีชีวิตในเส้นทางอารยธรรมล้านนา มีตัวชี้วัดในการประเมินสถานการณ์การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมทางประเพณีและวิถีชีวิตในเส้นทางอารยธรรมล้านนา ซึ่งดัดแปลงมาจากคู่มือการตรวจประเมินมาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม (กรมการท่องเที่ยว 2557) ทั้ง 3 ประเด็น ดังรายละเอียด ดังนี้

(1) ศักยภาพทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม มีปัจจัยหลักในการพิจารณา คือ

1.1 ความเป็นมาทางประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม ประเพณีที่สืบค้นได้ หมายเหตุ พิจารณาจากยุคสมัย และองค์ความรู้ที่เกิดขึ้นการมีประวัติศาสตร์สืบเนื่องมายาวนานมาเป็นวัฒนธรรม ประเพณีจนถึงปัจจุบัน โดยมีหลักฐานที่สามารถสืบค้นได้
1.2 ความเป็นเอกลักษณ์ด้านชีวิต ภูมิปัญญา และองค์ความรู้ หมายเหตุ พิจารณาจากเอกลักษณ์เฉพาะตนทางวัฒนธรรม ความแตกต่างของวิถีชีวิตจากชุมชนอื่น และคุณค่าที่ควรอนุรักษ์และสืบสานต่อไป เอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมประกอบด้วย วิถีชีวิต ลักษณะของกิจกรรมประเพณี ที่อยู่อาศัย อาหารการกิน เครื่องมือใช้สอยในชีวิตประจำวัน ลักษณะสิ่งประดิษฐ์ ระเบียบแบบแผนดำรงชีพร่วมกัน ฯลฯ
1.3 ความผูกพันต่อท้องถิ่น หมายเหตุ พิจารณาจากความสัมพันธ์ของแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม และประวัติศาสตร์ของชุมชนท้องถิ่น เช่น การมีประเพณี วัฒนธรรม วิถีชีวิต
1.4 ความสามารถในการสืบทอดภูมิปัญญา อัตลักษณ์ และองค์ความรู้อย่างต่อเนื่อง หมายเหตุ พิจารณาความยาวนานของการสืบทอดภูมิปัญญา อัตลักษณ์ และองค์ความรู้ที่เกี่ยวข้องกับประเพณีและวิถีชีวิตมาตั้งแต่อดีตและยังคงอยู่จนถึงปัจจุบัน
1.5 ความต่อเนื่องของการสืบสานวัฒนธรรมประเพณี หมายเหตุ พิจารณาจากจำนวนปีที่ได้นำกิจกรรมทางวัฒนธรรมมาอย่างต่อเนื่องซึ่งแสดงถึงการสืบสานวัฒนธรรมประเพณีให้คงอยู่ต่อไป
1.6 ความเข้มแข็งในการรักษาเอกลักษณ์ หมายเหตุ พิจารณาจากชุมชนท้องถิ่นมีความสนใจในการรักษาเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมและประเพณีของตน รวมถึงการมีหน่วยงานและองค์กรจากภายนอกให้ความสำคัญกับการอนุรักษ์วัฒนธรรมประเพณีของท้องถิ่น
1.7 ความงดงามทางศิลปวัฒนธรรม หมายเหตุ ความงดงามทางด้านศิลปวัฒนธรรม หรือการสร้างประทับใจแก่ผู้พบเห็น พิจารณาจากปัจจัยต่าง ๆ ที่ประกอบกันขึ้นเป็นวิถีชีวิตหรือวัฒนธรรมนั้น ๆ อาทิ การแต่งกาย รูปแบบกิจกรรม ศิลปกรรมของงานหัตถกรรม สถาปัตยกรรมของที่อยู่อาศัย อาหารการกิน เครื่องมือใช้สอยในชีวิตประจำวัน ฯลฯ

(2) ศักยภาพด้านคุณค่าทางสังคมและเศรษฐกิจ มีปัจจัยหลักในการพิจารณา 2 ด้าน คือ

2.1 ความเกี่ยวพันทางเศรษฐกิจ/สังคม
หมายเหตุ พิจารณาจากการที่ชุมชนท้องถิ่นได้รับประโยชน์และรายได้จากการดำเนินกิจกรรมการท่องเที่ยวทั้งทางตรงและทางอ้อม
2.2 การเปิดโอกาสให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยว
หมายเหตุ พิจารณาจากการมีส่วนร่วมของชุมชนในรูปแบบต่าง ๆ

(3) ศักยภาพด้านโอกาสในการพัฒนาการท่องเที่ยว มีปัจจัยหลักในการพิจารณา 4 ด้าน คือ

3.1 การพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวทั้งปริมาณและความหลากหลาย
หมายเหตุ พิจารณาจากจำนวนกิจกรรมการท่องเที่ยวที่สามารถจัดได้ภายในแหล่งท่องเที่ยว ซึ่งการที่มีกิจกรรมหลากหลายจะทำให้นักท่องเที่ยวมีโอกาสเลือกทำกิจกรรมและเรียนรู้คุณค่าสถาปัตยกรรมที่ตนพอใจได้มากขึ้น ทั้งนี้กิจกรรมที่จัดขึ้นจะต้องไม่ส่งผลกระทบต่อแหล่งท่องเที่ยว
3.2 การพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกขั้นพื้นฐาน
หมายเหตุ พิจารณาจากการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกขั้นพื้นฐาน ได้แก่ น้ำ ไฟ ถนน ที่พัก ฯลฯ เพื่อการท่องเที่ยวในปัจจุบัน และข้อจำกัดในการพัฒนาต่อไปในอนาคต
3.3 ขนาดเนื้อที่สำหรับประกอบกิจกรรมท่องเที่ยว
หมายเหตุ พิจารณาจากดังนี้ 3 ด้าน ดังนี้ ก. การกำหนดเขตการใช้ประโยชน์พื้นที่เพื่อการท่องเที่ยว เช่น มีการแบ่งเขตพื้นที่สงวน พื้นที่นันทนาการและพื้นที่พักอาศัย ข. การกำหนดช่วงเวลาในการเข้าพื้นที่ที่เหมาะสมตามช่วงเวลาของวันและ/หรือฤดูกาล ค. การจำกัดจำนวนนักท่องเที่ยว ให้พอเหมาะกับศักยภาพของพื้นที่และการบริการ
3.4 การจัดการการท่องเที่ยวต่าง ๆ ทั้งการจัดการขยะ ของเสีย การป้องกันความเสื่อมโทรมในแหล่งท่องเที่ยว การบริหารจัดการทรัพยากรและผลกระทบสิ่งแวดล้อม
หมายเหตุ พิจารณาจากสภาพการจัดการขยะ ของเสีย การป้องกันความเสื่อมโทรมในแหล่งท่องเที่ยว การบริหารจัดการทรัพยากรและผลกระทบสิ่งแวดล้อมภายในแหล่งท่องเที่ยว หรือในงานประเพณีนั้น
3.5 การเชื่อมโยงการเชื่อมโยงกับแหล่งท่องเที่ยวอื่น
หมายเหตุ พิจารณาจากเชื่อมโยงการท่องเที่ยวในเส้นทางหลักกับแหล่งท่องเที่ยวท้องถิ่น เพื่อให้ให้นักท่องเที่ยวได้มีโอกาสท่องเที่ยวได้หลากหลายรูปแบบ โดยมีระยะทางที่เดินทางไปยังแหล่งท่องเที่ยวใกล้เคียงไม่ไกลมากนัก

ดังนั้นผลการประเมินสถานการณ์การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเชิงประเพณี และวิถีชีวิตในพื้นที่อารยธรรมล้านนา สามารถแยกเป็นรายจังหวัดได้ดังนี้

- ผลการประเมินสถานการณ์การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเชิงประเพณีและวิถีชีวิตในจังหวัดเชียงใหม่ มีรายละเอียดแยกแหล่งท่องเที่ยว ได้ดังนี้

- ป่าเวณีเตวขึ้นดอย นมัสการพระธาตุดอยสุเทพราชวรวิหาร อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่

ชื่อประเพณี - วิถีชีวิต	ประเพณีเดินขึ้นนมัสการพระธาตุดอยสุเทพราชวรวิหาร อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่
ผลการประเมินสถานการณ์	ดีมาก
ศักยภาพทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม	ผลการประเมิน
1. ความเป็นมาทางประวัติศาสตร์ที่สืบค้นได้อย่างชัดเจน	ประเพณีเดินขึ้นดอยสุเทพ หรือ “ป่าเวณีเตวขึ้นดอย” นั้นจะจัดขึ้นทุกปี โดยผู้ศรัทธาจะพากันเดินดอยสุเทพ ซึ่งเป็นสถานที่ศักดิ์สิทธิ์สูงสุดแห่งหนึ่งของล้านนาเพื่อไปสักการะพระบรมธาตุ ถือเป็นประเพณีที่ชาวเชียงใหม่ถือปฏิบัติสืบมาเป็นประจำทุกปีในคืนก่อนวันวิสาขบูชา นอกจากเป็นการปฏิบัติธรรมและถวายเป็นพุทธบูชา และยังเป็นการน้อมรำลึกถึงครูบาศรีวิชัยผู้นำชาวบ้านสร้างถนนขึ้นสู่วัดพระธาตุดอยสุเทพอีกด้วย (สมัยก่อนปี พ.ศ.2477 ยังไม่มีถนนขึ้นสู่วัดพระธาตุเป็นแค่เพียงทางเดินเท้าเท่านั้น) แต่ประเพณีการเดินขึ้นดอยเริ่มมาในปีพ.ศ. 2524
2. ความเป็นเอกลักษณ์ด้านวิถีชีวิต ภูมิปัญญา และองค์ความรู้	มีเอกลักษณ์ระดับจังหวัด (พบเห็นได้โดยมีความเป็นเอกลักษณ์ และเป็นที่รู้จักในระดับจังหวัด)
3. ความผูกพันต่อท้องถิ่น	ความสัมพันธ์ของแหล่งท่องเที่ยวเชิงสถาปัตยกรรม และประวัติศาสตร์ของชุมชนท้องถิ่น เช่น การมีประเพณี วัฒนธรรม วิถีชีวิตในระดับมาก เนื่องจากการจัดประเพณีทุกปี และมีผนวกความร่วมมือจากเครือข่ายอื่นๆ อาทิ ภาคเอกชน ภาครัฐ เป็นต้น
4. ความสามารถในการสืบทอดภูมิปัญญาและองค์ความรู้อย่างต่อเนื่อง	การสืบทอดรักษาประเพณี มาตั้งแต่อดีตและยังคงอยู่จนถึงปัจจุบัน โดยจะเห็นได้จากการพยายามรักษาธรรมเนียม ประเพณีต่างๆ อาทิ การทำบุญ การถือประทีป รื้อขบวน ไปยังพระธาตุดอยสุเทพ
5. ความต่อเนื่องของการสืบสานวัฒนธรรมประเพณี	เป็นการจัดต่อเนื่องมาตั้งแต่ปีพ.ศ. 2477 ซึ่งจัดขึ้นเพื่อระลึกถึงน้อมรำลึกถึงครูบาศรีวิชัยผู้นำชาวบ้านสร้างถนนขึ้นสู่วัดพระธาตุดอยสุเทพ
6. ความเข้มแข็งในการรักษาเอกลักษณ์	มีการรวมกลุ่มโดยชุมชน ทำงานอย่างชัดเจน เช่น เครือข่ายรักษาสีตฮอย ย้อยรอยวิถี มุลนิธิวัดพระธาตุดอยสุเทพ เป็นต้น
7. ความงดงามทางศิลปวัฒนธรรม	มีความงดงามในการแต่งกายแบบล้านนา และสร้างความประทับใจจากจำนวนสาธุชนที่มาร่วมเดินขึ้นดอยที่นักท่องเที่ยวประทับใจในระดับปานกลาง เนื่องจากการบิดเบือนของธรรมเนียมปฏิบัติ อาทิ การรวมตัวของวัยรุ่นเพื่อดื่มสุรา การส่งเสียงดัง เป็นต้น

ศักยภาพด้านคุณค่าทางสังคมและเศรษฐกิจ	ผลการประเมิน
8. ความเกี่ยวพันทางเศรษฐกิจ/สังคม	ชาวบ้าน และชุมชนใกล้เคียงไม่มีรายได้จากการจำหน่ายอาหาร และที่พักในบริเวณใกล้เคียง หรือรายได้อื่นจากกิจกรรมการท่องเที่ยว เนื่องจากเป็นประเพณีที่ไม่เน้นการปฏิบัติแนวรื่นเริง อีกทั้งมีภาครัฐภาคเอกชน หรือผู้มีจิตศรัทธามาร่วมกันบริจาคสิ่งของที่จำเป็น เช่น น้ำดื่ม อาหาร เป็นต้น
9. การให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยวท้องถิ่น	การก่อตั้งมูลนิธิวัดพระธาตุดอยสุเทพ
ศักยภาพด้านโอกาสในการพัฒนาการท่องเที่ยว	ผลการประเมิน
10. การพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวทั้งปริมาณและความหลากหลาย	ไม่มีกิจกรรมอื่นนอกจากการเดินขึ้นดอย และการทำบุญ
11. สิ่งอำนวยความสะดวกพื้นฐาน	การอำนวยความสะดวกในการเข้าถึงประเพณีเดินขึ้นดอยอยู่ในระดับดีมาก
12. ขนาดเนื้อที่สำหรับประกอบกิจกรรมท่องเที่ยว	อยู่ในระดับดี เนื่องจากมีการจำกัดเนื้อที่เป็นสัดส่วน และเวลาในการเข้าร่วมประเพณี แต่ไม่มีการจำกัดจำนวนคน
13. การจัดการด้านการท่องเที่ยว ทั้งการกำจัดขยะ การดูแลสิ่งแวดล้อม การป้องกันการเสื่อมโทรม	อยู่ในระดับดีมาก เนื่องจากการใส่ใจการจำกัดขยะ การสร้างความเสื่อมโทรมแก่สภาพแวดล้อมระหว่างการเดิน รวม
14. การเชื่อมโยงกับแหล่งท่องเที่ยวอื่น	สามารถท่องเที่ยวไปยังแหล่งท่องเที่ยวในบริเวณใกล้เคียงได้มากมาย

● งานประเพณีใส่ขันดอกอินทิล จังหวัดเชียงใหม่

ชื่อประเพณี – วิถีชีวิต	งานประเพณีใส่ขันดอกอินทิล
ผลการประเมินสถานการณ์	ดีมาก
ศักยภาพทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม	ผลการประเมิน
1. ความเป็นมาทางประวัติศาสตร์ที่สืบค้นได้อย่างชัดเจน	วัดเจติยหลวง เป็นวัดที่สร้างขึ้นในรัชสมัยของพระเจ้าแสนเมืองมา กษัตริย์องค์ที่ 7 แห่งราชวงศ์มังราย พระองค์ทรงสร้างพระธาตุเจติยหลวงขึ้นเมื่อปี พ.ศ.1934 หรือเมื่อประมาณ 626 ปีมาแล้ว ด้านหน้า

	ของพระวิหารหลวงเป็นที่ตั้งของ เสาอินทขิล หรือ เสาหลักเมือง ซึ่งแต่เดิมเสานี้อยู่ที่วัดสะดือเมือง (วัดอินทขิล) ซึ่งเป็นที่ตั้งของหอประชุมติโลกราชข้างศาลากลางหลังเก่า ต่อมาวิหารอินทขิลได้ชำรุดทรุดโทรมไปตามกาลเวลา พอปี พ.ศ.2496 ครูบาขาวปี นักบุญแห่งล้านนาไทยอีกท่านหนึ่งจึงได้มีการสร้างวิหารอินทขิลขึ้นใหม่ในปัจจุบัน
2. ความเป็นเอกลักษณ์ด้านวิถีชีวิต ภูมิปัญญา และองค์ความรู้	มีเอกลักษณ์ระดับภูมิภาค
3. ความผูกพันต่อท้องถิ่น	ชาวเชียงใหม่ทั้งในเมืองและต่างอำเภอทุกเพศทุกวัย นำข้าวตอก ดอกไม้ ธูปเทียน น้ำอบน้ำหอม มาบูชาเสาอินทขิลและพระพุทธรูป ฝนแสนห่ากันอย่างเนื่องแน่น
4. ความสามารถในการสืบทอดภูมิปัญญาและองค์ความรู้อย่างต่อเนื่อง	มีการสืบทอดภูมิปัญญาทางด้านประเพณี วิถีชีวิต และองค์ความรู้มากระยาวนาน มากกว่า 10 ปี
5. ความต่อเนื่องของการสืบสานวัฒนธรรมประเพณี	มีความต่อเนื่องของประเพณีจัดขึ้นอย่างต่อเนื่องทุกปี และได้รับความสนใจในการเข้าร่วมกิจกรรมเป็นอย่างมาก
6. ความเข้มแข็งในการรักษาเอกลักษณ์	มีการรวมกลุ่มทำงานกันอย่างชัดเจน รวมถึงมีเครือข่ายภายนอกหน่วยงานภาครัฐ อาทิ เทศบาลนครเชียงใหม่ร่วมกับวัดเจดีย์หลวง องค์กรเอกชน สถานศึกษา และประชาชนชาวเชียงใหม่ทุกสาขา อาชีพร่วมกันจัดงาน ตลอด 7 วันของงาน
7. ความงดงามทางศิลปวัฒนธรรม	ประเพณีสำคัญที่เกี่ยวกับความเชื่อของคนโบราณ โดยมีการนำ ข้าวตอก ดอกไม้ ธูปเทียน น้ำอบน้ำหอม มาบูชาเสาอินทขิลและพระพุทธรูปฝนแสนห่ากันอย่างเนื่องแน่น
ศักยภาพด้านคุณค่าทางสังคมและเศรษฐกิจ	ผลการประเมิน
8. ความเกี่ยวพันทางเศรษฐกิจ/สังคม	ชาวชุมชน และชุมชนใกล้เคียงมีรายได้จากการขายสินค้า อาหารพื้นเมืองแก่นักท่องเที่ยว
9. การให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยวท้องถิ่น	เปิดโอกาสให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการ
ศักยภาพด้านโอกาสในการพัฒนาการท่องเที่ยว	ผลการประเมิน

10. การพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวทั้งปริมาณและความหลากหลาย	มีกิจกรรมอื่น อาทิ การช้อปปิ้งเมืองและมีช่างฟ้อนหอกฟ้อนดาบ สักเวยเทพดาอารักษ์ผีเสื้อบ้าน ผีเสื้อเมือง หรือ เจนบ้าน เจนเมือง
11. สิ่งอำนวยความสะดวกพื้นฐาน	การอำนวยความสะดวกพื้นฐานอยู่ในระดับดี มีถนนลาดยางที่เดินทางสะดวก อยู่กลางเมืองเชียงใหม่ สามารถเดินทางได้โดยรถยนต์ส่วนตัว หรือรถรับจ้าง
12. ขนาดเนื้อที่สำหรับประกอบกิจกรรมท่องเที่ยว	อยู่ในระดับปานกลาง เนื่องจากการจำกัดเนื้อที่เป็นสัดส่วน จำกัดเวลา แต่ไม่ได้จำกัดจำนวนคน แต่จะมีการจำกัดเรื่องที่จอดรถ
13. การจัดการด้านการท่องเที่ยว ทั้งการกำจัดขยะ การดูแลสิ่งแวดล้อม การป้องกันการเสื่อมโทรม และการสร้างคุณค่าทางวัฒนธรรมแก่ชุมชน	อยู่ในระดับดี เนื่องจากการใส่ใจการจำกัดขยะ แต่ไม่ได้มีการระบุการป้องกันสภาพแวดล้อมอย่างชัดเจน
14. การเชื่อมโยงกับแหล่งท่องเที่ยวอื่น	สามารถท่องเที่ยวไปยังแหล่งท่องเที่ยวในบริเวณใกล้เคียงได้มากมาย ภายในระยะทางไม่เกิน 50 กม.

● วิถีชีวิตย่านวัดเกต อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่

ชื่อประเพณี – วิถีชีวิต	วิถีชีวิตย่านวัดเกต อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่
ผลการประเมินสถานการณ์	ดีมาก
ศักยภาพทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม	ผลการประเมิน
1. ความเป็นมาทางประวัติศาสตร์ที่สืบค้นได้อย่างชัดเจน	ย่านวัดเกตเป็นศูนย์กลางความเจริญของอาณาจักรล้านนาในอดีต โดยวัดเกตการามตั้งอยู่บนถนนเจริญราษฎร์ ตำบลวัดเกต อำเภอเมืองเชียงใหม่ เดิมชื่อว่า “วัดสระเกษ” สร้างขึ้นเมื่อปี พ.ศ. 1971 ตั้งอยู่ในย่านการค้าเก่าแก่ของเชียงใหม่ มีทั้งชาวล้านนาและชาวต่างชาติเข้ามาทำมาค้าขาย และตั้งถิ่นฐานบริเวณรอบวัดเกต นับตั้งแต่ปี พ.ศ. 2317 ที่เชียงใหม่ได้พ้นจากการปกครองของพม่าส่วนใหญ่จะเป็นพ่อค้าคนจีน ซึ่งก็ได้นำสถาปัตยกรรมจีนมาผสมผสานกับของพื้นเมืองล้านนา
2. ความเป็นเอกลักษณ์ด้านวิถีชีวิต ภูมิปัญญา และองค์ความรู้	มีเอกลักษณ์ระดับจังหวัด (พบเห็นได้โดยมีความเป็นเอกลักษณ์ และเป็นที่รู้จักในระดับจังหวัด)

3. ความผูกพันต่อท้องถิ่น	มีความสัมพันธ์ของประเพณี วิถีชีวิต และชุมชนท้องถิ่นอย่างแน่นแฟ้น ทั้งการจัดประเพณีทุกปี และมีผนวกความร่วมมือจากเครือข่ายอื่นๆ อาทิ ภาคเอกชน ภาครัฐ เป็นต้น
4. ความสามารถในการสืบทอดภูมิปัญญาและองค์ความรู้อย่างต่อเนื่อง	ชุมชนบ้านวัดเกต เป็นชุมชนหนึ่งที่มีความหลากหลายในเรื่องของศาสนาและชาติพันธุ์ 4 ศาสนา จึงมีการสืบทอดภูมิปัญญาทางด้านประเพณี วิถีชีวิต และองค์ความรู้ ไม่ว่าจะเป็นรูปแบบการใช้ชีวิต อาหาร และธรรมเนียมปฏิบัติต่างๆ
5. ความต่อเนื่องของการสืบสานวัฒนธรรมประเพณี	ความต่อเนื่องของการสืบสานรักษาประเพณีตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบันจากการสืบสานธรรมเนียม ประเพณีต่างๆ ในการจัดงานประเพณีเป็นเวลาต่อเนื่องเกิน 10 ปี โดยเฉพาะประเพณีที่เกี่ยวข้องกับศาสนสถานที่สำคัญของ 4 ศาสนาด้วยกัน ได้แก่ วัดเกตการาม (พุทธ) วัดซิกข์ (ซิกข์) โบสถ์ของสภาคริสตจักรที่ 1 เชียงใหม่ (คริสต์) และมีสยิดออตตักวา (อิสลาม)
6. ความเข้มแข็งในการรักษาเอกลักษณ์	มีการรวมกลุ่มทำงานกันอย่างชัดเจน รวมถึงมีเครือข่ายภายนอก ได้แก่ สำนักงานส่งเสริมศิลปวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ร่วมมือกับสำนักงานการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ชาวบ้านชุมชนวัดเกต และมูลนิธิสร้างเสริมสุขภาวะมุสลิมไทย กรมมรดกโลกสถาปนาถิ่นฐาน สยามสถาปนาภิรมย์ในพระบรมราชูปถัมภ์ เป็นต้น
7. ความงดงามทางศิลปวัฒนธรรม	มีความงดงามในการวิถีชีวิต บ้านเรือนอายุหลายร้อยปีที่มีลวดลายทั้งแบบศิลปะล้านนาประยุกต์ รวมทั้งรูปลักษณ์ของสถาปัตยกรรมที่ผสมผสานกลมกลืนของฝีมือช่างพื้นเมืองกับช่างคนจีน โดยเฉพาะอย่างยิ่งอาคารโรงเรียนพระปริยัติธรรมวัดเกต ที่เป็นศิลปะล้านนาประยุกต์ รวมถึงศิลปวัฒนธรรมที่แสดงถึงรากเหง้าของความเจริญรุ่งเรืองที่มีมานานของย่านวัดเกต ซึ่งมีการถ่ายทอดในภาพยนตร์สารคดีต่างๆ ขณะเดียวกันก็ยังคงมีแบบแผนการดำเนินชีวิตที่สะท้อนความเป็นคนดั้งเดิม มีร่องรอยของอดีต ชาวบ้านมีภูมิปัญญาพื้นบ้านที่สืบทอดกันมา
ศักยภาพด้านคุณค่าทางสังคมและเศรษฐกิจ	ผลการประเมิน
8. ความเกี่ยวพันทางเศรษฐกิจ/สังคม	ชาวบ้าน และชุมชนใกล้เคียงมีรายได้จากการจำหน่ายอาหาร ของที่ระลึก และการให้บริการที่พักในบริเวณชุมชน แต่ไม่มีรายได้จากกิจกรรมการท่องเที่ยว
9. การให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยวท้องถิ่น	เปิดโอกาสให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการ คือ ชุมชนบ้านวัดเกต

ศักยภาพด้านโอกาสในการพัฒนาการท่องเที่ยว	ผลการประเมิน
10. การพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวทั้งปริมาณและความหลากหลาย	กิจกรรมอื่น ได้แก่ การเดินเที่ยวชมในชุมชน ทานอาหารอิสลาม มีพิพิธภัณฑ์ชุมชนวัดเกต การเข้าพักในชุมชน ทำน้ำชุมชนวัดเกต เป็นต้น
11. สิ่งอำนวยความสะดวกพื้นฐาน	การอำนวยความสะดวกพื้นฐานอยู่ในระดับดี มีถนนลาดยางที่เดินทางสะดวก แต่อาจคับแคบในบางช่วง จอดรถลำบาก มีรถโดยสารจากการอยู่ใจกลางเมือง มีแสงสว่างพอเพียง
12. ขนาดเนื้อที่สำหรับประกอบกิจกรรมท่องเที่ยว	อยู่ในระดับปานกลาง เนื่องจากการจำกัดเนื้อที่เป็นสัดส่วนในการเที่ยวชมในชุมชน แต่ไม่มีการกำหนดเวลาและการจำกัดจำนวนคน
13. การจัดการด้านการท่องเที่ยว ทั้งการจัดขยะ การดูแลสิ่งแวดล้อม การป้องกันการเสื่อมโทรม	อยู่ในระดับปานกลาง เนื่องจากการจำกัดขยะ การดูแลความเสื่อมโทรมแก่สภาพแวดล้อม แต่เป็นหน้าที่ของเทศบาลนครเชียงใหม่
14. การเชื่อมโยงกับแหล่งท่องเที่ยวอื่น	สามารถท่องเที่ยวไปยังแหล่งท่องเที่ยวในบริเวณใกล้เคียงได้มากมาย ในระยะทางน้อยกว่า 5 กม. ตั้งแต่เชิงสะพานนวรัฐไปจนถึงสะพานนครพิงค์ ไปบนถนนเจริญราษฎร์

● วิถีชีวิตย่านวัวลาย-ศรีสุพรรณ และถนนคนเดินวัวลาย

ชื่อประเพณี – วิถีชีวิต	วิถีชีวิตย่านวัวลาย-ศรีสุพรรณ และถนนคนเดินวัวลาย
ผลการประเมินสถานการณ์	ดีเยี่ยม
ศักยภาพของความดึงดูดทางประวัติศาสตร์และทางวัฒนธรรม	ผลการประเมิน
1. ความเป็นมาทางประวัติศาสตร์ที่สืบค้นได้อย่างชัดเจน	วัดศรีสุพรรณ เป็นวัดเก่าที่สร้างขึ้นในสมัยพระเมืองแก้วที่กษัตริย์แห่งราชวงศ์มังรายโปรดฯ ให้สร้างขึ้นในย่านวัวลายเมื่อปี พ.ศ. 2043 ตามหลักศิลาจารึกหินทรายแดงและเกิดชุมชนวัวลาย – ศรีสุพรรณ รอบล้อมวัดศรีสุพรรณศูนย์กลางของชุมชนแห่งนี้สร้างขึ้นในสมัยพระเมืองแก้ว หรือพญาแก้วกษัตริย์ราชวงศ์มังราย (พ.ศ.2038 – 2068) ซึ่งเป็นยุคทองของล้านนา
2. ความเป็นเอกลักษณ์ด้านวิถีชีวิต ภูมิปัญญา และองค์ความรู้	มีเอกลักษณ์ระดับโลก (พบเห็นได้โดยมีความเป็นเอกลักษณ์ และเป็นที่รู้จักในระดับประเทศ และต่างประเทศ)

3. ความผูกพันต่อท้องถิ่น	ความสัมพันธ์ของประเพณี วิถีชีวิต และชุมชนท้องถิ่น เช่น การมีประเพณี วัฒนธรรม วิถีชีวิตในระดับมาก เนื่องจากการจัดประเพณีต่างๆ ทุกปี และมีผนวกความร่วมมือจากเครือข่ายอื่นๆ อาทิ ชุมชนภาคเอกชน ภาครัฐ เป็นต้น
4. ความสามารถในการสืบทอดภูมิปัญญาและองค์ความรู้อย่างต่อเนื่อง	มีการสืบทอดภูมิปัญญาทางด้านประเพณี วิถีชีวิต และองค์ความรู้มาตั้งแต่ปีพ.ศ. 2043 อาทิ หัตถกรรมเครื่องเงิน ช่างหล่อ เครื่องเงิน และการดูแลรักษาประดับตกแต่งผาผนังวิหาร เป็นต้น
5. ความต่อเนื่องของการสืบสานวัฒนธรรมประเพณี	การสืบทอดรักษาประเพณี มาตั้งแต่อดีตและยังคงอยู่จนถึงปัจจุบัน โดยจะเห็นได้จากการพยายามรักษารัชมณเฑียร ประเพณีต่างๆ ในการจัดงานประเพณีเป็นเวลายาวนาน 10 ปี เช่น พิธีเทวาภิเษก เพื่อประดิษฐานบนแท่นชั้นครูหลวงของช่างสิบหมู่ล้านนา ประเพณีปอยหลวง เป็นต้น
6. ความเข้มแข็งในการรักษาเอกลักษณ์	มีการรวมกลุ่มทำงานกันอย่างชัดเจน รวมถึงมีเครือข่ายภายนอก ได้แก่ กลุ่มหัตถศิลป์ล้านนาวัดศรีสุพรรณ ศูนย์การศึกษาออกโรงเรียนกาญจนาภิเษก สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ เป็นต้น
7. ความงดงามทางศิลปวัฒนธรรม	มีความงดงามน่าประทับใจในระดับประเทศ และต่างประเทศ จากหัตถกรรมเครื่องเงิน เครื่องเงิน มีถนนคนเดินที่จำหน่ายสินค้าพื้นเมือง และสะท้อนวิถีชีวิตพื้นเมืองต่าง ๆ มีชื่อเสียง และสร้างความประทับใจแก่นักท่องเที่ยว
ศักยภาพด้านคุณค่าทางสังคมและเศรษฐกิจ	ผลการประเมิน
8. ความเกี่ยวพันทางเศรษฐกิจ/สังคม	ชาวบ้าน และชุมชนใกล้เคียงมีรายได้จากการจำหน่ายของที่ระลึก สินค้า อาหาร และที่พักในบริเวณชุมชน รวมถึงรายได้จากกิจกรรมการท่องเที่ยว อาทิ การนวดไทย สปา หรือการจัดทริปท่องเที่ยวในเขตเมืองเก่าเชียงใหม่ เป็นต้น
9. การให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยวท้องถิ่น	เปิดโอกาสให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการ ได้แก่ ชุมชนวัดศรีสุพรรณ ชุมชนหมื่นสารบ้านวัวลาย สล้าสิบหมู่ล้านนาวัดศรีสุพรรณ กลุ่มหัตถศิลป์ล้านนาวัดศรีสุพรรณ
ศักยภาพด้านโอกาสในการพัฒนาการท่องเที่ยว	ผลการประเมิน
10. การพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวทั้งปริมาณและความหลากหลาย	มีกิจกรรมอื่น อาทิ นวดไทย สปา หรือการจัดทริปท่องเที่ยวในเขตเมืองเก่าเชียงใหม่
11. สิ่งอำนวยความสะดวกพื้นฐาน	การอำนวยความสะดวกพื้นฐานอยู่ในระดับดีมาก

12. ขนาดเนื้อที่สำหรับประกอบกิจกรรมท่องเที่ยว	อยู่ในระดับปานกลาง เนื่องจากการจำกัดเนื้อที่เป็นสัดส่วน และเวลาในการเข้าเยี่ยมชมในเขตชุมชนบางจุด (วัด) แต่ไม่มีการจำกัดจำนวนคน
13. การจัดการด้านการท่องเที่ยว ทั้งการกำจัดขยะ การดูแลสิ่งแวดล้อม การป้องกันการเสื่อมโทรม	อยู่ในระดับปานกลาง เนื่องจากการจำกัดขยะ การดูแลความเสื่อมโทรมแก่สภาพแวดล้อมเป็นหน้าที่ของเทศบาลนครเชียงใหม่
14. การเชื่อมโยงกับแหล่งท่องเที่ยวอื่น	สามารถท่องเที่ยวไปยังแหล่งท่องเที่ยวในบริเวณใกล้เคียงได้มากมาย ภายในรัศมี 5 กม. อาทิ ประตูท่าแพ ชุมชนพวงแฉ่ง เขตเมืองเก่าเชียงใหม่ เป็นต้น

● วิถีชีวิตตลาดประตูเชียงใหม่ (พระปกเกล้าซอย2)

ชื่อประเพณี - วิถีชีวิต	วิถีชีวิตตลาดประตูเชียงใหม่ (พระปกเกล้าซอย2)
ผลการประเมินสถานการณ์	ดีมาก
ศักยภาพทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม	ผลการประเมิน
1. ความเป็นมาทางประวัติศาสตร์ที่สืบค้นได้อย่างชัดเจน	ตามหลักศิลาจารึกวัดเชียงมั่น ระบุว่าเวลาที่สร้างเมืองเชียงใหม่ว่าตรงกับวันที่ 12 เมษายน พ.ศ.1839 ปรากฏการสร้างขึ้นสำหรับปกป้องเมืองในสมัยพญามังรายที่โปรดให้สร้างประตูเมืองกว้าง 4 วา (8เมตร) ไว้ทั้งสี่ด้านของกำแพงเมือง เดิมเป็นเส้นทางที่เป็นทางออกสู่ลำพูน เกิดชุมชนรอบข้างขึ้นมา และในปัจจุบันตลาดประตูเชียงใหม่ที่มีพื้นที่เป็นรูปตัวยู และตัวอาคารของตลาดด้านหน้าประตูตึกแต่งด้วยกาแล แกะสลักด้วยลวดลายที่สวยงามต่อจากปลายบนของบันลมนเหนือจั่ว จัดว่าเป็นตลาดเก่ากลางเมืองเชียงใหม่
2. ความเป็นเอกลักษณ์ด้านวิถีชีวิต ภูมิปัญญา และองค์ความรู้	มีเอกลักษณ์ระดับประเทศ และต่างประเทศ เนื่องจากมีวิถีชุมชนตลาดเก่าที่เป็นเอกลักษณ์ และมีนักท่องเที่ยวทั้งไทย ต่างชาติ โดยเฉพาะชาวจีน
3. ความผูกพันต่อท้องถิ่น	ความสัมพันธ์ของวิถีชีวิต และชุมชนท้องถิ่นในระดับมาก
4. ความสามารถในการสืบทอดภูมิปัญญาและองค์ความรู้อย่างต่อเนื่อง	มีการสืบทอดภูมิปัญญาทางด้านประเพณี วิถีชีวิต มาตั้งแต่อดีต เช่น มีอาหารพื้นเมือง พืชผัก ท้องถิ่น มีสภากาแฟของผู้สูงอายุ หรือด้านหลังตลาดประตูเชียงใหม่มีตระกูลของพ่อเลี้ยงหมื่น มีความรู้เป็นหมอฟันเมืองรักษากระดูก ใช้ไม้ไผ่สานมาตามเรียกว่าหวกซุย ใช้น้ำมันตะทาเสกคาถา

5. ความต่อเนื่องของการสืบสานวัฒนธรรมประเพณี	การสานต่อธรรมเนียมต่างๆ เป็นเวลาเกิน 10 ปี
6. ความเข้มแข็งในการรักษาเอกลักษณ์	มีการรวมกลุ่มทำงานกันอย่างชัดเจน ได้แก่ ชุมชนวัดหมื่นตุม และชุมชนในเขตเมืองเก่าเชียงใหม่ รวมถึงมีเครือข่ายภายนอก ได้แก่ การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย สถานีตำรวจภูธรเมืองเชียงใหม่ เครือข่ายเขียวสวดยหอม เป็นต้น
7. ความงดงามทางศิลปวัฒนธรรม	มีวิถีชีวิตของชาวตลาดดั้งเดิมเป็นวัฒนธรรมท้องถิ่น ซึ่งสร้างความประทับใจจากแก่นักท่องเที่ยวในระดับดี
ศักยภาพด้านคุณค่าทางสังคมและเศรษฐกิจ	ผลการประเมิน
8. ความเกี่ยวพันทางเศรษฐกิจ/สังคม	ชาวบ้าน และชุมชนใกล้เคียงมีรายได้จากการจำหน่ายอาหาร และที่พักในบริเวณใกล้เคียง หรือรายได้จากกิจกรรมการท่องเที่ยว เช่น การจัดทัวร์ การนำเที่ยวแก่นักท่องเที่ยวต่างชาติที่เข้ามาพักในเขตเมืองเก่าเชียงใหม่
9. การให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยวท้องถิ่น	เปิดโอกาสให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการ
ศักยภาพด้านโอกาสในการพัฒนาการท่องเที่ยว	ผลการประเมิน
10. การพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวทั้งปริมาณและความหลากหลาย	มีกิจกรรมอื่น เช่น การตักบาตรหน้าตลาด การจัดเส้นทางจักรยาน เส้นทางอนุรักษ์
11. สิ่งอำนวยความสะดวกพื้นฐาน	การอำนวยความสะดวกพื้นฐานอยู่ในระดับดีมาจากการมีแสงสว่างพอเพียง ถนนลาดยางที่เดินทางสะดวก แต่อาจจอดรถลำบาก มีรถโดยสาร รถสาธารณะ ใกล้สนามบินจากการอยู่ใจกลางเมือง
12. ขนาดเนื้อที่สำหรับประกอบกิจกรรมท่องเที่ยว	อยู่ในระดับปานกลาง เนื่องจากการจำกัดเนื้อที่เป็นสัดส่วน และเวลาในการเข้าเยี่ยมชมในเขตชุมชนบางจุด (วัด) แต่ไม่มีการจำกัดจำนวนคน
13. การจัดการด้านการท่องเที่ยว ทั้งการกำจัดขยะ การดูแลสิ่งแวดล้อม การป้องกันการเสื่อมโทรม	อยู่ในระดับปานกลาง เนื่องจากการจำกัดขยะ การดูแลความเสื่อมโทรมแก่สภาพแวดล้อมเป็นหน้าที่ของเทศบาลนครเชียงใหม่
14. การเชื่อมโยงกับแหล่งท่องเที่ยวอื่น	สามารถท่องเที่ยวไปยังแหล่งท่องเที่ยวในบริเวณใกล้เคียงได้มากมาย เช่น ประตู่ท่าแพ ถนนวัวลายแหล่งเครื่องเงินเก่าแก่ เป็นต้น

● ประเพณีสงกรานต์พระธาตุศรีจอมทอง อำเภอจอมทอง จังหวัดเชียงใหม่

ชื่อประเพณี – วิถีชีวิต	ประเพณีสงกรานต์พระธาตุศรีจอมทอง อำเภอจอมทอง จังหวัดเชียงใหม่
ผลการประเมินสถานการณ์	ดีมาก
ศักยภาพทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม	ผลการประเมิน
1. ความเป็นมาทางประวัติศาสตร์ที่สืบค้นได้อย่างชัดเจน	พระบรมธาตุศรีจอมทอง ณ วัดพระธาตุศรีจอมทองวรวิหาร เป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์คู่บ้านคู่มืองอำเภอจอมทองอายุยาวนานกว่า 600 ปีงานใหญ่ที่สืบทอดมาช้านานกว่า 100 ปี ซึ่งจะจัดขึ้นทุกปีวันที่จัดงาน จะจัดตรงกับวันขึ้น 15 ค่ำ เดือน 9 เหนือ
2. ความเป็นเอกลักษณ์ด้านวิถีชีวิต ภูมิปัญญา และองค์ความรู้	มีเอกลักษณ์ระดับภาค (พบเห็นได้โดยมีความเป็นเอกลักษณ์ และเป็นที่รู้จักในระดับภูมิภาค)
3. ความผูกพันต่อท้องถิ่น	ความสัมพันธ์ของประเพณี วิถีชีวิต และชุมชนท้องถิ่น เช่น การมีประเพณี วัฒนธรรม วิถีชีวิตในระดับมาก เนื่องจากที่การจัดประเพณีทุกปี และมีผนวกความร่วมมือจากเครือข่ายอื่นๆ อาทิ ภาคเอกชน ภาครัฐ เป็นต้น
4. ความสามารถในการสืบทอดภูมิปัญญาและองค์ความรู้อย่างต่อเนื่อง	มีการสืบทอดภูมิปัญญาทางด้านประเพณี วิถีชีวิต และองค์ความรู้มาตั้งแต่อดีตมากกว่า 100 ปี
5. ความต่อเนื่องของการสืบสานวัฒนธรรมประเพณี	การสืบทอดรักษาประเพณี มาตั้งแต่อดีตและยังคงอยู่จนถึงปัจจุบัน โดยจะเห็นได้จากการพยายามรักษารัชมเนียม ประเพณีต่างๆ ในการจัดงานประเพณีเป็นเวลาเกิน 10 ปี
6. ความเข้มแข็งในการรักษาเอกลักษณ์	มีการรวมกลุ่มทำงานกันอย่างชัดเจน รวมถึงมีเครือข่ายภายนอกได้แก่
7. ความงดงามทางศิลปวัฒนธรรม	มีความงดงามในการแต่งกายแบบล้านนา และสร้างความประทับใจจากแก่นักท่องเที่ยวในระดับปานกลาง เนื่องจาก
ศักยภาพด้านคุณค่าทางสังคมและเศรษฐกิจ	ผลการประเมิน
8. ความเกี่ยวพันทางเศรษฐกิจ/สังคม	ชาวบ้าน และชุมชนใกล้เคียง จะมีรายได้จากการจำหน่ายเครื่องทำบุญ หรืออาหารแก่นักท่องเที่ยว แต่ไม่มีรายได้จากกิจกรรมการท่องเที่ยวอย่างชัดเจน
9. การให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยวท้องถิ่น	เปิดโอกาสให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการ
ศักยภาพด้านโอกาสในการพัฒนาการท่องเที่ยว	ผลการประเมิน

10. การพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวทั้งปริมาณและความหลากหลาย	ไม่มีกิจกรรมอื่นนอกจากการทำบุญ แต่อาจเกี่ยวเนื่องต่อการมาท่องเที่ยวในอำเภอจอมทอง จังหวัดเชียงใหม่
11. สิ่งอำนวยความสะดวกพื้นฐาน	การอำนวยความสะดวกพื้นฐานอยู่ในระดับดีมาก เนื่องจากการคมนาคมสะดวก มีรถโดยสารจำนวนเพียงพอ สถานที่จัดงานในวัดกว้างขวางอยู่ใจกลางอำเภอจอมทอง จังหวัดเชียงใหม่
12. ขนาดเนื้อที่สำหรับประกอบกิจกรรมท่องเที่ยว	อยู่ในระดับดี เนื่องจากการจำกัดเนื้อที่เป็นสัดส่วน และเวลาในการเข้าร่วมประเพณี แต่ไม่มีการจำกัดจำนวนคนในการเข้าร่วม
13. การจัดการด้านการท่องเที่ยว ทั้งการกำจัดขยะ การดูแลสิ่งแวดล้อม การป้องกันการเสื่อมโทรม และการสร้างคุณค่าทางวัฒนธรรมแก่ชุมชน	อยู่ในระดับดี เนื่องจากการใส่ใจการจำกัดขยะ แต่ไม่ได้มุ่งเน้นการดูแลความเสื่อมโทรมแก่สภาพแวดล้อม เนื่องจากเป็นประเพณีที่จัดขึ้นในวัดใจกลางอำเภอ มีความพยายามในการสร้างคุณค่าทางวัฒนธรรมแก่ชุมชน ไม่ว่าจะเป็นการรณรงค์จากหน่วยงาน รวมถึงการใช้โซเชียลมีเดียในการสร้างการรับรู้ กระจายข่าวสาร
14. การเชื่อมโยงกับแหล่งท่องเที่ยวอื่น	สามารถท่องเที่ยวไปยังแหล่งท่องเที่ยวในบริเวณใกล้เคียงได้มากมาย

● ประเพณีแห่ไม้ค้ำโพธิ์ อำเภอจอมทอง จังหวัดเชียงใหม่

ชื่อประเพณี – วิถีชีวิต	ประเพณีแห่ไม้ค้ำโพธิ์ อำเภอจอมทอง จังหวัดเชียงใหม่
ผลการประเมินสถานการณ์	ดีมาก
ศักยภาพทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม	ผลการประเมิน
1. ความเป็นมาทางประวัติศาสตร์ที่สืบค้นได้อย่างชัดเจน	เป็นประเพณีที่ยิ่งใหญ่ของชาวล้านนาที่มีมายาวนานที่ชาวบ้านได้สืบทอดต่อเนื่องกว่าสองร้อยปีแล้วและเป็นงานเดียวในประเทศไทย ซึ่งจัดขึ้นทุกวันที่ 15 เดือนเมษายน เป็นประจำทุกปี หรือเป็นวันผญาวัน หรือวันเถลิงศกเปลี่ยนศักราชใหม่ หรือปีใหม่ไทย
2. ความเป็นเอกลักษณ์ด้านวิถีชีวิต ภูมิปัญญา และองค์ความรู้	มีเอกลักษณ์ระดับจังหวัด (พบเห็นได้โดยมีความเป็นเอกลักษณ์ และเป็นที่รู้จักในระดับจังหวัด)
3. ความผูกพันต่อท้องถิ่น	ความสัมพันธ์ของประเพณี วิถีชีวิต และชุมชนท้องถิ่น เช่น การมีประเพณี วัฒนธรรม วิถีชีวิตในระดับมาก เนื่องจากการจัดประเพณีทุกปี และมีผนวกความร่วมมือจากเครือข่ายอื่นๆ อาทิ ภาคเอกชน ภาครัฐ เป็นต้น

4. ความสามารถในการสืบทอดภูมิปัญญาและองค์ความรู้อย่างต่อเนื่อง	มีการสืบทอดภูมิปัญญาทางด้านประเพณี วิถีชีวิต มาตั้งแต่อดีตมากกว่า 200 ปี ผ่านแนวคิดที่ว่า เมื่อต้นโพธิ์เจริญเติบโตจะมีกิ่งก้านสาขาทอดยาว จนเกรงว่า บางกิ่งก้านจะหักโค่นยามลมพัดแรง จึงมีคนนำไม้ง่ามมาค้ำยันกิ่งไว้ ไม้ง่ามนั้นเรียกว่า “ไม้ค้ำโพธิ์” หรือ “ไม้ค้ำสะหลี” ซึ่งนอกจากจะเป็นการค้ำยันกิ่งไม่ให้ล้มแล้ว ยังรวมถึงความหมายของการค้ำจุนพระพุทธศาสนา อีกทั้งเชื่อกันว่า บุญกุศลในการถวายไม้ค้ำโพธิ์จะช่วยคุ้มครองให้เจริญขึ้น ไม่ตกต่ำ มีคนช่วยเหลือค้ำชูไปตลอด
5. ความต่อเนื่องของการสืบสานวัฒนธรรมประเพณี	ความต่อเนื่องสืบสานรักษาประเพณี มาตั้งแต่อดีตและยังคงอยู่จนถึงปัจจุบัน โดยจะเห็นได้จากการพยายามรักษาธรรมเนียมประเพณีต่างๆ ในการจัดงานประเพณีเป็นเวลาเกิน 10 ปี
6. ความเข้มแข็งในการรักษาเอกลักษณ์	มีการรวมกลุ่มทำงานกันอย่างชัดเจนจาก 12 ชุมชนในอำเภอจอมทอง รวมถึงมีเครือข่ายภายนอก ได้แก่ วิทยาลัยการอาชีพจอมทอง โรงเรียนในเขตอำเภอจอมทอง
7. ความงดงามทางศิลปวัฒนธรรม	มีความงดงามทางศิลปวัฒนธรรมในระดับปานกลาง เนื่องจากแม้ชาวบ้านจะมีการแต่งกาย การแสดงแบบล้านนา แต่จะมีการดื่มสุรา และการใช้เครื่องเสียงเสียงดังในขบวนแห่
ศักยภาพด้านคุณค่าทางสังคมและเศรษฐกิจ	ผลการประเมิน
8. ความเกี่ยวพันทางเศรษฐกิจ/สังคม	ชาวบ้าน และชุมชนใกล้เคียงมีรายได้จากการจำหน่ายอาหาร ของที่ระลึก และอาจมีการเข้าพักของนักท่องเที่ยวบ้าง ที่แต่ไม่มีรายได้จากกิจกรรมการท่องเที่ยว
9. การให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยวท้องถิ่น	เปิดโอกาสให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการ
ศักยภาพด้านโอกาสในการพัฒนาการท่องเที่ยว	ผลการประเมิน
10. การพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวทั้งปริมาณและความหลากหลาย	กิจกรรมอื่น ได้แก่ การชมขบวนแห่ไม้ค้ำโพธิ์ การสรงน้ำพระบรมสารีริกธาตุ การละเล่นต่างๆ เช่น ฟ้อนเชิง (ฟ้อนเจิง) เป็นต้น
11. สิ่งอำนวยความสะดวกพื้นฐาน	การอำนวยความสะดวกพื้นฐานอยู่ในระดับดีมาก เนื่องจากการคมนาคมสะดวก มีรถโดยสารเข้าถึง และสถานที่จัดงานอยู่ใจกลางอำเภอจอมทอง จังหวัดเชียงใหม่
12. ขนาดเนื้อที่สำหรับประกอบกิจกรรมการท่องเที่ยว	อยู่ในระดับปานกลาง เนื่องจากการจำกัดเนื้อที่เป็นสัดส่วนในการชมการแห่ขบวน และกำหนดเวลาของการแห่ไม้ค้ำโพธิ์ แต่ไม่มีการจำกัดจำนวนคน อีกทั้งขบวนแห่ใช้ถนนหลวง ซึ่งอาจทำให้เกิดการติดขัดทางจราจรบ้าง

13. การจัดการด้านการท่องเที่ยว ทั้งการกำจัดขยะ การดูแลสิ่งแวดล้อม การป้องกันการเสื่อมโทรม	อยู่ในระดับปานกลาง เนื่องจากการใส่ใจการจำกัดระยะระหว่างทางเท้าขบวน และในบริเวณวัด แต่ไม่ได้มีการระบุงการป้องกันสภาพแวดล้อม และการป้องกันความเสื่อมโทรมต่างๆ อย่างชัดเจน
14. การเชื่อมโยงกับแหล่งท่องเที่ยวอื่น	สามารถท่องเที่ยวไปยังแหล่งท่องเที่ยวในบริเวณใกล้เคียงได้ในรัศมีเกิน 5 กม. อาทิ ดอยอินทนนท์ พิพิธภัณฑ์ผ้าฝ้ายป่าแสงดา เป็นต้น

● ประเพณีจุลกฐิน อำเภอแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่

ชื่อประเพณี – วิถีชีวิต	งานจุลกฐิน อำเภอแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่
ผลการประเมินสถานการณ์	ดีมาก
ศักยภาพทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม	ผลการประเมิน
1. ความเป็นมาทางประวัติศาสตร์ที่สืบค้นได้อย่างชัดเจน	งานจุลกฐิน แม่แจ่มมีการจัดขึ้นมาตั้งแต่อดีต ก่อนที่จะหายไป จึงรื้อฟื้นขึ้นมา และจัดต่อเนื่องตั้งแต่ปีพ.ศ. 2553 แล้ว
2. ความเป็นเอกลักษณ์ด้านวิถีชีวิต ภูมิปัญญา และองค์ความรู้	มีเอกลักษณ์ระดับประเทศ
3. ความผูกพันต่อท้องถิ่น	ความสัมพันธ์ของประเพณี วิถีชีวิต และชุมชนท้องถิ่นในระดับมาก
4. ความสามารถในการสืบทอดภูมิปัญญาและองค์ความรู้อย่างต่อเนื่อง	มีการสืบทอดภูมิปัญญาทางด้านประเพณี วิถีชีวิต และองค์ความรู้มาตั้งแต่อดีตมากกว่า 100 ปี
5. ความต่อเนื่องของการสืบสานวัฒนธรรมประเพณี	มีความต่อเนื่องในการสืบทอดรักษาประเพณี ปี
6. ความเข้มแข็งในการรักษาเอกลักษณ์	มีการรวมกลุ่มทำงานกันอย่างชัดเจน รวมถึงมีเครือข่ายภายนอก ได้แก่ คือ ชุมชนบ้านทัพ ชุมชนบ้านท้องฝาย และชุมชนบ้านไร่ รวมถึงโครงการชุมชนมีสุข กลุ่มองค์กรพัฒนาชุมชนอำเภอแม่แจ่ม เลขาธิการมูลนิธิรักษไทย เป็นต้น
7. ความงดงามทางศิลปวัฒนธรรม	มีความงดงามในการแต่งกายแบบล้านนา และสร้างความประทับใจจากแก่นักท่องเที่ยวในระดับสูง จากการสวมชุดขาวหรือชุดพื้นบ้านล้านนา พร้อมกับสวมผ้า “ชินตีนจกแม่แจ่ม” อันสวยงามเป็น

	เอกลักษณ์มาและการตั้งต้นขบวนแห่งถิ่นที่นำโดยนางรำและชุดฟ้อนนกกิ้งก่า
ศักยภาพด้านคุณค่าทางสังคมและเศรษฐกิจ	ผลการประเมิน
8. ความเกี่ยวพันทางเศรษฐกิจ/สังคม	ชาวบ้าน และชุมชนใกล้เคียงมีรายได้จากการสินค้าที่ระลึก หัตถกรรมชุมชน จำหน่ายอาหาร และที่พักในบริเวณใกล้เคียง หรือรายได้จากกิจกรรมการท่องเที่ยว
9. การให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยวท้องถิ่น	เปิดโอกาสให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการ
ศักยภาพด้านโอกาสในการพัฒนาการท่องเที่ยว	ผลการประเมิน
10. การพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวทั้งปริมาณและความหลากหลาย	กิจกรรมอื่น เช่น การเดินขบวนแห่ผ้าทอและต้นกล้วย
11. สิ่งอำนวยความสะดวกพื้นฐาน	การอำนวยความสะดวกพื้นฐานอยู่ในระดับปานกลาง
12. ขนาดเนื้อที่สำหรับประกอบกิจกรรมการท่องเที่ยว	อยู่ในระดับดี เนื่องจากการจำกัดเนื้อที่เป็นสัดส่วน และเวลา แต่ไม่มีการจำกัดจำนวนคน
13. การจัดการด้านการท่องเที่ยว ทั้งการกำจัดขยะ การดูแลสิ่งแวดล้อม การป้องกันการเสื่อมโทรม	อยู่ในระดับดีมาก เนื่องจากการใส่ใจการจำกัดขยะ การสร้างความเสื่อมโทรมแก่สภาพแวดล้อมระหว่างการเดิน คณะเศรษฐศาสตร์มหาวิทยาลัยแม่โจ้ โครงการธรรมชาติปลอดภัยแม่แจ่ม
14. การเชื่อมโยงกับแหล่งท่องเที่ยวอื่น	สามารถท่องเที่ยวไปยังแหล่งท่องเที่ยวในบริเวณใกล้เคียงได้มากมาย อาทิ หุบข้าวแม่แจ่ม บ้านแม่กลางหลวง เป็นต้น

- วิถีชีวิตไทลื้อ ลวงเหนือ อำเภอดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่

ชื่อประเพณี – วิถีชีวิต	วิถีชีวิตไทลื้อ ลวงเหนือ อำเภอดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่
ผลการประเมินสถานการณ์	ดีมาก
ศักยภาพทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม	ผลการประเมิน
1. ความเป็นมาทางประวัติศาสตร์ที่สืบค้นได้อย่างชัดเจน	ตามหลักฐานของฐานสื่อบ้านพบว่า มีการเริ่มเข้ามาตั้งฐานที่อยู่ในปี พ.ศ.1932

2. ความเป็นเอกลักษณ์ด้านวิถีชีวิต ภูมิปัญญา และองค์ความรู้	มีเอกลักษณ์ระดับประเทศ
3. ความผูกพันต่อท้องถิ่น	ความสัมพันธ์ของประเพณี วิถีชีวิต และชุมชนท้องถิ่น ในระดับมาก เนื่องจากมีการจัดประเพณีทุกปี และมีผนวกความร่วมมือจากเครือข่ายอื่นๆ อาทิ ภาคเอกชน ภาครัฐ เป็นต้น
4. ความสามารถในการสืบทอดภูมิปัญญาและองค์ความรู้อย่างต่อเนื่อง	มีการสืบทอดภูมิปัญญาทางด้านประเพณี วิถีชีวิต และองค์ความรู้มาตั้งแต่อดีตมากกว่า 100 ปี
5. ความต่อเนื่องของการสืบสานวัฒนธรรมประเพณี	การสืบทอดรักษาประเพณี มาตั้งแต่อดีตและยังคงอยู่จนถึงปัจจุบัน โดยจะเห็นได้จากการพยายามรักษาธรรมเนียม ประเพณีต่างๆ ในการจัดงานประเพณีเป็นเวลายาวนาน 10 ปี
6. ความเข้มแข็งในการรักษาเอกลักษณ์	มีการรวมกลุ่มทำงานกันอย่างชัดเจน รวมถึงมีเครือข่ายภายนอก ได้แก่ เครือข่ายไทลื้อจาก 7 จังหวัด กลุ่มชาติพันธุ์ไทลื้อ ๒ แผ่นดิน การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย สำนักส่งเสริมศิลปวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
7. ความงดงามทางศิลปวัฒนธรรม	มีความงดงามในการแต่งกายแบบล้านนา และสร้างความประทับใจจากแก่นักท่องเที่ยวในระดับสูง
ศักยภาพด้านคุณค่าทางสังคมและเศรษฐกิจ	ผลการประเมิน
8. ความเกี่ยวพันทางเศรษฐกิจ/สังคมรายได้	ชาวบ้าน และชุมชนใกล้เคียงมีรายได้จากการจำหน่ายอาหาร และที่พักในบริเวณใกล้เคียง หรือรายได้จากกิจกรรมการท่องเที่ยว เนื่องจาก
9. การให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยวท้องถิ่น	เปิดโอกาสให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการ
ศักยภาพด้านโอกาสในการพัฒนาการท่องเที่ยว	ผลการประเมิน
10. การพัฒนานักกิจกรรมการท่องเที่ยวทั้งปริมาณและความหลากหลาย	มีกิจกรรมอื่น เช่น กิจกรรมเรียนรู้ศิลปวัฒนธรรมไทลื้อ เช่น การตัดจ่อ ตัดตุ้ง อาหารไทลื้อ และการรณรงค์การนั่งเกวียน (จัวลื้อ)
11. สิ่งอำนวยความสะดวกพื้นฐาน	การอำนวยความสะดวกพื้นฐานอยู่ในระดับปานกลาง
12. ขนาดเนื้อที่สำหรับประกอบกิจกรรมท่องเที่ยว	อยู่ในระดับดี เนื่องจากมีการจำกัดเนื้อที่เป็นสัดส่วน และเวลาในการเข้าร่วมประเพณี แต่ไม่มีการจำกัดจำนวนคน

13. การจัดการด้านการท่องเที่ยว ทั้งการกำจัดขยะ การดูแลสิ่งแวดล้อม การป้องกันการเสื่อมโทรม	อยู่ในระดับดีมาก เนื่องจากการใส่ใจการจำกัดขยะ การสร้างความเสื่อมโทรมต่าง ๆ และการดูแลสภาพแวดล้อมระหว่างการเดินทาง เช่น การจัดทำแผนพลังงานชุมชน เพื่อชุมชนสีเขียว หรือ อาสาสมัครพลังงาน” (อสพน.)
14. การเชื่อมโยงกับแหล่งท่องเที่ยวอื่น	สามารถท่องเที่ยวไปยังแหล่งท่องเที่ยวในบริเวณใกล้เคียงได้มากมาย โดยระยะทาง 50-100 กม.

● จากข้อมูลข้างต้นสามารถสรุปสถานการณ์การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมทางประเพณีและวิถีชีวิตในจังหวัดเชียงใหม่ ทั้ง 9 แห่ง ซึ่งประกอบไปด้วย 1) ประเพณีเดินขึ้นนมัสการพระธาตุดอยสุเทพราชวรวิหาร อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ 2) ประเพณีสงกรานต์พระธาตุศรีจอมทอง อำเภอจอมทอง จังหวัดเชียงใหม่ 4) วิถีชีวิตย่านวัดเกต อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ 5) วิถีชีวิตวัวลาย อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ 6) ประเพณีจุลลลิน อำเภอแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่ 7) วิถีชีวิตไทลื้อหลวงเหนือ อำเภอดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่ 8) วิถีชีวิตกาดประตูปะตูเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่ 9) งานประเพณีใส่ขันดอกอินทิล จังหวัดเชียงใหม่

โดยพิจารณาจากศักยภาพของปัจจัยทั้ง 3 ด้าน คือ 1) ศักยภาพทางประวัติศาสตร์และทางวัฒนธรรม ศักยภาพด้านคุณค่าทางสังคมและเศรษฐกิจ ศักยภาพด้านโอกาสในการพัฒนาการท่องเที่ยว พบว่า สถานการณ์การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเชิงวัฒนธรรมเชิงประเพณีและวิถีชีวิตในจังหวัดเชียงใหม่อยู่ในระดับค่าคะแนน 77.93 ซึ่งอยู่ในระดับดีมาก (ตารางที่ ย่อย 1-1) ทำให้วิเคราะห์ได้ว่าการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมทางประเพณีและวิถีชีวิตในจังหวัดเชียงใหม่ นั้น ยังคงต้องมีการพัฒนาความพร้อมในการส่งเสริมและพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมทางประเพณีและวิถีชีวิตให้อยู่ในระดับดีเยี่ยมตามลำดับ

ตารางที่ ย่อย 1-1 คะแนนการประเมินสถานการณ์การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมทางประเพณีและวิถีชีวิตในจังหวัดเชียงใหม่

ปัจจัย	คะแนนเต็ม	ผลการให้คะแนน
ศักยภาพทางประวัติศาสตร์และทางวัฒนธรรม	50	38.92
ศักยภาพด้านคุณค่าทางสังคมและเศรษฐกิจ	20	16.22
ศักยภาพด้านโอกาสในการพัฒนาการท่องเที่ยว	30	22.8
รวมคะแนน	100	77.93

หมายเหตุ

ระดับคะแนนมาตรฐาน

☐ 81 คะแนนขึ้นไป	= ดีเยี่ยม
☐ 71 – 80 คะแนน	= ดีมาก
☐ 61 – 70 คะแนน	= ดี
☐ 51 – 60 คะแนน	= ปานกลาง
☐ 50 คะแนนหรือน้อยกว่า	= ต่ำ

● ผลการประเมินสถานการณ์การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมทางประเพณีและวิถีชีวิตใน
จังหวัดลำพูนมีรายละเอียดแยกแยะแหล่งท่องเที่ยว ได้ดังนี้คือ

● ประเพณีสลากย้อม พระบรมธาตุหริภุญชัย อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน

ชื่อประเพณี – วิถีชีวิต	ประเพณีสลากย้อม พระบรมธาตุหริภุญชัย อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน
ผลการประเมินสถานการณ์	ดีเยี่ยม
ศักยภาพทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม	ผลการประเมิน
1. ความเป็นมาทางประวัติศาสตร์ที่สืบค้นได้อย่างชัดเจน	สลากย้อม เป็นประเพณีของชนชาวยอง(กลุ่มชาติพันธุ์ลื้อจากสิบสองปันนา ก่อนจะอพยพมาอยู่ที่เมืองยองในพม่า และย้ายมาตั้งหลักแหล่งถิ่นฐานอยู่ในจังหวัดลำพูน ขณะที่ชาวล้านนามักจะจัดงานทานสลากภัตที่ลำพูนซึ่งจะเริ่มที่วัดพระธาตุหริภุญชัยในวันขึ้น 15 ค่ำ เดือน 10 เป็นวัดแรก ซึ่งจังหวัดลำพูนได้มีการนำประเพณี“สลากย้อม”ที่เริ่มสูญหายมาผนวกรวม เป็นประเพณี“สลากภัตและสลากย้อม”ที่ดำเนินการจัดควบคู่กันไปตั้งแต่ปีพ.ศ. 2547
2. ความเป็นเอกลักษณ์ด้านวิถีชีวิต ภูมิปัญญา และองค์ความรู้	มีเอกลักษณ์ระดับประเทศ
3. ความผูกพันต่อท้องถิ่น	ความสัมพันธ์ของประเพณี วิถีชีวิต และชุมชนท้องถิ่นในระดับมาก จากการจัดประเพณีทุกปี และมีผนวกความร่วมมือจากเครือข่ายอื่นๆ อาทิ ภาคเอกชน ภาครัฐ เป็นต้น
4. ความสามารถในการสืบทอดภูมิปัญญาและองค์ความรู้อย่างต่อเนื่อง	มีการสืบทอดภูมิปัญญาทางด้านประเพณี วิถีชีวิต และองค์ความรู้มาตั้งแต่อดีต เนื่องจากการทำสลากย้อมจะเป็นการถวายทานเพื่อพุทธบูชาแล้ว ยังเป็นการแสดงความกตัญญูต่อผู้ล่วงลับ รวมถึงการสืบ

	สาขานงานศิลปวัฒนธรรม การได้เรียนรู้สานต่อภูมิปัญญาระหว่างคนรุ่นใหม่กับคนรุ่นเก่า และที่สำคัญก็คือการสร้างสัมพันธ์ความสามัคคีของชาวชุมชน และการประกวดการอ้ากะโลง(อ่านเป็นทำนองโบราณ) เป็นการอนุรักษ์ท่วงทำนองมิให้สูญหาย
5. ความต่อเนื่องของการสืบสานวัฒนธรรมประเพณี	มีความต่อเนื่องของประเพณี มาตั้งแต่อดีตและยังคงอยู่จนถึงปัจจุบัน โดยจะเห็นได้จากการพยายามรักษารัชมธรรมเนียม ประเพณีต่างๆ ในการจัดงานประเพณีเป็นเวลาเกิน 10 ปี
6. ความเข้มแข็งในการรักษาเอกลักษณ์	มีการรวมกลุ่มทำงานกันอย่างชัดเจน รวมถึงมีเครือข่ายภายนอก ได้แก่ จังหวัดลำพูน องค์การบริหารส่วนจังหวัดลำพูน สภาวัฒนธรรมจังหวัดลำพูน สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดลำพูน เทศบาลเมืองลำพูน วัดพระธาตุหริภุญชัยวรมหาวิหาร และพี่น้องชาวลำพูน
7. ความงดงามทางศิลปวัฒนธรรม	มีความงดงามในการแต่งกายแบบล้านนา และสร้างความประทับใจจากแก่นักท่องเที่ยวในระดับมาก แต่เนื่องจากต้นสลาที่ย้อมดูมีความหลากหลาย มีสีส่นมากขึ้น ทำให้ต้นสลาที่สวยงามพร้อมด้วยด้วยภูมิปัญญา กลายเป็นต้นสลาที่มีข้าวของเครื่องประดับมากเกินไปจนเกินงาม
ศักยภาพด้านคุณค่าทางสังคมและเศรษฐกิจ	ผลการประเมิน
8. ความเกี่ยวพันทางเศรษฐกิจ/สังคม	ชาวบ้าน และชุมชนใกล้เคียงมีรายได้จากการขายสินค้าท้องถิ่น สินค้าที่ระลึก จำหน่ายอาหาร และที่พักในบริเวณใกล้เคียง
9. การให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยวท้องถิ่น	เปิดโอกาสให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการ
ศักยภาพด้านโอกาสในการพัฒนาการท่องเที่ยว	ผลการประเมิน
10. การพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวทั้งปริมาณและความหลากหลาย	กิจกรรมอื่น ได้แก่ มีถนนสายวัฒนธรรม การแสดงวัฒนธรรม การประกวดขบวนแห่ต้นสลาที่ย้อม
11. สิ่งอำนวยความสะดวกพื้นฐาน	การอำนวยความสะดวกพื้นฐานอยู่ในระดับดีมาก
12. ขนาดเนื้อที่สำหรับประกอบกิจกรรมท่องเที่ยว	อยู่ในระดับดี เนื่องจากการจำกัดเนื้อที่เป็นสัดส่วน และเวลาในการเข้าร่วมประเพณี แต่ไม่มีการจำกัดจำนวนคน
13. การจัดการด้านการท่องเที่ยว ทั้งการจัดระเบียบ การดูแลสิ่งแวดล้อม	อยู่ในระดับดี เนื่องจากการใส่ใจการจำกัดขยะ การสร้างความเสื่อมโทรมต่างๆ แต่ไม่ได้รับบุถึงการรักษาสภาพแวดล้อม

การป้องกันการเสื่อมโทรม	
14. การเชื่อมโยงกับแหล่งท่องเที่ยวอื่น	สามารถท่องเที่ยวไปยังแหล่งท่องเที่ยวในบริเวณใกล้เคียงได้มากมายภายในระยะทางน้อยกว่า 5 กม. เช่น อนุสาวรีย์พระนางจามเทวี คุ่มเจ้ายอดเรือน พิพิธภัณฑ์ชุมชนเมืองลำพูน เป็นต้น

● วิถีชีวิตเมืองเก่าลำพูน และภาคข้าวมุง-ท่าสิงห์ (บ้านธิ)

ชื่อประเพณี - วิถีชีวิต	วิถีชีวิตเมืองเก่าลำพูน และภาคข้าวมุง-ท่าสิงห์
ผลการประเมินสถานการณ์	ดีเยี่ยม
ศักยภาพทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม	ผลการประเมิน
1. ความเป็นมาทางประวัติศาสตร์ที่สืบค้นได้อย่างชัดเจน	เมืองเก่าหริภุญไชย วัดพระธาตุหริภุญชัยวรมหาวิหาร เป็นพระอารามหลวงชั้นเอก ตั้งอยู่กลางเมืองลำพูน และรกรากที่ยาวลำพูน จัดขึ้นมาในปีพศ. 2552 เพื่อเป็นการส่งเสริมการท่องเที่ยวของจังหวัดลำพูน โดยรถจะจอดอยู่หน้าวัดพระธาตุหริภุญชัย
2. ความเป็นเอกลักษณ์ด้านวิถีชีวิต ภูมิปัญญา และองค์ความรู้	มีเอกลักษณ์ระดับประเทศ
3. ความผูกพันต่อท้องถิ่น	ความสัมพันธ์ของประเพณี วิถีชีวิต และชุมชนท้องถิ่น ในระดับมาก เนื่องจากชุมชนผนวกความร่วมมือจากเครือข่ายอื่นๆ อาทิ ภาคเอกชน ภาครัฐ เป็นต้น
4. ความสามารถในการสืบทอดภูมิปัญญาและองค์ความรู้อย่างต่อเนื่อง	มีการสืบทอดภูมิปัญญาทางด้านประเพณี วิถีชีวิต และองค์ความรู้อย่างต่อเนื่องในวิถีชีวิตชาวลำพูน และแสดงให้เห็นแก่ผู้เยี่ยมชมกับทริปรถราง
5. ความต่อเนื่องของการสืบสานวัฒนธรรมประเพณี	การสืบทอดรักษาประเพณี มาตั้งแต่อดีตและยังคงอยู่จนถึงปัจจุบัน
6. ความเข้มแข็งในการรักษาเอกลักษณ์	มีการรวมกลุ่มทำงานกันอย่างชัดเจน รวมถึงมีเครือข่ายภายนอก
7. ความมั่งคั่งทางศิลปวัฒนธรรม	มีความมั่งคั่งในศิลปวัฒนธรรม และสร้างความประทับใจจากแก่นักท่องเที่ยวในระดับดี
ศักยภาพด้านคุณค่าทางสังคมและเศรษฐกิจ	ผลการประเมิน

8. ความเกี่ยวพันทางเศรษฐกิจ/สังคม	ชาวบ้าน และชุมชนใกล้เคียงมีรายได้จากการขายสินค้าพื้นถิ่น สินค้าที่ระลึก จำหน่ายอาหารแก่ผู้มานั่งรถรางชมเมือง รวมถึงบริการที่พักในบริเวณใกล้เคียง หรือรายได้จากกิจกรรมการท่องเที่ยว อาทิ การนำเที่ยว การให้บริการนวดไทย สปา เป็นต้น
9. การให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยวท้องถิ่น	เปิดโอกาสให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการ
ศักยภาพด้านโอกาสในการพัฒนาการท่องเที่ยว	ผลการประเมิน
10. การพัฒนามิจกรรมการท่องเที่ยวทั้งปริมาณและความหลากหลาย	มีกิจกรรมอื่นระหว่างการท่องเที่ยว เช่น การชิมอาหารพื้นถิ่น การซื้อของพื้นเมือง ณ ตลาดชุมชน หรือการเคารพสักการะวัดสำคัญต่างๆ ในเขตเมืองเก่าลำพูนจำนวน 9 วัด
11. สิ่งอำนวยความสะดวกพื้นฐาน	การอำนวยความสะดวกพื้นฐานอยู่ในระดับดีมาก มีถนนลาดยางที่เดินทางสะดวก มีรถโดยสาร มีแสงสว่างพอเพียง และมีที่จอดรถ
12. ขนาดเนื้อที่สำหรับประกอบกิจกรรมการท่องเที่ยว	อยู่ในระดับดีมาก เนื่องจากการจำกัดเนื้อที่เป็นสัดส่วน และเวลาในการเข้าร่วมประเพณี และจำกัดจำนวนคน
13. การจัดการด้านการท่องเที่ยว ทั้งการกำกจัดขยะ การดูแลสิ่งแวดล้อม การป้องกันการเสื่อมโทรม	อยู่ในระดับดีมาก เนื่องจากการใส่ใจการจำกัดขยะ การสร้างความเสื่อมโทรมต่างๆ และการดูแลสภาพแวดล้อม
14. การเชื่อมโยงกับแหล่งท่องเที่ยวอื่น	สามารถท่องเที่ยวไปยังแหล่งท่องเที่ยวในบริเวณใกล้เคียงได้มากมาย

● วิถีชีวิตชุมชนทอผ้าฝ้ายหนองเงือก - ดอนหลวง อำเภอลำปาง จังหวัดลำพูน

ชื่อประเพณี - วิถีชีวิต	วิถีชีวิตชุมชนทอผ้าฝ้ายหนองเงือก - ดอนหลวง อำเภอลำปาง จังหวัดลำพูน
ผลการประเมินสถานการณ์	ดีมาก
ศักยภาพทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม	ผลการประเมิน
1. ความเป็นมาทางประวัติศาสตร์ที่สืบค้นได้อย่างชัดเจน	หนองเงือก ดอนหลวงเป็นหมู่บ้านที่ผู้คนอพยพมาจากเมืองยองประเทศพม่ามานานนับ 200 ปีมีวัฒนธรรมพื้นบ้านที่หลากหลายและน่าภาคภูมิใจ โดยเฉพาะความโดดเด่นทางศิลปหัตถกรรมทอผ้าฝ้ายที่ได้รับการถ่ายทอดภูมิปัญญา จึงเป็นแหล่งผลิตผ้าฝ้ายทอมือหัตถกรรมพื้นบ้าน ที่เป็นสินค้าที่ขึ้นชื่อของหมู่บ้าน

2. ความเป็นเอกลักษณ์ด้านวิถีชีวิต ภูมิปัญญา และองค์ความรู้	มีเอกลักษณ์ระดับชาติ และต่างประเทศ จากการมีนักท่องเที่ยวชาวไทย และชาวต่างชาติมาท่องเที่ยว และสั่งสินค้า
3. ความผูกพันต่อท้องถิ่น	มีความสัมพันธ์ของประเพณี วิถีชีวิต และชุมชนท้องถิ่น ในระดับมาก และมีผนวกความร่วมมือจากเครือข่ายอื่นๆ อาทิ ภาคเอกชน ภาครัฐ เป็นต้น
4. ความสามารถในการสืบทอดภูมิปัญญาและองค์ความรู้อย่างต่อเนื่อง	มีการสืบทอดภูมิปัญญาทางด้านประเพณี วิถีชีวิต และองค์ความรู้มากระยะเวลานาน ปัจจุบันบ้านหนองเจือกได้รับคัดเลือกเป็นแกนนำหลักของเครือข่ายกลุ่มผ้าทอของ จ.ลำพูน ร่วมกับบ้านดอนหลวง เพื่อเป็นการสืบสานการทอผ้าฝ้ายและกรรมวิธีจากบรรพบุรุษ
5. ความต่อเนื่องของการสืบสานวัฒนธรรมประเพณี	มีความต่อเนื่องของการสืบสานประเพณีมีสการพระเจ้าตนหลวงหรือเทศกาลเป้งแปดมาตั้งแต่อดีต ต่อเนื่องเป็นเวลากิน 10 ปี ได้แก่ การจัดงานสืบสานตำนานฝ้ายงามดอนหลวง หนองเจือก
6. ความเข้มแข็งในการรักษาเอกลักษณ์	มีการรวมกลุ่มทำงานกันอย่างชัดเจน รวมถึงมีเครือข่ายภายนอก ได้แก่ ชุมชนบ้านหนองเจือก ดอนหลวง เครือข่ายกลุ่มผ้าทอของจังหวัดลำพูน เทศบาลตำบลแม่แรงและการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย(ททท.)สำนักงานลำปาง
7. ความงดงามทางศิลปวัฒนธรรม	มีความงดงามทางศิลปวัฒนธรรมจากผลิตภัณฑ์ผ้าฝ้ายที่ทอมือที่ส่งออกไปยังหลายประเทศ และเป็นแหล่งผลิตผ้าฝ้ายที่ใหญ่ที่สุดในประเทศไทย สวยงามสร้างความประทับใจจากแก่นักท่องเที่ยวในระดับมากที่สุด
ศักยภาพด้านคุณค่าทางสังคมและเศรษฐกิจ	ผลการประเมิน
8. ความเกี่ยวพันทางเศรษฐกิจ/สังคม	ชาวบ้าน และชุมชนใกล้เคียงมีรายได้จากการทำหัตถกรรมผ้าแก่นักท่องเที่ยว มีการจำหน่ายอาหาร สินค้าชุมชน หรือรายได้จากกิจกรรมการท่องเที่ยว เช่น การพักโฮมสเตย์ การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์
9. การให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยวท้องถิ่น	เปิดโอกาสให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการ
ศักยภาพด้านโอกาสในการพัฒนาการท่องเที่ยว	ผลการประเมิน
10. การพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวทั้งปริมาณและความหลากหลาย	นักท่องเที่ยวสามารถเข้าร่วมกิจกรรมอื่นในการท่องเที่ยวใกล้เคียง เช่น การปั่นจักรยานตามเส้นทางธรรมชาติ การพักแบบโฮมสเตย์ การชมโรงงานทอผ้า และการเที่ยวตลาดชุมชน
11. สิ่งอำนวยความสะดวกพื้นฐาน	การอำนวยความสะดวกพื้นฐานอยู่ในระดับดี มีถนนลาดยางที่เดินทางสะดวก แต่ไกลออกจากตัวเมืองลำพูน ทำให้ต้องอาศัย

	รถยนต์ส่วนตัว หรือรถรับจ้าง มีสถานที่ มีแสงสว่างพอเพียง และมีที่จอดรถ
12. ขนาดเนื้อที่สำหรับประกอบกิจกรรมท่องเที่ยว	อยู่ในระดับปานกลาง เนื่องจากการจำกัดเนื้อที่เป็นสัดส่วน จำกัดเวลา แต่ไม่ได้จำกัดจำนวนคน
13. การจัดการด้านการท่องเที่ยว ทั้งการกำจัดขยะ การดูแลสิ่งแวดล้อม การป้องกันการเสื่อมโทรม	อยู่ในระดับดี เนื่องจากการใส่ใจการจำกัดขยะ การป้องกันความเสื่อมโทรมต่างๆ แต่ไม่ได้มีการระบุงการป้องกันสภาพแวดล้อมอย่างชัดเจน
14. การเชื่อมโยงกับแหล่งท่องเที่ยวอื่น	สามารถท่องเที่ยวไปยังแหล่งท่องเที่ยวในบริเวณใกล้เคียงได้มากมาย ภายในระยะทางไม่เกิน 50 กม.

● วิถีชีวิตไทลื้อ และประเพณีเป้งไทลื้อ อำเภอบ้านธิ จังหวัดลำพูน

ชื่อประเพณี - วิถีชีวิต	วิถีชีวิตไทลื้อ และประเพณีเป้งไทลื้อ อำเภอบ้านธิ จังหวัดลำพูน
ผลการประเมินสถานการณ์	ดีมาก
ศักยภาพทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม	ผลการประเมิน
1. ความเป็นมาทางประวัติศาสตร์ที่สืบค้นได้อย่างชัดเจน	ชาวไทลื้อบ้านธิเดิมอยู่ดินแดนสิบสองปันนาแต่ด้วยเหตุหลายปัจจัยทำให้ต้องย้ายถิ่นฐานมาที่จังหวัดลำพูนมากกว่า 200 ปี ชาวไทลื้อชอบอาศัยบริเวณริมน้ำเพื่อสะดวกในการทำมาหากิน ประเพณีของชาวไทลื้อมีมากมาย เช่น กินหวานตำน่ม่วน เลี้ยงผีขุนน้ำ เป็นต้น ชาวไทลื้อจะรักพวกพ้อง และจะแต่งงานกันเองในเครือญาติ บ้านแพะเป็นบ้านแรกที่ไทลื้อบ้านธิมาอาศัยและขยายไปเรื่อยๆจนมีลูกหลานมากมายและได้ขยายเป็น 10 หมู่บ้าน
2. ความเป็นเอกลักษณ์ด้านวิถีชีวิต ภูมิปัญญา และองค์ความรู้	มีเอกลักษณ์ระดับชาติ และต่างประเทศ จากการมีนักท่องเที่ยวชาวไทย และชาวต่างชาติมาท่องเที่ยว และสั่งสินค้า
3. ความผูกพันต่อท้องถิ่น	เป็นประเพณีที่ดำเนินการมายาวนาน มีความเป็นมา ความทรงจำที่งดงามของชุมชน
4. ความสามารถในการสืบทอดภูมิปัญญาและองค์ความรู้อย่างต่อเนื่อง	มีการสืบทอดภูมิปัญญาทางด้านประเพณี วิถีชีวิต และองค์ความรู้ของชาวไทลื้อมาระยะเวลานาน และมีความโดดเด่นในการสืบทอดประเพณีต่างๆ รวมถึงการทำกระทงสืบทอดกันมาเป็นเวลานาน โดยในประเพณีเป้ง ชาวไทลื้อจะช่วยกันทำกระทงทั้งหมดหมู่บ้านมีงานเลี้ยงกันอย่างสนุกสนาน ในวันลงไฟชาวบ้านแต่ละหมู่บ้านก็จะ

	ขับรถเครื่องบินรถถีบ (จักรยาน) ตระเวนชมความงามของแต่ละรถ ขบวนกันอย่างสนุกสนาน และในคืนวันงานยี่เป็ง ชาวไทลื้อทั้ง 10 หมู่บ้าน จะแต่งกายในชุดชาติพันธุ์ และภายในงานก็จะมีซุ้มประติมากรรมที่งดงามตามแบบโบราณ
5. ความต่อเนื่องของการสืบสานวัฒนธรรมประเพณี	มีความต่อเนื่องของการสืบสานพิธีต่อเนื่องเป็นเวลานาน 10 ปี
6. ความเข้มแข็งในการรักษาเอกลักษณ์	มีการรวมกลุ่มทำงานกันอย่างชัดเจนของคนในหมู่บ้าน ร่วมกับองค์กรภาครัฐและเอกชน เนื่องจากเป็นประเพณีที่มีความสำคัญ
7. ความงดงามทางศิลปวัฒนธรรม	มีการทำซุ้มประติมากรรมที่งดงามตามแบบโบราณ รวมทั้งมีการช่วยกันทำรถกระทงในประเพณียี่เป็ง
ศักยภาพด้านคุณค่าทางสังคมและเศรษฐกิจ	ผลการประเมิน
8. ความเกี่ยวพันทางเศรษฐกิจ/สังคม	ชาวบ้าน และชุมชนใกล้เคียงมีรายได้จากการจำหน่ายผลิตภัณฑ์ไทลื้อต่างๆ แก่นักท่องเที่ยว มีการจำหน่ายอาหาร สินค้าชุมชน หรือรายได้จากกิจกรรมการท่องเที่ยว เช่น การท่องเที่ยวชุมชน การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม เป็นต้น
9. การให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยวท้องถิ่น	เปิดโอกาสให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการ
ศักยภาพด้านโอกาสในการพัฒนาการท่องเที่ยว	ผลการประเมิน
10. การพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวทั้งปริมาณและความหลากหลาย	โดยได้มีการนำเอาภูมิปัญญาท้องถิ่นของคนไทลื้อบ้านธิ มาสาธิต และให้นักเรียนได้มีโอกาสลงมือปฏิบัติ ได้แก่ การทำตุง, การทำข้าวแคบ, การทอผ้าไทลื้อ, การทำเครื่องสักการะล้านนาและการสืบสานตำนานข้าวตังเดิม มีการหว่านกล้า จนกระทั่งมีการเก็บเกี่ยว ซึ่งถือว่าเป็นส่วนหนึ่งของวิถีชีวิต โดยมีพ่ออู๋แม่อู๋เป็นครูและวิทยากรในการสาธิตภูมิปัญญาต่างๆ
11. สิ่งอำนวยความสะดวกพื้นฐาน	การอำนวยความสะดวกพื้นฐานอยู่ในระดับปานกลาง มีถนนลาดยางที่เดินทางสะดวก แต่ไกลออกจากตัวเมืองลำพูน ทำให้ต้องอาศัยรถยนต์ส่วนตัว หรือรถรับจ้าง และมีที่จอดรถเพียงพอ
12. ขนาดเนื้อที่สำหรับประกอบกิจกรรมท่องเที่ยว	อยู่ในระดับปานกลาง เนื่องจากมีการจำกัดเนื้อที่เป็นสัดส่วนในการชมการแห่ขบวน และกำหนดเวลาของการเข้าถึงชุมชน แต่ไม่มีการจำกัดจำนวนคน
13. การจัดการด้านการท่องเที่ยว ทั้งการจัดระเบียบ การดูแลสิ่งแวดล้อม	อยู่ในระดับปานกลาง เนื่องจากมีการใส่ใจการจัดระเบียบ แต่ไม่ได้มีการบูรณาการป้องกันสภาพแวดล้อมอย่างชัดเจน

การป้องกันการเสื่อมโทรม และการสร้างคุณค่าทางวัฒนธรรมแก่ชุมชน	
14. การเชื่อมโยงกับแหล่งท่องเที่ยวอื่น	การเชื่อมโยงกับแหล่งท่องเที่ยวอื่นอยู่ในระดับปานกลาง

● จากข้อมูลข้างต้นสามารถสรุปสถานการณ์การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมทางประเพณีและวิถีชีวิตในจังหวัดลำพูน ทั้ง 4 แห่ง ซึ่งประกอบไปด้วย 1. ประเพณีสลาภย้อม พระบรมธาตุหริภุญชัย อำเภอมือง จังหวัดลำพูน 2. วิถีชีวิตเมืองเก่าลำพูน และกาดข้าวมุง-ท่าสิงห์ อำเภอมือง จังหวัดลำพูน 3. วิถีชีวิตชุมชนทอผ้าฝ้าย บ้านหนองเจือก - ดอนหลวง อำเภอป่าซาง จังหวัดลำพูน 4. วิถีชีวิตไทลื้อ และประเพณีเป็งไทลื้อ อำเภอบ้านธิ จังหวัดลำพูน โดยพิจารณาจากศักยภาพของปัจจัยทั้ง 3 ด้าน คือ 1) ศักยภาพทางประวัติศาสตร์และทางวัฒนธรรม ศักยภาพด้านคุณค่าทางสังคมและเศรษฐกิจ ศักยภาพด้านโอกาสในการพัฒนาการท่องเที่ยว พบว่า สถานการณ์การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเชิงวัฒนธรรมเชิงประเพณีและวิถีชีวิตในจังหวัดลำพูน อยู่ในระดับค่าคะแนน 82.2 ซึ่งอยู่ในระดับ ดีเยี่ยม (ตารางที่ ย่อย 1-2) ทำให้วิเคราะห์ได้ว่าการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมทางประเพณีและวิถีชีวิตในจังหวัดลำพูนนั้น ต้องรักษาความแข็งแกร่ง และข้อได้เปรียบนี้ยิ่งๆ ขึ้นไป

ตารางที่ ย่อย 1-2 คะแนนการประเมินสถานการณ์การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมทางประเพณีและวิถีชีวิตในจังหวัดลำพูน

ปัจจัย	คะแนนเต็ม	ผลการให้คะแนน
ศักยภาพทางประวัติศาสตร์และทางวัฒนธรรม	50	41.0
ศักยภาพด้านคุณค่าทางสังคมและเศรษฐกิจ	20	17.5
ศักยภาพด้านโอกาสในการพัฒนาการท่องเที่ยว	30	23.7
รวมคะแนน	100	82.2

หมายเหตุ

ระดับคะแนนมาตรฐาน

☐ 81 คะแนนขึ้นไป	= ดีเยี่ยม
☐ 71 – 80 คะแนน	= ดีมาก
☐ 61 – 70 คะแนน	= ดี
☐ 51 – 60 คะแนน	= ปานกลาง
☐ 50 คะแนนหรือน้อยกว่า	= ต่ำ

● ผลการประเมินสถานการณ์การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเชิงวัฒนธรรมเชิงประเพณีและวิถีชีวิตในจังหวัดเชียงราย มีรายละเอียดแยกแยะแหล่งท่องเที่ยว ได้ดังนี้

● ประเพณีตานหาพระญาเม็งราย จังหวัดเชียงราย

ชื่อประเพณี – วิถีชีวิต	ประเพณีตานหาพระญาเม็งราย จังหวัดเชียงราย
ผลการประเมินสถานการณ์	ดีเยี่ยม
ศักยภาพทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม	ผลการประเมิน
1. ความเป็นมาทางประวัติศาสตร์ที่สืบค้นได้อย่างชัดเจน	จังหวัดเชียงราย ถือว่าเป็นจังหวัดที่มีประวัติศาสตร์อันยาวนาน ซึ่งเคยเป็นเมืองหลวงของอาณาจักรล้านนาแต่โบราณกาลประมาณ 750 ปีที่ผ่านมา มีอายุเก่าแก่กว่าจังหวัดเชียงใหม่ไปโดยประมาณ 50 กว่าปี โดยพญาเม็งราย หรือ พ่อขุนเม็งรายมหาราช เป็นกษัตริย์องค์ที่ 25 แห่งราชวงศ์ลาว ได้ทรงสร้างเมืองเชียงรายไว้เมื่อวันที่ 26 มกราคม พ.ศ.1805 และได้มีการสร้างอนุสาวรีย์พ่อขุนเม็งรายมหาราชที่ห้าแยกพ่อขุน อำเภอเมืองเชียงราย โดยในวันที่ 26 มกราคม ของทุกปี จะจัดเป็นพิธีบำเพ็ญกุศลสักการะดวงพระวิญญาณพ่อขุนเม็งรายมหาราช จะเป็นวันคล้ายวันที่วันที่พญาเม็งราย หรือ พ่อขุนเม็งรายมหาราช ได้ทรงสร้างเมืองเชียงรายไว้
2. ความเป็นเอกลักษณ์ด้านวิถีชีวิต ภูมิปัญญา และองค์ความรู้	มีเอกลักษณ์ระดับประเทศ (พบเห็นได้โดยมีความเป็นเอกลักษณ์ และเป็นที่รู้จักในระดับประเทศ)
3. ความผูกพันต่อท้องถิ่น	ความสัมพันธ์ของประเพณี วิถีชีวิต และชุมชนท้องถิ่นอย่างแน่นแฟ้น ประชาชนชาวเชียงราย ภาคส่วนต่างๆ และชุมชนในเขตเทศบาลจะเข้าร่วมด้วยการนำพานพุ่ม หรือพานดอกไม้เครื่องบูชาสักการะดวงพระวิญญาณพ่อขุนเม็งรายมหาราช
4. ความสามารถในการสืบทอดภูมิปัญญาและองค์ความรู้อย่างต่อเนื่อง	มีการสืบทอดภูมิปัญญาทางด้านประเพณี วิถีชีวิต และองค์ความรู้มาตั้งแต่อดีต ในพิธีสักการะนี้ ไม่ว่าจะเป็นการแต่งกายแบบล้านนา ขบวนแห่ การฟ้อนเล็บ การฟ้อนดาบ และการตีกลองสะบัดชัย การห่มผ้าพระสรีระ ซึ่งเป็นการจัดกิจกรรมทางศาสนาด้วยการจัดพิธีกรรมแบบล้านนาดั้งเดิม การสืบทอดเมือง การทำบุญเมือง และการจัดกิจกรรมสมโภชเมือง อาทิ การฟ้อนเล็บ การฟ้อนดาบ และการตีกลองสะบัดชัย แสดงออกถึงความกตัญญูกตเวที และการเคารพต่อดวงพระวิญญาณของพ่อขุนเม็งรายมหาราช

5. ความต่อเนื่องของการสืบสานวัฒนธรรมประเพณี	จัดขึ้นในวันที่ 26 มกราคม ของทุกปี มีความต่อเนื่องของการสืบสานพิธีต่อเนื่องเป็นเวลาเกิน 10 ปี
6. ความเข้มแข็งในการรักษาเอกลักษณ์	โดยความร่วมมือของจังหวัดเชียงรายร่วมกับองค์กรต่าง ๆ ทั้งภาครัฐและเอกชน
7. ความงดงามทางศิลปวัฒนธรรม	การจัดกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อเป็นการธำรงไว้ซึ่งขนบธรรมเนียมประเพณีศิลปและวัฒนธรรมที่เป็นอัตลักษณ์ผ่านความเชื่อและความศรัทธา
ศักยภาพด้านคุณค่าทางสังคมและเศรษฐกิจ	ผลการประเมิน
8. ความเกี่ยวพันทางเศรษฐกิจ/สังคม	ภายในงานจะมีการออกร้าน จัดนิทรรศการของส่วนราชการและเอกชน งานรื่นเริงต่าง ๆ การแสดงละครอิงประวัติศาสตร์ สำหรับนักท่องเที่ยวและผู้สนใจเข้าชม
9. การให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยวท้องถิ่น	ภาครัฐ ภาคเอกชน และชุมชนในเขตเทศบาลจะเข้าร่วมในพิธีอันศักดิ์สิทธิ์ครั้งนี้ โดยจัดริ้วขบวนแห่เครื่องสักการะ 18 ขบวน 18 อำเภอ
ศักยภาพด้านโอกาสในการพัฒนาการท่องเที่ยว	ผลการประเมิน
10. การพัฒนานักกิจกรรมการท่องเที่ยวทั้งปริมาณและความหลากหลาย	มีกิจกรรมอื่น ๆ เช่น การสืบชะตาเมือง การทำบุญเมือง และการจัดกิจกรรมสมโภชเมือง รวมทั้งการแสดงละครอิงประวัติศาสตร์
11. สิ่งอำนวยความสะดวกพื้นฐาน	อยู่ในระดับดี
12. ขนาดเนื้อที่สำหรับประกอบกิจกรรมท่องเที่ยว	อยู่ในระดับดี เนื่องจากมีการจำกัดเนื้อที่เป็นสัดส่วนในการชมการแห่ขบวน แต่ไม่มีการจำกัดจำนวนคน อีกทั้งขบวนแห่ใช้ถนนหลวง ซึ่งอาจทำให้เกิดการติดขัดทางจราจรบ้าง
13. การจัดการด้านการท่องเที่ยว ทั้งการกำจัดขยะ การดูแลสิ่งแวดล้อม การป้องกันการเสื่อมโทรม และการสร้างคุณค่าทางวัฒนธรรมแก่ชุมชน	อยู่ในระดับดี
14. การเชื่อมโยงกับแหล่งท่องเที่ยวอื่น	จากตำแหน่งการจัดประเพณีนี้ สามารถเชื่อมโยงท่องเที่ยวไปยังแหล่งท่องเที่ยวในบริเวณใกล้เคียงได้มากมาย

● ประเพณีอัญเชิญพระพุทธรูปแหว่งเวียงเจียงฮาย จังหวัดเชียงราย

ชื่อประเพณี – วิถีชีวิต	ประเพณีอัญเชิญพระพุทธรูปแหว่งเวียงเจียงฮาย
ผลการประเมินสถานการณ์	ดีมาก
ศักยภาพทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม	ผลการประเมิน
1. ความเป็นมาทางประวัติศาสตร์ที่สืบค้นได้อย่างชัดเจน	ขบวนการแห่พระคู่บ้านคู่เมืองเพื่อสริมงคลก่อนวันขึ้นปีใหม่ จากประเพณีอัญเชิญพระพุทธรูปแหว่งเวียงเจียงฮาย ที่ให้ประชาชนได้สักการะบูชาพระพุทธรูปศักดิ์สิทธิ์คู่บ้านคู่เมือง ซึ่งประดิษฐานอยู่ตามวัดวาอารามต่างๆ ในตัวเมืองเชียงราย
2. ความเป็นเอกลักษณ์ด้านวิถีชีวิต ภูมิปัญญา และองค์ความรู้	มีเอกลักษณ์ระดับจังหวัด (พบเห็นได้โดยมีความเป็นเอกลักษณ์ และเป็นที่รู้จักในระดับจังหวัด)
3. ความผูกพันต่อท้องถิ่น	ประชาชนได้มีโอกาสสักการะบูชาพระพุทธรูปศักดิ์สิทธิ์คู่บ้านคู่เมืองเพื่อเป็นสิริมงคลต่อชีวิตตนเอง
4. ความสามารถในการสืบทอดภูมิปัญญาและองค์ความรู้อย่างต่อเนื่อง	พุทธศาสนิกชนและประชาชนได้มีโอกาสกราบไหว้สักการะบูชาพระพุทธรูปศักดิ์สิทธิ์พร้อมกันถึง 9 องค์ ได้แก่ วัดสันทรายใหม่ วัดฝางหมื่น วัดเชียงยืน วัดดอยพระบาท วัดเซตุพน วัดสันป่าก่อ วัดเขตวัน วัดศรีบุญเรือง และวัดศรีเกิด ซึ่งเป็นพระพุทธรูปเก่าแก่จากวัดต่างๆ ในจังหวัดเชียงรายที่มีอายุร่วมหลายร้อยปี โดยอัญเชิญมาประดิษฐานบนบุษบกที่ออกแบบและสร้างสรรค์ผลงานโดยศิลปินหรือสละชาวล้านนา มีการสืบทอดภูมิปัญญาทางด้านประเพณี วิถีชีวิต และองค์ความรู้มาตั้งแต่อดีต โดยให้พุทธศาสนิกชนได้มีโอกาสกราบไหว้สักการะบูชาพระพุทธรูปจากวัดต่างๆ ด้วยข้าวตอก ดอกไม้ การตักบาตร
5. ความต่อเนื่องของการสืบสานวัฒนธรรมประเพณี	มีความต่อเนื่องของการสืบสานพิธีต่อเนื่องเป็นเวลาเกิน 10 ปี
6. ความเข้มแข็งในการรักษาเอกลักษณ์	ความสัมพันธ์ของประเพณี วิถีชีวิต และชุมชนท้องถิ่นอย่างแน่นแฟ้น เป็นความร่วมมือของเทศบาลเมืองเชียงรายร่วมกับคณะสงฆ์ องค์กรต่าง ๆ ทั้งภาครัฐ ภาคการศึกษา และเอกชน และชุมชน
7. ความงดงามทางศิลปวัฒนธรรม	ขบวนรถบุษบกอัญเชิญพระพุทธรูปศักดิ์สิทธิ์ มีดนตรีพื้นเมือง ชลุ่ม สะล้อ และขบวนแห่แบบล้านนา ซึ่งการจัดพิธีกรรมต่างๆ เป็นไปตามประเพณี สะท้อนวิถี อัตลักษณ์ของชาวเชียงราย
ศักยภาพด้านคุณค่าทางสังคมและเศรษฐกิจ	ผลการประเมิน

8. ความเกี่ยวพันทางเศรษฐกิจ/สังคม	ชาวบ้าน และชุมชนใกล้เคียงมีรายได้จากการท่องเที่ยว ที่มีผู้คนเข้ามาร่วมประเพณี ทั้งจากการเข้าพัก การจำหน่ายสินค้าพื้นถิ่น จำหน่ายอาหาร
9. การให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยวท้องถิ่น	การจัดงานมาจากศรัทธาของชาวบ้าน พุทธศาสนิกชนได้มีโอกาสกราบไหว้สักการะบูชาด้วย ข้าวตอก ดอกไม้
ศักยภาพด้านโอกาสในการพัฒนาการท่องเที่ยว	ผลการประเมิน
10. การพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวทั้งปริมาณและความหลากหลาย	กิจกรรมอื่นมีเพียงขบวนอัญเชิญพระพุทธรูป นำโดยดนตรีพื้นเมือง ชลุ่ม สะล้อ และการตกแต่งขบวน
11. สิ่งอำนวยความสะดวกพื้นฐาน	การอำนวยความสะดวกพื้นฐานอยู่ในระดับดี
12. ขนาดเนื้อที่สำหรับประกอบกิจกรรมท่องเที่ยว	อยู่ในระดับปานกลาง เนื่องจากการจำกัดเนื้อที่เป็นสัดส่วนในการชมการแห่ขบวน และกำหนดเวลาของการเข้าถึงชุมชน แต่ไม่มีการจำกัดจำนวนคน อีกทั้งขบวนแห่ใช้ถนนหลวง ซึ่งอาจทำให้เกิดการติดขัดทางจราจรบ้าง
13. การจัดการด้านการท่องเที่ยว ทั้งการกำจัดขยะ การดูแลสิ่งแวดล้อม การป้องกันการเสื่อมโทรม และการสร้างคุณค่าทางวัฒนธรรมแก่ชุมชน	อยู่ในระดับปานกลาง
14. การเชื่อมโยงกับแหล่งท่องเที่ยวอื่น	สามารถท่องเที่ยวไปยังแหล่งท่องเที่ยวในบริเวณใกล้เคียงได้มากมาย

- วิถีหัตถศิลป์ วัดร่องขุน งานพุทธศิลป์ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย

ชื่อประเพณี – วิถีชีวิต	วิถีหัตถศิลป์วัดร่องขุน งานพุทธศิลป์ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย
ผลการประเมินสถานการณ์	ดีมาก
ศักยภาพของความดึงดูดทางประวัติศาสตร์และทางวัฒนธรรม	ผลการประเมิน

1. ความเป็นมาทางประวัติศาสตร์ที่สืบค้นได้อย่างชัดเจน	เริ่มก่อสร้างตั้งแต่ พ.ศ. 2540 โดยท่านอาจารย์เฉลิมชัย โฆษิตพิพัฒน์ เพื่อมุ่งสร้างงานพุทธศิลป์ที่มีเอกลักษณ์ของตัวเองและถวายต่อพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช พระมหากษัตริย์ลำดับที่เก้าแห่งราชวงศ์จักรี
2. ความเป็นเอกลักษณ์ด้านวิถีชีวิต ภูมิปัญญา และองค์ความรู้	มีเอกลักษณ์ระดับประเทศ และต่างประเทศ
3. ความผูกพันต่อท้องถิ่น	ความสัมพันธ์ของประเพณี วิถีชีวิต และชุมชนท้องถิ่นอย่างเหนียวแน่นระหว่างวัดและชุมชนใกล้เคียง จากการจ้างงาน และสนับสนุนร่วมกันในการทำกิจกรรมต่างๆ ระหว่างวัด กับชาวบ้าน
4. ความสามารถในการสืบทอดภูมิปัญญาและองค์ความรู้อย่างต่อเนื่อง	การสืบทอดภูมิปัญญาทางด้านประเพณี วิถีชีวิต เป็นองค์ความรู้ใหม่
5. ความต่อเนื่องของการสืบสานวัฒนธรรมประเพณี	จะเห็นได้จากการพยายามรักษารัชมณเฑียรนิยม ประเพณีต่างๆ
6. ความเข้มแข็งในการรักษาเอกลักษณ์	มีการรวมกลุ่มทำงานกันอย่างชัดเจนในหลากหลายกลุ่มชุมชน เช่น ชุมชนบ้านร่องขุน รวมถึงมีเครือข่ายภายนอก
7. ความงดงามทางศิลปวัฒนธรรม	มีความงดงาม และสร้างความประทับใจจากแก่นักท่องเที่ยวในระดับสูงมาก
ศักยภาพด้านคุณค่าทางสังคมและเศรษฐกิจ	ผลการประเมิน
8. ความเกี่ยวพันทางเศรษฐกิจ/สังคม	ชาวบ้าน และชุมชนใกล้เคียงไม่มีรายได้จากการจำหน่ายอาหารและที่พักในบริเวณใกล้เคียง หรือรายได้อื่นจากกิจกรรมการท่องเที่ยว เนื่องจาก
9. การให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยวท้องถิ่น	เปิดโอกาสให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการ
ศักยภาพด้านโอกาสในการพัฒนาการท่องเที่ยว	ผลการประเมิน
10. การพัฒนางานกิจกรรมการท่องเที่ยวทั้งปริมาณและความหลากหลาย	มีกิจกรรมอื่น เช่น การชมงานศิลปะโรงปั้นที่อยู่อีกฝั่งหนึ่ง การซื้อขายสินค้าท้องถิ่นของชาวบ้าน เป็นต้น
11. สิ่งอำนวยความสะดวกพื้นฐาน	การอำนวยความสะดวกพื้นฐานอยู่ในระดับดีมาก

12. ขนาดเนื้อที่สำหรับประกอบกิจกรรมท่องเที่ยว	อยู่ในระดับดี เนื่องจากการจำกัดเนื้อที่เป็นสัดส่วน และเวลาในการเข้า แต่ไม่มีการจำกัดจำนวนคน
13. การจัดการด้านการท่องเที่ยว ทั้งการกำจัดขยะ การดูแลสิ่งแวดล้อม การป้องกันการเสื่อมโทรม	อยู่ในระดับดีมาก เนื่องจากการใส่ใจการกำจัดขยะ การสร้างความเสื่อมโทรมต่างๆ และการดูแลสภาพแวดล้อม
14. การเชื่อมโยงกับแหล่งท่องเที่ยวอื่น	สามารถท่องเที่ยวไปยังแหล่งท่องเที่ยวในบริเวณใกล้เคียงได้มากมาย เช่น ไร่บุญรอด ไร่แม่ฟ้าหลวง หรืออุทยานศิลปวัฒนธรรมแม่ฟ้าหลวง

- วิถีชีวิตกาดชุมชน (ตลาดชุมชน) บ้านป่าซาง อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย

ชื่อประเพณี - วิถีชีวิต	วิถีชีวิตกาดชุมชน (ตลาดชุมชน) บ้านป่าซาง อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย
ผลการประเมินสถานการณ์	ดี
ศักยภาพทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม	ผลการประเมิน
1. ความเป็นมาทางประวัติศาสตร์ที่สืบค้นได้อย่างชัดเจน	ตลาดพื้นบ้านที่แสดงให้เห็นถึงวิถีชีวิตของชาวไทยใหญ่และชาวไทลื้อผู้สูงอายุในชุมชน
2. ความเป็นเอกลักษณ์ด้านวิถีชีวิต ภูมิปัญญา และองค์ความรู้	มีเอกลักษณ์ระดับจังหวัด (พบเห็นได้โดยมีความเป็นเอกลักษณ์ และเป็นที่รู้จักในระดับจังหวัด)
3. ความผูกพันต่อท้องถิ่น	ความสัมพันธ์ของประเพณี วิถีชีวิต และชุมชนท้องถิ่นอย่างแน่นแฟ้น
4. ความสามารถในการสืบทอดภูมิปัญญาและองค์ความรู้อย่างต่อเนื่อง	มีการสืบทอดภูมิปัญญาทางด้านประเพณี วิถีชีวิต และองค์ความรู้ต่างๆ มายาวนาน เช่น รูปแบบการใช้ชีวิต วัฒนธรรมการแต่งกาย การสื่อสารท้องถิ่น สินค้าในครัวเรือน พืชผักสวนครัวรั้วกินได้ อาหารเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมของชาวไทยใหญ่-ไทลื้อ เช่น ข้าวแรมพิน ข้าวก่ำทอด ถั่วเน่า อย่างเป็นรูปธรรมแห่งการอนุรักษ์-รู้สึบสานและรู้พัฒนา
5. ความต่อเนื่องของการสืบสานวัฒนธรรมประเพณี	การต่อเนื่องของการสืบทอดรักษาประเพณี มาตั้งแต่อดีตและยังคงอยู่จนถึงปัจจุบัน จากการจัดงานประเพณีเป็นเวลายาวนาน 10 ปี เช่น

	กิจกรรมประเพณีแห่พระล้านค่าตำบลป่าซางเป็นการอัญเชิญพระพุทธรูปสำคัญคู่บ้านคู่เมืองของประชาชนตำบลป่าซางซึ่งประดิษฐาน ณ วัดประจำหมู่บ้าน จำนวน 13 องค์
6. ความเข้มแข็งในการรักษาเอกลักษณ์	มีการรวมกลุ่มทำงานกันอย่างชัดเจน ได้แก่ ชุมชนบ้านป่าซางรวมถึงมีเครือข่ายภายนอก เช่น สมาพันธ์วัฒนธรรมอำเภอเมืองเชียงราย
7. ความงดงามทางศิลปวัฒนธรรม	มีความงดงามของศิลปวัฒนธรรม และสร้างความประทับใจจากแก่นักท่องเที่ยวในระดับสูงมาก
ศักยภาพด้านคุณค่าทางสังคมและเศรษฐกิจ	ผลการประเมิน
8. ความเกี่ยวพันทางเศรษฐกิจ/สังคม	ชาวบ้าน และชุมชนใกล้เคียงมีรายได้จากการสินค้าพื้นถิ่น จำหน่ายอาหารเท่านั้น
9. การให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยวท้องถิ่น	เปิดโอกาสให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการ
ศักยภาพด้านโอกาสในการพัฒนาการท่องเที่ยว	ผลการประเมิน
10.การพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวทั้งปริมาณและความหลากหลาย	มีกิจกรรมอื่น เช่น การได้พบปะพูดคุย มีสังคมมิติสัมพันธ์ในวัฒนธรรมที่แตกต่างกัน
11.สิ่งอำนวยความสะดวกพื้นฐาน	การอำนวยความสะดวกพื้นฐานอยู่ในระดับดีมาก
12.ขนาดเนื้อที่สำหรับประกอบกิจกรรมท่องเที่ยว	อยู่ในระดับดี เนื่องจากการจำกัดเนื้อที่เป็นสัดส่วน และเวลา แต่ไม่มีการจำกัดจำนวนคน
13.การจัดการด้านการท่องเที่ยว ทั้งการกำจัดขยะ การดูแลสิ่งแวดล้อม การป้องกันการเสื่อมโทรม	อยู่ในระดับปานกลาง เนื่องจากการดูแลการจำกัดขยะเท่านั้น
14.การเชื่อมโยงกับแหล่งท่องเที่ยวอื่น	สามารถท่องเที่ยวไปยังแหล่งท่องเที่ยวในบริเวณใกล้เคียงได้มากมาย

- งานประเพณีนมัสการและสรงน้ำพระธาตุดอยตุง อำเภอแม่จัน จังหวัดเชียงราย

ชื่อประเพณี – วิถีชีวิต	งานประเพณีนมัสการและสรงน้ำพระธาตุดอยตุง อำเภอแม่จัน จังหวัดเชียงราย
ผลการประเมินสถานการณ์	ดีเยี่ยม
ศักยภาพทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม	ผลการประเมิน

1. ความเป็นมาทางประวัติศาสตร์ที่สืบค้นได้อย่างชัดเจน	องค์พระธาตุดอยตุง เป็นปูชนียสถานที่สำคัญ และเป็นพระธาตุประจำปีเกิดของคนที่เกิดปีกุน เมื่อถึงเทศกาลนมัสการพระธาตุดอยตุงจะมีพุทธศาสนิกชนทั้งชาวไทยและเพื่อนบ้านจากประเทศใกล้เคียง เช่น ชาวเชียงใหม่ในรัฐฉาน ประเทศสหภาพพม่า ชาวหลวงพระบาง เวียงจันทน์ ต่างเดินทางเข้ามาร่วมพิธีนมัสการเป็นประจำในวันเพ็ญเดือน 6 พุทธ ประเพณีเดินขึ้นดอยสร้างน้ำพระธาตุดอยตุง มีมานานกว่า 1,000 ปี
2. ความเป็นเอกลักษณ์ด้านวิถีชีวิต ภูมิปัญญา และองค์ความรู้	มีเอกลักษณ์ระดับประเทศ (พบเห็นได้โดยมีความเป็นเอกลักษณ์ และเป็นที่รู้จักในระดับประเทศ) โดยเมื่อถึงเทศกาลนมัสการพระธาตุดอยตุงจะมีพุทธศาสนิกชนทั้งชาวไทยและเพื่อนบ้านจากประเทศใกล้เคียง เช่น ชาวเชียงใหม่ในรัฐฉาน ประเทศสหภาพพม่า ชาวหลวงพระบาง เวียงจันทน์ ต่างเดินทางเข้ามาร่วมพิธีนมัสการเป็นประจำ
3. ความผูกพันต่อท้องถิ่น	ความสัมพันธ์ของประเพณี วิถีชีวิต และชุมชนท้องถิ่น ในระดับมาก เนื่องจากการจัดประเพณีทุกปี และมีผนวกความร่วมมือจากเครือข่ายอื่นๆ อาทิ ภาคเอกชน ภาครัฐ เป็นต้น
4. ความสามารถในการสืบทอดภูมิปัญญาและองค์ความรู้อย่างต่อเนื่อง	มีการสืบทอดภูมิปัญญาทางด้านประเพณี วิถีชีวิต และองค์ความรู้มาตั้งแต่อดีต อาทิ การสร้างน้ำพระธาตุผ่านรางเงินแกะสลักลวดลายล้านนา เป็นต้น
5. ความต่อเนื่องของการสืบสานวัฒนธรรมประเพณี	มีความต่อเนื่องการสืบทอดรักษาประเพณี มาตั้งแต่อดีตและยังคงอยู่จนถึงปัจจุบัน จัดงานประเพณี “ หกเป็งล่องฟ้า ไหว้สาพระธาตุดอยตุง ” เพื่อนมัสการและสร้างน้ำพระธาตุดอยตุง
6. ความเข้มแข็งในการรักษาเอกลักษณ์	มีการรวมกลุ่มทำงานกันอย่างชัดเจน รวมถึงมีเครือข่ายภายนอก ได้แก่ มูลนิธิแม่ฟ้าหลวงในพระบรมราชูปถัมภ์ เครือข่ายชุมชนเมืองเชียงราย
7. ความงดงามทางศิลปวัฒนธรรม	มีความงดงามในการแต่งกายแบบล้านนา และสร้างความประทับใจจากแก่นักท่องเที่ยวในระดับดี
ศักยภาพด้านคุณค่าทางสังคมและเศรษฐกิจ	ผลการประเมิน
8. ความเกี่ยวพันทางเศรษฐกิจ/สังคมรายได้	ชาวบ้าน และชุมชนใกล้เคียงมีรายได้จากการจำหน่ายอาหาร และที่พักในบริเวณใกล้เคียง หรือรายได้จากกิจกรรมการท่องเที่ยว
9. การให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยวท้องถิ่น	เปิดโอกาสให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการ
ศักยภาพด้านโอกาสในการพัฒนาการท่องเที่ยว	ผลการประเมิน

10. การพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวทั้งปริมาณและความหลากหลาย	มีกิจกรรมอื่น เช่น พิธีตักน้ำจากบ่อน้ำศักดิ์สิทธิ์นำมาเจริญพระพุทธมนต์ การสมโภชน้ำทิพย์ และการสืบทอดประเพณีการบูชาพระรัตนตรัย การเวียนเทียนรอบองค์พระธาตุ
11. สิ่งอำนวยความสะดวกพื้นฐาน	การอำนวยความสะดวกพื้นฐานอยู่ในระดับดีมาก
12. ขนาดเนื้อที่สำหรับประกอบกิจกรรมท่องเที่ยว	อยู่ในระดับดี เนื่องจากมีการจำกัดเนื้อที่เป็นสัดส่วน และเวลาในการเข้าร่วมประเพณี แต่ไม่มีการจำกัดจำนวนคน
13. การจัดการด้านการท่องเที่ยว ทั้งการกำกวด ขยะ การดูแลสิ่งแวดล้อม การป้องกันการเสื่อมโทรม	อยู่ในระดับดีมาก เนื่องจากมีการใส่ใจการจำกัดขยะ การสร้างความเสื่อมโทรมแก่สภาพแวดล้อมระหว่างการเดิน อีกทั้งโครงการพัฒนาดอยตุงผืนป่ากลับคืนสู่ดอยตุง และฟื้นฟูดอยตุงทั้งทางเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม
14. การเชื่อมโยงกับแหล่งท่องเที่ยวอื่น	สามารถท่องเที่ยวไปยังแหล่งท่องเที่ยวในบริเวณใกล้เคียงได้มากมาย เช่น โครงการพัฒนาดอยตุง เป็นต้น

● ประเพณีบวงสรวงปลาบึก อำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย

ชื่อประเพณี - วิถีชีวิต	ประเพณีบวงสรวงปลาบึก อำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย
ผลการประเมินสถานการณ์	ปานกลาง
ศักยภาพทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม	ผลการประเมิน
1. ความเป็นมาทางประวัติศาสตร์ที่สืบค้นได้อย่างชัดเจน	ไม่ได้มีการจดบันทึกความเป็นมาของพิธีกรรมจับปลาบึกของชาวบ้านหาดไคร้ไว้เป็นหลักฐานแน่ชัดว่าเริ่มมีมาแต่เมื่อใด มีเพียงข้อมูลที่ระบุว่า รวปี 2420 พ่อเผ่าหนานต๊ะ ยงยี่น เป็นผู้นำในการประกอบพิธีกรรม และเนื่องด้วยการล่าปลาบึกในสมัยก่อนเป็นการล่าโดยใช้เครื่องมือที่สร้างขึ้นด้วยตนเอง เช่น ฌมวก มอง ที่ต้องมีทักษะและความชำนาญในการใช้เครื่องมือ และการเข้าใจธรรมชาติของปลา การพิชิตปลาบึกที่ถือเป็น “เจ้าแห่งลำน้ำโขง” จึงถือเป็นศักดิ์ศรีของพรานปลาบึกอย่างยิ่ง
2. ความเป็นเอกลักษณ์ด้านวิถีชีวิต ภูมิปัญญา และองค์ความรู้	มีเอกลักษณ์ระดับจังหวัด (พบเห็นได้โดยมีความเป็นเอกลักษณ์ และเป็นที่ยอมรับในระดับจังหวัด)
3. ความผูกพันต่อท้องถิ่น	ความสัมพันธ์ของประเพณี วิถีชีวิต และชุมชนท้องถิ่นอย่างแน่นแฟ้นพิธีบวงสรวงเจ้าพ่อปลาบึกเป็นประเพณีที่ถือปฏิบัติกันมาตั้งแต่บรรพบุรุษ โดยเชื่อว่าปลาบึกเป็นปลาที่มีเทพคอยคุ้มครองอยู่ ถ้าไม่มีการบวงสรวงไหว้วอนขอจากเจ้าพ่อของเขา และไม่ปลุกขวัญแม่ย่านางเรือให้มีอำนาจเกร่งกล้าผู้นั้นก็ยากที่จะจับปลาบึกได้สำเร็จ ดังนั้นบรรดาชาวประมงหรือพรานล่าปลาบึกบ้านหาดไคร้ ตำบลเวียง อำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย จึงได้มีพิธีบวงสรวงกันทุกปี จนกลายเป็นประเพณีพื้นบ้านของท้องถิ่น

	ความสัมพันธ์ของประเพณี วิถีชีวิต และชุมชนท้องถิ่น เช่น การมีประเพณีวัฒนธรรม วิถีชีวิตในระดับมาก เนื่องจากที่การจัดประเพณีทุกปี และมีผนวกความร่วมมือจากเครือข่ายอื่นๆ อาทิ ภาคเอกชน ภาครัฐ เป็นต้น
4. ความสามารถในการสืบทอดภูมิปัญญาและองค์ความรู้อย่างต่อเนื่อง	การทำพิธีบวงสรวงก่อนการจับปลาบึกเป็นการสร้างกำลังใจ ความเป็นสิริมงคล และโชคลาภแก่ชาวประมง ตลอดจนเป็นการรักษาไว้ซึ่งประเพณีที่เคยปฏิบัติสืบกันมาทุกปี พิธีกรรมบวงสรวงและการล่าปลาบึกของบ้านหาดไคร้จะอยู่ในช่วงเดือนเมษายนของทุกปี เนื่องจากในระยะดังกล่าวปลาบึกจะเดินทางอพยพมาถึง โดยอาศัยการสังเกตจากปรากฏการณ์ทางธรรมชาติทำพิธีกรรมบวงสรวงต่อเจ้าน้ำ เจ้าท่า ความเชื่อของชาวบ้านที่ทำพิธีกรรมบวงสรวงก็เพื่อให้เจ้าที่ที่ปกปักรักษาปลาบึกรับรู้ และอนุญาตให้จับปลาบึกซึ่งเป็นบวรวงได้ และขอให้ช่วยคุ้มครองป้องกันนา
5. ความต่อเนื่องของการสืบสานวัฒนธรรมประเพณี	มีความต่อเนื่องของการสืบสานพิธีต่อเนื่องเป็นเวลาเกิน 10 ปี
6. ความเข้มแข็งในการรักษาเอกลักษณ์	พิธีกรรมบวงสรวงก่อนการจับปลาบึกได้เปลี่ยนไปจากเดิมเป็นการจัดงานกลุ่มเล็กๆ กลายเป็นงานจังหวัด ที่มีการสร้างศาลขนาดใหญ่กว่าพิธีป่าซันที่หน้าวัดหาดไคร้ มีดนตรีพื้นบ้านประโคน รื้อขบวนแห่ การแสดงศิลปวัฒนธรรมพื้นบ้านพร้อมพิธีการอื่นๆ อย่างใหญ่โตตามนโยบายส่งเสริมการท่องเที่ยว
7. ความงดงามทางศิลปวัฒนธรรม	พิธีกรรมบวงสรวงปลาบึกของชาวบ้านหาดไคร้ อำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย นับเป็นพิธีกรรมที่สัมพันธ์กันระหว่างแม่น้ำโขงและปลาบึก ชาวบ้านจึงมีความเชื่อว่า ปลาบึกเป็นปลาจำศีล รักษาความดีบริสุทธิ์ มีเจ้าที่เจ้าทางคุ้มครอง ผู้ใดกินปลาบึกแล้วจะอายุยืนสุขภาพดี มีโชคลาภ ดังนั้นการจับปลาบึกของชาวบ้านแต่เดิมจึงทำด้วยความเคารพใน “เจ้าของ” เพียงเพื่อเป็นอาหาร แลกเปลี่ยนแบ่งปันกันภายในชุมชน
ศักยภาพด้านคุณค่าทางสังคมและเศรษฐกิจ	ผลการประเมิน
8. ความเกี่ยวพันทางเศรษฐกิจ/สังคม	ชาวบ้าน และชุมชนใกล้เคียงมีรายได้จากการท่องเที่ยว ที่มีผู้คนเข้าร่วมประเพณี ทั้งจากการเข้าพัก การจำหน่ายสินค้าพื้นถิ่น จำหน่ายอาหาร และมีการปรับพิธีให้เป็นแบบพิธีเมือง เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยว ที่จัดพิธีกรรมบวงสรวงปลาบึกให้เป็นส่วนหนึ่งในพิธีการรับแขกบ้านแขกเมือง
9. การให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยวท้องถิ่น	เปิดโอกาสให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการ แต่ขึ้นกับนโยบายของหน่วยงานรัฐ
ศักยภาพด้านโอกาสในการพัฒนาการท่องเที่ยว	ผลการประเมิน
10. การพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวทั้งปริมาณและความหลากหลาย	กิจกรรมอื่นจะเป็นการสร้างสีสันสำหรับนักท่องเที่ยว เช่น การแสดงศิลปวัฒนธรรม การขายของท้องถิ่นต่างๆ

11. สิ่งอำนวยความสะดวกพื้นฐาน	การอำนวยความสะดวกพื้นฐานอยู่ในระดับปานกลาง
12. ขนาดเนื้อที่สำหรับประกอบกิจกรรมท่องเที่ยว	อยู่ในระดับปานกลาง เนื่องจากกิจกรรมจัดมีจำกัดพื้นที่ แต่ไม่มีการจำกัดจำนวนคน
13. การจัดการด้านการท่องเที่ยว ทั้งการกำจัดขยะ การดูแลสิ่งแวดล้อม การป้องกันการเสื่อมโทรม และการสร้างคุณค่าทางวัฒนธรรมแก่ชุมชน	อยู่ในระดับปานกลาง
14. การเชื่อมโยงกับแหล่งท่องเที่ยวอื่น	ต้องใช้เวลาในการท่องเที่ยวไปยังแหล่งท่องเที่ยวใกล้เคียง

จากข้อมูลข้างต้นสามารถสรุปสถานการณ์การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมทางประเพณีและวิถีชีวิตในจังหวัดเชียงราย ทั้ง 6 แห่ง ซึ่งประกอบไปด้วย 1) ประเพณีตานหาพญาเม็งราย อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย 2) ประเพณีอัญเชิญพระพุทธรูปเวียงเจียงฮาย จังหวัดเชียงราย 3) วิถีหัตถศิลป์วัดร่องขุน อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย 4) วิถีชีวิตกาดชุมชน (ตลาดชุมชน) บ้านป่าซาง อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย 5) งานประเพณีนมัสการและสรงน้ำพระธาตุตอดตุ่ง อำเภอแม่จัน จังหวัดเชียงราย 6) ประเพณีบวงสรวงปลาบึก อำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย โดยพิจารณาจากศักยภาพของปัจจัยทั้ง 3 ด้าน คือ ศักยภาพทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม ศักยภาพด้านคุณค่าทางสังคมและเศรษฐกิจ ศักยภาพด้านโอกาสในการพัฒนาการท่องเที่ยว พบว่า สถานการณ์การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเชิงวัฒนธรรมทางประเพณีและวิถีชีวิตในจังหวัดเชียงราย อยู่ในระดับค่าคะแนน 74.24 ซึ่งอยู่ในระดับ ดีมาก (ตารางที่ ย่อย 1-3) ทำให้วิเคราะห์ได้ว่าการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมทางประเพณีและวิถีชีวิตในจังหวัดเชียงราย นั้น ต้องมีการพัฒนาความพร้อมในการส่งเสริมและพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมทางประเพณีและวิถีชีวิต เพื่อเพิ่มมูลค่าทางการท่องเที่ยวของเส้นทางท่องเที่ยวในอารยธรรมล้านนารยิ่งขึ้น

ตารางที่ ย่อย 1-3 คะแนนการประเมินสถานการณ์การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมทางประเพณีและวิถีชีวิตในจังหวัดเชียงราย

ปัจจัย	คะแนนเต็ม	ผลการให้คะแนน
ศักยภาพทางประวัติศาสตร์และทางวัฒนธรรม	50	34.32
ศักยภาพด้านคุณค่าทางสังคมและเศรษฐกิจ	20	15.67
ศักยภาพด้านโอกาสในการพัฒนาการท่องเที่ยว	30	24.25
รวมคะแนน	100	74.24

หมายเหตุ

ระดับคะแนนมาตรฐาน	☐ 81 คะแนนขึ้นไป	= ดีเยี่ยม
	☐ 71 – 80 คะแนน	= ดีมาก
	☐ 61 – 70 คะแนน	= ดี
	☐ 51 – 60 คะแนน	= ปานกลาง
	☐ 50 คะแนนหรือน้อยกว่า	= ต่ำ

● ผลการประเมินสถานการณ์การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมด้านประเพณีและวิถีชีวิตในจังหวัดลำปาง มีรายละเอียดแยกแหล่งท่องเที่ยว ได้ดังนี้คือ

- ประเพณีมัสการพระธาตุลำปางหลวง อำเภอเกาะคา จังหวัดลำปาง

ชื่อประเพณี – วิถีชีวิต	ประเพณีมัสการพระธาตุลำปางหลวง อำเภอเกาะคา จังหวัดลำปาง
ผลการประเมินสถานการณ์	ดีมาก
ศักยภาพทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม	ผลการประเมิน
1. ความเป็นมาทางประวัติศาสตร์ที่สืบค้นได้อย่างชัดเจน	วัดพระธาตุลำปางหลวง เป็นวัดคู่บ้านคู่เมืองลำปางมาแต่โบราณ ตามตำนานกล่าวว่าเริ่มมา ตั้งแต่สมัย พระนางจามเทวี ในราวพุทธศตวรรษที่ 20 ตอนปลายเป็นวัดไม้ที่สมบูรณ์ที่สุด แห่งหนึ่งของไทย งดงามด้วยสถาปัตยกรรมเก่าแก่ โดยการจัดพิธีสงฆ์พระธาตุเจดีย์และสงฆ์พระแก้วมรกตเพื่อนมัสการพระธาตุถือเป็นงานใหญ่ประจำปีที่สำคัญที่สุดแห่งหนึ่งมาเป็นระยะเวลาอันนาน ประเพณีสงฆ์พระแก้วมรกตจัดขึ้นในวันที่ 13 เมษายนของทุกปี โดยอัญเชิญพระแก้วมรกตไปประดิษฐานที่บริเวณสวนสาธารณะห้าแยกหอนาฬิกาในเมืองลำปาง เพื่อให้ประชาชนได้สักการะและสงฆ์ จากนั้นก็จะอัญเชิญกลับมายังวัดพระธาตุลำปางหลวงในวันเดียวกัน เพื่อให้ชาวบ้านตำบลลำปางหลวงและใกล้เคียงได้ทำพิธีสงฆ์ตามประเพณีของท้องถิ่น
2. ความเป็นเอกลักษณ์ด้านวิถีชีวิต ภูมิปัญญา และองค์ความรู้	มีเอกลักษณ์ระดับประเทศ (พบเห็นได้โดยมีความเป็นเอกลักษณ์ และเป็นที่รู้จักในระดับประเทศ)
3. ความผูกพันต่อท้องถิ่น	มีความสัมพันธ์ของประเพณี วิถีชีวิต และชุมชนท้องถิ่น ในระดับมาก และมีผนวกความร่วมมือจากเครือข่ายอื่นๆ อาทิ ภาคเอกชน ภาครัฐ เป็นต้น

4. ความสามารถในการสืบ ทอดภูมิปัญญาและองค์ ความรู้อย่างต่อเนื่อง	ประเพณีสงฆ์พระแก้วที่วัดลำปางหลวงนี้อาจแตกต่างจากวัดอื่นๆ เนื่องจากชาวบ้านถือว่าน้ำที่ผ่านการสงฆ์พระแก้วมรกตเป็นน้ำ ศักดิ์สิทธิ์ หรือ " น้ำซี้พระเจ้า " ที่คนเฒ่าคนแก่เรียกกัน เมื่อเสร็จพิธี แล้วชาวบ้านก็นำน้ำไปทำพิธีกันต่อบ้าน เพื่อเป็นสิริมงคลแก่ ครอบครัวและญาติมิตรที่นิยมกันก็จะนำไปผสมกับน้ำอาบหรือนำมา รดศรีชะ น้ำที่ใช้สงฆ์พระแก้วเรียกว่าน้ำส้มป่อย โดยใช้ น้ำสะอาดผสม กับฝักส้มป่อยที่ลนไฟจนหอม เพื่อให้เกิดกลิ่นหอมและให้น้ำมีสีเหลือง สวยงาม พร้อมกันนี้จะโรยด้วยเกสรดอกไม้ น้ำส้มป่อยนี้ชาวบ้านทาง ภาคเหนือแต่ก่อนมักจะทำกันทุกครัวเรือน เพื่อใช้สงฆ์พระใน เทศกาลสงกรานต์ และใช้รดน้ำดำหัวผู้หลักผู้ใหญ่ตามประเพณี
5. ความต่อเนื่องของการสืบ สานวัฒนธรรมประเพณี	ความต่อเนื่องของการสืบสานประเพณีสงฆ์พระบรมธาตุ พระธาตุ ลำปางหลวง วัดพระธาตุลำปางหลวงมาตั้งแต่อดีต ต่อเนื่องเป็นเวลา เกิน 10 ปี
6. ความเข้มแข็งในการ รักษาเอกลักษณ์	มีการรวมกลุ่มทำงานกันอย่างชัดเจนของคณะกรรมการชุมชน รวมถึง มีเครือข่ายภายนอก หน่วยงานภาครัฐ
7. ความมั่งคั่งทาง ศิลปวัฒนธรรม	มีความมั่งคั่งทางศิลปะ วัฒนธรรม
ศักยภาพด้านคุณค่าทางสังคม และเศรษฐกิจ	ผลการประเมิน
8. ความเกี่ยวพันทาง เศรษฐกิจ/สังคม	ชาวบ้าน และชุมชนใกล้เคียงมีรายได้จากการจำหน่ายอาหาร หรือ รายได้จากกิจกรรมการท่องเที่ยว
9. การให้ชุมชนมีส่วนร่วมใน การพัฒนาการท่องเที่ยว ท้องถิ่น	เปิดโอกาสให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการ
ศักยภาพด้านโอกาสในการ พัฒนาการท่องเที่ยว	ผลการประเมิน
10. การพัฒนากิจกรรมการ ท่องเที่ยวทั้งปริมาณและ ความหลากหลาย	มีพื้นที่ขายของหัตถกรรมชุมชน รวมทั้งมีกิจกรรมอื่นๆ คือ การนั่งรถ ม้าชมเส้นทางเมืองเก่า รือการเคารพสักการะวัดสำคัญต่างๆ ในเขต เมืองเก่า
11. สิ่งอำนวยความสะดวก พื้นฐาน	การอำนวยความสะดวกพื้นฐานอยู่ในระดับดี มีถนนลาดยางที่เดินทาง สะดวก และมีที่จอดรถ แต่การเข้าถึงต้องใช้รถส่วนตัว เนื่องจากไม่มี ขนส่งมวลชนรองรับ
12. ขนาดเนื้อที่สำหรับ ประกอบกิจกรรม ท่องเที่ยว	อยู่ในระดับปานกลาง เนื่องจากการจำกัดเนื้อที่เป็นสัดส่วนในการชม การแห่ขบวน และกำหนดเวลาของการเข้าถึงชุมชน แต่ไม่มีการจำกัด จำนวนคน อีกทั้งขบวนแห่ใช้ถนนหลวง ซึ่งอาจทำให้เกิดการติดขัดทาง จราจรบ้าง

13. การจัดการด้านการท่องเที่ยว ทั้งการกำจัดขยะ การดูแลสิ่งแวดล้อม การป้องกันการเสื่อมโทรม และการสร้างคุณค่าทางวัฒนธรรมแก่ชุมชน	อยู่ในระดับดี เนื่องจากมีการใส่ใจการจำกัดขยะระหว่างการแห่ขบวนและในบริเวณวัด
14. การเชื่อมโยงกับแหล่งท่องเที่ยวอื่น	สามารถท่องเที่ยวไปยังแหล่งท่องเที่ยวในบริเวณใกล้เคียงได้มากมาย

- วิถีชีวิตกาดกองต้า (ถนนตลาดเก่า) และชุมชนในเขตเมืองเก่าลำปาง

ชื่อประเพณี – วิถีชีวิต	วิถีชีวิตกาดกองต้า (ถนนตลาดเก่า) และชุมชนในเขตเมืองเก่าลำปาง
ผลการประเมินสถานการณ์	ดีเยี่ยม
ศักยภาพทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม	ผลการประเมิน
1. ความเป็นมาทางประวัติศาสตร์ที่สืบค้นได้อย่างชัดเจน	กาดกองต้า หรือตลาดโบราณของชาวลำปางตั้งอยู่หน้าบแม่ น้ำวังเริ่มก่อตั้งเมื่อประมาณปี พ.ศ. 2420 (สมัยรัชกาลที่5) ที่ถ่ายทอดผ่านสถาปัตยกรรมที่ผสมผสานระหว่างยุโรป จีน และพม่า ดังนั้น ตลอดเส้นทางจึงเต็มไปด้วยบ้านเรือนหลากหลายสไตล์ ซึ่งความสำคัญในอดีตเป็นท่าเรือขนถ่ายสินค้าทางภาคเหนือและเป็นศูนย์กลางการค้าไม้
2. ความเป็นเอกลักษณ์ด้านวิถีชีวิต ภูมิปัญญา และองค์ความรู้	มีเอกลักษณ์ระดับชาติ และเป็นที่รู้จักในระดับสากล
3. ความผูกพันต่อท้องถิ่น	มีความสัมพันธ์ของประเพณี วิถีชีวิต และชุมชนท้องถิ่น เช่น การมีประเพณี วัฒนธรรม วิถีชีวิตในระดับดี เนื่องจากการจัดประเพณีทุกปี และมีผนวกความร่วมมือจากเครือข่ายอื่นๆ อาทิ ภาคเอกชน ภาครัฐ เป็นต้น
4. ความสามารถในการสืบทอดภูมิปัญญาและองค์ความรู้อย่างต่อเนื่อง	มีการสืบทอดภูมิปัญญาทางด้านประเพณี วิถีชีวิต และองค์ความรู้มาตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน
5. ความต่อเนื่องของการสืบสานวัฒนธรรมประเพณี	การสืบทอดรักษาประเพณี มาตั้งแต่อดีตและยังคงอยู่จนถึงปัจจุบัน โดยจะเห็นได้โดยจากการพยายามรักษารมเนียม ประเพณีต่างๆ ในการจัดงานประเพณีเป็นเวลาเกิน 10 ปี

6. ความเข้มแข็งในการรักษาเอกลักษณ์	มีการรวมกลุ่มทำงานกันอย่างชัดเจน รวมถึงมีเครือข่ายภายนอก
7. ความงดงามทางศิลปวัฒนธรรม	มีความงดงามในศิลปวัฒนธรรม ซึ่งสร้างความประทับใจจากแก่นักท่องเที่ยวในระดับมาก
ศักยภาพด้านคุณค่าทางสังคมและเศรษฐกิจ	ผลการประเมิน
8. ความเกี่ยวพันทางเศรษฐกิจ/สังคม	ชาวบ้านในชุมชนมีรายได้จากการท่องเที่ยวครบวงจร ไม่ว่าจะเป็นที่พัก ร้านอาหาร ของที่ระลึก และกิจกรรมในชุมชนต่างๆ
9. การให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยวท้องถิ่น	เปิดโอกาสให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการ
ศักยภาพด้านโอกาสในการพัฒนาการท่องเที่ยว	ผลการประเมิน
10. การพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวทั้งปริมาณและความหลากหลาย	มีกิจกรรมอื่นในชุมชน เช่น หอศิลป์ลำปาง พื้นที่จัดกิจกรรม ผลงานศิลปะ และ นิทรรศการ เป็นต้น
11. สิ่งอำนวยความสะดวกพื้นฐาน	การอำนวยความสะดวกพื้นฐานอยู่ในระดับดีมาก จากการมีถนนที่สะดวกสบาย มีรถโดยสาร ลานจอดรถ แสงสว่างพอเพียง
12. ขนาดเนื้อที่สำหรับประกอบกิจกรรมท่องเที่ยว	อยู่ในระดับดี เนื่องจากการจำกัดเนื้อที่เป็นสัดส่วน และเวลาในการเที่ยวชมในชุมชน แต่ไม่มีการจำกัดจำนวนคนในการเข้าร่วมงาน
13. การจัดการด้านการท่องเที่ยว ทั้งการกำจัดขยะ การดูแลสิ่งแวดล้อม การป้องกันการเสื่อมโทรม	อยู่ในระดับดี เนื่องจากการใส่ใจการจำกัดขยะ การสร้างความเสื่อมโทรมแก่สภาพแวดล้อมระหว่างการเดิน แต่ไม่ได้เน้นย้ำเรื่องสิ่งแวดล้อม
14. การเชื่อมโยงกับแหล่งท่องเที่ยวอื่น	ใช้เวลาในการท่องเที่ยวไปยังแหล่งท่องเที่ยวใกล้เคียง เช่น สะพาน รัชฎาภิเศก เป็นต้น

● ประเพณีล่องสะเปาจาวเวียงละกอน อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง

ชื่อประเพณี - วิถีชีวิต	ประเพณีล่องสะเปาจาวเวียงละกอน อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง
ผลการประเมินสถานการณ์	ดีเยี่ยม
ศักยภาพทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม	ผลการประเมิน

1. ความเป็นมาทางประวัติศาสตร์ที่สืบค้นได้อย่างชัดเจน	การล่องสะเปา (การลอยกระทิปและเครื่องสักการะทางน้ำ หรือ หรือไหลเรือสำเภาไฟ) ของชาวลำปางไม่ปรากฏหลักฐานเด่นชัดนักว่ามีมาตั้งแต่สมัยใด แต่ปรากฏในสมัยเจ้าบุญวาทย์วงษ์มานิต (พ.ศ.๒๔๔๐ – ๒๔๖๕) เจ้าผู้ครองนครองค์สุดท้าย
2. ความเป็นเอกลักษณ์ด้านวิถีชีวิต ภูมิปัญญา และองค์ความรู้	มีเอกลักษณ์ระดับชาติ และเป็นที่ยึดถือในระดับสากล
3. ความผูกพันต่อท้องถิ่น	มีความสัมพันธ์ของประเพณี วิถีชีวิต และชุมชนท้องถิ่นอย่างแน่นแฟ้นจากการจัดประเพณีทุกปี และมีผนวกความร่วมมือจากเครือข่ายอื่นๆ อาทิ ภาคเอกชน ภาครัฐ เป็นต้น
4. ความสามารถในการสืบทอดภูมิปัญญาและองค์ความรู้อย่างต่อเนื่อง	มีการสืบทอดภูมิปัญญาทางด้านประเพณี วิถีชีวิต และองค์ความรู้ที่ถือเป็นการรื้อฟื้นวิถีชีวิตวัฒนธรรมแบบโบราณที่ยึดถือปฏิบัติในเทศกาลล่องสะเปาให้เด็กรุ่นใหม่รู้จักและสืบทอดประเพณีอันดีงามนี้ และพัฒนาให้กลายเป็นเอกลักษณ์ประจำนครลำปาง
5. ความต่อเนื่องของการสืบสานวัฒนธรรมประเพณี	ความต่อเนื่องในการสืบสานรักษาประเพณี มาตั้งแต่อดีตและยังคงอยู่จนถึงปัจจุบัน โดยจะเห็นได้จากการจัดงานประเพณีเป็นเวลายาวนาน 10 ปี
6. ความเข้มแข็งในการรักษาเอกลักษณ์	มีการรวมกลุ่มทำงานกันอย่างชัดเจน รวมถึงมีเครือข่ายภายนอก ได้เช่น การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย สมาคมรมมำจังหวัดลำปาง เป็นต้น
7. ความงดงามทางศิลปวัฒนธรรม	มีความงดงามใน ซึ่งสร้างความประทับใจจากแก่นักท่องเที่ยวในระดับมาก
ศักยภาพด้านคุณค่าทางสังคมและเศรษฐกิจ	ผลการประเมิน
8. ความเกี่ยวพันทางเศรษฐกิจ/สังคม	ชาวบ้านในชุมชนมีรายได้จากการท่องเที่ยวครบวงจร ไม่ว่าจะเป็นที่พัก ร้านอาหาร ของที่ระลึก และกิจกรรมในชุมชนต่างๆ
9. การให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยวท้องถิ่น	เปิดโอกาสให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการ
ศักยภาพด้านโอกาสในการพัฒนาการท่องเที่ยว	ผลการประเมิน
10. การพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวทั้งปริมาณและความหลากหลาย	มีกิจกรรมอื่นในชุมชน เช่น มินิทรศการของดินครลำปาง การจำหน่ายสินค้า OTOP การแสดงดนตรีสากลผสมผสานดนตรีพื้นเมือง และการประดับตกแต่งโคมล้านนา และโคมยี่เป็ง หรือ ไหว้พระรับศีลฟังเทศน์แบบล้านนา เป็นต้น
11. สิ่งอำนวยความสะดวกพื้นฐาน	การอำนวยความสะดวกพื้นฐานอยู่ในระดับดีมาก จากการมีถนนที่สะดวกสบาย มีรถโดยสาร ลานจอดรถ แสงสว่างพอเพียง
12. ขนาดเนื้อที่สำหรับประกอบกิจกรรมท่องเที่ยว	อยู่ในระดับดี เนื่องจากมีการจำกัดเนื้อที่เป็นส่วน และเวลาในการเที่ยวชม แต่ไม่มีการจำกัดจำนวนคนในการเข้าร่วมงาน

13. การจัดการด้านการท่องเที่ยว ทั้งการกำกวดขะ การดูแลสิ่งแวดล้อม การป้องกันการเสื่อมโทรม	อยู่ในระดับดี เนื่องจากการใส่ใจการจำกัดขะ การสร้างเสริมโทรมแก่สภาพแวดล้อมระหว่างการเดินทาง แต่ไม่ได้เน้นย้ำเรื่องสิ่งแวดล้อม
14. การเชื่อมโยงกับแหล่งท่องเที่ยวอื่น	ใช้เวลาในการท่องเที่ยวไปยังแหล่งท่องเที่ยวใกล้เคียงภายในระยะทาง 5 กม.

● วิถีชีวิตของบ้านหลุก อำเภอมะนัง จังหวัดลำปาง

ชื่อประเพณี – วิถีชีวิต	วิถีชีวิตของบ้านหลุก อำเภอมะนัง จังหวัดลำปาง
ผลการประเมินสถานการณ์	ดี
ศักยภาพทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม	ผลการประเมิน
1. ความเป็นมาทางประวัติศาสตร์ที่สืบค้นได้อย่างชัดเจน	“หลุก” ที่เป็นชื่อหมู่บ้านในปัจจุบัน มีคำเรียกที่เพี้ยนมาจาก คำว่า “หลูบ” ซึ่งมีลักษณะคล้ายกันทั้งในปัจจุบัน วัดบ้านหลุกตั้งขึ้นในปีพ.ศ. 2300 และได้รับพัทธสีมาในปีพ.ศ. พระราชทานวิสุงคามสีมา ปีพ.ศ.2375 บ้านหลุกเป็นหนึ่งในหมู่บ้าน OTOP เพื่อการท่องเที่ยวของจังหวัดลำปาง
2. ความเป็นเอกลักษณ์ด้านวิถีชีวิต ภูมิปัญญา และองค์ความรู้	มีเอกลักษณ์ระดับจังหวัด (พบเห็นได้โดยมีความเป็นเอกลักษณ์ และเป็นที่ยอมรับในระดับจังหวัด)
3. ความผูกพันต่อท้องถิ่น	ความสัมพันธ์ของประเพณี วิถีชีวิต และชุมชนท้องถิ่น เช่น การมีประเพณีวัฒนธรรม วิถีชีวิตในระดับมาก เนื่องจากการจัดประเพณีทุกปี และมีผนวกความร่วมมือจากเครือข่ายอื่นๆ อาทิ ภาคเอกชน ภาครัฐ เป็นต้น
4. ความสามารถในการสืบทอดภูมิปัญญาและองค์ความรู้อย่างต่อเนื่อง	มีการสืบทอดภูมิปัญญาทางด้านประเพณี วิถีชีวิต และองค์ความรู้มาตั้งแต่อดีต โดยผู้คนในบ้านหลุกได้ มีการดำเนินวิถีชีวิตแบบพอเพียง ทำการเกษตร และ หัตถกรรมล้านนาด้านการแกะสลักไม้เป็นอาชีพหลัก
5. ความต่อเนื่องของการสืบสานวัฒนธรรมประเพณี	ความต่อเนื่องในการรักษาประเพณี มาตั้งแต่อดีตและยังคงอยู่จนถึงปัจจุบัน โดยจะเห็นได้จากการพยายามรักษารัชมเนียม ประเพณีต่างๆ ในการจัดงานประเพณีต่าง ๆ เช่น ประเพณีขอขมาลำน้าจาง ประเพณีหิงข้าวพระเจ้า เป็นต้น
6. ความเข้มแข็งในการรักษาเอกลักษณ์	มีการรวมกลุ่มทำงานกันอย่างชัดเจน รวมถึงมีเครือข่ายภายนอก
7. ความงดงามทางศิลปวัฒนธรรม	มีความงดงามทางศิลปวัฒนธรรม และสร้างความประทับใจจากแก่นักท่องเที่ยวในระดับปานกลาง
ศักยภาพด้านคุณค่าทางสังคมและเศรษฐกิจ	ผลการประเมิน
8. ความเกี่ยวพันทางเศรษฐกิจ/สังคม	ชาวบ้าน และชุมชนใกล้เคียงมีรายได้จากการจำหน่ายอาหาร สินค้า แกะสลัก หรือรายได้จากการกิจกรรมการท่องเที่ยว

9. การให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยวท้องถิ่น	เปิดโอกาสให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการ
ศักยภาพด้านโอกาสในการพัฒนาการท่องเที่ยว	ผลการประเมิน
10. การพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวทั้งปริมาณและความหลากหลาย	มีกิจกรรมอื่น เช่น การปั่นจักรยาน และการทำบุญ
11. สิ่งอำนวยความสะดวกพื้นฐาน	การอำนวยความสะดวกพื้นฐานอยู่ในระดับปานกลาง
12. ขนาดเนื้อที่สำหรับประกอบกิจกรรมท่องเที่ยว	อยู่ในระดับดี เนื่องจากการจำกัดเนื้อที่เป็นสัดส่วน และเวลาในการเข้าร่วมประเพณี แต่ไม่มีการจำกัดจำนวนคน
13. การจัดการด้านการท่องเที่ยว ทั้งการจัดขยะ การดูแลสิ่งแวดล้อม การป้องกันการเสื่อมโทรม	อยู่ในระดับดีปานกลาง เนื่องจากการใส่ใจการจำกัดขยะ แต่ไม่มีมาตรการป้องกันการสร้างความเสื่อมโทรมแก่สภาพแวดล้อม
14. การเชื่อมโยงกับแหล่งท่องเที่ยวอื่น	สามารถท่องเที่ยวไปยังแหล่งท่องเที่ยวในบริเวณใกล้เคียงได้มากมาย ชั่วไม้มุง หมู่บ้านแกะสลัก วัดบ้านหลุก

จากข้อมูลข้างต้นสามารถสรุปสถานการณ์การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมทางประเพณีและวิถีชีวิตในจังหวัดลำปาง ทั้ง 4 แห่ง ซึ่งประกอบไปด้วย 1) ประเพณีนมัสการพระธาตุลำปางหลวง อำเภอเกาะคา จังหวัดลำปาง 2) วิถีชีวิตกาดกองต้า (ถนนตลาดเก่า) และชุมชนในเขตเมืองเก่าลำปาง อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง 3) ประเพณีล่องสะเปาจากเวียงละกอน อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง 4) วิถีชีวิตหัตถกรรมบ้านหลุก อำเภอแม่ทะ จังหวัดลำปาง

โดยพิจารณาจากศักยภาพของปัจจัยทั้ง 3 ด้าน คือ ศักยภาพทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม ศักยภาพด้านคุณค่าทางสังคมและเศรษฐกิจ ศักยภาพด้านโอกาสในการพัฒนาการท่องเที่ยวพบว่า สถานการณ์การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเชิงวัฒนธรรมเชิงประเพณีและวิถีชีวิตในจังหวัดลำปางอยู่ในระดับค่าคะแนน 80.00 ซึ่งอยู่ในระดับ ดีมาก (ตารางที่ย่อย 1-4) ทำให้วิเคราะห์ได้ว่าการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมทางประเพณีและวิถีชีวิตในจังหวัดลำปางนั้น ต้องมุ่งมั่นรักษาจุดแข็งทางการท่องเที่ยวให้ต่อเนื่องไป

ตารางที่ ย่อย 1-4 คะแนนการประเมินสถานการณ์การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมทางประเพณีและวิถีชีวิตในจังหวัดลำปาง

ปัจจัย	คะแนนเต็ม	ผลการให้คะแนน
ศักยภาพทางประวัติศาสตร์และทางวัฒนธรรม	50	38.0

ศักยภาพด้านคุณค่าทางสังคมและเศรษฐกิจ	20	16.5
ศักยภาพด้านโอกาสในการพัฒนาการท่องเที่ยว	30	25.5
รวมคะแนน	100	80.0

หมายเหตุ

ระดับคะแนนมาตรฐาน

- ☐ 81 คะแนนขึ้นไป = ดีเยี่ยม
- ☐ 71 – 80 คะแนน = ดีมาก
- ☐ 61 – 70 คะแนน = ดี
- ☐ 51 – 60 คะแนน = ปานกลาง
- ☐ 50 คะแนนหรือน้อยกว่า = ต่ำ

● ผลการประเมินสถานการณ์การท่องเที่ยวเชิงประเพณีและวิถีชีวิตจังหวัดพะเยา

● ประเพณีเวียนเทียนกลางน้ำ วัดติโลการาม อำเภอเมือง จังหวัดพะเยา

ชื่อประเพณี – วิถีชีวิต	ประเพณีเวียนเทียนกลางน้ำ วัดติโลการาม อำเภอเมือง จังหวัดพะเยา
ผลการประเมินสถานการณ์	ดีมาก
ศักยภาพทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม	ผลการประเมิน
1. ความเป็นมาทางประวัติศาสตร์ที่สืบค้นได้อย่างชัดเจน	วัดติโลการามตั้งอยู่บนเกาะใจกลางกว๊านพะเยา เป็นที่ตั้งของหลวงพ่อศิลาแห่งกว๊านพะเยา หลัฐานศิลาจารึกได้บันทึกไว้ว่า วัดติโลการามได้จมอยู่ใต้บาดาลมานานกว่า 500 ปีมาแล้ว โดยพระราชสมณันผู้ครองเมืองเชียงใหม่ พระเจ้าติโลกราช โปรดให้เจ้าแสนหัวเจ้าผู้ครองเมืองพะเยา ได้สร้างถวายในปีพ.ศ. 2019 – 2029 เพื่อเป็นการเทิดพระเกียรติแก่ขัตติย์ที่ชาวล้านน่ายกย่อง
2. ความเป็นเอกลักษณ์ด้านวิถีชีวิต ภูมิปัญญา และองค์ความรู้	มีเอกลักษณ์ระดับจังหวัด
3. ความผูกพันต่อท้องถิ่น	ความสัมพันธ์ของประเพณี วิถีชีวิต และชุมชนท้องถิ่นในระดับปานกลาง เนื่องจากการจัดประเพณีเวียนเทียนกลางน้ำทุกปี แต่มีมาเป็นเวลาไม่นาน และมีผนวกความร่วมมือจากเครือข่ายอื่นๆ อาทิ ภาคเอกชน ภาครัฐ เป็นต้น

4. ความสามารถในการสืบทอดภูมิปัญญาและองค์ความรู้อย่างต่อเนื่อง	มีการสืบทอดภูมิปัญญาทางด้านประเพณี วิถีชีวิต และองค์ความรู้มาตั้งแต่อดีตมากกว่า 500 ปี
5. ความต่อเนื่องของการสืบสานวัฒนธรรมประเพณี	การสืบทอดรักษาประเพณีตั้งแต่ปีพ.ศ. 2482 ซึ่งเป็นความพยายามรักษาธรรมเนียม ประเพณีต่างๆ ในการจัดงานประเพณีเป็นเวลานาน 10 ปี
6. ความเข้มแข็งในการรักษาเอกลักษณ์	มีการรวมกลุ่มทำงานกันอย่างชัดเจน รวมถึงมีเครือข่ายภายนอก
7. ความงดงามทางศิลปวัฒนธรรม	มีความงดงามในศิลปวัฒนธรรม และสร้างความประทับใจจากแก่นักท่องเที่ยวในระดับมาก
ศักยภาพด้านคุณค่าทางสังคมและเศรษฐกิจ	ผลการประเมิน
8. ความเกี่ยวพันทางเศรษฐกิจ/สังคม	ชาวบ้าน และชุมชนใกล้เคียงมีรายได้จากการจำหน่ายอาหาร สินค้าของที่ระลึกระหว่างประเพณีเวียนเทียนกลางน้ำ แต่ไม่ได้มีรายได้จากกิจกรรมอื่นๆ ในการท่องเที่ยว
9. การให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยวท้องถิ่น	เปิดโอกาสให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการ แต่ไม่มีการจัดตั้งเครือข่ายแบบเป็นทางการ
ศักยภาพด้านโอกาสในการพัฒนาการท่องเที่ยว	ผลการประเมิน
10. การพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวทั้งปริมาณและความหลากหลาย	มีกิจกรรมอื่น เช่น การสวดมนต์ การนั่งเรือชมกวีานพะเยา เป็นต้น
11. สิ่งอำนวยความสะดวกพื้นฐาน	การอำนวยความสะดวกพื้นฐานอยู่ในระดับปานกลาง เนื่องจากต้องใช้เรือในการเดินทางและร่วมประเพณีเวียนเทียนกลางน้ำ
12. ขนาดเนื้อที่สำหรับประกอบกิจกรรมท่องเที่ยว	อยู่ในระดับดีมาก เนื่องจากมีการจำกัดเนื้อที่เป็นสัดส่วน กำหนดเวลา และจำนวนคนในการเข้าร่วมประเพณี
13. การจัดการด้านการท่องเที่ยว ทั้งการจัดขยะ การดูแลสิ่งแวดล้อม การป้องกันการเสื่อมโทรม	อยู่ในระดับดี เนื่องจากมีการใส่ใจการจำกัดขยะ การป้องกันความเสื่อมโทรมต่างๆ แต่ไม่ได้มีการระบุการป้องกันสภาพแวดล้อมอย่างชัดเจน
14. การเชื่อมโยงกับแหล่งท่องเที่ยวอื่น	สามารถท่องเที่ยวไปยังแหล่งท่องเที่ยวในบริเวณใกล้เคียงได้มากมาย อาทิ วัดศรีโคมคำ พระเจ้านภพหลวง กวีานพะเยา ศูนย์วิจัยและพัฒนาประมงน้ำจืด เป็นต้น

● ประเพณีตานข้าวทิพย์ พระเจ้าตนหลวง วัดศรีโคมคำ จังหวัดพะเยา

ชื่อประเพณี – วิถีชีวิต	ประเพณีตานข้าวทิพย์ พระเจ้าตนหลวง วัดศรีโคมคำ จังหวัดพะเยา
ผลการประเมินสถานการณ์	ดี
ศักยภาพทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม	ผลการประเมิน
1. ความเป็นมาทางประวัติศาสตร์ที่สืบค้นได้อย่างชัดเจน	ประเพณีตานข้าวใหม่เดือนสี่เป็งและประเพณีสักการะพระเจ้าตนหลวง พระพุทธรูปคู่บ้านคู่เมืองของคนพะเยาที่ตั้งอยู่ ณ วัดศรีโคมคำ(พระอารามหลวง)ริมกว๊านพะเยา โดยเริ่มพิธีตานข้าวทิพย์ในปี 2550
2. ความเป็นเอกลักษณ์ด้านวิถีชีวิต ภูมิปัญญา และองค์ความรู้	มีเอกลักษณ์ระดับจังหวัด
3. ความผูกพันต่อท้องถิ่น	มีความสัมพันธ์ของประเพณี วิถีชีวิต และชุมชนท้องถิ่น
4. ความสามารถในการสืบทอดภูมิปัญญาและองค์ความรู้อย่างต่อเนื่อง	พิธีกรรมทางศาสนา และประกอบพิธีกว๊านข้าวทิพย์ (มธูรปายาส) พร้อมทั้งจัดเตรียมเครื่องสักการะ และอุปกรณ์ประกอบขบวนแห่
5. ความต่อเนื่องของการสืบสานวัฒนธรรมประเพณี	การสืบทอดรักษาประเพณี มาตั้งแต่อดีตและยังคงอยู่จนถึงปัจจุบัน โดยจะเห็นได้จากการพยายามรักษาธรรมเนียม ประเพณีต่างๆ ในการจัดงานประเพณีเป็นเวลาเกิน 10 ปี
6. ความเข้มแข็งในการรักษาเอกลักษณ์	เป็นความร่วมมือระหว่างภาคการศึกษา การปกครองส่วนท้องถิ่น และชุมชน
7. ความงดงามทางศิลปวัฒนธรรม	เป็นประเพณีที่มีความโดดเด่น แตกต่างและคงไว้ซึ่งวัฒนธรรม จากการมีนักท่องเที่ยวชาวไทย และชาวต่างชาติมาท่องเที่ยว และสั่งสินค้า เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยววิถีชีวิต วัฒนธรรม โดยใช้วัฒนธรรมประเพณี วิถีในท้องถิ่นเป็นจุดขาย สร้างรายได้จากนักท่องเที่ยว อนุรักษ์ประเพณีดั้งเดิมของท้องถิ่น เป็นแบบอย่างการดำเนินงานให้กับชุมชนและท้องถิ่นต่าง ๆ
ศักยภาพด้านคุณค่าทางสังคมและเศรษฐกิจ	ผลการประเมิน
8. ความเกี่ยวพันทางเศรษฐกิจ/สังคม	ชาวบ้าน และชุมชนใกล้เคียงมีรายได้จากการจำหน่ายอาหาร ของที่ระลึก และอาจมีการเข้าพักของนักท่องเที่ยวบ้าง และมีรายได้อื่นจากกิจกรรมการท่องเที่ยว
9. การให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยวท้องถิ่น	เปิดโอกาสให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการ แต่นโยบายอยู่ที่หน่วยงานราชการที่บริหารจัดการ

ศักยภาพด้านโอกาสในการพัฒนาการท่องเที่ยว	ผลการประเมิน
10. การพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวทั้งปริมาณและความหลากหลาย	มีกิจกรรมอื่น เช่น การแห่ขบวน การจัดแสดงกิจกรรมทางวัฒนธรรม เพื่อ ส่งเสริมการท่องเที่ยว
11. สิ่งอำนวยความสะดวกพื้นฐาน	การอำนวยความสะดวกพื้นฐานอยู่ในระดับดี
12. ขนาดเนื้อที่สำหรับประกอบกิจกรรมท่องเที่ยว	อยู่ในระดับปานกลาง เนื่องจากการจำกัดเนื้อที่เป็นสัดส่วนในการ แต่ไม่มีการจำกัดจำนวนคน
13. การจัดการด้านการท่องเที่ยว ทั้งการกำกจัดขยะ การดูแลสิ่งแวดล้อม การป้องกันการเสื่อมโทรม และการสร้างคุณค่าทางวัฒนธรรมแก่ชุมชน	อยู่ในระดับดี มีการดูแลการจำกัดขยะการทำความสะอาดถนน จากเทศบาลเมืองที่ดูแลอยู่
14. การเชื่อมโยงกับแหล่งท่องเที่ยวอื่น	สามารถท่องเที่ยวไปยังแหล่งท่องเที่ยวในบริเวณใกล้เคียงได้

- ประเพณีสืบสานตำนานไทลื้อ อำเภอเชียงคำ จังหวัดพะเยา

ชื่อประเพณี - วิถีชีวิต	งานสืบสานตำนานไทลื้อ อำเภอเชียงคำ จังหวัดพะเยา
ผลการประเมินสถานการณ์	ดีเยี่ยม
ศักยภาพทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม	ผลการประเมิน
1. ความเป็นมาทางประวัติศาสตร์ที่สืบค้นได้อย่างชัดเจน	จากการอพยพมาอยู่บริเวณห้วยแม่คำในปีพ.ศ. 2460 และมีการเริ่มจัดงานสืบสานตำนานไทลื้อในปี พ.ศ.2543
2. ความเป็นเอกลักษณ์ด้านวิถีชีวิต ภูมิปัญญา และองค์ความรู้	มีเอกลักษณ์ระดับชาติ และเป็นที่รู้จักในระดับสากล จากการรวมเอาชาวไทลื้อในภูมิภาคนี้ คือจีน พม่า ลาว เวียดนาม และไทยมาร่วมกิจกรรม
3. ความผูกพันต่อท้องถิ่น	มีความสัมพันธ์ของประเพณี วิถีชีวิต และชุมชนท้องถิ่น เช่น การมีประเพณี วัฒนธรรม วิถีชีวิตในระดับดี เนื่องจากการจัดประเพณีทุกปี

	และมีผนวกความร่วมมือจากเครือข่ายอื่นๆ อาทิ ภาคเอกชน ภาครัฐ เป็นต้น
4. ความสามารถในการสืบทอดภูมิปัญญาและองค์ความรู้อย่างต่อเนื่อง	มีการสืบทอดภูมิปัญญาทางด้านประเพณี วิถีชีวิต และองค์ความรู้มาตั้งแต่ปีพ.ศ. 2460
5. ความต่อเนื่องของการสืบสานวัฒนธรรมประเพณี	การสืบทอดรักษาประเพณี มาตั้งแต่อดีตและยังคงอยู่จนถึงปัจจุบัน โดยจะเห็นได้โดยจากการพยายามรักษาธรรมเนียม ประเพณีต่างๆ ในการจัดงานประเพณีเป็นเวลานาน 10 ปี
6. ความเข้มแข็งในการรักษาเอกลักษณ์	มีการรวมกลุ่มทำงานกันอย่างชัดเจน รวมถึงมีเครือข่ายภายนอก ได้แก่ สมาคมไทลื้อแห่งประเทศไทย ศูนย์วัฒนธรรมไทลื้อ เป็นต้น
7. ความงดงามทางศิลปวัฒนธรรม	มีความงดงามในการแต่งกายแบบไทลื้อ รูปแบบการใช้ชีวิตไทลื้อ ซึ่งสร้างความประทับใจจากแก่นักท่องเที่ยวในระดับมาก
ศักยภาพด้านคุณค่าทางสังคมและเศรษฐกิจ	ผลการประเมิน
8. ความเกี่ยวพันทางเศรษฐกิจ/สังคม	ชาวบ้านในชุมชนมีรายได้จากการท่องเที่ยวครบวงจร ไม่ว่าจะเป็นที่พัก ร้านอาหาร ของที่ระลึก และกิจกรรมในชุมชนต่างๆ
9. การให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยวท้องถิ่น	เปิดโอกาสให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการ
ศักยภาพด้านโอกาสในการพัฒนาการท่องเที่ยว	ผลการประเมิน
10.การพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวทั้งปริมาณและความหลากหลาย	มีกิจกรรมอื่นในชุมชนไทลื้อ เช่น การย้อมผ้าได้ที่บ้านทุ่งมอก เรียนรู้การทอผ้าถุง ตุง และย้อม เป็นต้น
11.สิ่งอำนวยความสะดวกพื้นฐาน	การอำนวยความสะดวกพื้นฐานอยู่ในระดับปานกลาง เนื่องจากต้องใช้เวลาเดินทางออกจากอำเภอเมืองจังหวัดพะเยา มีรถโดยสาร แต่ไม่มากนัก
12.ขนาดเนื้อที่สำหรับประกอบกิจกรรมท่องเที่ยว	อยู่ในระดับดี เนื่องจากการจำกัดเนื้อที่เป็นสัดส่วน และเวลาในการเข้าร่วมประเพณี แต่ไม่มีการจำกัดจำนวนคนในการเข้าร่วมงาน
13.การจัดการด้านการท่องเที่ยว ทั้งการกำจัดขยะ การดูแลสิ่งแวดล้อม การป้องกันการเสื่อมโทรม	อยู่ในระดับดี เนื่องจากการใส่ใจการกำจัดขยะ การสร้างความเสื่อมโทรมแก่สภาพแวดล้อมระหว่างการเดิน แต่ไม่ได้เน้นย้ำเรื่องสิ่งแวดล้อม

14.การเชื่อมโยงกับแหล่งท่องเที่ยวอื่น	ต้องใช้เวลาในการท่องเที่ยวไปยังแหล่งท่องเที่ยวใกล้เคียง
---------------------------------------	---

จากข้อมูลข้างต้นสามารถสรุปสถานการณ์การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมทางประเพณีและวิถีชีวิตในจังหวัดพะเยา ทั้ง 4 แห่ง ซึ่งประกอบไปด้วย 1) ประเพณีตานข้าวทิพย์ พระเจ้าตนหลวง วัดศรีโคมคำ จังหวัดพะเยา 2) ประเพณีเวียนเทียนกลางน้ำ วัดติโลกอาราม อำเภอเมือง จังหวัดพะเยา 3) ประเพณีตานข้าวทิพย์ พระเจ้าตนหลวง วัดศรีโคมคำ อำเภอเมือง จังหวัดพะเยา 4) ประเพณีสืบสานตำนานไทลื้อ อำเภอเชียงคำ จังหวัดพะเยา

โดยพิจารณาจากศักยภาพของปัจจัยทั้ง 3 ด้าน คือ 1) ศักยภาพทางประวัติศาสตร์และทางวัฒนธรรม ศักยภาพด้านคุณค่าทางสังคมและเศรษฐกิจ ศักยภาพด้านโอกาสในการพัฒนาการท่องเที่ยว พบว่า สถานการณ์การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเชิงวัฒนธรรมเชิงประเพณีและวิถีชีวิตในจังหวัดพะเยาอยู่ในระดับค่าคะแนน 77.5 ซึ่งอยู่ในระดับดีมาก (ตารางที่ ย่อย 1-5) ทำให้วิเคราะห์ได้ว่าการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมทางประเพณีและวิถีชีวิตในจังหวัดพะเยา นั้น ควรรักษาความแข็งแกร่งของศักยภาพทางการท่องเที่ยวนี้ตลอดไป

ตารางที่ ย่อย 1-5 คะแนนการประเมินสถานการณ์การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมทางประเพณีและวิถีชีวิตในจังหวัดพะเยา

ปัจจัย	คะแนนเต็ม	ผลการให้คะแนน
ศักยภาพทางประวัติศาสตร์และทางวัฒนธรรม	50	37.10
ศักยภาพด้านคุณค่าทางสังคมและเศรษฐกิจ	20	17.0
ศักยภาพด้านโอกาสในการพัฒนาการท่องเที่ยว	30	23.4
รวมคะแนน	100	77.5

หมายเหตุ

ระดับคะแนนมาตรฐาน

☐ 81 คะแนนขึ้นไป	= ดีเยี่ยม
☐ 71 – 80 คะแนน	= ดีมาก
☐ 61 – 70 คะแนน	= ดี
☐ 51 – 60 คะแนน	= ปานกลาง
☐ 50 คะแนนหรือน้อยกว่า	= ต่ำ

4.2 การจัดโปรแกรมเส้นทางท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมทางประเพณีและวิถีชีวิตในเส้นทางอารยธรรมล้านนา

เมื่อคัดกรองแหล่งท่องเที่ยว ประเพณี และวิถีชีวิตในเส้นทางอารยธรรมล้านนา จำนวน 27 ประเพณีและวิถีชีวิตในเส้นทางอารยธรรมล้านนาแล้ว จึงได้นำมาการจัดทำเส้นทางท่องเที่ยว เพื่อนำไปจัดทำแนวทางการส่งเสริม และพัฒนาผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวเชิงประเพณีและวิถีชีวิตในเส้นทางอารยธรรมล้านนา (จังหวัดเชียงใหม่ เชียงราย ลำพูน ลำปาง และพะเยา) โดยการนำเสนอการจัดเส้นทางดังกล่าวต่อภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง ไม่ว่าจะเป็นภาครัฐ ภาคเอกชน ภาควิชาการ หรือภาคท้องถิ่น ซึ่งผลจากการคัดกรองนั้น คณะนักวิจัยได้จัดทำเส้นทางท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมทางประเพณีและวิถีชีวิตโดยแบ่งเป็น 2 เส้นทาง ดังนี้

1. เส้นทางสายประเพณีสักการะพระธาตุ ได้แก่ เส้นทางท่องเที่ยวสักการะพระธาตุที่เกิดขึ้นในวันวิสาขบูชาวันสงกรานต์ และวันขึ้น 15 ค่ำเดือน 4

2. เส้นทางประทับใจวิถีชีวิตล้านนา ได้แก่ เส้นทางประทับใจวิถีชีวิตหัตถศิลป์ล้านนา และเส้นทางประทับใจวิถีชีวิตย่านเก่า เมืองโบราณล้านนา

ซึ่งการประเมินคัดกรองจะพิจารณาใน 3 ประเด็น ดังนี้

- **ศักยภาพทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม** คือ ความเป็นมาทางประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม ประเพณีที่สืบค้นได้ ความเป็นเอกลักษณ์ด้านชีวิต ภูมิปัญญา และองค์ความรู้ ความผูกพันต่อท้องถิ่น ความสามารถในการสืบทอดภูมิปัญญา อัตลักษณ์ และองค์ความรู้อย่างต่อเนื่อง ความต่อเนื่องของการสืบสานวัฒนธรรมประเพณีความเข้มแข็งในการรักษาเอกลักษณ์ และความงดงามทางศิลปวัฒนธรรม

- **ศักยภาพด้านคุณค่าทางสังคมและเศรษฐกิจ** ได้แก่ ความเกี่ยวพันทางเศรษฐกิจ/สังคม และการเปิดโอกาสให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยว

- **ศักยภาพด้านโอกาสในการพัฒนาการท่องเที่ยว** ได้แก่ การพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวทั้งปริมาณและความหลากหลาย การพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกขั้นพื้นฐาน ขนาดเนื้อที่สำหรับประกอบกิจกรรมท่องเที่ยว การจัดการการท่องเที่ยวต่าง ๆ ทั้งการจัดการขยะ ของเสีย การป้องกันความเสื่อมโทรมในแหล่งท่องเที่ยว การบริหารจัดการทรัพยากรและผลกระทบสิ่งแวดล้อม และการเชื่อมโยงการเชื่อมโยงกับแหล่งท่องเที่ยวอื่น

ในการจัดทำแนวทางการส่งเสริมและพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเชิงวัฒนธรรมทางประเพณีและวิถีชีวิตในเส้นทางอารยธรรมล้านนา ใช้กระบวนการการมีส่วนร่วม (Participation) ทั้งจากการประชุมระดมสมอง และการจัดเวทีแสดงความคิดเห็น ใน 5 จังหวัด (เชียงใหม่ เชียงราย ลำพูน ลำปาง และพะเยา) ของภาคส่วนที่เกี่ยวข้องไม่ว่าจะเป็นภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคท้องถิ่น รวมถึงภาคการศึกษามาขับเคลื่อนเพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็น การหาทางออก และการพัฒนาแนวทางฯ ดังกล่าว เนื่องจากการมีส่วนร่วม คือ การที่กลุ่มบุคคลสามารถเข้าไปมีส่วนร่วมในการตัดสินใจในการกำหนด นโยบาย พัฒนาหาทางแก้ไขปัญหา และมีส่วนร่วมในการรับประโยชน์การแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเพื่อหาข้อเสนอแนะในประเด็น

นั้น ๆ ยิ่งไปกว่านั้นการทำงานในครั้งนี้นี้ยังได้มาซึ่งข้อมูลจากการสัมภาษณ์ในเชิงลึกเพื่อประกอบการสร้างแนวทางการพัฒนาฯ อีกด้วย

ซึ่งในการทำงานครั้งนี้อาศัยการมีส่วนร่วมของภาคส่วนที่เกี่ยวข้องในการพัฒนาแนวทางการส่งเสริมและพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเชิงวัฒนธรรมทางประเพณีและวิถีชีวิตในเส้นทางอารยธรรมล้านนา ดังนี้ ขั้นตอนการมีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหาและสาเหตุของปัญหา รวมไปถึง การจัดลำดับความสำคัญของความต้องการ และกำหนดความต้องการของภาคส่วนที่เกี่ยวข้องที่มีต่อการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม หลังจากนั้นการมีส่วนร่วมของภาคส่วนต่าง ๆ เชื่อมโยงไปถึงการมีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเชิงวัฒนธรรมทางประเพณีและวิถีชีวิตในพื้นที่อารยธรรมล้านนา และเมื่อเส้นทางการท่องเที่ยว และแนวทางการพัฒนาถูกกำหนดขึ้นมา นำไปสู่ขั้นตอนการมีส่วนร่วมในการประเมินผลของการจัดโปรแกรมเส้นทางท่องเที่ยวเที่ยวนั้น และการวิพากษ์ เสนอความคิดเห็นเกี่ยวกับโปรแกรมเส้นทางท่องเที่ยวเที่ยวนั้น และแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเชิงวัฒนธรรมทางประเพณีและวิถีชีวิต

4.2.1 การจัดเส้นทางท่องเที่ยวประเพณี (สักการะพระธาตุ) และเส้นทางประทับใจวิถีชีวิตล้านนา

- **เส้นทางท่องเที่ยวประเพณี (สักการะพระธาตุ)** เมื่อพิจารณาถึงการจัดเส้นทางท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมทางประเพณีในพื้นที่อารยธรรมล้านนานั้น ทางผู้วิจัยได้จัดทำเส้นทางสักการะพระธาตุประจำปีเกิด (หรือซุธาตุ) โดยมีรายละเอียด ดังนี้

ตารางที่ย่อย 1-6 รายละเอียดประเพณีและพิธีกรรมที่เกี่ยวข้องกับพระธาตุสำคัญในแต่ละจังหวัด

รายชื่อพระธาตุสำคัญ	พิธีกรรม และประเพณี	วันเวลา
1. จังหวัดเชียงใหม่		
1.1 พระธาตุดอยสุเทพฯ อ.เมือง (พระธาตุประจำปีเกิดของคนเกิดปีมะแม)	ประเพณีเดินขึ้นดอยสักการะและ สรงน้ำพระธาตุ	ในคืนวันขึ้น 14 ค่ำเดือน 6 (คืนก่อนวันวิสาขบูชา) (กลางเดือนพฤษภาคม)
1.2 พระธาตุศรีจอมทอง อ.จอมทอง (พระ ธาตุประจำปีเกิดของคนเกิดปีชวด)	สมโภชพระบรมสารีริกธาตุ	ในวันเข้า และออกพรรษา เริ่มวันขึ้น 15 ค่ำ เดือน 7 (กลางเดือนมิถุนายน) เวลาประมาณ 7 วัน
1.3 พระธาตุเกศแก้วจุฬามณี วัดเกตการาม อ.เมือง พระธาตุองค์แทนพระธาตุเกศแก้ว จุฬามณีบนสวรรค์ชั้นดาวดึงส์ (พระธาตุ ประจำปีเกิดของคนเกิดปีจอ)	สรงน้ำพระธาตุ	วันวิสาขบูชา ขึ้น 15 ค่ำ เดือน 6 (กลางเดือน พฤษภาคม)

รายชื่อพระธาตุสำคัญ	พิธีกรรม และประเพณี	วันเวลา
1.4 พระธาตุวัดพระสิงห์ อ.เมือง (พระธาตุประจำปีเกิดของคนเกิดปีมะโรง)	สงฆ์พระพุทธรูปสิงห์ (ขบวนแห่พระ ในช่วงวัน สงกรานต์-ปีใหม่เมือง)	วันที่ 15 เมษายน
1.5 ประเพณีแห่ไม้ค้ำโพธิ์ วัดพระธาตุศรีจอมทอง อ.จอมทอง	แห่ไม้ค้ำโพธิ์	วันที่ 16 เมษายน (วันปากปี)
2. จังหวัดเชียงราย		
2.1 พระธาตุดอยตุง อ.แม่สาย (พระธาตุประจำปีเกิดของคนเกิดปีกุน)	งานประเพณีนมัสการและสงฆ์ พระธาตุดอยตุง	ในวันขึ้น 13 – 14 – 15 ค่ำ เดือน 4 ในช่วงกลางเดือนมีนาคม
2.2 พระธาตุจอมกิตติ อ.เชียงแสน	งานประเพณีนมัสการและสงฆ์ พระธาตุจอมกิตติ	ในวันขึ้น 15 ค่ำเดือน 5 ในช่วง กลางเดือนเมษายน
3. จังหวัดลำพูน		
3.1 พระธาตุหริภุญชัย วัดพระธาตุหริภุญชัยอ.เมือง (พระธาตุประจำปีเกิดของคนเกิดปีระกา)	งานประเพณีนมัสการและสงฆ์ พระธาตุหริภุญชัย	สัปดาห์ที่ 1-3 ของเดือนพฤษภาคม
3.2 ประเพณีสลากย้อม วัดพระธาตุหริภุญชัย	ตั้งสลากย้อม	สัปดาห์ที่ 2 ของเดือนกันยายน
4. จังหวัดลำปาง		
พระธาตุลำปางหลวง อำเภอเกาะคา คนเกิดหรือ (พระธาตุประจำปีเกิดของคนเกิดปีฉลู)	งานสงฆ์พระบรมธาตุฯ และ พระแก้วมรกต	วันที่ 16 เมษายน (วันปากปี)
	งานนมัสการพระบรมธาตุ	วันขึ้น 15 ค่ำ เดือน 12 (วันยี่เป็ง) (เดือนพฤศจิกายน)
	งานนมัสการพระพุทธรูป	วันขึ้น 15 ค่ำเดือน 2 (เดือน มกราคม)
5. จังหวัดพะเยา		
พระธาตุศรีจอมทอง อ.จอมทอง	งานนมัสการและสงฆ์พระธาตุ	วันขึ้น 15 ค่ำเดือน 4 (เดือนมีนาคม)
วัดศรีโคมคำ	งานสงฆ์พระเจ้าตนหลวง (วัน แปดเป็ง)	วันขึ้น 15 ค่ำเดือน 6 (วันวิสาขบูชา-เดือนพฤษภาคม)
วัดติโลกอาราม	งานเวียนเทียนกลางน้ำ	วันขึ้น 15 ค่ำเดือน 3 (วันมาฆบูชา-เดือนกุมภาพันธ์) วันขึ้น 15 ค่ำเดือน 6 (วันวิสาขบูชา-เดือนพฤษภาคม) วันขึ้น 15 ค่ำเดือน 8 (วัน อาสาฬหบูชา)

ตารางที่ย่อย 1-7 แสดงช่วงเวลากิจกรรมการสักการะพระธาตุ

จังหวัด/ กิจกรรม	เดือน											
	ม.ค.	ก.พ.	มี.ค.	เม.ย.	พ.ค.	มิ.ย.	ก.ค.	ส.ค.	ก.ย.	ต.ค.	พ.ย.	ธ.ค.
จังหวัดเชียงใหม่												
พระธาตุดอยสุเทพฯ					* คืบก่อนวัน วิสาขบูชา							
พระธาตุศรีจอมทอง						*วันเข้าพรรษา						
ประเพณีแห่ไม้ค้ำโพธิ์ อ.จอมทอง				** วันที่ 16 เมษายน (วันปากปี)								
พระธาตุเกศแก้วจุฬามณี					* วัน วิสาขบูชา							
พระธาตุวัดพระสิงห์				* วัน สงกรานต์								
จังหวัดเชียงราย												
พระธาตุดอยตุง			* 13-15 ค่ำ เดือน 4 (กลางเดือน)									

จังหวัด/ กิจกรรม	เดือน											
	ม.ค.	ก.พ.	มี.ค.	เม.ย.	พ.ค.	มิ.ย.	ก.ค.	ส.ค.	ก.ย.	ต.ค.	พ.ย.	ธ.ค.
พระธาตุจอมกิติ อ.เชียงแสน				** วันขึ้น 15 ค่ำเดือน 5								
จังหวัดลำพูน												
พระธาตุหริภุญชัย					* สัปดาห์ที่ 1- 3 ของเดือน พฤษภาคม				** สัปดาห์ ที่ 2 งาน สลาก ย้อม			
จังหวัดลำปาง												
พระธาตุลำปางหลวง	** วันขึ้น 15 ค่ำ เดือน 2 (เดือน มกราคม)			*วันที่ 16 เมษายน (วันปากปี)							** วัน ขึ้น 15 ค่ำ เดือน 12 (วัน ลอย กระทง)	
จังหวัดพะเยา												
พระธาตุศรีจอมทอง			** วันขึ้น 15 ขึ้นเดือน 4									

จังหวัด/ กิจกรรม	เดือน											
	ม.ค.	ก.พ.	มี.ค.	เม.ย.	พ.ค.	มิ.ย.	ก.ค.	ส.ค.	ก.ย.	ต.ค.	พ.ย.	ธ.ค.
			(กลางเดือน)									
วัดศรีโคมคำ					** วัน วิสาขบูชา							
วัดติโลกอาราม		** วัน มาฆบูชา			** วัน วิสาขบูชา		**วัน อาสาฬหบูชา					

* วันสัการะ สรงน้ำพระธาตุประจำปีเกิด

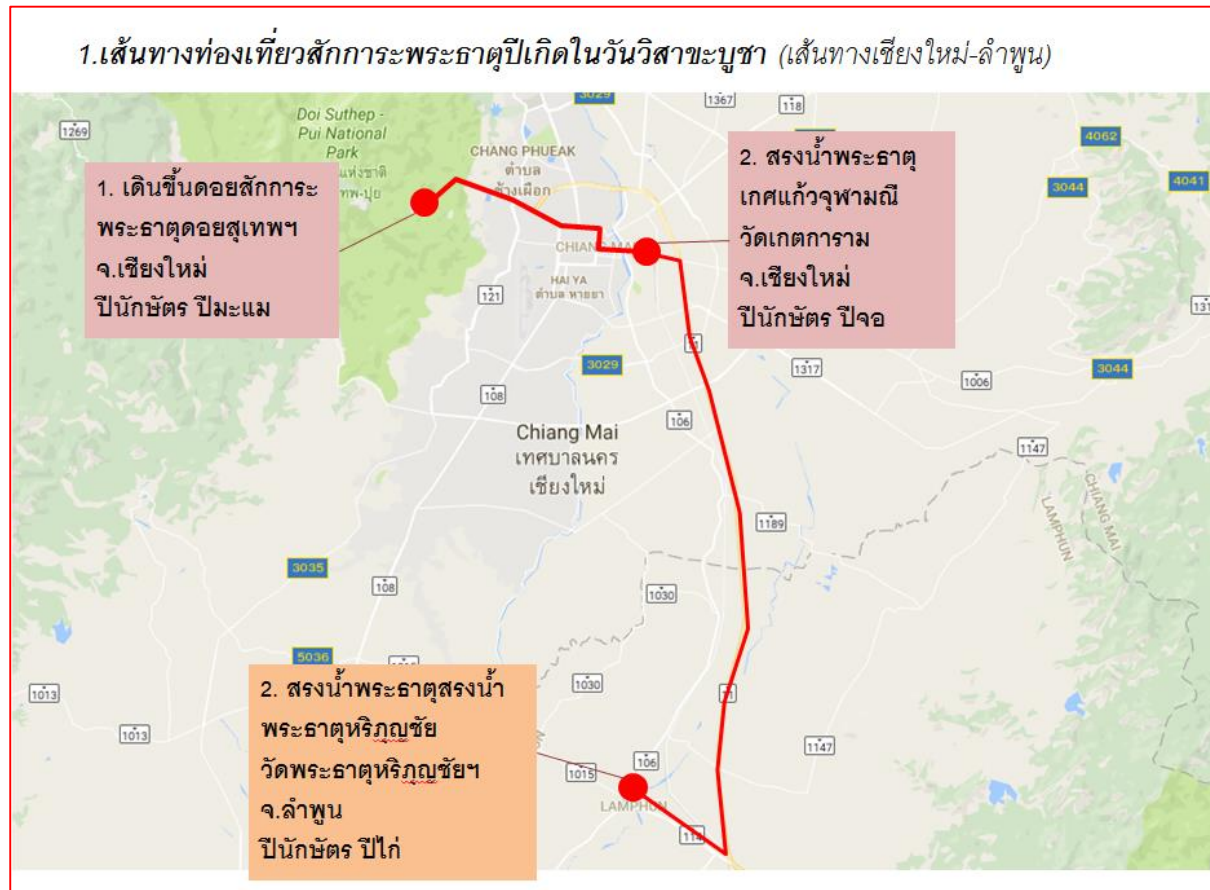
** วันสัการะสิ่งศักดิ์สิทธิ์คู่บ้านคู่เมือง ในจังหวัดต่างๆ

จากการพิจารณาศักยภาพและความพร้อมในการรองรับนักท่องเที่ยว ความสำคัญของพระธาตุในฐานะพระธาตุประจำปีเกิดตามแนวคิด ชูธาตุ ของคนล้านนา และวันเวลาในการจัดงานสักการะพระธาตุสำคัญในแต่ละจังหวัด ซึ่งประกอบไปด้วย งานสรงน้ำพระธาตุ งานนมัสการพระธาตุ และสิ่งศักดิ์สิทธิ์ภายในวัด พบว่า การจัดงานประเพณีสักการะพระธาตุที่มีวันเวลาใกล้เคียงกัน และมีศักยภาพเพียงพอสำหรับพัฒนาเป็นเส้นทางท่องเที่ยวและสักการะพระธาตุล้านนา ประกอบด้วย 3 เส้นทางย่อย ได้แก่

1. **เส้นทางท่องเที่ยวสักการะพระธาตุปีเกิดในวันวิสาขบูชา (เส้นทางเชียงใหม่-ลำพูน)** สำหรับนักท่องเที่ยวที่เกิดในปีนักษัตร ปีมะแม ปีก่อ และปีไก่ สามารถเข้าร่วมงานประเพณีสักการะพระธาตุ บนเส้นทางจังหวัดเชียงใหม่ –ลำพูน ดังนี้

● **จังหวัดเชียงใหม่**

- ในช่วงค่ำ – ค่ำ วันขึ้น 14 ค่ำเดือน 6 (คืนก่อนวันวิสาขบูชา) นักท่องเที่ยวสามารถร่วมงานประเพณี ‘เตวขึ้นดอย’ (เดินขึ้นดอย) บนเส้นทางขึ้นพระธาตุดอยสุเทพฯ เพื่อสักการะและทรงน้ำพระธาตุดอยสุเทพฯ ซึ่งเป็นพระธาตุประจำปีเกิดของคนเกิดปีมะแม
- ในช่วงเช้า และตลอดทั้งวันของวันที่วิสาขบูชา นักท่องเที่ยวสามารถเข้าร่วมงานประเพณีสรงน้ำพระธาตุเกศแก้วจุฬามณี ณ วัดเกตการาม ซึ่งเป็นพระธาตุตัวแทนพระธาตุเกศแก้วจุฬามณีบนสวรรค์ พระธาตุประจำปีเกิดของคนเกิดปีจอ และสามารถท่องเที่ยว่านวัดเกต
- ในวันรุ่งขึ้น นักท่องเที่ยวสามารถเดินทางต่อไปยังจังหวัดลำพูน โดยใช้ทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 11 (ถนนซูเปอร์ไฮเวย์เชียงใหม่-ลำปาง) เพื่อร่วมงานประเพณีสรงน้ำพระธาตุหรือลุยพระธาตุประจำปีเกิดของคนเกิดปีไก่ และท่องเที่ยวในเมืองเก่าลำพูน ก่อนเดินทางกลับหรือเดินทางต่อไปร่วมงานสรงน้ำพระเจ้าตนหลวงที่วัดศรีโคมคำ จังหวัดพะเยา

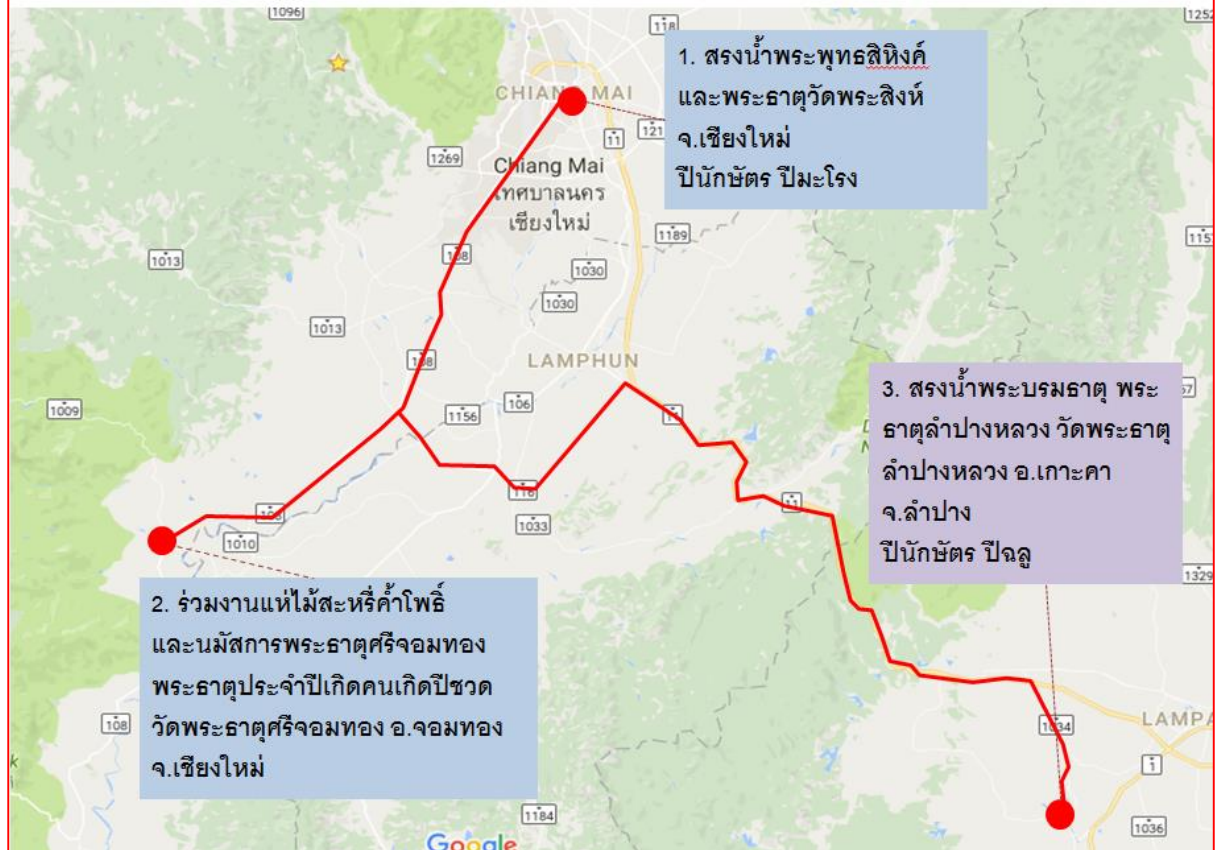
ภาพที่ ย่อย 1-3 : เส้นทางท่องเที่ยวทางประเพณีสักการะพระธาตุปีเกิดในวันวิสาขบูชา (เส้นทางเชียงใหม่-ลำพูน) .

2. เส้นทางท่องเที่ยวสักการะพระธาตุปีเกิดในวันสงกรานต์ (เส้นทางเชียงใหม่ – ลำปาง) สำหรับ
นักท่องเที่ยวก่อเกิดในป็นักชัตรปีมะโรง ปีฉลู และนักท่องเที่ยวก่อเกิดที่มีความสนใจประเพณีปีใหม่เมือง (วันสงกรานต์)

- ในช่วงงานประเพณีปีใหม่เมือง (วันสงกรานต์) นักท่องเที่ยวก่อเกิดสามารถท่องเที่ยวขึ้นชมประเพณีสงกรานต์ของจังหวัดเชียงใหม่ ตั้งแต่วันที่ 13-15 เมษายน และในวันที่ 15 เมษายน นักท่องเที่ยวก่อเกิดสามารถเข้าร่วมประเพณีสรงน้ำพระพุทธรูปทองคำ ในขบวนแห่พระเข้าเมืองที่เริ่มขบวนตั้งแต่สะพานนวรัฐ เข้าสู่เมืองเชียงใหม่ทางประตูท่าแพ ถนนราชดำเนิน และนำพระพุทธรูปทองคำประดิษฐานให้สักการะ ณ วัดพระสิงห์ รวมถึงร่วมกิจกรรมสรงน้ำพระธาตุวัดพระสิงห์ในวันเดียวกัน ซึ่งเป็นพระธาตุประจำปีเกิดของคนเกิดปีมะโรง
- ในวันรุ่งขึ้นนักท่องเที่ยวก่อเกิดสามารถเดินทางต่อไปร่วมงานแห่ไม้สละค้ำโพธิ์ที่วัดพระธาตุศรีจอมทอง อ.จอมทอง และนมัสการพระธาตุศรีจอมทอง พระธาตุประจำปีเกิดคนเกิดปีชวด ก่อนจะเดินทางไปยังจังหวัดลำปาง โดยใช้ทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 11 และทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 1034 ไปจนถึงวัดพระธาตุลำปางหลวง อ.เกาะคา จ.ลำปางเพื่อ

ร่วมประเพณีสงกรานต์น้ำพระบรมธาตุ พระธาตุประจำปีเกิดของคนเกิดปีฉลู และพระแก้วมรกต ก่อนจะแวะท่องเที่ยวในเมืองลำปาง และเดินทางกลับ

2. เส้นทางท่องเที่ยวสักการะพระธาตุปีเกิดในวันสงกรานต์ (เส้นทางเชียงใหม่ – ลำปาง)

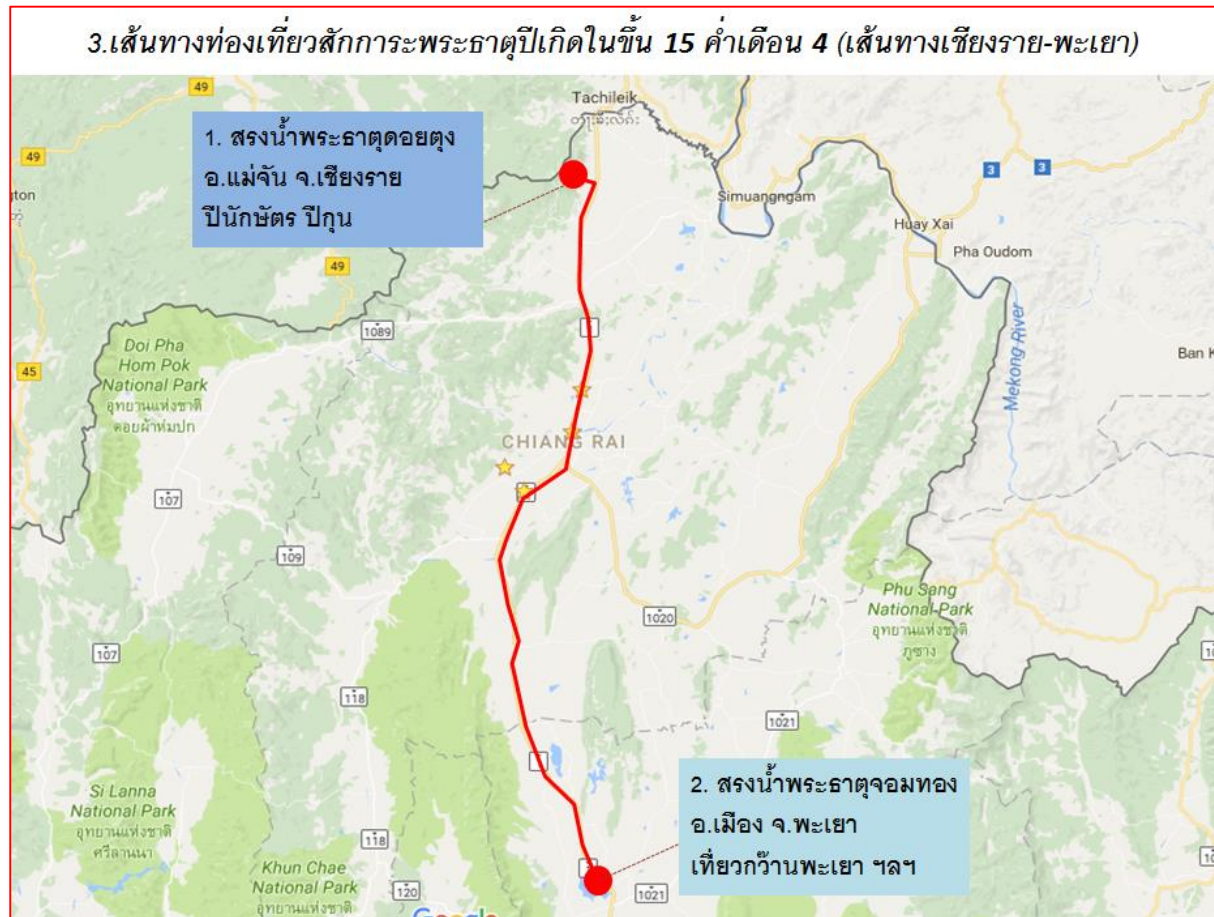

ภาพที่ ย่อย 1-4 : เส้นทางท่องเที่ยวสักการะพระธาตุปีเกิดในวันสงกรานต์ (เส้นทางเชียงใหม่ – ลำปาง)

3. เส้นทางท่องเที่ยวสักการะพระธาตุปีเกิดในขึ้น 15 ค่ำเดือน 4 (เส้นทางเชียงราย-พะเยา)

สำหรับนักท่องเที่ยวที่เกิดในปีนักษัตรปีกุน และนักท่องเที่ยวที่มีความสนใจแหล่งท่องเที่ยวในจังหวัดพะเยา

- ในช่วงวันขึ้น 13-14-15 ค่ำเดือน 4 ของทุกปี นักท่องเที่ยวสามารถเข้าร่วมประเพณีสงกรานต์น้ำพระธาตุดอยตุง ซึ่งเป็นพระธาตุประจำปีเกิดของคนเกิดปีกุน และท่องเที่ยวแหล่งท่องเที่ยวในเมืองเชียงราย และแหล่งท่องเที่ยวบนทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 1 ก่อนมุ่งหน้าสู่จังหวัดพะเยาในเช้าวันขึ้น 15 ค่ำเดือน 4
- และในช่วงเช้าวันขึ้น 15 ค่ำเดือน 4 และตลอดทั้งวันนักท่องเที่ยวสามารถเข้าร่วมประเพณีสงกรานต์น้ำพระธาตุศรีจอมทอง อ.เมือง พระธาตุสำคัญของจังหวัดพะเยา เพื่อความเป็นสิริมงคล และสามารถท่องเที่ยวกว๊านพะเยา วัดศรีโคมคำ พิพิธภัณฑ์เฉลิมราช วัดติโลกอาราม และแหล่งท่องเที่ยวในเขตเมืองพะเยา ก่อนเดินทางกลับ

ภาพที่ ย่อย 1-5 : เส้นทางท่องเที่ยวสักการะพระธาตุปีเกิดในชั้น 15 ค่าเดือน 4
(เส้นทางเชียงราย-พะเยา)

สำหรับเส้นทางท่องเที่ยวสักการะพระธาตูล้านนาทั้ง 3 เส้นทางย่อยที่ได้รับการเสนอแนะไว้ โดยพิจารณาจากสำคัญของพระธาตุในฐานะพระธาตุประจำปีเกิด ซึ่งเป็นแกนกลางของเนื้อหาในการเล่าเรื่องเส้นทางท่องเที่ยว (Story Telling) แหล่งท่องเที่ยวอารยธรรมล้านนา ภายในจังหวัดที่มีพระธาตุอยู่ก็มีความสำคัญในฐานะเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สนับสนุนเป้าหมายการท่องเที่ยวหลัก ซึ่งสามารถนำไปพัฒนาต่อยอดในเชิงนโยบายส่งเสริมการท่องเที่ยวในระดับจังหวัด โดยคัดเลือกแหล่งท่องเที่ยวอารยธรรมล้านนาที่มีความสอดคล้อง และเกี่ยวข้อง มัดรวมไปกับประเพณีสักการะพระธาตุ พร้อมกับการประชาสัมพันธ์ในลักษณะแคมเปญการท่องเที่ยวภายในจังหวัด เช่น กิจกรรมการเดินขึ้นดอยสุเทพเพื่อสักการะพระธาตุ ควรมีการส่งเสริมเส้นทางท่องเที่ยวสักการะพระธาตุ และวัดสำคัญในเชิงดอยสุเทพ เป็นเส้นทางขนาดเล็กที่เชื่อมโยงกับพระธาตุดอยสุเทพ อาทิ วัดผาลาด วัดศรีโสดา พระธาตุดอยคำ วัดดอยคำ พระธาตุมะป๋าง วัดอุโมงค์สวนพุทธธรรม และวัดเจ็ดยอด เป็นต้น

- **เส้นทางท่องเที่ยวทางวิถีชีวิต (ประทับใจวิถีชีวิตล้านนา)**

จากการพิจารณาลักษณะร่วมของทรัพยากรการท่องเที่ยวของแต่ละแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมด้านวิถีชีวิตในทั้ง 5 จังหวัด พบว่า แหล่งท่องเที่ยวต่าง ๆ สามารถนำมาจัดเส้นทางโดยอาศัยลักษณะร่วมของทรัพยากร และความเชื่อมโยงทางด้านประวัติศาสตร์ รวมถึงวิถีชีวิตชุมชน จัดเป็นเส้นทางท่องเที่ยวเส้นทางประทับใจวิถีชีวิตล้านนาจำนวน 2 เส้นทางดังต่อไปนี้

1. เส้นทางประทับใจวิถีชีวิตหัตถศิลป์ล้านนา (เชียงราย – เชียงใหม่ – ลำปาง)

1. จังหวัดเชียงราย

วิถีหัตถศิลป์ วัดร่องขุน อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย

2. จังหวัดเชียงใหม่

วิถีชีวิตย่านวัวลาย-ศรีสุพรรณ และถนนคนเดินวัวลาย

ชุมชนไทลื้อ ลวงเหนือ อำเภอดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่

ประเพณีจุลกฐิน อำเภอแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่ (สัปดาห์ที่ 2 ของเดือนพฤศจิกายน)

3. จังหวัดลำปาง

วิถีหัตถกรรมของบ้านหลุก อำเภอแม่ทะ จังหวัดลำปาง

ภาพที่ ย่อย 1-6 : เส้นทางประทับใจวิถีชีวิตหัตถศิลป์ล้านนา (เชียงราย – เชียงใหม่ –ลำปาง)

2. เส้นทางประทับใจวิถีชีวิตย่านเก่า เมืองโบราณล้านนา (เชียงราย – เชียงใหม่ –ลำพูน –ลำปาง –พะเยา)

จังหวัดพะเยา

วิถีชีวิตชุมชนรอบกว๊านพะเยา และอนุสาวรีย์พ่อขุนงำเมือง

งานสืบสานตำนานไทลื้อ อำเภอเชียงคำ จังหวัดพะเยา (ต้นเดือนมีนาคม)

จังหวัดเชียงราย

วิถีชีวิตกาดชุมชน (ตลาดชุมชน) บ้านป่าซาง อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย

จังหวัดเชียงใหม่

วิถีชีวิตย่านวัดเกต อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่

วิถีชีวิตกาดประตูเชียงใหม่ (ตลาดประตูเชียงใหม่) อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ (พระปกเกล้าซอย2)

จังหวัดลำพูน

วิถีชีวิตเมืองเก่าลำพูน และกาดข้าวมุง-ทำสิงห์ อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน

วิถีชีวิตชุมชนทอผ้าฝ้าย บ้านหนองเจี๊ยก - ดอนหลวง อำเภอป่าซาง จังหวัดลำพูน

จังหวัดลำปาง

วิถีชีวิตกาดกองต้า (ถนนตลาดเก่า) และชุมชนในเขตเมืองเก่าลำปาง อำเภอเมือง

จังหวัดลำปาง

งานล่องสะเปาจาวเวียงละกอน อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง (วันขึ้น 15 ค่ำเดือน 12 -วัน

ลอยกระทง)

ภาพที่ ย่อย 1-7 : เส้นทางประทับใจวิถีชีวิตย่านเก่า เมืองโบราณล้านนา
(พะเยา-เชียงราย – เชียงใหม่ –ลำพูน –ลำปาง)

จากผลการนำเสนอเส้นทางสักการะพระธาตุ และเส้นทางประทับใจวิถีชีวิตต่อภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง ได้รับข้อเสนอแนะในการวิเคราะห์และคัดกรองกิจกรรมการท่องเที่ยวที่เกี่ยวข้องกับประเพณี วิถีชีวิตใน 5 จังหวัด และยกนำเสนอประเพณีสักการะพระธาตุประจำปีเกิดและพระธาตุสำคัญของจังหวัดออกจากการจัดเส้นทาง พบว่า มีประเพณีที่เกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตที่เหมาะสมสำหรับการสร้างเส้นทางท่องเที่ยว ซึ่งสามารถจัดโปรแกรมเส้นทางท่องเที่ยวแยกตามรายจังหวัด ได้ดังนี้

1) แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมทางประเพณี และวิถีชีวิตในเส้นทางอารยธรรมล้านนา จังหวัดเชียงใหม่ มีจำนวน 9 แห่ง ประกอบไปด้วย

1. ป่าเวณีเตวขึ้นดอย นมัสการพระธาตุดอยสุเทพราชวรวิหาร อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่
2. ประเพณีใส่ขันดอกอินทขิล วัดเจดีย์หลวง อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่
3. วิถีชีวิตชุมชนวัดเกตุ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่
4. วิถีชีวิตย่านวัวลาย-ศรีสุพรรณ และถนนคนเดินวัวลาย อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่
5. วิถีชีวิตกาตประตู่เชียงใหม่ (ตลาดประตู่เชียงใหม่) อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่
6. ประเพณีสรงน้ำพระธาตุศรีจอมทอง อำเภอจอมทอง จังหวัดเชียงใหม่
7. ประเพณีแห่ไม้ค้ำโพธิ์ อำเภอจอมทอง จังหวัดเชียงใหม่
8. ประเพณีจุลกฐินแม่แจ่ม อำเภอแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่
9. วิถีชีวิตไทลื้อ ลวงเหนือ อำเภอดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่

ภาพที่ ย่อย 1-8 : เส้นทางท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมด้านประเพณีและวิถีชีวิต จังหวัดเชียงใหม่

2) แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมทางประเพณี และวิถีชีวิตในเส้นทางอารยธรรมล้านนา จังหวัดเชียงราย มีจำนวน 6 แห่ง ประกอบไปด้วย

1. ประเพณีตานหาพญาเม็งราย อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย
2. ประเพณีอัญเชิญพระพุทธรูปแวตเวียงเจียงฮาย จังหวัดเชียงราย
3. วิถีหัตถศิลป์ วัตร่องขุน อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย
4. วิถีชีวิตภาคชุมชน (ตลาดชุมชน) บ้านป่าซาง อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย
5. งานประเพณีนมัสการและสงฆ์พระธาตุดอยตุง อำเภอแม่จัน จังหวัดเชียงราย
6. ประเพณีบวงสรวงปลาบึก อำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย

ภาพที่ ย่อย 1-9 : เส้นทางท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมด้านประเพณีและวิถีชีวิต จังหวัดเชียงราย

3) แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมทางประเพณี และวิถีชีวิตในเส้นทางอารยธรรมล้านนาในจังหวัดลำพูน มีจำนวน 4 แห่ง ประกอบไปด้วย

1. ประเพณีสลากย้อม พระบรมธาตุหริภุญชัย อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน
2. วิถีชีวิตเมืองเก่าลำพูน และกาตข้าวมุง-ทำสิงห์ อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน
3. วิถีชีวิตชุมชนทอผ้าฝ้าย บ้านหนองเงือก - ดอนหลวง อำเภอป่าซาง จังหวัดลำพูน
4. วิถีชีวิตไทลื้อ และประเพณีเป็งไทลื้อ อำเภอบ้านธิ จังหวัดลำพูน

ภาพที่ย่อย 1-10 : เส้นทางท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมด้านประเพณีและวิถีชีวิต จังหวัดลำพูน

4) แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมด้านประเพณี และวิถีชีวิต ในเส้นทางอารยธรรมล้านนา จังหวัดลำปาง มีจำนวน 4 แห่ง ประกอบไปด้วย

1. ประเพณีนมัสการพระธาตุลำปางหลวง อำเภอเกาะคา จังหวัดลำปาง
2. วิถีชีวิตกาดกองต้า (ถนนตลาดเก่า) และชุมชนในเขตเมืองเก่าลำปาง อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง
3. ประเพณีล่องสะเปาจาวเวียงละกอน อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง
4. วิถีชีวิตหัตถกรรมบ้านหลุก อำเภอแม่ทะ จังหวัดลำปาง

ภาพที่ ย่อย 1-11 : เส้นทางท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมด้านประเพณีและวิถีชีวิต จังหวัดลำปาง

5) แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมด้านประเพณี และวิถีชีวิต ในเส้นทางอารยธรรมล้านนาในจังหวัดพะเยา มีจำนวน 4 แห่ง ประกอบไปด้วย

1. วิถีชุมชนห่ล่ายกว๊านพะเยา อำเภอเมือง จังหวัดพะเยา
2. ประเพณีเวียนเทียนกลางน้ำ วัดติโลกอาราม อำเภอเมือง จังหวัดพะเยา
3. ประเพณีตานข้าวทิพย์ พระเจ้าตนหลวง วัดศรีโคมคำ อำเภอเมือง จังหวัดพะเยา
4. ประเพณีสืบสานตำนานไทลื้อ อำเภอเชียงคำ จังหวัดพะเยา

ภาพที่ ย่อย 1-12 : เส้นทางท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมด้านประเพณีและวิถีชีวิต จังหวัดพะเยา

เห็นได้ว่า การประเมินแหล่งท่องเที่ยวทางประเพณีและวิถีชีวิตในระดับพื้นที่ เพื่อจัดโปรแกรมนำร่องการท่องเที่ยวในเส้นทางอารยธรรมล้านนาอย่างมีส่วนร่วม และพัฒนามูลค่าผลิตภัณฑ์ทางการท่องเที่ยว พบว่าในแต่ละจังหวัดมีแหล่งท่องเที่ยวทางประเพณีและวิถีชีวิตที่มีศักยภาพทางการแข่งขันที่สามารถนำมาพัฒนาตลาดและพร้อมสำหรับการพัฒนา และส่งเสริมศักยภาพที่มีอยู่ให้เข้มแข็งมากยิ่งขึ้น ซึ่งแต่ละแหล่งท่องเที่ยวทางประเพณีและวิถีชีวิตที่ต่างมีความโดดเด่น หรือความไม่พร้อมรองรับทางการท่องเที่ยวแตกต่างกันไป ทำให้การพัฒนาผลิตภัณฑ์ทางการท่องเที่ยวทางประเพณีและวิถีชีวิตควรจะมีการพัฒนาแตกต่างกันไปตามกลุ่มที่มีศักยภาพคล้ายคลึงกัน ทั้งนี้ การจัดโปรแกรมการท่องเที่ยวการนำร่องอย่างมีส่วนร่วม เพื่อพัฒนาผลิตภัณฑ์ทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมด้านประเพณีและวิถีชีวิตในเส้นทางอารยธรรมล้านนาในครั้งนี้ (รายละเอียดอยู่ในแผนงานวิจัย) คณะวิจัยได้นำผลการศึกษาจากแผนงานวิจัย การบริหารจัดการและพัฒนากการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเส้นทางอารยธรรมล้านนาเชื่อมโยงกับสปป.ลาว สหภาพเมียนมาร์ และสาธารณรัฐจีน(ตอนใต้) ซึ่งจัดทำแล้วเสร็จในปีพ.ศ. 2559 มาพิจารณาประกอบกับการประเมินศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวที่ได้จัดทำไปแล้วในหัวข้อที่ 4.1 อย่างไรก็ตามการจัดโปรแกรมการท่องเที่ยวการนำร่องอย่างมีส่วนร่วม เพื่อพัฒนาผลิตภัณฑ์ทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมด้านประเพณีและวิถีชีวิตในเส้นทางอารยธรรมล้านนา ทำขึ้นเพื่อเสนอแนะแนวทางพัฒนาเส้นทางในระดับพื้นที่ เพื่อให้เกิดภาพร่างของการปฏิบัติการด้านการท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวอย่างเป็นรูปธรรม และมีแนวทางที่แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมด้านประเพณีและวิถีชีวิตสำหรับชุมชนในแหล่งท่องเที่ยว

และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับแหล่งท่องเที่ยวทั้งภาครัฐ ภาคธุรกิจ และภาคประชาชนสามารถนำไปประยุกต์ใช้กับแหล่งท่องเที่ยว และเส้นทางท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมด้านประเพณีและวิถีชีวิตสำหรับในกลุ่มอารยธรรมล้านนาในพื้นที่ของตน และจากผลการศึกษาในครั้งนี้พบว่า ประเพณี และวิถีชีวิตในเขตเมืองเก่าในภาคเหนือตอนบนมีผลิตภัณฑ์ทางการท่องเที่ยวทางประเพณีและวิถีชีวิตที่น่าสนใจ และดึงดูดทางการท่องเที่ยวมากมาย เมื่อพิจารณาร่วมกับข้อเสนอแนะจากการบริหารจัดการและพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเส้นทางอารยธรรมล้านนาเชื่อมโยงกับ สปป.ลาว สหภาพเมียนมาร์ และสาธารณรัฐจีน(ตอนใต้) ยังทราบอีกว่า ได้มีการนำเสนอเส้นทางท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมทางประเพณีและวิถีชีวิตที่โดดเด่นน่าสนใจ และสามารถร้อยเรียงเชื่อมโยงกลุ่มแหล่งท่องเที่ยวดังกล่าวเข้ากับแหล่งท่องเที่ยวทางด้านประเพณีและวิถีชีวิตอื่น ๆ ในพื้นที่ใกล้เคียงได้เช่นกัน ซึ่งแนวทางเหล่านี้ต่างเป็นความพยายามในการเพิ่มมูลค่า และยกระดับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมนั่นเอง

ภาพที่ ย่อย 1-13 : การลงพื้นที่ของคณะนักวิจัยในจังหวัดลำพูน และจังหวัดลำปาง

บทที่ 5

อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

เนื้อหาในบทนี้ประกอบด้วยการอภิปรายผล และข้อเสนอแนะจากการวิจัยในการพัฒนาการพัฒนาผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวเชิงประเพณีและวิถีชีวิตเพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มในเส้นทางอารยธรรมล้านนา พื้นที่วิจัยครั้งนี้ คือ แหล่งท่องเที่ยววัฒนธรรมด้านประเพณีและวิถีชีวิต ในเส้นทางท่องเที่ยวอารยธรรมล้านนา ประกอบด้วย 5 จังหวัดกลุ่มท่องเที่ยวอารยธรรมล้านนา ได้แก่ จังหวัดเชียงใหม่ จังหวัดเชียงราย จังหวัดลำปาง จังหวัดลำพูน และจังหวัดพะเยา ซึ่งเป็นจังหวัดในพื้นที่อารยธรรมล้านนาที่ถูกกำหนดตามที่กฎกระทรวงเรื่องแผนปฏิบัติการพัฒนาการท่องเที่ยวภายในเขตพัฒนาการท่องเที่ยวอารยธรรมล้านนา พ.ศ.2559-2563 ตามประกาศราชกิจจานุเบกษา เล่ม 132 ตอนที่ 22 ก เมื่อวันที่ 27 มีนาคม 2558 ของกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา โดยแบบแผนการวิจัย (Research Design) จะมีทั้งการเก็บรวบรวมข้อมูลทุติยภูมิจากเอกสาร ตำรา บทความ ข่าว และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งข้อมูลปฐมภูมิจากการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) และการสนทนากลุ่ม (Focus Group) โดยกลุ่มตัวอย่างในครั้งนี้จะทำการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) จากกลุ่มตัวอย่าง คือ ภาคส่วนที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นหน่วยงานราชการ ภาคเอกชน ผู้ประกอบการด้านการท่องเที่ยว และประชาชนในท้องถิ่น ประกอบด้วย ตัวแทนสมาชิกในชุมชนที่อยู่ในแหล่งท่องเที่ยวอารยธรรมล้านนา ไม่ว่าจะเป็นผู้นำชุมชน หรือประชาชนในชุมชนก็ตาม รวมถึงนักท่องเที่ยวที่เดินทางมายังแหล่งท่องเที่ยวนั้น ๆ อีกทั้งหน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้อง อาทิ ตัวแทนจากท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัด ตัวแทนจากการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ตัวแทนจากองค์การบริหารส่วนตำบล เป็นต้น และหน่วยงานเอกชน อาทิ ตัวแทนจากสมาคมธุรกิจท่องเที่ยวในจังหวัดนั้น ๆ หรือตัวแทนผู้ประกอบการด้านการท่องเที่ยวต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นผู้ประกอบการด้านที่พัก ด้านร้านอาหาร ด้านการขนส่ง ด้านกิจกรรมทางการท่องเที่ยว เป็นต้น ซึ่งข้อมูลที่ได้สามารถประเมินการท่องเที่ยวเชิงประเพณีและวิถีชีวิต และเสนอแนะแนวทางการพัฒนาผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวเชิงประเพณีและวิถีชีวิตเพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มในเส้นทางอารยธรรมล้านนา ดังต่อไปนี้

5.1 การสรุปผลการวิจัย และการอภิปรายผล

5.1.1 สถานการณ์ของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมด้านประเพณี และวิถีชีวิต ในของภาคเหนือตอนบน

ประเทศไทยได้รับการยอมรับจากนานาประเทศว่ามีแหล่งธรรมชาติ ศิลปะ วัฒนธรรมที่สวยงามและเหมาะสมกับการเดินทางมาท่องเที่ยว โดยอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว (Tourism Industry) มีความสำคัญต่อการเติบโตทั้งทางเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ เนื่องจากการท่องเที่ยวเป็นอุตสาหกรรมบริการก่อให้เกิดการสร้างอาชีพและการจ้างงานให้กับคนไทย ทำให้เกิดการกระจายรายได้ทางเศรษฐกิจ จะเห็นได้ จากสถานการณ์การท่องเที่ยวของไทยในปี พ.ศ.2560 พบว่า ประเทศไทยมีรายได้จากการท่องเที่ยว 2.75 ล้านล้านบาท โดยเป็นชาวต่างชาติกว่า 35.38 ล้านคน สร้างรายได้กว่า 1.8 ล้านล้านบาท (กรุงเทพมหานคร, 2561) จึงเห็นได้ว่าการท่องเที่ยวยังเป็นตัวขับเคลื่อนเศรษฐกิจไทย และมีแนวโน้มการขยายตัวสูงขึ้นอีกด้วย นอกจากนี้ขณะที่การจัดอันดับจากดัชนีชี้วัดขีดความสามารถทางการแข่งขันภาคการท่องเที่ยวของโลกจาก The Travel & Tourism Competitiveness ในปี ค.ศ.2016 ที่ World Economic Forum (2017) พบว่าไทยมีขีดความสามารถทางการแข่งขันอยู่ในอันดับที่ 34 ของโลก (จาก 141 ประเทศ) ทั้งนี้แสดงให้เห็นว่าประเทศไทยมีศักยภาพในการแข่งขันของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวในระดับโลก และการท่องเที่ยวยังคงเป็นตัวขับเคลื่อนเศรษฐกิจไทยที่มีแนวโน้มการขยายตัวสูงขึ้นต่อเนื่องไปอีกด้วย เช่นเดียวกับการท่องเที่ยวในภาคเหนือตอนบนของประเทศไทยที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่ทรงคุณค่าและมีศักยภาพพร้อมด้วยเอกลักษณ์วัฒนธรรมล้านนาที่โดดเด่น ทั้งด้านศิลปะ วัฒนธรรม วิถีชีวิต และควรทำนุบำรุงให้คงอยู่เพื่อเป็นประโยชน์ต่อการคนรุ่นหลังเพื่อสืบทอดการเรียนรู้แก่นักท่องเที่ยวต่างชาติและชาวไทย เห็นได้จากทิศทางที่ชัดเจนมากขึ้นในการมุ่งสร้างสรรค์ความโดดเด่นของรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ทั้งจากภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคท้องถิ่นที่มุ่งพัฒนาคุณภาพของการท่องเที่ยวใหม่ที่มีศักยภาพ เน้นการบริหารจัดการที่สร้างสรรค์และสร้างมูลค่าเพิ่มตามกลุ่มท่องเที่ยวที่มีศักยภาพ 8 กลุ่ม โดยกลุ่มท่องเที่ยวอารยธรรมล้านนาและภาคเหนือตอนบนเป็นหนึ่งในนั้น แต่อย่างไรก็ตามจากการแข่งขันในตลาดโลก และแถบเพื่อนบ้านซึ่งให้ความสำคัญกับการนำเอาวัฒนธรรมมาเป็นส่วนหนึ่งของการสร้างส่วนแบ่งทางการตลาดการท่องเที่ยว โดยเฉพาะประเทศอาเซียน เนื่องจากกลุ่มประเทศเหล่านี้ล้วนมีลักษณะเด่นทั้งทางกายภาพ วัฒนธรรม และประเพณีที่เอื้อต่อการขยายตัวในอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวค่อนข้างสูง จึงทำให้ประเทศไทย รวมถึงจังหวัดตามเส้นทางอารยธรรมล้านนาในกลุ่มภาคเหนือตอนบนต้องหาแนวทางพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมให้มีความแตกต่างของผลิตภัณฑ์ทางการท่องเที่ยวและสามารถดึงดูดความน่าสนใจของนักท่องเที่ยว ดังนั้นจึงมีความจำเป็นอย่างเร่งด่วนที่จะต้องสร้างองค์ความรู้ด้านการตลาดและ

การบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเพื่อสร้างความได้เปรียบทางการแข่งขัน เพื่อให้การบริหารจัดการการท่องเที่ยวสามารถตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งจะส่งผลให้นักท่องเที่ยวกลับมาเที่ยวซ้ำ (Revisit)

จากการวิจัยในครั้งนี้พบว่า ภาคเหนือตอนบนเป็นที่รู้จักในการเป็นจุดหมายทางการท่องเที่ยวที่สำคัญของประเทศไทย ทั้งจากการมีทรัพยากรทางการท่องเที่ยวทางธรรมชาติและแหล่งวัฒนธรรมล้านนาที่โดดเด่น รวมถึงเป็นจุดศูนย์กลางของประตูการค้าชายแดนเชื่อมโยงเศรษฐกิจและการท่องเที่ยวกับอนุภูมิภาคกลุ่มน้ำโขง และเอเชียใต้ ทำให้นักท่องเที่ยวนิยมเดินทางไปมา โดยใช้ประเทศไทยเป็นศูนย์กลางของการเดินทาง โดยเฉพาะจังหวัดเชียงใหม่เป็นศูนย์กลาง การท่องเที่ยวที่สำคัญของประเทศไทย และนานาชาติ เนื่องจากเป็นเมืองใหญ่ของภาคเหนือ ที่มีภาคบริการที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวไม่ว่าจะเป็น โรงแรม ที่พักประเภทต่าง ๆ รวมไปถึงที่พักชุมชน ร้านอาหาร สปา นวดแผนไทยรถเช่า บริการท่องเที่ยว ฯลฯ ซึ่งผู้ประกอบการทางภาคเหนือจะนำเอกลักษณ์ของคนเหนือหรือ ความเป็นล้านนารวมเข้าไปในผลิตภัณฑ์และบริการทางการท่องเที่ยว เพื่อเป็นจุดขายที่โดดเด่น ขณะที่การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.) และภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง ได้วางแผนเชิงรุกสำหรับการท่องเที่ยวภาคเหนือ ประจำปี 2561 ภายใต้แนวคิด “แอ่วเหนือครั้งใหม่ ไม่เหมือนเดิม” ซึ่งมีเป้าหมายหลักในการกระตุ้นให้นักท่องเที่ยวที่เดินทางท่องเที่ยวไปยังภาคเหนือ เพื่อสัมผัสประสบการณ์ท่องเที่ยวภาคเหนือ...ที่ไม่เหมือนเดิม และสร้างการรับรู้ สื่อสารให้นักท่องเที่ยวได้รู้จักแหล่งท่องเที่ยวที่หลากหลายในภาคเหนือ โดยเฉพาะอย่างยิ่งนักท่องเที่ยวสามารถเดินทางท่องเที่ยวได้ในทุกฤดูกาล เพื่อสัมผัสความงามของประเพณี แหล่งท่องเที่ยว และสร้างประสบการณ์ Local Experience และแรงบันดาลใจจากการท่องเที่ยวขึ้น ๆ

ขณะที่ยังพบว่า ในปี 2559 มีนักท่องเที่ยวเดินทางท่องเที่ยวภาคเหนือ 26,471,063 คน สร้างรายได้ประมาณ 115,000 ล้านบาท โดยนักท่องเที่ยวมีพฤติกรรมและให้ความสนใจต่อสินค้าการท่องเที่ยวที่สร้างเสริมประสบการณ์ใหม่ๆ อาหารประจำถิ่น (Gastronomy) การท่องเที่ยวที่มีคุณภาพมากขึ้น เนื่องจากมีแนวโน้มที่ใส่ใจสิ่งแวดล้อมและตอบแทนสังคม (CSR) อีกทั้งการใช้โซเชียลมีเดียในการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวด้วยการบอกต่อและแชร์ข้อความ ภาพถ่ายจากการท่องเที่ยว ทั้งการเขียนบล็อกและการอัปโหลดรูปภาพ ทั้งนี้ในปี 2561 ททท. คาดว่า ตลาดการท่องเที่ยวจะสร้างรายได้ทางการท่องเที่ยวประมาณ 1,016,500 ล้านบาท โดยภาคเหนือจะต้องสร้างรายได้เพิ่มขึ้นร้อยละ 8.7 หรือประมาณ 134,800 ล้านบาท ซึ่งมุ่งเน้นให้เกิดการท่องเที่ยวอย่างสร้างสรรค์และเพิ่มมูลค่าของแหล่งท่องเที่ยวและบริการที่มีอยู่แล้ว ให้สร้างความดึงดูดใจแก่นักท่องเที่ยวกลุ่มต่าง ๆ มากขึ้น ไม่ว่าจะเป็นการสร้างความปลอดภัยจากการท่องเที่ยว การใช้สินค้าและบริการระหว่างการท่องเที่ยว หรือการสร้างประสบการณ์การท่องเที่ยวผ่านการเรียนรู้วิถีท้องถิ่นจากการชิมอาหารพื้นถิ่น การใช้บริการแพทย์แผนไทย สมุนไพรพื้นถิ่น ยิ่งไปกว่านั้นการทำ

การตลาดท่องเที่ยวของไทยยังมุ่งสร้างจุดแข็งทางการท่องเที่ยวโดยการจูงใจส่งเสริมให้นักท่องเที่ยวเดินทางท่องเที่ยวในวันธรรมดา และเชื่อมโยงการท่องเที่ยวไปยังเมืองรอง และมุ่งให้ภาคเหนือเป็นจุดหมายปลายทางของนักท่องเที่ยวทุกกลุ่ม (Tourism for All) แต่กลุ่มเป้าหมายหลัก ได้แก่ กลุ่มสูงวัย กลุ่ม Gen Y กลุ่มผู้หญิง และกลุ่มครอบครัว

เป็นที่ทราบกันดีว่า การท่องเที่ยวเชิงประเพณีและวิถีชีวิตยังคงเป็นจุดดึงดูดให้นักท่องเที่ยวมาเยี่ยมเยือนภาคเหนือตอนบนของประเทศไทย โดยในปีพ.ศ. 2560 ธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว อย่างธุรกิจโรงแรม และบริษัทนำเที่ยวมีแนวโน้มรายได้ที่ดีขึ้นจากสถานการณ์การท่องเที่ยวที่ขยายตัวอย่างต่อเนื่องจากปีพ.ศ. 2559 ทำให้ธุรกิจโรงแรมและบริษัทนำเที่ยวขนาดกลางและเล็กในเขตพื้นที่อารยธรรมล้านนามีโอกาสให้บริการรองรับนักท่องเที่ยว และเป็นที่รู้จักเพิ่มมากขึ้น อีกทั้งผู้ประกอบการด้านการท่องเที่ยวรายใหม่ในเขตภาคเหนือตอนบนยังสามารถพัฒนาการตลาดของตนเองได้มากขึ้น จากมาตรการและการสนับสนุนของภาครัฐที่กระตุ้นให้เกิดพฤติกรรมการท่องเที่ยวในสังคมไทยมากขึ้น แม้เป็นผู้มีรายได้น้อย หรือเป็นคนรุ่นใหม่ที่สามารถเดินทางท่องเที่ยวได้ภายใต้งบประมาณจำกัด จึงเป็นโอกาสของการเจาะตลาดการท่องเที่ยวทางเลือก (Alternative Tourism) เช่น การท่องเที่ยวเชิงธรรมชาติ (Green Tourism) การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม (Cultural Tourism) การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ (Medical Tourism) เป็นต้น เพิ่มขึ้นเช่นกัน อย่างไรก็ตาม ธุรกิจโรงแรม ที่พัก และบริษัทนำเที่ยวขนาดกลางและขนาดเล็กก็ยังคงต้องปรับกลยุทธ์ และหาช่องทางทำการตลาดอย่างต่อเนื่องในสถานการณ์ของการแข่งขันในตลาดการท่องเที่ยวที่รุนแรงขึ้น รวมถึงการรุกคืบเข้ามาสู่ภาคการท่องเที่ยวอย่างครบวงจรมากขึ้นของตัวกลางผู้ให้บริการธุรกรรมด้านการท่องเที่ยวผ่านอินเทอร์เน็ต (Online Travel Agent: OTA)

ขณะที่การสนับสนุนจากภาครัฐเพื่อกระตุ้นการท่องเที่ยวจังหวัดเมืองรอง และการท่องเที่ยวเชื่อมโยงระหว่างจังหวัด ยังเป็นโอกาสในการให้บริการรองรับนักท่องเที่ยวของเมืองรองที่มีจำนวนมากขึ้นแทนที่จะเป็นแค่เมืองผ่าน หรือเป็นจุดพักชั่วคราวระหว่างการเดินทางเท่านั้น อีกทั้งแหล่งท่องเที่ยวในจังหวัดเมืองรองส่วนใหญ่เป็นแหล่งท่องเที่ยวใหม่ๆ ที่นักท่องเที่ยวยังรู้จัก หรือเป็นที่เที่ยวที่ยังสด ไม่บอบช้ำจากการมาเที่ยว จึงเป็นจุดหมายหนึ่งที่นักท่องเที่ยวผู้ชอบความแปลกใหม่อยากไปเยี่ยมเยือน อาทิ จังหวัดแพร่ จังหวัดพะเยา และจังหวัดลำพูน รวมถึงกระแสความนิยมของนักท่องเที่ยวชาวจีนที่ยังคงเดินทางมาท่องเที่ยวในภาคเหนือต่อเนื่องมาถึงปีพ.ศ. 2560 ไม่ว่าจะเป็นการท่องเที่ยวตามรอยภาพยนตร์ Lost in Thailand หรือความต้องการอยากลองเที่ยวในบริบทสังคมไทยที่มีวัฒนธรรม ประเพณี วิถีชีวิตที่แตกต่างไป แต่ทว่านักท่องเที่ยวจีนมักจะเป็นกลุ่ม FIT (Freely Individual Traveler) และสิ่งที่เกิดตามมากับจำนวนนักท่องเที่ยวจีนเพิ่มขึ้นมาก ได้แก่ การแอบแฝงทำทัวร์ หรือธุรกิจรองรับด้านท่องเที่ยวผิดกฎหมายในภาคเหนือตอนบน โดยเฉพาะในจังหวัดเชียงใหม่ แต่อย่างไรก็ตามคนท้องถิ่นและนักท่องเที่ยวจีนต่างปรับตัวกันมากขึ้น จากเดิมที่

นักท่องเที่ยวจีนมีพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมกับวัฒนธรรมทางเหนือต่าง ๆ นั้น ได้มีการปรับตัวให้สอดคล้องกับวัฒนธรรมท้องถิ่นมากขึ้น หรือทัศนคติของคนไทยที่มีต่อชาวจีนในแง่ลบ มีท่าทีดีขึ้นเช่นกัน จากการให้ความรู้ ข้อมูลที่ถูกต้องกันทั้งสองฝ่าย ทำให้ปัจจุบันธุรกิจทัวร์จีนในภาคเหนือ นอกจากสามารถปรับตัวได้ดีขึ้นแล้ว นักท่องเที่ยวกลุ่มอื่นที่เสียหายไปจากพื้นที่อารยธรรมล้านนา เช่น นักท่องเที่ยวยุโรป และสหรัฐอเมริกา ก็เริ่มกลับเข้ามาในพื้นที่มากขึ้น ทั้งนี้ นักท่องเที่ยวชาวจีนยังเป็นแรงขับเคลื่อนของการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมเชิงประเพณีและวิถีชีวิตในเขตอารยธรรมล้านนา

สภาพปัญหาการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมเชิงประเพณีและวิถีชีวิตในภาคเหนือตอนบน 5 จังหวัด สามารถแยกเป็นประเด็นหลัก ได้แก่

1) **ปัญหาด้านอุปทานการท่องเที่ยว** เนื่องจากมีผู้ประกอบการจำนวนมากเกินไป และมีการแข่งขันด้านราคาของผู้ประกอบการ รวมถึงมีการรวมตัวของเครือข่ายผู้ประกอบการยังเป็นแบบหลวมๆ จนทำให้ผู้ประกอบการรายย่อยขาดพันธมิตร หรือประสบปัญหาในการดำเนินการจากสถานการณ์การประกอบการที่โดดเดี่ยว ขาดการอัพเดทข้อมูลข่าวสารที่จำเป็น และการแลกเปลี่ยนทรัพยากรในการประกอบการ

2) **ปัญหาการขาดงบประมาณที่เพียงพอ** ในการดูแลรักษา พัฒนาสถานที่และสินค้าของการท่องเที่ยว ทำให้เกิดความเสื่อมโทรม ความบอบช้ำของทรัพยากรทางการท่องเที่ยวเชิงประเพณีและวิถีชีวิต

3) **ปัญหาด้านบุคลากรการท่องเที่ยวด้านประเพณีและวิถีชีวิต** เนื่องจากบุคลากรด้านการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมมักจะมีอยู่ในเมืองใหญ่ เช่น เชียงใหม่ และเชียงราย เป็นต้น โดยเฉพาะการขาดแคลนคนรุ่นใหม่ที่จะมาขับเคลื่อนสานต่อ

4) **ปัญหาการขาดนวัตกรรมทางการท่องเที่ยว** จนทำให้เกิดการลอกเลียนแบบผลิตภัณฑ์ทางการท่องเที่ยวที่ขาดอัตลักษณ์ ขาดความสร้างสรรค์ และความโดดเด่น จึงเป็นที่มาของความเบื่อการขาดเสน่ห์ในการท่องเที่ยว และไม่ดึงดูดใจให้นักท่องเที่ยวมาเยี่ยมชม

ขณะที่ศูนย์วิจัยมหาวิทยาลัยกรุงเทพ (กรุงเทพโพลล์) เสนอผลการสำรวจความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวต่างชาติเกี่ยวกับความพร้อมของประเทศไทยหากมีการเปิดเสรีอาเซียนในสายตานักท่องเที่ยวต่างชาติ ซึ่งดำเนินการเก็บข้อมูลในช่วงเดือนมกราคม 2556 พบว่า จุดเด่นสำคัญที่ดึงดูดให้นักท่องเที่ยวต่างชาตินิยมมาเที่ยวในประเทศไทย คือ โบราณสถานและโบราณวัตถุ (ร้อยละ 28.1) รองลงมาคือ วัฒนธรรมประเพณีและศิลปะพื้นบ้าน (ร้อยละ 20.4) และชายหาด ทะเล (ร้อยละ 14.3) (ฐานออนไลน์ 2013) สิ่งเหล่านี้เป็นการตอกย้ำให้เห็นความสำคัญของการพัฒนาธุรกิจท่องเที่ยวด้านวัฒนธรรม โดยเฉพาะการท่องเที่ยวเชิงประเพณี และวิถีชีวิต เห็นได้จากภาคการท่องเที่ยวของจังหวัดในภาคเหนือตอนบนมีการให้ความสำคัญในการใช้ทุนทางวัฒนธรรมของแต่ละ

ชุมชนมาพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวขึ้น มีการจัดให้เที่ยวชมแหล่งวัฒนธรรมท้องถิ่น การนำเสนออาหารประจำถิ่น รวมไปถึงการนำเที่ยวตามแหล่งวิถีชีวิตชุมชนต่าง ๆ เป็นต้น จากรูปแบบการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมที่แตกต่างหลากหลายเหล่านี้ เป็นการส่งเสริมตลาดท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่สอดคล้องกับนโยบายของรัฐบาลเพื่อบรรลุเป้าหมายในการมาเพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจและ/หรือสร้างรายได้จากการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่มีคุณภาพ โดยก่อให้เกิดผลของการพัฒนาการท่องเที่ยวที่เชื่อมโยงธรรมชาติ กิจกรรมด้านศิลปวัฒนธรรม วิถีชีวิตชุมชน และภูมิปัญญาท้องถิ่น มาสร้างงาน สร้างอาชีพ สอดคล้องกับที่ MGR Online (2559) ระบุว่า คณาจารย์วิทยาลัยศิลปะ สื่อฯ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ได้ทำการวิจัยเพื่อสร้างแนวทางใหม่ในการนำเครื่องมือ และเทคโนโลยีสารสนเทศมาประยุกต์ใช้กับการให้ข้อมูลการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมของเมืองเชียงใหม่ ในรูปแบบของเว็บไซต์และแอปพลิเคชัน ทั้งแอปพลิเคชันเที่ยวแบบอัจฉริยะ โลก 3 มิติ ย้อนอดีตเชียงใหม่ 200 ปี ทั้งภาษาอังกฤษ-จีน

ภาพที่ ย่อย 1-14 : กิจกรรมเพื่ออนุรักษ์ประเพณี และวัฒนธรรมของชุมชนพวกดั้งเดิมเชียงใหม่ (เดี่ยวล่องกอง ผ่อของงาม วันที่ 25 มิถุนายน 2560)

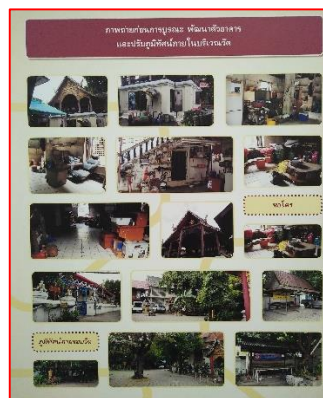
หากพิจารณาถึงการขับเคลื่อนแผนพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งชาติ พ.ศ. 2555–2559 ต่อเนื่องมาถึงแผนพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งชาติ พ.ศ. 2560–2564 นั้น จะเห็นได้ว่า ยังคงมุ่งเน้นและให้ความสำคัญกับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม และเพื่อให้บรรลุผลสัมฤทธิ์ตามวิสัยทัศน์ ภารกิจ วัตถุประสงค์ และเป้าประสงค์ของแผนพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งชาตินั้น พบว่า นโยบายจากกรมส่งเสริมวัฒนธรรมดำเนินการโครงการพัฒนาเมืองหน้าด่านวัฒนธรรม ตามโครงการพัฒนาความร่วมมือและเชื่อมโยงด้านศิลปวัฒนธรรมกับประเทศอาเซียนของสำนักงานปลัดกระทรวงวัฒนธรรม ที่จัดขึ้นเพื่อสร้างความรู้ ความเข้าใจ และตระหนักถึงความสำคัญของการใช้มิติวัฒนธรรมเชื่อมโยงกลุ่มสมาชิกประชาคมอาเซียน โดยกรมส่งเสริมวัฒนธรรมจัดสรรงบประมาณให้กับสำนักงานวัฒนธรรมจังหวัด 4 จังหวัดนำร่อง ได้แก่ เชียงราย ตาก สระแก้ว และสงขลา เพื่อดำเนินการพัฒนาเมืองหน้าด่านผ่านการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ให้มีความสอดคล้องกับอัตลักษณ์ให้กับชุมชนท้องถิ่นและ

สร้างความหลากหลายทางวัฒนธรรม โดยมีแนวทางการดำเนินงานตั้งแต่การศึกษา สำรวจ เอกลักษณ์และอัตลักษณ์วัฒนธรรมของเมือง ชุมชน จากนั้นพัฒนา เสาหา สร้างสรรค์จุดเด่นของพื้นที่ จากการร้อยเรียงหยิบยกเรื่องราวจากประวัติศาสตร์ ศิลปะท้องถิ่น วิถีชีวิต ประเพณี ความงดงามของสถาปัตยกรรม หัตถกรรม มาสร้างสรรค์ให้เกิดความน่าสนใจสอดคล้องตามบริบทของชุมชนหรือเมือง เพื่อนำมาต่อยอดขยายผลในการพัฒนาเมือง สร้างรายได้ให้กับชุมชนจากการเพิ่มคุณค่าทางการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมเพื่อนำมาเป็นโอกาสสร้างมูลค่าทางเศรษฐกิจ หรือจากการหน่วยงานของรัฐในจังหวัดพะเยาพยายามสร้างกระบวนการบริหารจัดการแผนยุทธศาสตร์ฯ ด้านการท่องเที่ยว และดำเนินการตามความเหมาะสมภายใต้การขยายความร่วมมือไปสู่การมีส่วนร่วมของประชาชนทุกภาคส่วน จึงได้ร่วมมือกันจัดการท่องเที่ยวของทางจังหวัดพะเยา, อบจ.พะเยา ชมรมเรือพายพื้นบ้าน และชาวบ้านในจังหวัดพะเยา ในการสร้างสะพานบุญ (ข้าวบุญ) บริเวณท่าเรือวัดติโลกอาราม กว๊านพะเยา ซึ่งเป็นสะพานที่สร้างด้วยไม้ไผ่รวกทำเป็นพูกและแพลอยบนผิวน้ำเพื่อเป็นสะพานจากท่าเรือไปยังวัดติโลกอารามที่มีพระพุทธรูปหลวงพ่อศิลาอายุ 500 ปี ทั้งนี้ก็เพื่อให้พุทธศาสนิกชนเดินไปเวียนเทียนกลางน้ำวันวิสาขบูชาที่เป็นหนึ่งเดียวในโลก เป็นการเน้นถึงกระบวนการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน เพื่อให้ภาคประชาชน ภาคเอกชน และชุมชน เข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยว การเสริมสร้างเอกลักษณ์ของชุมชนเพื่อเป็นความภูมิใจของคนในท้องถิ่น เช่นเดียวกับจังหวัดลำปางที่นายสุวัฒน์ พรหมสุวรรณ ผู้ว่าราชการจังหวัดลำปาง กล่าวให้นโยบายแก่หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวของจังหวัดลำปาง ในการวางแผนปรับปรุงโปรแกรมการท่องเที่ยวระยะสั้นเพื่อดึงให้นักท่องเที่ยวเข้ามาเที่ยวจังหวัดลำปางให้มากขึ้นโดยเฉพาะการท่องเที่ยวในเชิงอนุรักษ์ ท่องเที่ยวชุมชน ท่องเที่ยวเชิงธรรมชาติ ประเพณีวัฒนธรรม ซึ่งลำปางมีต้นทุนในด้านเหล่านี้อยู่มากมาย ที่จะดึงดูดให้นักท่องเที่ยวเข้ามาเที่ยวในจังหวัดได้อย่างต่อเนื่องในช่วงเวลาของการถวายเป็นความอาลัยฯ ทั่วทั้งประเทศไทย ทั้งนี้ประเทศไทย ทัศนียภาพที่เห็นถึงความพยายามในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวในรูปแบบต่าง ๆ เพื่อรองรับการเข้ามาของนักท่องเที่ยวของเขตจังหวัดภาคเหนือตอนบนตามเส้นทางอารยธรรมล้านนา ดังที่มิ่งสรรพ ขาวสะอาดและคณะ, (2549) กล่าวว่า การท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมแสดงถึงความแตกต่างและเอกลักษณ์ของแต่ละชุมชนและเป็นการดึงดูดใจแก่นักท่องเที่ยวนั้นเอง ทั้งหมดนั้น แสดงให้เห็นถึงความพยายามจะพัฒนาแนวทางต่าง ๆ ในการสนับสนุน และเพิ่มศักยภาพทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม และการท่องเที่ยวของประเทศไทยให้เป็นไปตามวิสัยทัศน์การท่องเที่ยวไทย พ.ศ.2579 ที่กำหนดไว้ คือ “ประเทศไทยเป็นแหล่งท่องเที่ยวคุณภาพชั้นนำของโลก ที่เติบโตอย่างมีดุลยภาพบนพื้นฐานความเป็นไทย เพื่อส่งเสริมการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม และกระจายรายได้สู่ประชาชนทุกภาคส่วนอย่างยั่งยืน” โดยมุ่งเพิ่มค่าใช้จ่ายต่อหัวของนักท่องเที่ยวเพื่อส่งเสริมการเป็นแหล่งท่องเที่ยวคุณภาพ การพัฒนาขีดความสามารถในการแข่งขันเพื่อเตรียมพร้อมสำหรับการแข่งขันที่ทวีความรุนแรงขึ้น เพื่อ

รักษาระดับของประเทศไทยให้ยังคงเป็นแหล่งท่องเที่ยวยอดนิยมของโลก การส่งเสริมความยั่งยืนทั้งในเชิงวัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อมการเติบโตอย่างมีดุลยภาพทั้งในเชิงพื้นที่ เวลา และกลุ่มนักท่องเที่ยวบนพื้นฐานวิถีไทย และการสร้างเสริมประสบการณ์ท้องถิ่น เพื่อการกระจายรายได้และผลประโยชน์จากการท่องเที่ยวสู่ทุกพื้นที่และภาคส่วนอันจะนำไปสู่ความยั่งยืนของเศรษฐกิจและสังคมของชาติ

ภาพที่ ย่อย 1-15 : กิจกรรมเพื่อนอนุรักษ์ประเพณี และวัฒนธรรมของชุมชนพวกแต้ม เชียงใหม่ (สืบซ่อม ฮอมแฮง แป้ง สร้าง วันที่ 7 พฤษภาคม 2560)

ภาพที่ ย่อย 1-16 : กิจกรรมเพื่อนอนุรักษ์ประเพณี และวัฒนธรรมของชุมชนพวกแต้ม เชียงใหม่ (สืบซ่อม ฮอมแฮง แป้ง สร้าง วันที่ 7 พฤษภาคม 2560)

5.2 แนวทางการพัฒนาผลิตภัณฑ์ทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมทางประเพณีและวิถีชีวิตในเส้นทางอารยธรรมล้านนา

เนื่องจากจังหวัดต่าง ๆ ตามเส้นทางอารยธรรมล้านนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่เป็นที่รู้จักทั้งในระดับประเทศและต่างประเทศแล้ว แต่การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว และผลิตภัณฑ์ทางการท่องเที่ยวอย่างต่อเนื่องเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับการดึงดูดนักท่องเที่ยวให้มาท่องเที่ยวซ้ำ (Revisit) และเกิดการพัฒนาลู่การท่องเที่ยวแบบยั่งยืน

การสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับแหล่งท่องเที่ยวและผลิตภัณฑ์ท่องเที่ยวของประเพณีและวิถีชีวิตโดยการนำเสนออัตลักษณ์ที่โดดเด่น แตกต่าง (Differentiation) และคัมค่ากับการท่องเที่ยว อาทิ กิจกรรมระหว่างการท่องเที่ยว ควรมีเรื่องเล่า ความเป็นมา เพื่อบอกถึงเอกลักษณ์วัฒนธรรมของท้องถิ่นนั้น ๆ โดยการถ่ายทอดความโดดเด่น และวัฒนธรรมผ่านประเพณีและวิถีชีวิตนั้น อาจใช้สื่อการอธิบาย การเล่าเรื่องต่าง ๆ ผ่านป้าย ผู้เล่าเรื่อง หรือสัญลักษณ์แทนการบอกเล่า ทั้งนี้มูลค่าเพิ่มของการสัมผัสบริบทของประเพณี และวิถีชีวิตนั้น อาจมาจากความรู้สึกคล้อยตาม การมีอารมณ์ร่วมเมื่อได้รับรู้เรื่องราวต่าง ๆ นั้นเอง ขณะที่การปรับภูมิทัศน์แหล่งท่องเที่ยว กาดตกแต่งสถานที่ในบรรยากาศของท้องถิ่นนั้น ๆ การออกแบบผลิตภัณฑ์ท่องเที่ยวให้สวยงาม น่าสนใจ แก่นักท่องเที่ยว อาทิ ของที่ระลึกกะลาจากชุมชนไทลื้อ จะทำเป็นน้ำโท้งไทลื้อที่จำลองมาจากภาชนะตักน้ำในอดีตของไทลื้อ สิ่งเหล่านี้จะเป็นการเพิ่มมูลค่าของผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยว (Add-on that give) เพื่อดึงดูดให้นักท่องเที่ยวประทับใจ บอกต่อ (Word-of-mouth) และกลับมาท่องเที่ยวซ้ำ (Repeat visitation) รวมถึงการสร้างมูลค่าเพิ่มของผลิตภัณฑ์ทางการท่องเที่ยวที่ตอบโจทย์ความต้องการของนักท่องเที่ยวจะมีผลต่อการตัดสินใจจ่ายที่แพงขึ้น หากเกิดความพึงพอใจ ต่อผลิตภัณฑ์ท่องเที่ยวที่เหนือกว่านั้น (Superior Tourism product) ซึ่งการสร้างมูลค่าเพิ่มของการท่องเที่ยวนี้ นอกจากเพื่อเกิดความคุ้มค่า สักซึ่งในประเพณี และวิถีชีวิตนั้น ๆ และส่งสารไปยังกลุ่มเป้าหมายที่ต้องการกระตุ้นให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ (Learning process) จากการท่องเที่ยว ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดที่มุ่งจะให้เกิดประสบการณ์ในการท่องเที่ยวตามนโยบายของรัฐบาลและการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยนั่นเอง ยิ่งไปกว่านั้นนอกจากแหล่งท่องเที่ยวที่สื่อความหมายของประเพณี และวิถีชีวิตแล้ว ยังต้องมีกิจกรรมสำหรับนักท่องเที่ยวเพื่อสร้างความสนุกสนาน สร้างสีสัน และเป็นมูลค่าเพิ่มแก่นักท่องเที่ยวด้วย เช่น การทำกิจกรรมเรียนรู้สินค้าท้องถิ่น สินค้าหัตถกรรมในชุมชน การทำอาหารพื้นเมือง อาหารท้องถิ่น (Local Food) การแลกเปลี่ยนองค์ความรู้ผ่านภูมิปัญญาระหว่างนักท่องเที่ยวและชาวบ้าน สิ่งเหล่านี้นอกจากถือเป็นความคุ้มค่าเงิน (Value for Money)

ดังนั้นแนวทางส่งเสริมการตลาดในการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมทางประเพณีและวิถีชีวิต ควรเน้นศึกษารายละเอียดในเชิงลึกกว่า แต่ละชุมชนมีวิถีชีวิต ประเพณี สินค้าชุมชน หรือผลิตภัณฑ์ทางการท่องเที่ยวใดบ้างที่โดดเด่น เพื่อนำมาประยุกต์และพัฒนาจุดขาย อีกทั้งเจ้าของพื้นที่ ชุมชน ภาครัฐ และภาคเอกชนของแหล่งท่องเที่ยวเองจะต้องรักษาประเพณีท้องถิ่น วิถีชีวิตดั้งเดิมที่เป็นอัต

ลักษณะไว้เพราะเป็นปัจจัยที่สะท้อนความเป็นไทย (Thainess) หรือวิถีชีวิตล้านนา (Northern Thai) เพื่อสร้างความประทับใจให้นักท่องเที่ยว

จากการสำรวจครั้งนี้ได้เห็นถึงความพยายามสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์ทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมผ่านประเพณี และวิถีชีวิตดั้งเดิมต่าง ๆ อาทิ การเวียนเทียนกลางน้ำของจังหวัดพะเยา เกิดขึ้นเนื่องจากกระแสน้ำของกว๊านพะเยาเปลี่ยนทิศทาง ทำให้วัดติโลการามกลายเป็นวัดที่อยู่กลางน้ำ แต่ทุกคนยังพยายามจะรักษา และให้วัดคงอยู่ จึงเกิดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมโดยการพายเรือไปทำบุญ เวียนเทียน และสวดมนต์ ขณะเดียวกันชุมชนลุ่มช้าง – เชียงม่วน เชียงใหม่ซึ่งเป็นพื้นที่นำร่องในการจัดเส้นทางทางการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม มีความตั้งใจที่จะพัฒนาผลิตภัณฑ์ทางการท่องเที่ยว คือ การพัฒนานักสื่อความหมายน้อยเพื่อให้ข้อมูล ความรู้ ความเป็นมาเกี่ยวกับวัด และชุมชนแก่นักท่องเที่ยว ซึ่งจะนำนักเรียนในชุมชนมาพัฒนาฝึกหัดในการเป็นมัคคุเทศก์สื่อความหมายท้องถิ่น ยิ่งไปกว่านั้นชุมชนควรค่าม้า เชียงใหม่ ยังได้จัดให้มีการท่องเที่ยวในถนนของชุมชนที่มีความสวยงาม มีต้นไม้สีเขียว พันธุ์ไม้ ดอกไม้หายาก และมีวิถีชีวิตดั้งเดิมในชุมชนให้นักท่องเที่ยวเยี่ยมชม กิจกรรมเหล่านั้นสำหรับนักท่องเที่ยวเป็นการจัดโปรแกรมที่สอดคล้องกับวิถีชีวิต วัฒนธรรม พิธีกรรม ประเพณีความเชื่อต่าง ๆ ที่เป็นเอกลักษณ์ที่ยึดถือปฏิบัติกันมายาวนาน

หรือที่จังหวัดลำพูน ที่จัดงานประเพณีสลากย้อมของลำพูน ที่มุ่งให้เกิดการรักษาประเพณี และสานความสามัคคีในชุมชนแล้ว ยังมีการสวดบทสวดทำนองโบราณ (การอ้ากะโลง) ซึ่งเป็นการอนุรักษ์ทำนองมิให้สูญหายไปนั่นเอง รวมถึงจังหวัดลำพูนได้ทำการเชื่อมโยงการท่องเที่ยวในเชิงวัฒนธรรม มีการส่งเสริมถนนสายวัฒนธรรมที่ยังคงดำเนินการอย่างต่อเนื่อง การท่องเที่ยวรอบถนนวงแหวนซึ่งเชื่อมโยงหลายจังหวัด ส่วนจุดแข็งด้านการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมของจังหวัดลำพูน นอกจากมีโบราณสถาน วัดวาอารามที่มีความเก่าแก่ มีประวัติศาสตร์ยาวนานแล้ว ชาวลำพูนมีวิถีชาวพุทธที่ถือเป็นอัตลักษณ์ และเอกลักษณ์ที่โดดเด่น รวมทั้งบรรยากาศเรียบง่ายของเมืองลำพูน เป็นมนต์เสน่ห์ที่สามารถดึงดูดความสนใจของนักท่องเที่ยวเป็นอย่างมาก โดยภาคส่วนที่เกี่ยวข้องในจังหวัดลำพูน จึงมีความเห็นที่นำทรัพยากรทางการท่องเที่ยว หรือเครือข่ายด้านการท่องเที่ยวที่มีอยู่แล้ว มาพัฒนาเพิ่มมูลค่าทางการท่องเที่ยว โดยจัดเส้นทางท่องเที่ยวต่าง ๆ ให้มีความหลากหลายเพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยวได้เช่นกัน ที่สำคัญชุมชนต้องสามารถอยู่คู่กับแหล่งท่องเที่ยวที่มีการพัฒนาขึ้นมาซึ่งจะก่อให้เกิดความยั่งยืนได้

ภาพที่ ย่อย 1-17 : การลงพื้นที่ของคณะนักวิจัยในจังหวัดเชียงราย และจังหวัดพะเยา

2. การพัฒนามูลค่าเพิ่มโดยการเตรียมความพร้อมในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงประเพณีและวิถีชีวิต

ในตลาดการแข่งขันที่รุนแรง ชุมชน และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมทางประเพณีและวิถีชีวิต นอกจากร่วมกันหาจุดเด่นของผลิตภัณฑ์ทางการท่องเที่ยว ไม่ว่าจะเป็นไปตามภาพที่ย่อย 1-16 ซึ่งแสดงวิถีชีวิต และงานหัตถศิลป์ชุมชนพวกแต้ม เชียงใหม่ แต่สิ่งสำคัญที่ไม่อาจมองข้ามเช่นกัน นั่นคือ การบริหารจัดการการท่องเที่ยวที่หมายรวมถึง การสร้างสมดุลในการพัฒนาการท่องเที่ยวสู่ความยั่งยืนจาก 4 มิติการพัฒนา คือ มิติเจ้าบ้าน/อุปทาน (Host) มิติผู้มาเยือน (Guest) กลไกการบริหารจัดการการท่องเที่ยว (Tourism Mechanism) และมิติด้านคุณภาพ การบริการ (Service Quality) เพื่อให้เกิดความคุ้มค่า และความประทับใจแก่นักท่องเที่ยวมากที่สุด อาจทำได้ดังนี้ โดย (1) การจัดหาคูคลอง หรือทุนมนุษย์ที่มีประสิทธิภาพ มีองค์ความรู้เกี่ยวกับประเพณี และวิถีชีวิต สำหรับถ่ายทอดข้อมูลที่เป็นประโยชน์แก่นักท่องเที่ยว ซึ่ง

ในกรณีนี้อาจเป็นผู้สูงวัยในชุมชนที่ทราบถึงเรื่องราว ความเป็นมาอย่างลึกซึ้ง และส่งเสริมการมีรายได้แก่ผู้สูงอายุอีกด้วย 2) การส่งมอบบริการที่แตกต่าง เพื่อสร้างความประทับใจแก่นักท่องเที่ยว รวมไปถึงรายละเอียดที่แสดงความห่วงใย ความใส่ใจเล็กๆ น้อยๆ ในการท่องเที่ยว เช่น การจัดทำแผนที่เส้นทางท่องเที่ยวและแนะนำสถานที่ท่องเที่ยว การควรเพิ่มป้ายบอกเส้นทางการเดินทางแก่ผู้พิการให้ชัดเจน หรือการจัดจุดนั่งพักอย่างทั่วถึงสำหรับผู้สูงอายุ เป็นต้น

3. การพัฒนาระบบโครงสร้างพื้นฐานเพื่อรองรับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในเส้นทางอารยธรรมล้านนา

จากการสัมภาษณ์และการทบทวนวรรณกรรมพบว่า ระบบโครงสร้างพื้นฐานต่าง ๆ รวมถึงสภาพการเดินทางไปยังแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมทางประเพณี และวิถีชีวิตอาจไม่สะดวกสบายมากนัก แม้สิ่งเหล่านี้เป็นเหมือนเสน่ห์ของการท่องเที่ยวทางประเพณี และวิถีชีวิต แต่อย่างไรก็ตามหัวใจสำคัญของการท่องเที่ยวนั้น จะต้องสร้างความมั่นใจ ความปลอดภัยแก่ผู้มาเยือน ทั้งด้านที่พิกการเดินทาง หรือยานพาหนะ ดังนั้นภาคท้องถิ่น ชุมชน และผู้ประกอบการของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมทางประเพณีและวิถีชีวิตจึงอยากได้รับการสนับสนุนจากภาครัฐ หรือภาคเอกชนต่าง ๆ เพื่อพัฒนาระบบโครงสร้างพื้นฐาน เพราะถึงแม้ชุมชนมีความพยายามที่จะบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวด้วยตนเอง แต่ในการพัฒนาคุณภาพของการท่องเที่ยวบางจุดยังจำเป็นต้องอาศัยการดูแลจากภาครัฐ เช่น การจัดเส้นทางจราจร การซ่อมแซมถนนที่ชำรุด การสร้างไหล่ทาง การทำป้ายบอกเส้นทาง การพัฒนาระบบไฟฟ้าให้แสงสว่าง ลดการก่อให้เกิดความสูญเสียทางอาชญากรรม และเอื้ออำนวยต่อการเดินทางท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยว

4. การเพิ่มมูลค่าด้วยการกระตุ้นให้เกิดนวัตกรรมด้านการท่องเที่ยวอย่างสร้างสรรค์

ปัจจุบันในการตัดสินใจเลือกท่องเที่ยวนั้น ผู้บริโภคมักจะคาดหวังสินค้าและบริการมีคุณภาพสูง ดังนั้นการก้าวไปในเชิงรุกของการท่องเที่ยวไทยจากภาคส่วนต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง ไม่ว่าจะเป็นการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย หรือกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬานั้น จึงมุ่งเพิ่มศักยภาพท่องเที่ยวทั่วประเทศ โดยการปรับสินค้า-บริการ และกิจกรรมการท่องเที่ยวให้สอดคล้องกับกลุ่มเป้าหมาย เพื่อให้เกิดความได้เปรียบทางการแข่งขัน แต่การพัฒนาสินค้า และบริการการท่องเที่ยวต้องมุ่งพัฒนาสร้างอัตลักษณ์ (Identity) ผ่านวิถีชีวิตและสร้างสรรค์เกิดนวัตกรรมทางการท่องเที่ยวที่แปลกใหม่ เพื่อให้เกิดจุดขายที่แตกต่างจากคู่แข่งภายใต้บรรยากาศของการมีส่วนร่วมของทุกคนในท้องถิ่นในการพัฒนาการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน

ภาพที่ ย่อย 1-18 : การประชุม และการมีส่วนร่วมของชาวบ้าน ชุมชนเขตเมืองเก่า เชียงใหม่เพื่อขับเคลื่อนการท่องเที่ยว

ขณะเดียวกันชุมชน และภาคท้องถิ่น ควรนำความทันสมัยของเทคโนโลยีการสื่อสารต่าง ๆ มาก่อให้เกิดนวัตกรรมทางการตลาดเพื่อรองรับการท่องเที่ยวให้กว้างขวางขึ้น เช่น ใช้ระบบอินเทอร์เน็ตในการช่วยการจองสินค้า- บริการที่พัก การเดินทาง การคัดเลือกเส้นทางท่องเที่ยว หรือจัดตารางการท่องเที่ยว หรือแม้แต่การทำประวัตินักท่องเที่ยว การรักษาความปลอดภัยให้กับนักท่องเที่ยว เป็นต้น แต่ทั้งนี้ทั้งนั้นการดำเนินการต่าง ๆ ต้องไม่ทำลายวิถีชุมชนดั้งเดิม และต้องมีบุคลากรที่สามารถช่วยขับเคลื่อนการนำความทันสมัยของเทคโนโลยีมาช่วยในการให้บริการนักท่องเที่ยว แม้ว่าการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมจะมุ่งให้เกิดการเรียนรู้แก่ผู้มาเยือน จากการถ่ายทอดภูมิปัญญา วัฒนธรรม วิถีชีวิต องค์ความรู้ ประเพณีจากในท้องถิ่นสู่บุคคลภายนอก (นักท่องเที่ยวที่มาเยือน) แต่ทว่าจากความเจริญก้าวหน้าของสังคม การเปลี่ยนแปลงของรูปแบบการท่องเที่ยว สินค้า และบริการทางการท่องเที่ยว เกิดความจำเป็นที่การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในหลายรูปแบบจะต้องสร้างความสะดวกสบายในการท่องเที่ยวแก่นักท่องเที่ยวไปควบคู่กับการอยู่ร่วมกับวิถีชีวิตดั้งเดิมเช่นกัน

ภาพที่ ย่อย 1-19 : การอบรมเชิงปฏิบัติการเพื่อพัฒนาผลิตภัณฑ์ทางการท่องเที่ยวในพื้นที่อารยธรรมล้านนาแก่ชุมชนเขตเมืองเก่า เชียงใหม่

5. การเพิ่มมูลค่าทางการท่องเที่ยวในระยะยาว โดยการสร้างจิตสำนึกที่ดีในการจัดการการท่องเที่ยวเพื่อให้เกิดความยั่งยืน

เมื่อระยะเวลาผ่านไป ทรัพยากรทางการท่องเที่ยวส่งเสริมการมุ่งเน้นการดำเนินกิจกรรมการตลาดเพื่อดึงดูด/รักษานักท่องเที่ยวคุณภาพ พร้อมกับการรณรงค์ส่งเสริมพฤติกรรมนักท่องเที่ยวแบบรับผิดชอบให้กับนักท่องเที่ยวกลุ่มที่มีความเสี่ยงต่อการสร้างผลกระทบสูงผ่านทางช่องทางต่าง ๆ กลยุทธ์หนึ่งในการเพิ่มมูลค่าให้กับการท่องเที่ยวเชิงประเพณี และวิถีชีวิต ได้แก่ การสร้างจิตสำนึกที่ดีทั้งเจ้าบ้าน และผู้มาเยือน โดยปัจจุบันการทำตลาดการท่องเที่ยวมักใส่ใจที่จะพัฒนาตลาดกลุ่มเป้าหมายที่เป็นนักท่องเที่ยวคุณภาพ

การพัฒนาผลิตภัณฑ์ทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมทางประเพณี และวิถีชีวิต เป็นความพยายามหนึ่งของการหาทางสร้างความอยู่รอดของภาคการท่องเที่ยวควบคู่ไปกับการรักษาประเพณีวิถีชีวิต วัฒนธรรมของชุมชน และผู้คนในชุมชน การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมทางประเพณีและวิถีชีวิตนอกจากการสร้างสรรค์กิจกรรมการท่องเที่ยวให้ผู้มาเยือนเกิดความประทับใจแล้ว ควรเป็นเครื่องมือในการส่งเสริม การสานต่อ การสร้างความภาคภูมิใจให้กับชุมชนในการเผยแพร่ภูมิปัญญาชุมชน เผยแพร่อัตลักษณ์ การรักษาวิถีชีวิตดั้งเดิมในทางสร้างสรรค์อย่างยั่งยืน การพัฒนาผลิตภัณฑ์ทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมทางประเพณี และวิถีชีวิต จะต้องก่อให้เกิดการอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุขระหว่างชุมชนและนักท่องเที่ยว ขณะเดียวกันก็สร้างรายได้เสริมให้กับชาวบ้านเพื่อความ เป็นอยู่ที่ดีขึ้น ดังนั้นการพัฒนาผลิตภัณฑ์ทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมทางประเพณี และวิถีชีวิต นั้นจะเชื่อมโยงกับความเป็นอยู่ และปากท้องของชาวบ้าน ก็คือ หากต้องการให้ชุมชนตื่นตัวร่วมมือพัฒนา ผลิตภัณฑ์ทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมทางประเพณี และวิถีชีวิต สิ่งแรกที่จะควรทำคือ การสร้างความเป็นอยู่ที่ดี หรือการจัดสรรผลประโยชน์ในการท่องเที่ยวนั้นอย่างเป็นธรรมให้กับชาวบ้านเสียก่อน หลังจากนั้นชาวบ้านจะแผ่อแผ่ความใส่ใจมายังผลิตภัณฑ์ทางการท่องเที่ยวเชิง

วัฒนธรรมทางประเพณี และวิถีชีวิต รวมทั้งจากการสัมภาษณ์ภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง ยังพบว่า การบริหารจัดการท่องเที่ยว นอกจากเพื่อให้เกิดความยั่งยืนของธุรกิจ ยังต้องปกป้องชุมชนในระยะยาว ป้องกันมิให้สมาชิกของ ชุมชนที่เป็นเจ้าของที่ดั้งเดิม หรือลูกหลานของชุมชนไร้อาชีพ ขาดรายได้ หรือได้รับความเดือดร้อนจากภาคการท่องเที่ยวที่ไม่เป็นมิตรรุกคืบเข้ามาในเขตที่อยู่อาศัยจนต้องขายที่ทำกิน เพื่ออพยพไปอยู่ที่อื่น ดังนั้นการพัฒนา ผลิตภัณฑ์ทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมทางประเพณี และวิถีชีวิตที่เหมาะสมเพื่อให้การท่องเที่ยวที่ยั่งยืน และสร้างรายได้แก่ชุมชนในระยะยาว จะต้องมีการศึกษารูปแบบ สำรวจบริบท ความเป็นมาของประเพณีและวิถีชีวิตต่าง ๆ อาทิ การสำรวจศักยภาพและทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม เพื่อดูความพร้อมในการรองรับการท่องเที่ยวที่เหมาะสมภายใต้ทรัพยากรที่มีอยู่ (Capacity) ร่วมกับพิจารณาถึงจุดเด่น จุดด้อย ของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมทางประเพณีและวิถีชีวิตที่มีรวมถึงการจัดแบ่งประเภทของทรัพยากรทางการท่องเที่ยวที่เชื่อมโยงกัน เพื่อนำมาออกแบบจัดทำโปรแกรมการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมเชิงประเพณีและวิถีชีวิตที่ยั่งยืน ขณะเดียวกันรูปแบบ กิจกรรมทางการท่องเที่ยวนั้น จะต้องกระตุ้น ชักจูงให้นักท่องเที่ยวกระตือรือร้นในการรักษาทรัพยากรทางการท่องเที่ยวด้วยเช่นกัน

ภาพที่ ย่อย 1-20 : การจัดโปรแกรมการท่องเที่ยวนำร่องเชิงประเพณีและวิถีชีวิต รวมถึงการถอดบทเรียนแก่ชุมชนเขตเมืองเก่า เชียงใหม่

6. การสร้างทีมจากคนรุ่นใหม่เพื่อร่วมพัฒนาผลิตภัณฑ์ทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมทางประเพณี และวิถีชีวิต

เนื่องจากการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมทางประเพณี และวิถีชีวิตจะเป็นรูปแบบการท่องเที่ยวที่ใกล้ชิดกับชุมชน หรือวิถีท้องถิ่น อีกทั้งนักท่องเที่ยวที่เลือกท่องเที่ยวในรูปแบบนี้ยังอาจเลือกท่องเที่ยวในรูปแบบอื่นด้วยเช่นกัน แต่อย่างไรก็ตามเมื่อนึกถึงการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่อาจนึกถึงการท่องเที่ยวที่เนิบช้า น่าเบื่อ หรือเกี่ยวข้องกับเรื่องราวในอดีต ทำ

ให้การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมทางประเพณี และวิถีชีวิตทำการพัฒนาตลาดได้เฉพาะกลุ่มเท่านั้น ดังนั้นหากต้องการพัฒนาผลิตภัณฑ์ทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมทางประเพณี และวิถีชีวิต จำเป็นต้องอาศัยความร่วมมือจากภาคส่วนที่เกี่ยวข้องพัฒนาในองค์รวมไปด้วยกัน แต่อย่างไรก็ตาม ความเข้มแข็ง และการมีอัตลักษณ์ของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมทางประเพณี และวิถีชีวิตในพื้นที่อารยธรรมล้านนาเป็นจุดขายที่ดึงดูดนักท่องเที่ยวให้มาท่องเที่ยวเป็นทุนเดิมอยู่แล้ว แต่ทว่าการเพิ่มมูลค่าทางการท่องเที่ยวให้มากขึ้น จำเป็นต้องได้จากความร่วมมืออย่างเหนียวแน่นของผู้นำชุมชน และตัวแทนชุมชน รวมถึงต้องการกำลังขับเคลื่อนจากคนรุ่นใหม่มาสานต่อ ทั้งสานต่อรูปแบบการท่องเที่ยวที่ทำหาย กระตุ้นการอยากมาเที่ยว การออกแบบผลิตภัณฑ์ทางการท่องเที่ยวที่แตกต่าง สร้างประสบการณ์ที่น่าจดจำ รวมไปถึงการวางแผนการตลาดที่รวดเร็วทันต่อสถานการณ์ภายนอก ไม่ว่าจะเป็นการนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ในการรองรับการท่องเที่ยว แต่ไม่กลืนวิถีดั้งเดิมจนสูญหาย ขาดเสน่ห์ หรืออาศัยมุมมองของคนรุ่นใหม่ในการพัฒนาตลาดที่เหมาะสมกับกลุ่มนักท่องเที่ยวเจน Y ให้มากขึ้น ดังนั้นชุมชนควรเสาะหาสมาชิกหรือลูกหลานมาร่วมในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมทางประเพณี และวิถีชีวิตที่ตอบโจทย์ได้ดียิ่งขึ้นเพื่อการพัฒนามูลค่า และขยายส่วนแบ่งการตลาดในระยะยาว

5.1.3 การจัดเส้นทางทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมทางประเพณีและวิถีชีวิตในเส้นทางอารยธรรมล้านนา

จากการเก็บข้อมูล และวิเคราะห์ข้อมูลการสัมภาษณ์ของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวชุมชน โดยทำการคัดกรองแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมทางประเพณีและวิถีชีวิตในเส้นทางอารยธรรมล้านนา ในประเด็นดังนี้ 1) ศักยภาพทางประวัติศาสตร์และทางวัฒนธรรม 2) ศักยภาพด้านคุณค่าทางสังคมและเศรษฐกิจ และ 3) ศักยภาพด้านโอกาสในการพัฒนาการท่องเที่ยว โดยผลการคัดกรองแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมด้านประเพณี และวิถีชีวิต ในเส้นทางอารยธรรมล้านนา พบว่า

1) แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมทางประเพณี และวิถีชีวิตในเส้นทางอารยธรรมล้านนาในจังหวัดเชียงใหม่ มีจำนวน 9 แห่ง ประกอบไปด้วย

1. ป่าเวณีเตวขึ้นดอย นมัสการพระธาตุดอยสุเทพราชวรวิหาร อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่
2. ประเพณีใส่ขันดอกอินทิล วัดเจดีย์หลวง อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่
3. วิถีชีวิตชุมชนวัดเกต อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่
4. วิถีชีวิตย่านวัวลาย-ศรีสุพรรณ และถนนคนเดินวัวลาย อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่
5. วิถีชีวิตกาตประตู่เชียงใหม่ (ตลาดประตู่เชียงใหม่) อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่

6. ประเพณีสงกรานต์พระธาตุศรีจอมทอง อำเภอจอมทอง จังหวัดเชียงใหม่
7. ประเพณีแห่ไม้ค้ำโพธิ์ อำเภอจอมทอง จังหวัดเชียงใหม่
8. ประเพณีจุลกฐินแม่แจ่ม อำเภอแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่
9. วิถีชีวิตไทลื้อ ลวงเหนือ อำเภอดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่

2) แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมทางประเพณี และวิถีชีวิตในเส้นทางอารยธรรมล้านนาในจังหวัดเชียงราย มีจำนวน 6 แห่ง ประกอบไปด้วย

1. ประเพณีตานหาพญาเม็งราย อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย
2. ประเพณีอัญเชิญพระพุทธรูปแวตเวียงเจียงฮาย จังหวัดเชียงราย
3. วิถีหัตถศิลป์ วัตร่องขุน อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย
4. วิถีชีวิตกาดชุมชน (ตลาดชุมชน) บ้านป่าซาง อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย
5. งานประเพณีนมัสการและสงกรานต์ดอยตุง อำเภอแม่จัน จังหวัดเชียงราย
6. ประเพณีบวงสรวงปลาบึก อำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย

3) แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมทางประเพณี และวิถีชีวิต ในเส้นทางอารยธรรมล้านนาในจังหวัดลำพูน มีจำนวน 4 แห่ง ประกอบไปด้วย

1. ประเพณีสลากย้อม พระบรมธาตุหริภุญชัย อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน
2. วิถีชีวิตเมืองเก่าลำพูน และกาดข้าวทุ่งท่าสิงห์ อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน
3. วิถีชีวิตชุมชนทอผ้าฝ้าย บ้านหนองเงือก - ดอนหลวง อำเภอป่าซาง จังหวัดลำพูน
4. วิถีชีวิตไทลื้อ และประเพณีเป็งไทลื้อ อำเภอบ้านธิ จังหวัดลำพูน

4) แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมด้านประเพณี และวิถีชีวิต ในเส้นทางอารยธรรมล้านนาในจังหวัดลำปาง มีจำนวน 4 แห่ง ประกอบไปด้วย

1. ประเพณีนมัสการพระธาตุลำปางหลวง อำเภอเกาะคา จังหวัดลำปาง
2. วิถีชีวิตกาดกองต้า (ถนนตลาดเก่า) และชุมชนในเขตเมืองเก่าลำปาง อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง
3. ประเพณีล่องสะเปาจาวเวียงละกอน อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง
4. วิถีชีวิตหัตถกรรมบ้านหลุก อำเภอแม่ทะ จังหวัดลำปาง

5) แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมด้านประเพณี และวิถีชีวิต ในเส้นทางอารยธรรมล้านนาในจังหวัดพะเยา มีจำนวน 4 แห่ง ประกอบไปด้วย

1. วิถีชุมชนหลายกวีานพะเยา อำเภอเมือง จังหวัดพะเยา
2. ประเพณีเวียนเทียนกลางน้ำ วัดติโลกอาราม อำเภอเมือง จังหวัดพะเยา
3. ประเพณีตานข้าวทิพย์ พระเจ้าตนหลวง วัดศรีโคมคำ อำเภอเมือง จังหวัดพะเยา
4. ประเพณีสืบสานตำนานไทลื้อ อำเภอเชียงคำ จังหวัดพะเยา

และเมื่อนำมาจัดเส้นทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมด้านประเพณี และวิถีชีวิต ในเส้นทางอารยธรรมล้านนา จะได้เส้นทางการท่องเที่ยวที่แบ่งตามรายจังหวัดดังกล่าวข้างต้น รวมถึงการจัดเส้นทางการท่องเที่ยวตามประเพณี และวิถีชีวิตของ 5 จังหวัดในพื้นที่อารยธรรมล้านนา ดังต่อไปนี้

● เส้นทางท่องเที่ยวสักการะพระธาตุปีเกิด

1. **เส้นทางท่องเที่ยวสักการะพระธาตุปีเกิดในวันวิสาขบูชา (เส้นทางเชียงใหม่-ลำพูน)**
สำหรับนักท่องเที่ยวที่เกิดในปีกชัศตร ปีมะแม ปิจอ และปีไก่ สามารถเข้าร่วมงานประเพณีสักการะพระธาตุ บนเส้นทางจังหวัดเชียงใหม่ –ลำพูน ได้แก่

จังหวัดเชียงใหม่: ประเพณี ‘เตวขึ้นดอย’ (เดินขึ้นดอย) บนเส้นทางขึ้นพระธาตุดอยสุเทพฯ

ร่วมงานประเพณีสงฆ์พระธาตุเกศแก้วจุฬามณี ณ วัดเกตการรา

จังหวัดลำพูน: ประเพณีสงฆ์พระธาตุหริภุญชัย

จังหวัดพะเยา: ร่วมงานสงฆ์พระเจ้าตนหลวงที่วัดศรีโคมคำ จังหวัดพะเยา

2. **เส้นทางท่องเที่ยวสักการะพระธาตุปีเกิดในวันสงกรานต์ (เส้นทางเชียงใหม่ – ลำปาง)**
สำหรับนักท่องเที่ยวที่เกิดในปีกชัศตรปีมะโรง ปีฉลู และนักท่องเที่ยวที่มีความสนใจประเพณีปีใหม่เมือง (วันสงกรานต์)

จังหวัดเชียงใหม่: งานประเพณีปีใหม่เมือง (วันสงกรานต์) ประเพณีสงฆ์พระพุทธรูปศักดิ์
กิจกรรมสงฆ์พระธาตุวัดพระสิงห์ และวันรุ่งขึ้นร่วมงานแห่ไม้สละห้อยโพธิ์ที่วัดพระธาตุศรี
จอมทอง อ.จอมทอง และนมัสการพระธาตุศรีจอมทอง

จังหวัดลำปาง: ประเพณีนมัสการวัดพระธาตุลำปางหลวง อ.เกาะคา จ.ลำปาง

3. **เส้นทางท่องเที่ยวสักการะพระธาตุปีเกิดในขึ้น 15 ค่ำเดือน 4 (เส้นทางเชียงราย-พะเยา)**
สำหรับนักท่องเที่ยวที่เกิดในปีกชัศตรปีกุน และนักท่องเที่ยวที่มีความสนใจแหล่งท่องเที่ยวในจังหวัดพะเยา

จังหวัดเชียงราย: ประเพณีสงกรานต์พระธาตุจอยตุง

จังหวัดพะเยา: ประเพณีสงกรานต์พระธาตุศรีจอมทอง จ.พะเยา และท่องเที่ยวกว๊านพะเยา วัดศรีโคมคำ พิพิธภัณฑ์เฉลิมราช วัดติโลกอาราม และแหล่งท่องเที่ยวในเขตเมืองพะเยา

● เส้นทางท่องเที่ยวทางวิถีชีวิต (ประทับใจวิถีชีวิตล้านนา)

1. เส้นทางประทับใจวิถีชีวิตหัตถศิลป์ล้านนา (เชียงราย – เชียงใหม่ – ลำปาง)

จังหวัดเชียงราย: วิถีหัตถศิลป์ วัดร่องขุน อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย

จังหวัดเชียงใหม่: วิถีชีวิตย่านวัวลาย-ศรีสุพรรณ และถนนคนเดินวัวลาย ชุมชนไทลื้อ ลวงเหนือ อำเภอฝางสะแก จังหวัดเชียงใหม่ งานจุลกฐิน อำเภอแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่ (สัปดาห์ที่ 2 ของเดือนพฤศจิกายน)

จังหวัดลำปาง: วิถีชีวิตของบ้านหลุก อำเภอแม่ทะ จังหวัดลำปาง

2. เส้นทางประทับใจวิถีชีวิตย่านเก่า เมืองโบราณล้านนา (เชียงราย – เชียงใหม่ – ลำพูน – ลำปาง – พะเยา)

จังหวัดเชียงราย: วิถีชีวิตภาคชุมชน (ตลาดชุมชน) บ้านป่าซาง อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย

จังหวัดเชียงใหม่: วิถีชีวิตย่านวัดเกต อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ และตลาดประตูเชียงใหม่ (พระปกเกล้าซอย2)

จังหวัดลำพูน: วิถีชุมชนเมืองเก่าลำพูน และภาคข้าวหมก-ทำสิ่งทอ และชุมชนทอผ้าฝ้ายหนองเงือก - ดอนหลวง อำเภอป่าซาง จังหวัดลำพูน

จังหวัดลำปาง: ชุมชนเมืองเก่าลำปาง และภาคกองต้า (ถนนตลาดเก่า) ประเพณีล่องสะเปา จาวเวียงละกอน อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง (วันขึ้น 15 ค่ำเดือน 12 -วันลอยกระทง)

จังหวัดพะเยา: วิถีชีวิตชุมชนรอบกว๊านพะเยา และ งานสืบสานตำนานไทลื้อ อำเภอเชียงคำ จังหวัดพะเยา (ต้นเดือนมีนาคม)

5.3 ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

สำหรับการศึกษาวิจัย “การพัฒนาผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวเชิงประเพณีและวิถีชีวิตเพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มในเส้นทางอารยธรรมล้านนา ” ในครั้งนี้ เป็นการศึกษาต่อยอดในเชิงลึกของเส้นทางท่องเที่ยวด้านประเพณีและวิถีชีวิต ซึ่งเป็นเส้นทางท่องเที่ยวที่เป็นผลลัพธ์จากแผนงานวิจัย “การบริหารจัดการและการพัฒนาการท่องเที่ยววัฒนธรรม เส้นทางอารยธรรมล้านนาเชื่อมโยงกับสปป.ลาว สหภาพเมียนมาร์ และสาธารณรัฐประชาชนจีน (ตอนใต้)” เพื่อให้องค์กรหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ผู้ประกอบการ และคนในชุมชนได้ทราบสถานการณ์การท่องเที่ยว มีความตระหนัก และ

ร่วมพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยววัฒนธรรม เพื่อให้เกิดความยั่งยืนและเกิดประโยชน์สูงสุดสำหรับนักท่องเที่ยวและคนที่อาศัยอยู่ในชุมชน โดยที่การมาท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวนั้นจะต้องยังคงรักษารากเหง้า คุณค่าของประเพณีและวิถีชีวิตเดิมของคนในชุมชนไว้ได้ เพื่อให้เกิดองค์ความรู้เพิ่มเติม และนำไปก่อให้เกิดประโยชน์กับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมทางประเพณี และวิถีชีวิตในอนาคต ควรให้ความสนใจในการศึกษารูปแบบการพัฒนาทักษะของทุนมนุษย์ในการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในเส้นทางอารยธรรมล้านนา เนื่องจากการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมยังขาดบุคลากรที่มีองค์ความรู้ ทักษะและความชำนาญที่เกี่ยวข้อง ซึ่งการเรียนรู้ การพัฒนาจะช่วยให้สร้างความเข้มแข็งในการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในเส้นทางอารยธรรมล้านนารุดขึ้น

ภาพที่ ย่อย 1-21 : การจัดโปรแกรมการท่องเที่ยวนำร่องเชิงประเพณีและวิถีชีวิต รวมถึงการถอดบทเรียนแก่ชุมชนเขตเมืองเก่า เชียงใหม่

บรรณานุกรม

- กรมการท่องเที่ยว. 2557. **สรุปสถานการณ์นักท่องเที่ยว พฤษภาคม 2557**. กรุงเทพฯ :
- กรมการท่องเที่ยว. 2557. **คู่มือการตรวจประเมินมาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม**. กรุงเทพฯ :
- กรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่น. 2550. **มาตรฐานการส่งเสริมการท่องเที่ยว**. (ระบบออนไลน์). แหล่งที่มา: http://www.dla.go.th/work/e_book/eb1/std210550/22/22.htm (สืบค้นวันที่ 3 สิงหาคม 2558).
- กรวรรณ สังขกร (2557). การพัฒนาศักยภาพชุมชนวัฒนธรรมสร้างสรรค์ เพื่อสนับสนุนเชียงใหม่เมืองสร้างสรรค์ .สถาบันวิจัยสังคม มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- กรวรรณ สังขกร (2559). โครงการพัฒนาศักยภาพผู้ประกอบการเพื่อส่งเสริมธุรกิจท่องเที่ยวที่เป็นมิตรกับชุมชน กรณีศึกษาพื้นที่ลุ่มช้าง. สถาบันวิจัยสังคม มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- ไกรฤกษ์ ปิ่นแก้ว. 2556. **แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม**. (ระบบออนไลน์). แหล่งที่มา: <http://tourism-dan1.blogspot.com/>. (สืบค้นวันที่ 3 สิงหาคม 2558).
- ชุมชนหัตถกรรมพวกแต้ม. (ออนไลน์). แหล่งที่มา <http://www.chiangmaicityofcrafts.com/th/events/> ชุมชนหัตถกรรมพวกแต้ม. (20 มีนาคม 2560)
- ธนาคารเพื่อการส่งออกและนำเข้าแห่งประเทศไทย. 2555. การปรับตัวของธุรกิจท่องเที่ยวไทยเพื่อใช้ประโยชน์จาก AEC. Exim E-News : กรุงเทพฯ
- บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา. 2548. **อุตสาหกรรมการท่องเที่ยว**. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพฯ: ศูนย์วิชาการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. 371 หน้า.
- พยอม ธรรมบุตร. 2548. **องค์ประกอบของการท่องเที่ยว**. เอกสารการสอน. กรุงเทพฯ: สถาบันพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- เพ็ญกานต์ นามวงศ์. 2552. **การศึกษาแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ชุมชนไหลหิน อำเภอเกาะคา จังหวัดลำปาง**. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท สาขาวิชาการจัดการนันทนาการและการท่องเที่ยว คณะพัฒนาการท่องเที่ยว มหาวิทยาลัยแม่โจ้.
- มนัส สุวรรณ. 2538. **นิเวศวิทยากับการพัฒนาเศรษฐกิจ**. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์โอเดียนสโตร์.
- รสิกา อังกูร. 2549. การพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงศิลปวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น. **วารสารสุโขทัยธรรมมาธิราช**. 19(1): 79-88.
- รัตนะ ภู่อวาสดี (2556). การอนุรักษ์และการพัฒนาความรู้ งานคั่วตอง ชุมชนวัดพวกแต้ม อำเภอเมือง จังหวัด เชียงใหม่ .บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

- ราณี อีสัยกุล. 2544. “อุตสาหกรรมการท่องเที่ยว” ใน เอกสารการสอนชุดวิชาหน่วยที่ 1-7
ความรู้เบื้องต้น เกี่ยวกับ อุตสาหกรรม การท่องเที่ยว . นนทบุรี :
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- ศรียา สิงขวงศ์. 2546. วิวัฒนาการแหล่งท่องเที่ยว: กรณีเกาะช้าง จังหวัดตราด. กรุงเทพฯ:
มหาวิทยาลัยมหิดล.
- สมาพร คล้ายวิเชียร และคณะ. 2550. แนวทางการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวหมู่บ้านช้างในอีสานใต้.
โครงการสนับสนุนการวิจัยทางสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.
- Richards Greg. 1995. Cultural Tourism in Europe. UK: Biddles Ltd., Guildford.
- World Economic Forum 2013. The Travel & Tourism Competitiveness Report 2013.
Reducing Barriers to Economic Growth and Job Creation.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก

แบบประเมินแหล่งท่องเที่ยวในเส้นทางเทศกาล ประเพณี
และวิถีชีวิตล้านนา

แบบประเมินแหล่งท่องเที่ยวในเส้นทางเทศกาล ประเพณี และวิถีชีวิตล้านนา

โครงการ "การพัฒนาผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวเชิงประเพณีและวิถีชีวิต
เพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มในเส้นทางอารยธรรมล้านนา"

ชื่อแหล่งท่องเที่ยว อำเภอ..... จังหวัด.....
ผู้เก็บข้อมูล วันที่สำรวจ

● **ศักยภาพของความดึงดูดทางประวัติศาสตร์**

1. คุณค่าด้านประวัติศาสตร์ โดยเกี่ยวข้องกับเหตุการณ์/กิจกรรม/บุคคล/ชุมชนที่มีความสำคัญ
☐ มี ☐ ไม่มี
2. ประวัติการก่อสร้างและบูรณะ โดยการก่อสร้างหรือบูรณะเกี่ยวข้องกับเหตุการณ์ที่มีความสำคัญ
☐ มี ☐ ไม่มี
3. ความเป็นมาทางประวัติศาสตร์ที่สืบค้นได้อย่างชัดเจน
☐ เกิดขึ้นก่อนสมัยรัตนโกสินทร์
☐ เกิดขึ้นสมัยรัตนโกสินทร์ (รัชกาลที่ 1-5)
☐ เกิดขึ้นตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 6 เป็นต้นมา

● **ศักยภาพของความดึงดูดทางวัฒนธรรม**

4. ความเป็นเอกลักษณ์ด้านวิถีชีวิต ภูมิปัญญา และองค์ความรู้

หมายเหตุ พิจารณาจากเอกลักษณ์เฉพาะตนทางวัฒนธรรม ความแตกต่างของวิถีชีวิต จากชุมชนอื่น และคุณค่าที่ควรอนุรักษ์และสืบสานต่อไป เอกลักษณ์ทางวัฒนธรรม ประกอบด้วย วิถีชีวิต การแต่งกาย ลักษณะของกิจกรรมประเพณี ที่อยู่อาศัย อาหารการกิน เครื่องมือใช้สอย ในชีวิตประจำวัน ลักษณะสิ่งประดิษฐ์ ระเบียบแบบแผนในการดำรงชีพร่วมกัน ฯลฯ

- ☐ ระดับท้องถิ่น (พบเห็นได้ทั่วไปในบริเวณท้องถิ่น เช่น การละเล่นพื้นบ้าน วิถีชีวิตของชาวเขา เป็นต้น)
- ☐ ระดับภาค (พบเห็นได้ โดยมีความเป็นเอกลักษณ์และเป็นที่รู้จักในระดับภาค เช่น บ้านทรงไทย ล้านนา การแสดงฟ้อนเล็บ และประเพณียี่เป็ง เป็นต้น)
- ☐ ระดับชาติ (พบเห็นได้ โดยมีความเป็นเอกลักษณ์โดดเด่นของประเทศ และมีการประชาสัมพันธ์ให้ชาวต่างประเทศรู้จัก เช่น ประเพณีลอยกระทง ประเพณีสงกรานต์ เป็นต้น)

5. ความผูกพันต่อท้องถิ่น

หมายเหตุ พิจารณาเพิ่มเติมจากความสัมพันธ์ของแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมกับชุมชน ท้องถิ่น เช่น การมีประเพณีความเชื่อ ตำนาน นิทานพื้นบ้าน นิทานปรัมปรา เป็นต้น

- ☐ มีความสัมพันธ์กับชุมชนน้อย มีเพียงชุมชนบางส่วนเท่านั้นที่รับทราบหรือให้ความสนใจ
- ☐ มีความสัมพันธ์กับชุมชนปานกลางโดยชุมชนมีการจัดงาน หรือพิธีการต่าง ๆ เป็นประจำทุกปี
- ☐ มีความผูกพันกับชุมชนมาก โดยชุมชนมีการจัดกิจกรรมงานประเพณีหรือพิธีกรรมเป็นประจำทุกปีและมีผู้เข้าร่วมงานจากทั่วประเทศ รวมทั้งต่างประเทศให้ความสนใจ

6. ความสามารถในการสืบทอดภูมิปัญญาและองค์ความรู้อย่างต่อเนื่อง

หมายเหตุ พิจารณาจากความยาวนานของการสืบทอดภูมิปัญญาและองค์ความรู้มาตั้งแต่อดีต และยังคงอยู่จนถึงปัจจุบัน โดยจะเห็นได้จากวิถีชีวิต การแต่งกาย เครื่องมือเครื่องใช้ต่าง ๆ ซึ่งแม้จะมีการเปลี่ยนแปลงตามกาลเวลาไปบ้าง แต่ยังมีบางกลุ่มในชุมชนที่ยังคงสืบทอดภูมิปัญญาเหล่านั้นอยู่อย่างเห็นได้ชัด

- ☐ เป็นภูมิปัญญาและองค์ความรู้ที่เกิดขึ้นก่อนสมัยรัตนโกสินทร์
- ☐ เป็นภูมิปัญญาและองค์ความรู้ที่เกิดขึ้นตอนต้นสมัยกรุงรัตนโกสินทร์(รัชกาลที่ 1-5)
- ☐ เป็นภูมิปัญญาและองค์ความรู้ที่เกิดขึ้นตั้งแต่รัชสมัยที่ 6 สืบเนื่องมา

7. ความต่อเนื่องของการสืบสานวัฒนธรรมประเพณี

หมายเหตุ พิจารณาจากจำนวนกิจกรรมที่จัดขึ้นในแต่ละปีซึ่งแสดงถึงการสืบสานวัฒนธรรมประเพณีให้คงอยู่

- ☐ ระยะเวลาการจัดกิจกรรมติดต่อกันมาน้อยกว่า 10 ปี
- ☐ ระยะเวลาการจัดกิจกรรมติดต่อกันมาระหว่าง 10 - 20 ปี
- ☐ ระยะเวลาการจัดกิจกรรมติดต่อกันมากกว่า 20 ปี

8. ความงดงามทางศิลปวัฒนธรรม

หมายเหตุ ความงดงามทางด้านศิลปวัฒนธรรม หรือการสร้างความประทับใจแก่ผู้พบเห็น พิจารณาจากปัจจัยต่าง ๆ ที่ประกอบกันขึ้นเป็นวิถีชีวิตหรือวัฒนธรรมนั้น ๆ อาทิ การแต่งกาย รูปแบบกิจกรรม ศิลปกรรมของงานหัตถกรรม สถาปัตยกรรมของที่อยู่อาศัย อาหารการกิน เครื่องมือใช้สอยในชีวิตประจำวัน ฯลฯ

- ☐ มีความสวยงาม แต่ยังไม่เป็นที่รู้จักมากนัก
- ☐ มีความสวยงามมากจนเป็นที่รู้จักของนักท่องเที่ยวชาวไทย
- ☐ มีความสวยงามมากจนเป็นที่รู้จักของนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและต่างประเทศ

9. ความเข้มแข็งในการรักษาเอกลักษณ์

หมายเหตุ พิจารณาจากชุมชนท้องถิ่นมีความสนใจในการรักษาเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมและประเพณีของตน รวมถึงการมีหน่วยงานและองค์กรจากภายนอกให้ความสำคัญกับการอนุรักษ์วัฒนธรรมประเพณีของท้องถิ่น

9.1 ความเข้มแข็งในการรักษาเอกลักษณ์

- ☐ มีการจัดตั้งกลุ่ม/องค์กรในการอนุรักษ์วัฒนธรรมท้องถิ่น

☐ มีการจัดตั้งกลุ่ม/องค์กรในการอนุรักษ์วัฒนธรรมท้องถิ่น รวมทั้งมีการดำเนินงานด้านการอนุรักษ์อย่างชัดเจน

☐ ไม่มีการจัดตั้งกลุ่ม/องค์กรในการอนุรักษ์วัฒนธรรมท้องถิ่นใด ๆ เลย

9.2 เครือข่ายการดำเนินงานของกลุ่มอนุรักษ์วัฒนธรรม

☐ มีการสร้างเครือข่ายเชื่อมโยงกับกลุ่มอนุรักษ์อื่น

☐ ไม่มีเครือข่ายเชื่อมโยงกับกลุ่มอนุรักษ์อื่น

• ศักยภาพด้านคุณค่าทางสังคมและเศรษฐกิจ

10. ความเกี่ยวพันทางเศรษฐกิจ/สังคม

☐ ชุมชนมีรายได้จากการท่องเที่ยว

☐ ชุมชนไม่มีรายได้จากการท่องเที่ยว

11. มีการส่งเสริมโอกาสการจ้างงานในชุมชนเกี่ยวกับการท่องเที่ยวอย่างเท่าเทียมกัน ทั้งสตรี ผู้สูงอายุ

ผู้พิการ

☐ มี

☐ ไม่มี

12. การส่งเสริมให้มีการใช้ผลิตภัณฑ์ - วัตถุดิบในท้องถิ่นมาสร้างมูลค่าทางการท่องเที่ยว

☐ มี

☐ ไม่มี

13. กิจกรรมทางการท่องเที่ยวเป็นที่ยอมรับของคนท้องถิ่น ไม่รบกวนความสงบของชุมชน

☐ มี

☐ ไม่มี

• ศักยภาพด้านโอกาสในการพัฒนาการท่องเที่ยว

14. การพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวทั้งปริมาณและความหลากหลาย

☐ มีกิจกรรมอื่น ๆ นอกจากการท่องเที่ยวชมวัฒนธรรมท้องถิ่นมากกว่า 3 ประเภท

☐ มีกิจกรรมอื่น ๆ นอกจากการท่องเที่ยวชมวัฒนธรรมท้องถิ่นอีก 1-3 ประเภท

☐ ไม่มีกิจกรรมอื่นนอกเหนือจากการเที่ยวชมวัฒนธรรม

15. ความเชื่อมโยงกับแหล่งท่องเที่ยวอื่น

☐ ระยะทางน้อยกว่า 50 กิโลเมตร

☐ ระยะทาง 50-100 กิโลเมตร

☐ ระยะทางมากกว่า 100 กิโลเมตร

16. ขนาดเนื้อที่สำหรับประกอบกิจกรรมท่องเที่ยว

16.1 การกำหนดช่วงเวลาในการเข้าพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวที่เหมาะสม

- ☐ มีการกำหนดช่วงเวลาการเข้าพื้นที่แหล่งท่องเที่ยว
- ☐ ไม่มีการกำหนดช่วงเวลาการเข้าพื้นที่แหล่งท่องเที่ยว

16.2 การกำหนดจำนวนนักท่องเที่ยวที่เหมาะสมกับศักยภาพของพื้นที่

- ☐ มี ☐ ไม่มี

16.3 การกำหนดเขตการใช้ประโยชน์พื้นที่เพื่อการท่องเที่ยว

- ☐ มีการกำหนดเขตการใช้ประโยชน์พื้นที่อย่างชัดเจน
- ☐ มีการกำหนดเขตการใช้ประโยชน์แต่ไม่เป็นระบบ
- ☐ ไม่มีการกำหนดเขตการใช้ประโยชน์พื้นที่

17. การสนับสนุนจากองค์กรหรือหน่วยงานภายนอกในการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกขั้นพื้นฐาน

- ☐ มีการดูแลรักษาดีมาก และได้รับงบประมาณจากภาครัฐเข้ามาดูแล
- ☐ มีการดูแลรักษา โดยใช้งบประมาณจากการเข้าชมและ/หรือ การบริจาค
- ☐ ไม่มีการดูแลรักษาใด ๆ เลย

18. การเปิดโอกาสให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยว

- ☐ มี ☐ ไม่มี

● ศักยภาพในการอนุรักษ์ทรัพยากรและผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม

19. การจัดการของเสีย ขยะในบริเวณโดยรอบแหล่งท่องเที่ยว

- ☐ มี ☐ ไม่มี

20. การสร้างความรู้ถึงคุณค่าของแหล่งท่องเที่ยวและการอนุรักษ์ธุรกิจท่องเที่ยวแก่นักท่องเที่ยวและชุมชนที่อยู่โดยรอบพื้นที่

- ☐ มี ☐ ไม่มี

21. การเปิดโอกาสให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทรัพยากรและผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม

- ☐ มี ☐ ไม่มี

22. การจัดการการท่องเที่ยวต่าง ๆ เพื่อป้องกันความเสื่อมโทรมในแหล่งท่องเที่ยว

- ☐ มี ☐ ไม่มี

- ข้อเสนอแนะเพิ่มเติมในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ทางการท่องเที่ยว

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ภาคผนวก ข

แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-structured Interview)

แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-structured Interview)

โครงการ "การพัฒนาผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวเชิงประเพณีและวิถีชีวิต

เพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มในเส้นทางอารยธรรมล้านนา"

- ข้อมูลส่วนตัวของผู้ให้สัมภาษณ์

อายุ.....

อาชีพ.....

ภูมิลำเนา

บทบาท/หน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวทั้งในระดับท้องถิ่น/ ระดับประเทศ

.....

- ผลิตภัณฑ์ทางการท่องเที่ยวด้านวัฒนธรรมเกี่ยวกับประเพณี วิถีชีวิตในจังหวัดของท่านมีความพร้อมในการรองรับนักท่องเที่ยวมากเพียงไหน ยังต้องปรับปรุงด้านใดบ้าง
- ชุมชนต่าง ๆ ในจังหวัดของท่านให้ความสำคัญกับผลิตภัณฑ์ทางการท่องเที่ยว วัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับประเพณี วิถีชีวิตหรือไม่ มากน้อยเพียงไร
- สถานการณ์ความร่วมมือของภาคส่วนต่างๆ ด้านการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับประเพณี วิถีชีวิตในจังหวัดของท่าน
- ท่านคิดว่า ในระยะยาวผลิตภัณฑ์ทางการท่องเที่ยวด้านวัฒนธรรมเกี่ยวกับประเพณี วิถีชีวิตใน **เส้นทางอารยธรรมล้านนา**สามารถแข่งขันในตลาดการท่องเที่ยวที่มีอัตราการแข่งขันรุนแรงได้หรือไม่
- สิ่งที่สำคัญของการสร้างมูลค่าเพิ่มแก่ผลิตภัณฑ์ทางการท่องเที่ยวเชิงประเพณีและวิถีชีวิตใน **เส้นทางอารยธรรมล้านนา**คืออะไร
- ข้อเสนอแนะอื่นๆ

ภาคผนวก ค

การทำงานของคณะนักวิจัย

